Copacul Ienicerilor

Jason Goodwin

JASON GOODWIN

COPACUL IENICERILOR

Traducere din limba engleză
DANIELA TRUŢIA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GOODWIN, JASON
Copacul ienicerilor / Jason Goodwin; trad.: Daniela Truţia.
- Bucureşti: RAO International Publishing Company, 2006
ISBN (10) 973-103-109-X; ISBN (13) 978-973-103-109-5

I. Truţia, Daniela (trad.)
821.111-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, Bucureşti, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

JASON GOODWIN
The Janissary Tree
Copyright © Jason Goodwin, 2006
Toate drepturile rezervate

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

2006

ISBN (10) 973-103-109-X
ISBN (13) 978-973-103-109-5

Pentru Kate

Pentru cei cu mintea trează,
E îndeajuns un semn.
Pentru cei mulţi care nu ştiu a privi în jur
Chiar şi cunoaşterea e zadarnică.

HAGI NEKTASH VELI

1

Yashim înlătură un fir de praf de pe manşetă.

– Încă ceva, marchiză, murmură el. Ea îl privi ţintă, cu un aer calm.

– Scrisorile.

Marchiza de Merteuil chicoti uşor.

– *Flûte!*[1] Cum, domnule Yashim, dar depravarea nu e un cuvînt recunoscut de Academie. Continuă să-şi mişte uşor evantaiul şi, ascunsă după el, aproape şuieră: Este o stare de spirit.

Yashim simţea deja că visul acesta se destramă.

Între timp, marchiza scosese din decolteu o foaie de hîrtie şi acum bătea uşor cu ea în masă, ca şi cum ar fi fost un ciocănel. Chiar *era* un ciocănel.

„Tac, tac, tac!“

Yashim deschise ochii şi privi împrejur. Castelul de Merteuil se topi în lumina lumînării. Umbrele pîndeau răutăcios din spatele cărţilor aliniate pe rafturi şi din colţurile odăii – de fapt, o cameră şi jumătate, în care Yashim trăia singur, într-o locuinţă cu chirie în Istanbul. Un exemplar din *Les liaisons dangereuses*[2], ediţia legată în piele, îi alunecase în poală.

[1] „Fir-ar să fie!“ (în fr. în orig.; n.red.)

„Tac, tac, tac!“

– *Evet, evet,* mormăi el. Vin imediat. Îşi aruncă o pelerină pe umeri şi încălţă o pereche de papuci galbeni, apoi porni spre uşă cu paşi tîrşîiţi. Cine e?

– Băiatul cu scrisorile.

„Halal băiat“, îşi spuse Yashim, lăsîndu-l să intre pe bătrînul înalt şi subţiratic în încăperea stăpînită de întuneric. Singura lumînare aproape că se stinsese din pricina curentului. Umbrele lor se proiectau pe pereţii din jur, lovindu-se una de alta, apoi umbra curierului străpunse umbra lui Yashim cu un pumnal tremurător.

Yashim luă sulul de hîrtie şi privi sigiliul, simţind podeaua încă legănîndu-se sub tălpi, flacăra pîlpîitoare a lumînării ducîndu-l cu gîndul la o lampă care se clătina într-o cabină mică, departe, în larg; îi aminti de asemenea şi de orele de frămîntări în care scrutase orizontul întunecat, încercînd să desluşească prin burniţă luminile şi conturul ţărmului.

Rupse sigiliu şi încercă să se concentreze asupra scriiturii cu înfloriturі.

Oftă şi puse deoparte documentul. În odaie se afla şi o lampă. Yashim o aprinse de la lumînare şi flăcări albastre se prelinseră încet în jurul fitilului carbonizat. Puse la loc sticla şi

[2] *Legături primejdioase* (în fr. în orig.) de Choderlos de Laclos (n.red.)

potrivi fitilul pînă cînd flacăra capricioasă deveni galbenă şi stabilă. Treptat, odaia se umplu de lumină.

Avusese noroc să găsească un vas. Marea Neagră era înşelătoare, mai ales iarna, dar căpitanul – un grec vînjos, cu pieptul lat şi cu albeaţă la un ochi – cunoştea aceste ape încă din copilărie. Din cîte îşi dăduse seama Yashim, grecul era în egală măsură pirat şi negustor; dar chiar şi în cele mai grele momente ale călătoriei, cînd vîntul urla printre pînze, iar valurile izbeau cu putere puntea de la prova, făcîndu-l să se răsucească şi să vomite în cuşeta lui neîncăpătoare, Yashim îşi spusese că oricum era mai bine aşa decît să-şi petreacă iarna în palatul acela dărăpănat din Crimeea, înconjurat de fantomele unor călăreţi neînfricaţi, măcinat de frig şi tristeţe.

Luă sulul de hîrtie pe care i-l dăduse curierul şi-l netezi cu palma.

„Salutări“, etcetera. În josul înscrisului văzu semnătura seraschierului, comandantul Noii Gărzi, armata imperială otomană. *Félicitations* etcetera. Cercetă documentul de jos în sus. Graţie experienţei, putea diseca o astfel de scrisoare în cîteva secunde. Descoperi imediat despre ce era vorba: atîtea politeţuri ascundeau de fapt o convocare de urgenţă.

– Ei, bine?

Bătrînul luă poziţie de drepţi, lipit de perete.

– Am ordin să mă întorc neîntîrziat cu dumneavoastră la cazarmă. Aruncă o privire nesigură spre pelerina lui Yashim. Acesta zîmbi, apucă un colţ al veşmîntului şi îl răsuci repede în jurul capului.

– Acum sînt îmbrăcat, spuse el. Să mergem.

Yashim ştia că nu avea nici o importanţă cum era îmbrăcat. Era un bărbat înalt, bine clădit, spre patruzeci de ani, cu părul negru, des şi ondulat; îi ieşiseră abia cîteva fire albe, nu purta barbă, ci doar o mustaţă neagră şi răsucită. Avea pomeţii înalţi, ca toţi turcii, şi ochii cenuşii şi oblici ai celor care trăiseră mii de ani în marea stepă eurasiatică. Îmbrăcat în straie europene poate ar fi atras atenţia; dar într-o pelerină maronie, nu. Nu ieşea prea mult în evidenţă. Acesta era marele lui talent, dacă se putea numi aşa. Mai degrabă, după spusele marchizei, o stare de spirit. O stare a trupului.

Yashim avea multe calităţi – un farmec înnăscut, talent la limbi străine şi capacitatea de a căsca ochii cenuşii în semn de uimire. Bărbaţi şi femei deopotrivă erau fascinaţi de glasul lui chiar înainte de a şti cine vorbeşte. În schimb, era lipsit de boaşe.

Dar nu în sensul obişnuit al cuvîntului: Yashim era curajos în limite rezonabile.

Însă era acel gen de creatură rar întîlnită chiar şi în Istanbulul secolului al XIX-lea.

Yashim era eunuc.

2

În Sălaşul Fericirii, în cel mai ascuns şi mai greu accesibil punct al Palatului Topkapi, sultanul stătea tolănit pe perne şi culegea ursuz scame invizibile, gîndindu-se ce l-ar putea binedispune în restul zilei. „Un cîntec“, îşi zise el. Da, un cîntec. Una dintre melodiile acelea cercheze, dulci şi exuberante: cu cît erau cuvintele mai triste, cu atît mai vioaie era melodia.

Se întrebă dacă ar fi putut pur şi simplu să se prefacă adormit. De ce nu? Stăpîn peste Marea Neagră şi Marea Albă, stăpîn peste Rumelia şi Mingrelia, peste Anatolia şi Ionia, România şi Macedonia, protector al oraşelor sfinte, călăreţ de oţel pe tărîmurile fericirii, sultan şi padişah, trebuia şi el să doarmă din cînd în cînd, nu? Mai ales dacă voia să-şi revendice într-o bună zi suveranitatea asupra Greciei.

Ştia însă ce se va întîmpla dacă încerca să se prefacă. Mai procedase astfel şi altădată, spulberînd toate speranţele şi ambiţiile frumoasei *gözde,* fata cu care alesese să-şi petreacă noaptea. Ar fi însemnat să-i asculte suspinele, s-o simtă plimbîndu-şi încet şi timid unghiile pe coapsele sau pe pieptul lui, după care fata ar fi început să plîngă; întregul harem i-ar fi aruncat priviri încărcate de reproş o lună întreagă.

Curînd, fata avea să sosească. Era mai bine să-şi facă un plan. Probabil că lucrul cel mai sigur ar fi fost să se aşeze ea deasupra: la drept vorbind, el era cam gras şi nu voia să rănească pe nimeni. Ah, dacă în loc de asta ar fi putut sta lungit în pat alături de Fatima, care era aproape la fel de iubitoare de confort ca el şi care i-ar fi masat picioarele!

Picioarele! Cu un gest reflex, îşi ridică uşor genunchii pe sub cuvertură. Tradiţia ancestrală rămînea tradiţie, dar sultanul Mehmet al II-lea nu avea de gînd să lase nici o cercheză cu pielea parfumată să ridice cuvertura şi să se strecoare pînă la el dinspre piciorul patului.

Urechea lui prinse o uşoară agitaţie pe coridorul de dincolo de uşă. Simţul datoriei îl făcu să se înalţe într-un cot şi să-şi aştearnă pe buze un zîmbet de întîmpinare. Auzi şoapte. O fi fost izbucnirea din ultimul moment? Sclava pe cale să leşine opunea dintr-odată rezistenţă? Nu, asta era puţin probabil. Ajunsese pînă aici, aproape de momentul pentru care fusese pregătită, la un pas de evenimentul căruia îi consacrase întreaga viaţă. Mai degrabă putea fi o ciorovăială iscată din gelozie: „Acelea sînt perlele mele!“

Uşa se deschise. Dar în prag nu se ivi o sclavă tînără, cu şolduri unduitoare şi cu sînii plini, împodobită cu brăţări, ci un bătrîn cu obraji sulemeniţi şi talie îngroşată, care făcu o

plecăciune şi dădu buzna în încăpere cu picioarele goale. Dînd cu ochii de stăpînul lui, căzu în genunchi şi începu să se tîrască pînă ajunse la marginea patului, unde rămase cu fruntea lipită de podea. Aşteptă acolo, fără un cuvînt, tremurînd din toate încheieturile, ca o meduză uriaşă.

– Ei bine? se încruntă sultanul Mehmet.

Din interiorul corpului mătăhălos se auzi într-un tîrziu un glas subţire şi plîngăreţ.

– Luminăsia Voastră, stăpînul si domnul meu, începu să bîiguie sclavul.

Sultanul se foi stînjenit.

– Allah a vrut să arunce mantia morsii asupra trupului unei fiise a ferisirii ale cărei vise erau pe cale a fi împlinite de Luminăsia Voastră, stăpîne, spuse sclavul cu vorbirea sîsîită.

Sultanul se încruntă.

– Fata a murit? Tonul lui suna neîncrezător. În plus, era profund surprins: Chiar atîta spaimă inspira el celor din jur?

– Nu ştiu ce să spun, stăpîne. Dar Allah a făcut ca altcineva să fie unealta morsii ei.

Eunucul tăcu o clipă, căutîndu-şi cuvintele. Era cumplit de greu.

– Stăpîne, murmură el în cele din urmă. Fata a fost sugrumată. Sultanul se lăsă să cadă înapoi între perne.

„Ei bine, îşi spuse el, am avut dreptate.“ Nu fusese vorba de supărare, ci de simplă gelozie.

Nimic nefiresc.

– Trimite după Yashim, porunci el cu glas obosit. Vreau să dorm.

3

Sultanul Imperiului Otoman, la fel ca monarhii din întreaga lume, era comandant al drept-credincioşilor şi şef al forţelor armate otomane; trecuseră totuşi mulţi ani de cînd înălţase stindardul Profetului şi se pusese în fruntea oştenilor săi, asigurîndu-şi tronul printr-un act unic de curaj. Forţele navale ale imperiului erau comandate de un paşă amiral, iar trupele de un seraschier.

Seraschierul nu se ridică la venirea lui Yashim, ci se mulţumi să-i facă un semn plictisit, arătînd către un colţ al divanului. Yashim îşi scoase papucii şi se aşeză, cu picioarele încrucişate, cu faldurile pelerinei în jurul lui ca o frunză de nufăr. Înclină uşor din cap şi murmură un salut politicos.

Proaspăt ras, după moda nouă, cu ochi mici şi căprui şi cu chipul de culoarea pînzei învechite, seraschierul stătea tolănit, în uniformă, ca şi cum ar fi fost rănit. Părul lui, de culoarea oţelului, era tuns scurt, iar fesul roşu, lăsat pe ceafă, îi scotea în evidenţă fălcile masive. Yashim îşi zise că, dacă ar fi purtat turban, ar fi

arătat destul de bine, dar obiceiul vremii instituise uniforma franţuzească: tunică încheiată la toţi nasturii, pantaloni albaştri cu vipuşcă roşie, epoleţi şi nenumărate fireturi – o uniformă modernă pentru un război modern. Tot în acelaşi spirit, seraschierul beneficia şi de o masă solidă din lemn de nuc şi opt scaune tapiţate şi sobre, dispuse în mijlocul încăperii şi luminate de cîteva candelabre de alamă care atîrnau din tavanul cofrat.

Seraschierul se săltă în capul oaselor şi-şi încrucişă picioarele, astfel încît cusăturile pantalonilor ieşiră în relief.

– Poate preferi să stăm aşezaţi la masă, propuse el iritat.

– Cum doreşti.

Numai că, evident, seraschierul prefera umilinţa de a sta pe divan cu picioarele încrucişate, în loc să se expună în mod stînjenitor la masa din mijloc. La fel ca Yashim, şi el se simţea uşor neliniştit la gîndul că stătea pe scaun cu spatele spre restul încăperii. Aşa că, în schimb, suspină adînc, strîngîndu-şi şi desfăcîndu-şi degetele scurte şi groase.

– Mi s-a spus că eşti în Crimeea. Yashim clipi.

– Am găsit un vas. Nu mă mai reţinea nimic acolo. Seraschierul ridică o sprînceană.

– Vrei să spui că ai dat greş?

Yashim se aplecă în faţă, ţintuindu-l cu privirea.

– Acolo am dat greş cu mulţi ani în urmă, *efendi*. Nu se mai poate face decît foarte puţin. Continuă să-l privească în ochi. Puţinul acela l-am făcut. Am lucrat repede. Pe urmă m-am întors.

Nu mai rămînea nimic altceva de spus. Hanii tătari din Crimeea nu mai stăpîneau stepa de miazăzi, ca nişte fraţi mai mici ai statului otoman. Yashim se cutremurase la vederea cazacilor călare prin satele Crimeei, cu armele în mînă, în timp ce tătarii neînarmaţi stăteau şi beau la intrarea iurtelor, privindu-i cu nepăsare, iar femeile lor munceau pe cîmp. Însuşi hanul se frămînta în exil, chinuit de visul aurului pierdut. Trimisese oameni să-l recupereze, apoi auzise de Yashim – Yashim paznicul, un *lala*. Dar cu toate eforturile lui Yashim, aurul hanului rămînea un vis. Poate că, la urma urmei, nu exista nici un aur.

– Tătarii erau luptători iscusiţi, mormăi seraschierul. În vremurile lor bune. Dar pe cîmpul de luptă modern nu mai este loc pentru călăreţi lipsiţi de disciplină. În ziua de azi avem nevoie de o infanterie disciplinată, înarmată cu muschete şi baionete. Avem nevoie de artilerie. Ai văzut ruşi?

– Am văzut ruşi, *efendi*. Cazaci.

– Ei sînt cei cărora trebuie să le ţinem piept. Pentru ei avem nevoie de oameni cum sînt cei din Noua Gardă.

Seraschierul se ridică în picioare. Era un bărbat uriaş, ca un urs, măsurînd peste un metru optzeci. Rămase cu spatele la Yashim, privind ţintă un rînd de cărţi, în timp ce Yashim se uită fără să vrea spre perdeaua prin care intrase. Grăjdarul care îl condusese înăuntru nu se mai vedea nicăieri. După toate legile ospitalităţii, seraschierul ar fi trebuit să-i ofere mai întîi de toate pipa şi cafeaua; Yashim se întrebă dacă nu cumva purtarea aceasta lipsită de maniere era intenţionată. O persoană importantă precum seraschierul are servitori care-i aduc băutura răcoritoare, precum şi un slujitor care îi poartă pipa şi îi alege tutunul, îi păstrează pipa curată, îşi însoţeşte stăpînul în plimbări, purtînd pipa într-o pînză şi punga de tutun în buzunarul hainei şi se asigură că pipa s-a aprins bine şi nu se înfundă. Oamenii înstăriţi, care se întreceau unii pe alţii în a-şi întîmpina oaspeţii cu tutunul cel mai fin şi cu pipele cele mai elegante – chihlimbar pentru muştiuc, lemn de cireş persan pentru coadă – nu-şi închipuie viaţa fără un purtător de pipă, la fel cum un lord englez nu se poate lipsi de serviciile unui valet. Însă încăperea era pustie.

– În mai puţin de două săptămîni, sultanul urmează să treacă în revistă trupele. Marşuri, instrucţie, prezentarea armamentului. Dar sultanul nu va fi singurul care va vedea aceste lucruri. Va mai fi... Seraschierul se opri şi ridică

brusc capul. Yashim se întrebă ce voise să adauge. Poate să sublinieze că această trecere în revistă era cel mai important moment din cariera sa. Sîntem nişte trupe tinere, ştii bine. Noua Gardă există de numai zece ani. Ne speriem uşor, la fel ca un mînz tînăr. Din păcate, n-am avut parte de toată atenţia şi pregătirea pe care ni le-am fi dorit.

– Nici de succesul care vi s-a făgăduit.

Yashim văzu cum seraschierul se crispează. Îmbrăcaţi în tunici şi pantaloni de modă nouă, europeană, cei din Noua Gardă fuseseră îndrumaţi de o serie de instructori *ferenghi:* instrucţie, mărşăluit, prezentarea armelor. Ce mai puteau spune? Ruşii se găseau mai aproape de Istanbul ca oricînd. Egiptenii – „egiptenii!“ – îşi luaseră revanşe umilitoare în Palestina şi Siria. Fără îndoială, ruşii şi egiptenii erau inamici de temut, cu echipament de ultimă oră şi armate moderne: victoriile lor fuseseră cumva de aşteptat. Dar mai rămînea dezastrul din Grecia. Grecii nu erau decît nişte ţărănoi în pantaloni, conduşi de o adunătură penibilă de fanfaroni arţăgoşi. Dar chiar şi aşa, îşi cîştigaseră independenţa în luptă cu Noua Gardă.

Toate aceste evenimente lăsau Noua Gardă cu un singur triumf sîngeros, dar nu pe cîmpul de luptă, ci aici, pe străzile Istanbulului; nu împotriva duşmanilor din afara ţării, ci a

propriilor predecesori militari: primejdios de arogantul corp de ieniceri. Cîndva trupe de elită ale Imperiului Otoman, ienicerii degeneraseră – sau, dacă vreţi, evoluaseră – într-o mafie înarmată, terorizîndu-i pe sultani, împăunîndu-se pe străzile Istanbulului, iscînd scandaluri, incendiind, furînd şi şantajînd, fără a da nimănui socoteală. Depăşiţi ca pregătire şi dotare de armatele occidentale, se agăţaseră cu încăpăţînare de tradiţiile strămoşilor, dispreţuind noul, dispreţuindu-i pe soldaţii de rînd ai inamicului şi ignorînd toate învăţămintele oferite de cîmpul de luptă, totul de teama de a nu-şi pierde influenţa. Vreme de decenii şantajaseră imperiul.

În cele din urmă, Noua Gardă încheiase socotelile. Aceasta se întîmplase acum zece ani, în noaptea de 16 iunie 1826: Bine-venitul Eveniment, după cum aveau grijă să-l denumească oamenii. Tunarii Noii Gărzi îi nimiciseră pe ieniceri chiar aici, în Istanbul, în propria cazarmă, aducînd la un binemeritat sfîrşit patru secole de teroare şi supremaţie.

– Trecerea în revistă a trupelor va fi un succes, mîrîi seraschierul. Lumea va vedea coloana vertebrală a acestui imperiu, neclintită şi de neînfrînt. Se răsuci pe călcîie, tăind aerul cu muchia palmei. Tir de precizie. Instrucţie riguroasă. Supunere. Atît duşmanii, cît şi

prietenii noştri vor putea trage concluziile. Înţelegi?

Yashim ridică uşor din umeri. Seraschierul îşi ridică bărbia şi pufni pe nări.

– Avem totuşi o problemă, zise el. Yashim continua să-l fixeze cu privirea: de mult nu mai fusese trezit în puterea nopţii şi chemat la palat. Sau la cazarmă. Aruncă o privire pe fereastră: afară era încă întuneric, cerul rămînea rece şi acoperit. Totul începe în întuneric. Ei bine, era treaba lui să lămurească lucrurile.

– Şi care anume este această problemă?

– Yashim, *efendi*. Ţi se spune *lala*, nu-i aşa? Yashim *lala*, protectorul.

Yashim încuviinţă din cap. *Lala* era un titlu onorific, plin de respect, acordat anumitor eunuci de încredere care serveau familii bogate şi puternice, avînd grijă de femei, supraveghindu-i pe copii, ocupîndu-se de întreaga casă. De regulă, un *lala* era ceva între majordom şi om de serviciu, doică şi şef al pazei – un protector. Yashim simţea că titlul i se potrivea.

– Dar din cîte înţeleg eu, vorbi rar seraschierul, nu ai o slujbă permanentă. Ştiu, ai legături cu palatul. Şi cu strada. Aşa că diseară te invit să te alături noii noastre familii, familia Noii Gărzi. Cel mult zece zile.

– Adică familia pe care o conduci dumneata?

– E un fel de a spune. Dar să nu crezi că ţin să-mi asigur această poziţie de cap al familiei. Aş prefera să mă consideri mai curînd un fel de... de... Seraschierul părea stînjenit, nu-i era uşor să rostească acel cuvînt.

Yashim ştia că dispreţul faţă de eunuci era la fel de adînc înrădăcinat în sufletul bărbaţilor turci ca neîncrederea în mese şi scaune.

– Consideră-mă... un frate mai mare. Eu te protejez. Tu îmi spui ce ai pe suflet. Tăcu şi-şi şterse sudoarea de pe frunte. Ai cumva, ai cumva şi tu o familie?

Yashim era obişnuit cu astfel de situaţii: dezgust atenuat de curiozitate. Făcu un gest ambiguu cu mîna; în fond, omul nu avea decît să-şi pună întrebări, nu era treaba lui.

– Noua Gadă, continuă seraschierul, trebuie să cîştige atît încrederea oamenilor, cît şi a sultanului. Acesta e scopul trecerii în revistă a trupelor. Dar s-a întîmplat ceva ce ar putea să dăuneze bunului mers al lucrurilor.

Acum era rîndul lui Yashim să devină curios, o curiozitate pe care o simţi ca un fior în ceafă.

– Azi-dimineaţă, începu seraschierul, am fost informat că patru dintre ofiţerii noştri nu s-au prezentat la instrucţia de dimineaţă. Se opri, încruntat. Trebuie să înţelegi că Noua Gardă nu se aseamănă cu nici o altă armată din istoria imperiului. Aici avem disciplină. Muncă grea, plată corectă şi supunere faţă de ofiţerul

superior. Ne prezentăm la instrucţie. Ştiu la ce te gîndeşti, dar aceşti ofiţeri erau nişte tineri deosebiţi. Aş spune că reprezentau floarea trupelor noastre, fiind totodată şi cei mai buni ofiţeri de artilerie. Vorbeau franceza, adăugă el, ca şi cum astfel ar fi pus punct oricărei discuţii. Poate aşa şi era.

– Prin urmare, au absolvit universitatea ca ingineri?

– Cu notă maximă. Erau cei mai buni.

– Erau?

– Aşteaptă o clipă. Seraschierul îşi duse o mînă la frunte. La început, în ciuda tuturor evidenţelor, am gîndit şi eu ca tine. Mi-am închipuit că au avut vreo aventură şi că îşi vor face apariţia mai tîrziu, ruşinaţi şi copleşiţi de regrete. Desigur, eram pregătit să-i pedepsesc fără milă, întregul corp de armată îi privea cu deosebit respect, înţelegi? Cum spun francezii, ei dădeau exemplul.

– Dumneata vorbeşti franceza?

– Oh, doar puţin. Suficient.

Yashim ştia că majoritatea instructorilor străini din Noua Gardă erau francezi sau de alte naţionalităţi – italieni, polonezi – atraşi în impresionantele armate create de Napoleon pentru a-şi împlini visurile de cucerire a întregii lumi. Cu cincisprezece sau zece ani în urmă, cînd războaiele napoleoniene se încheiaseră, în sfîrşit, cîţiva dintre cei mai săraci oşteni rămaşi

din Grande Armée ajunseseră la Istanbul, intrînd în slujba sultanului. Dar învăţarea limbii franceze era o treabă pentru cei tineri, or seraschierul se apropia de cincizeci de ani.

– Continuă.

– Patru oameni de nădejde au dispărut aseară din cazarmă. Cînd nu şi-au făcut apariţia azi-dimineaţă, l-am întrebat pe unul dintre *banjee,* oamenii de serviciu, şi mi s-a spus că n-au dormit în patul lor.

– Deci, sînt în continuare daţi dispăruţi.

– Nu. Nu chiar.

– Cum adică, nu chiar?

– Unul dintre ei a fost găsit în seara asta. Acum vreo patru ore.

– Foarte bine.

– A fost găsit mort într-un vas de fier.

– Un vas de fier?

– Da, da. Un cazan. Yashim clipi.

– Să înţeleg, spuse rar, că soldatul a fost fiert pe foc? Ochii seraschierului aproape că ieşiră din orbite.

– Fiert? repetă el cu glas abia auzit. Era un detaliu la care nu se gîndise. Cred, încheie seraschierul, că ar trebui să vii şi să vezi cu ochii tăi.

4

Două ore mai tîrziu, Yashim văzuse tot ce şi-ar fi dorit să vadă pentru acea dimineaţă. De fapt, pentru multe alte dimineţi.

Chemînd un om cu o făclie, seraschierul îl conduse spre est, pe străzile pustii, urmînd axul oraşului în direcţia grajdurilor imperiale. Torţele pîlpîiră în întuneric la intrarea în moscheea lui Baiazid; trecură de Coloana Arsă, aproape de intrarea în Marele Bazar, acum cu obloanele trase şi cufundat în tăcere, parcă ţinîndu-şi respiraţia în timp ce îşi veghea comorile pe timpul nopţii. Mai departe, lîngă Moscheea Sehzade, deasupra Apeductului Roman, întîlniră străjile de noapte, care-i lăsară să treacă mai departe de îndată ce-i recunoscură. În cele din urmă, ajunseră la grajduri. Acestea erau noi, ca şi garda însăşi. Fuseseră clădite chiar la poalele colinei, pe partea de miazăzi, pe un teren rămas viran de la suprimarea ienicerilor, cu zece ani în urmă, cînd uriaşele lor cazărmi, aflate pretutindeni, se prăbuşiseră sub ghiulele şi tir nimicitor.

Găsiră cazanul, exact aşa cum îl descrisese seraschierul. Într-un colţ al unuia dintre grajdurile noi, înconjurat de straturi de paie şi luminat de lămpi cu gaz mari şi rotunde, atîrnate cu lanţuri grele de bîrna înaltă de deasupra. Caii, îi explică seraschierul, fuseseră duşi de acolo.

– Erau neliniştiţi, aşa a fost descoperit cadavrul, adăugă el. Cailor nu le place mirosul morţii.

Cînd ascultase relatarea seraschierului, Yashim nu se aşteptase la un cazan de asemenea proporţii: avea trei picioare scurte şi două cercuri metalice laterale care serveau de mînere, însă chiar şi aşa, Yashim nu putea privi înăuntru. Seraschierul îi aduse un scăunel, şi Yashim se cocoţă pe el ca să privească în interior.

Ofiţerul mort era încă în uniformă. Ghemuit pe fundul oalei în poziţia fătului din burta mamei, abia acoperea fundul cazanului: braţele legate la încheieturi erau trase pe deasupra capului, astfel încît nu i se putea vedea chipul. Yashim coborî de pe scăunel şi-şi şterse mîinile cu un gest reflex, deşi muchia cazanului era perfect curată.

– Ştii cine este?

Seraschierul încuviinţă din cap.

– Osman Berek. Am carneţelul lui. Vezi tu…

Şovăi.

– Ei, bine?

– Îmi pare rău că trebuie să-ţi spun, dar cadavrul nu are faţă. Yashim simţi un fior de dezgust.

– Nu are faţă?

– Am… am coborît în cazan. L-am răsucit puţin pe o parte. Credeam că am să-l recunosc,

dar... nu. Faţa i-a fost hăcuită. Începînd de la bărbie şi pînă deasupra sprîncenelor. După părerea mea, dintr-o singură lovitură.

Yashim se întrebă de cîtă forţă era nevoie pentru a reteza faţa unui om dintr-o singură lovitură. Se răsuci pe călcîie.

– Cazanul stă întotdeauna aici? Mi se pare un loc cam nepotrivit.

– Nu, nu, cazanul a apărut odată cu cadavrul. Yashim făcu ochii mari.

– Te rog, *efendi*. Prea multe surprize. Sau mai ai şi altele? Seraschierul chibzui puţin.

– Nu, asta-i tot. Cazanul a apărut pur şi simplu peste noapte.

– Şi nimeni n-a văzut şi n-a auzit nimic?

– Grăjdarii n-au auzit nimic. Dormeau în podul cu fîn.

– Uşile erau zăvorîte?

– De regulă, nu. În caz de incendiu...

– Tocmai.

Potrivit unei vechi zicale, oraşul Istanbul suferea de trei mari probleme: ciuma, focul şi traducătorii greci. Existau prea multe construcţii vechi din lemn, înghesuite unele în altele: ajungea o scînteie scăpată din neglijenţă ca să preschimbe zone întregi din oraş în scrum şi cenuşă. Ienicerii cei nejeliţi de nimeni jucaseră şi rolul de pompieri ai oraşului: degenerarea lor se caracterizase prin combinarea îndatoririlor de pompieri cu ocupaţia mult

mai profitabilă de incendiatori, cerînd bani ca să stingă focurile aprinse tot de ei. Yashim îşi aminti vag că ienicerii avuseseră în grijă un important foişor de foc de lîngă vechea lor cazarmă, care – paradoxal – se prăbuşise în conflagraţia din 1826. Ca urmare, sultanul ordonase construirea unui nou şi extraordinar foişor de foc, un cilindru de piatră înalt de optzeci şi cinci de metri, avînd în vîrf o galerie ieşită în afară pentru pompieri. Mulţi considerau turnul lui Baiazid cea mai urîtă clădire din Istanbul; fără îndoială era cea mai înaltă, fiind poziţionată pe cea de-a treia colină a oraşului. Totodată, se putea constata că alarmele de incendiu se împuţinaseră.

– Deci, cine a descoperit cadavrul?

– Eu. Nu, să nu te mire. Am fost chemat din cauza cazanului şi pentru că grăjdarii nu ştiau ce se întîmplase cu caii. Am fost primul care s-a uitat înăuntru. Sînt militar, am mai văzut morţi la viaţa mea.

Şi... şovăi el, deja bănuiam ce voi găsi înăuntru.

Yashim tăcea.

– Nu am dezvăluit nimănui ce am văzut. Am poruncit să fie scoşi caii afară şi uşile, zăvorîte. Asta-i tot.

Yashim ciocăni uşor cazanul cu unghia. Se auzi un sunet metalic. Ciocăni din nou.

El şi seraschierul se uitară unul la altul.

– E foarte uşor, remarcă Yashim. Tăcură amîndoi cîteva clipe.

– Dumneata ce crezi?

– Cred, răspunse seraschierul, că nu avem mult timp la dispoziţie. Azi este joi.

– Trecerea în revistă a gărzii?

– Ne rămîn zece zile. Zece zile ca să aflăm ce se întîmplă cu oamenii mei.

5

Fusese o dimineaţă grea. Yashim se opri la băi, unde se lăsă săpunit şi masat, rămînînd multă vreme în încăperea aburindă, înainte să se întoarcă acasă în veşmintele lui proaspăt spălate. În cele din urmă, după ce răsuci evenimentele în minte în fel şi chip, tot încercînd să găsească un fir, reveni la ceea ce considerase întotdeauna a fi al doilea lucru important în viaţă.

Cum să găseşti trei oameni într-un oraş medieval de două milioane de locuitori, în ruină şi învăluit în ceţuri?

Nici măcar nu trebuie să încerci. Te apuci şi găteşti.

Se ridică şi se duse încet în cealaltă parte a odăii, cufundată în întuneric. Scăpără un chibrit şi aprinse lampa, potrivind fitilul pînă cînd flacăra deveni stabilă şi strălucitoare. Lumina

dădu la iveală o plită, o masă înaltă şi un şir de cuţite foarte ascuţite, atîrnînd în aer, agăţate de o şipcă.

Într-un colţ se găsea un coş, din care Yashim alese cîteva cepe mici şi tari. Le curăţă şi le tăie mărunt pe tocătorul de lemn, întîi într-un sens, apoi în celălalt. Între timp puse o oală pe plită şi picură înăuntru ulei de măsline atît cît să poată căli cepele pînă se făceau aurii. În timp ce prăjea ceapa, aruncă în oală cîţiva pumni de orez luat dintr-un vas de lut.

Descoperise cu multă vreme în urmă ce însemna gătitul. Cam tot atunci cînd ajunsese să simtă dezgust pentru propriile eforturi de a obţine o satisfacţie senzuală directă şi se dedase unor plăceri mai rafinate. Nu pentru că pînă atunci ar fi considerat gătitul o treabă de femeie; bucătarii imperiului puteau fi de ambele sexe. Dar poate socotise că era o îndeletnicire a celor săraci.

Orezul devenise transparent, aşa că Yashim adăugă o mînă de stafide, una de muguri de pin, un cub de zahăr şi puţină sare. Luă de pe raft un borcan, din care scoase o lingură de pastă de roşii uleioasă şi o diluă într-un pahar cu apă. Turnă amestecul peste orez, care începu să fîsîie şi să scoată aburi. Adăugă puţină mentă uscată, piper măcinat, le amestecă pe toate cu orezul, apoi acoperi oala cu un capac şi o trase deoparte.

Cumpărase midii gata curăţate, acele midii lungi de aproape opt centimetri din Therapia, pe Bosfor. Le deschise una cîte una strecurînd o lamă de cuţit între muchiile cochiliei, apoi le dădu drumul într-un vas cu apă. Orezul era pe jumătate gata. Tocă foarte mărunt nişte mărar, îl amestecă în orez, apoi răsturnă totul pe un platou pe care îl lăsă să se răcească. Scurse scoicile şi le umplu cu lingura, apoi le închise şi le aşeză ordonat în straturi într-o tigaie. Le presă cu o farfurie, adăugă puţină apă fierbinte dintr-un ibric, acoperi totul cu un capac şi puse tigaia pe jăratic.

Luă un pui, sparse nuci cu muchia plată a satîrului şi prepară *acem yahnisi,* cu sos de rodii.

Cînd termină totul, luă un urcior cu gîtul lung şi se spălă cu grijă: întîi pe mîini, apoi pe gură, pe faţă, pe gît şi la urmă pe părţile intime.

Îşi scoase covoraşul şi începu să se roage. Cînd termină, strînse covoraşul sul şi-l puse deoparte într-o firidă.

Ştia că nu peste multă vreme avea să primească un musafir.

6

Stanisßaw Palewski număra vreo cincizeci şi cinci de ani şi avea o coroană de cîrlionţi

cenuşii, care-i înconjurau strîns creştetul cu început de chelie, precum şi nişte ochi de un albastru spălăcit, a căror expresie de tristeţe rugătoare era dezminţită de bărbia fermă, de dimensiunile nasului roman şi de croiala hotărîtă a gurii, în acel moment redusă la o linie îngustă din pricina ploii şi a vîntului care măturau ţărmul Mării Marmara.

Se plimba, ca în fiecare joi seară, pe drumul care lega Moscheea Nouă de Cornul de Aur, o siluetă vizibilă de departe, cu pălărie înaltă şi redingotă. Haina, ca şi pălăria, cunoscuse vremuri mai bune; cîndva de culoare neagră, căpătase, de la atîta purtat şi din pricina umezelii din Istanbul o nuanţă care amintea de verdele mării; faţa mătăsoasă a jobenului se subţiase în multe locuri, mai ales în jurul calotei şi pe boruri. Apropiindu-se de două doamne înfăşurate în *chador* şi însoţite de escorta lor, bărbatul coborî politicos de pe trotuar şi-şi duse într-un gest reflex mîna la borul pălăriei în semn de salut. Doamnele nu-i răspunseră direct, dar se înclinară puţin şi Palewski le auzi şuşotind, apoi chicotind. Zîmbi în sinea lui şi urcă din nou pe trotuar, continuîndu-şi plimbarea.

În momentul în care urcă pe trotuar, din punga lui răsună un clinchet şi se opri să vadă despre ce era vorba. Nu exista nici o interdicţie fermă care să-l împiedice pe reprezentantul

diplomatic al unei puteri străine acreditat la Istanbul să se plimbe prin oraş, ducînd cu el două sticle de vodcă Zubrówska 52% alcool, dar Palewski nu se grăbea să verifice acest lucru pe propria piele. În primul rînd, nu avea certitudinea că nu exista nici un edict în toată istoria tumultuoasă a oraşului care să considere transportul de alcool un delict pasibil de pedeapsă prin biciuire. În al doilea rînd, imunitatea lui diplomatică era în cel mai bun caz o favoare extrem de vulnerabilă. Dacă s-ar fi întîmplat ceva, el unul nu avea la dispoziţie nave înzestrate cu tunuri ca să pătrundă prin Bosfor şi să-l bombardeze pe sultan, aducîndu-l la gînduri mai bune, cum făcuse amiralul Duckworth pentru englezi în 1807. Nu avea nici un mijloc de a exercita presiuni guvernamentale, cum procedaseră ruşii în 1712, cînd ambasadorul lor se găsea întemniţat în vechea închisoare a Celor Şapte Turnuri. Cu patruzeci de ani mai înainte, conducătorii Rusiei, Prusiei şi Austriei îşi trimiseseră armatele în Polonia, cu gînd să şteargă această ţară de pe hartă. Într-adevăr, Palewski nu mai avea nici un guvern.

Ambasadorul imperial al Poloniei pe lîngă Înalta Poartă aranjă din nou cîrpa umedă care proteja sticlele, strînse bine şireturile pungii şi-şi continuă plimbarea printr-un păienjeniş de străzi şi alei din ce în ce mai înguste, pînă cînd

ajunse la un portic situat pe una din străduţele dosnice ale oraşului vechi, lîngă Cornul de Aur. Uşa era mică, fiindcă era lăsată: doar vreo trei cincimi din ea se mai vedeau din cauza pămîntului noroios. Un grup de băieţaşi trecură în fugă pe lîngă el, fără îndoială ştergînd încă puţin din luciul de pe spatele hainei lui vechi. Un clopoţel nervos, prins între degete, anunţă apropierea unui om într-o mică şaretă trasă de un măgar, care-şi croia drum cu miraculoasă precizie prin îngustimea neîncăpătoarelor străzi medievale. Palewski se grăbi să bată la uşă. Îi deschise o femeie în vîrstă, cu broboadă albastră, care se dădu la o parte în tăcere, făcîndu-i loc să intre. Palewski se aplecă şi păşi înăuntru cu o clipă înainte ca şareta să treacă în goană, însoţită de tropăitul micilor copite şi de strigătul omului care o mîna.

Lumina de afară, atîta cîtă era, începea să pălească; înăuntru părea că nu pătrunsese niciodată. Palewski se întrebă o clipă dacă lumina soarelui ajunsese vreodată în acest loc în ultimii o mie cinci sute de ani; tocul căzut al uşii, după cum bănuise de mult timp, era o lucrătură bizantină şi polonezul nu avea nici un motiv de a se îndoi că balustrada de lemn închisă la culoare, de care se ţinea în timp ce urca scara pe întuneric, dar fără să ezite, era tot bizantină, la fel ca piatra din care era clădită casa, sau cadrul ferestrei şi, foarte

probabil, la fel ca bolta romană de deasupra creştetului.

În capul scărilor se opri să-şi tragă sufletul şi să analizeze amestecul straniu de arome care se strecura pe sub uşa din faţa lui, dincolo de care răzbătea o geană de lumină.

Yashim eunucul şi ambasadorul Palewski erau cei mai bizari prieteni, dar îi lega un puternic sentiment de amiciţie. „Tu şi cu mine sîntem două jumătăţi care împreună formează un întreg“, îi declarase cîndva Palewski, după ce dăduse pe gît mai multă vodcă decît ar fi trebuit, de n-ar fi fost faptul, pe care el îl susţinea cu străşnicie, că numai buruiana aceea amară pe care o conţinea băutura îl ţinea sănătos şi în viaţă. „Eu sînt un ambasador fără ţară, iar tu – un bărbat fără boaşe.“ Yashim cugetase la această remarcă, apoi subliniase că, la o adică, Palewski şi-ar fi putut recăpăta la un moment dat ţara; dar polonezul îi închisese gura, suspinînd zgomotos: „Din păcate, am tot atîtea şanse cîte ai şi tu să-ţi crească iarăşi boaşe. Niciodată. Niciodată. Ticăloşii!“ Nu după multă vreme adormise, iar Yashim chemase un hamal să-l care în spate pînă acasă.

Diplomatul cel scăpătat adulmecă în jur şi luă un aer de amabilitate şireată, care-l prindea de minune. Primul miros pe care-l sesiză era de ceapă; dar şi de pui, din cîte-şi dădea seama.

Recunoscu aroma densă de scorţişoară, însă mai era ceva, un miros înţepător de fructe, pe care nu reuşea să-l identifice. Adulmecă din nou, strîngînd din pleoape.

Fără ezitare şi fără ceremonie deschise brusc uşa şi dădu buzna în cameră.

– Yashim! Yashim! Tu rechemi sufletele noastre de la porţile iadului! *Acem yahnisi,* dacă nu mă înşel – atît de asemănător cu sosul persan de rodii – *fesinjan*. Pui, nuci... şi sos de rodii! declară el.

Yashim, care nu-l auzise urcînd, se întoarse către el, uimit. Palewski îi citi pe chip dezamăgirea.

– Ei, haide, tinere, eu am gustat acest fel de mîncare înainte să ajungi tu la vîrsta înţărcării. Astă-seară, hai să-i dăm, cu mîna pe inimă, un nou nume: „Ambasadorul era mîhnit, iar acum e încîntat!“ Ce părere ai?

Îi oferi gazdei sale sticlele.

– Sînt încă reci, pune mîna! Minunat! Într-o zi am să iau o torţă şi am să cobor în pivniţa aia să văd de unde vine apa rece ca gheaţa. Ar putea fi un rezervor roman. Nu m-ar mira. Ce descoperire!

Îşi frecă mîinile în timp ce Yashim îi întindea zîmbind un pahar de vodcă. Rămaseră o clipă privind unul la altul, apoi dădură băutura pe gît în acelaşi timp. Palewski se năpusti asupra midiilor.

Avea să fie o seară lungă. *Fusese* o seară lungă. Yashim era conştient că, odată sosită ora rugăciunii din zori, mai rămîneau numai nouă zile.

7

Strada Tinichigiilor se întindea uşor în pantă şi spre apus de Moscheea Rustem Paşa, ea însăşi pe jumătate îngropată între aleile şi cotiturile neaşteptate care înconjurau intrările dinspre miazăzi ale Marelui Bazar. La fel ca mai toate zonele locuite de meşteşugari, şi aceasta consta dintr-o uliţă îngustă, cu ateliere deschise, fiecare de dimensiunile unui dulap ceva mai mare, ateliere în care tinichigiii lucrau cu forja, cu foalele şi cu barosul, prelucrînd obiectele tipice meseriei lor: vase de metal învelite în cositor, ibrice mici, cutii de toate formele şi mărimile, cu balamale fragile sau cu capace aplicate, de la cutioare rotunde pentru *kohl* şi balsam de tigru la cufere legate în metal pentru marinari şi pentru comerţul cu pînzeturi. Tinichigiii făceau cuţite şi furculiţe; insigne şi însemne militare; rame de ochelari şi măciulii pentru bastoane. Fiecare dintre ei se specializase în ceva, arareori abătîndu-se de la acele obiecte, care variau, să zicem, de la producerea fără remuşcări a amuletelor menite

să ascundă o hîrtie înscrisă cu cele 99 de nume ale lui Allah pînă la nenumărate cutii pentru bolduri. Acestea erau legile breslei, consfinţite cu sute de ani în urmă de judecătorii pieţei şi de sultanul însuşi, legi care se încălcau doar în împrejurări deosebite.

„Oare fabricarea unui cazan imens ar putea fi o împrejurare deosebită?“ se întrebă Yashim.

Tîrgul de tinichigerie nu era un loc pentru mulţimile care împînziseră o parte din celelalte străzi industriale ale Istanbulului: pieţele alimentare, bazarurile de mirodenii, prăvăliile pantofarilor. Chiar şi Strada Aurarilor era mai aglomerată. Aşadar, Yashim merse cu uşurinţă chiar pe mijlocul străzii, atrăgînd puţine priviri. Odată ce tinichigiii înţeleseră că nu era de prin partea locului, nu-i mai acordară nici o atenţie: nu-i interesa dacă era bogat sau sărac, gras sau slab, pentru că nimeni pe lume nu le putea aduce un profit mai mare decît modestul cîştig de care aveau parte ca membri ai breslei. Nimeni nu s-ar fi oprit şi nu s-ar fi oferit să cumpere – la un preţ nebunesc – vreunul dintre banalele lor obiecte. Legile breslei erau clare: exista o singură calitate şi un singur preţ, nici mai mult, nici mai puţin.

Yashim ştia toate aceste lucruri. Deocamdată, nu făcea decît să privească în jur. Majoritatea tinichigiilor lucrau în uşa atelierului, la lumină şi aer, departe de focul şi de fumul care se

vedeau în spatele lor. Aici, lovind neîncetat cu barosul, obţineau încetul cu încetul de o succesiune de obiecte micuţe. Yashim ridică privirea: obişnuitele ferestre cu zăbrele arătau că acolo erau locuinţele acestor bărbaţi, împreună cu soţiile şi copiii lor. Yashim îşi zise că ucenicii dormeau probabil în ateliere.

Dădu o raită printr-o curte, apoi privi în urmă. Pe o alee plină de gunoaie se vedeau scări dărăpănate care duceau la caturile de sus, unde se ajungea de fiecare dată printr-o uşiţă acoperită cu o bucată de covor uzat sau cu o pătură tăiată fîşii, ca să apere de muşte. Asta însemna, îşi imagină el, că femeile puteau ieşi în timpul zilei pe acoperişurile plate, pentru a sta la aer fără a fi văzute. Dar noaptea cine folosea aceste acoperişuri? Presupunea că destul de mulţi; nu se ştia niciodată. Ridică din umeri, alungînd un gînd vag, şi reîncepu să cerceteze curtea.

Aici zgomotul baroaselor care loveau cositorul era mai estompat: răsuna în curte la fel ca sunetele melodioase ale unor broaşte dintr-un lac nu prea îndepărtat. Puţini tinichigii lucrau chiar în curte: aceasta servea, în schimb, de caravanserai, unde negustorii de cositor aduceau materia primă a meşteşugului şi o vindeau, la nevoie, tinichigiilor de afară. Se puteau vedea foi groase de cositor în diverse forme, clădite una peste alta; proprietarii

şedeau pe scăunele printre ele, sorbindu-şi ceaiul şi plimbîndu-şi degetele pe mătănii, într-o linişte care contrasta cu zăngănitul din stradă. Din cînd în cînd, se mai vindea cîte ceva; tinichigiul tăia foaia de cositor, negustorul o cîntărea, şi tinichigiul pleca apoi cu ea.

Yashim ieşi în stradă pentru a arunca o ultimă privire. Obiectele mai mari – îndeosebi făclii şi cufere – erau adunate pe jos în faţa atelierelor. Dar Yashim era mulţumit că nicăieri, nici înăuntru, nici afară, nu exista vreun loc în care să poată fi meşterit pe ascuns un cazan cu baza îndeajuns de mare ca să încapă în el un om.

„Cineva, îşi spuse el, ar fi observat.

Şi acea persoană ar fi fost pe bună dreptate nedumerită. În numele tuturor lucrurilor sfinte, de ce ar fi vrut cineva să facă un cazan acoperit cu cositor?

Şi încă de asemenea dimensiuni! Cel mai mare cazan văzut vreodată de... De cînd?“

Yashim îngheţă. De jur împrejur, tinichigiii înălţau enigmaticele lor imnuri de slavă, ca un ciripit de păsări, cinstind industria şi meşteşugul, însă el nu-i mai auzea. Într-o fracţiune de secundă îşi aminti cînd anume fusese acel moment.

Cu zece ani în urmă. În noaptea de 15 iunie 1826.

8

De îndată ce-l săgetă acest gînd, Yashim avu sentimentul că toate privirile erau aţintite asupra lui. Ca şi cum această descoperire l-ar fi făcut să strălucească.

Într-o cafenea din apropiere, patronul îi aduse o cafea; între timp Yashim rămăsese privind în gol, cu ochii la stradă. Într-un colţ al minţii ciocănitul ritmic al tinichigiilor se împletea cu amintirea acelui zgomot terifiant, auzit cu zece ani în urmă, zgomotul făcut de ieniceri bătînd cu putere în cazanele lor întoarse cu fundul în sus. Era un vechi semnal, pe care nimeni din palat, de pe străzi sau din casele oraşului nu putea să nu-l înţeleagă. Era un bubuit formidabil şi nu însemna că ienicerii voiau mai multă hrană.

Însemna că voiau sînge.

De-a lungul secolelor, acel zgomot violent, de o sinistră insistenţă, făcut de ienicerii care băteau în cazane, fusese un preludiu anunţînd moarte pe străzi, oameni sfîşiaţi în bucăţi, prinţi sacrificaţi. Oare aşa se petrecuseră lucrurile întotdeauna? Yashim ştia prea bine ce realizaseră ienicerii. Fiecare fusese ales dintre cei mai zdraveni, mai frumoşi şi mai inteligenţi tineri creştini. Odată aduşi la Istanbul, renunţaseră la credinţa părinţilor lor, ţărani balcanici, şi juraseră supunere pe viaţă şi pe moarte sultanului, care le devenise

comandant, şi astfel ajunseseră un corp. O cumplită maşină de război pe care sultanii otomani o dezlănţuiseră asupra duşmanilor lor din Europa.

Dacă Imperiul Otoman inspira teamă în întreaga lume, ienicerii erau aceia care umpleau de spaimă sufletele necredincioşilor. Cucerirea Sofiei şi a Belgradului. Însuşi oraşul Istanbul, smuls grecilor în 1453. Peninsula Arabiei şi, odată cu ea, cetăţile sfinte. Mohács, 1526, cînd floarea cavalerilor unguri fusese trecută prin sabie direct în şa, cînd Soliman Magnificul îşi condusese oamenii la Buda, apoi mai departe, cu mare grabă, pînă la porţile Vienei. Rhodosul şi Ciprul, Egiptul şi Sahara. Dar ienicerii ajunseseră şi în Franţa, în 1566, petrecînd un an la Toulon.

Pînă cînd – cine ar fi putut spune de ce? – victoriile încetaseră. Condiţiile ienicerilor se schimbaseră. Ceruseră permisiunea să se însoare. Ceruseră dreptul de a se apuca de o meserie atunci cînd nu erau războaie, ca să-şi întreţină familiile. Îşi înrolaseră fiii în trupe, iar acestea începuseră să nu mai vrea să lupte. Erau în continuare periculoşi: plini de privilegii, îi dominau pe oamenii de rînd din oraş. Meniţi să moară în luptă la graniţele singuratice ale unui imperiu în permanentă expansiune, se bucurau de toate înlesnirile şi de imunitatea pe care sultanul o putea acorda unor oameni care

aveau să devină în curînd martiri. Numai că ei nu mai căutau martiriul. Cei trimişi cîndva să terorizeze Europa făcuseră o descoperire simplă: era mult mai uşor – şi mai puţin periculos – să terorizeze la ei acasă.

Palatul făcuse eforturi să-i aducă la gînduri mai bune. Să-i disciplineze. În 1618, sultanul Osman încercase să-i răstoarne de la putere: ei îl uciseseră, din cîte ştia Yashim, prin strivirea testiculelor, un mod de execuţie care nu lăsa nici o urmă pe corp. Un om deosebit, o moarte deosebită. O moarte considerată potrivită pentru un membru al familiei imperiale. Mai tîrziu, în 1635, Murad al IV-lea adunase 30 000 de ieniceri şi-i silise să mărşăluiască în Persia, pînă cînd îşi dăduseră sufletul. Dar corpul supravieţuise.

Treptat şi prin propria experienţă dureroasă, otomanii ajunseseră să-şi dea seama că nu mai erau în stare să se apere aşa cum trebuie. Deşi nu inspirau încredere, ienicerii insistau să rămînă în continuare puterea militară supremă: deveniseră inatacabili. Oamenii de rînd se temeau de ei. În comerţ, îşi exploatau privilegiile transformîndu-se în rivali periculoşi. Purtarea lor era ameninţătoare şi insolentă în timp ce mergeau ţanţoşi pe străzile oraşului, înarmaţi pînă-n dinţi, agitînd bîte, dînd drumul unor blasfemii dintre cele mai vulgare. La intrarea Palatului Topkapi, între Hagia Sofia şi

Moscheea Albastră, se găsea un spaţiu deschis menit instrucţiei ienicerilor, Atmeidan, vechiul hipodrom bizantin. Aici creştea un copac bătrîn şi uriaş, lîngă care se adunaseră întotdeauna ienicerii la primul semn de pericol, fiindcă trunchiul scrijelit al Copacului Ienicerilor, stătea în centrul lumii lor, aşa cum palatul stătea în centrul puterii otomane, iar Sfînta Sofia – în inima credinţei lor religioase. La poalele acestui copac, ienicerii îşi împărtăşeau unii altora nemulţumirile şi secretele, aici puneau la cale răzmeriţe. Tot de ramurile acestui copac spînzurau trupurile celor care nu le făcuseră pe plac: miniştri, viziri, demnitari ai curţii, sacrificaţi setei de sînge a ienicerilor de către un şir întreg de sultani slabi, şovăielnici şi înspăimîntaţi.

Între timp, pămînturile cucerite de armatele sultanului în numele Islamului erau pierdute în lupta cu necredincioşii: Ungaria fusese prima. În Egipt, Ali Paşa Albanezul se inspirase din experienţa invaziei napoleoniene ca să-şi instruiască felahii în maniera soldaţilor occidentali. Iar cînd Grecia dispăruse chiar din inima unui imperiu în care unul din doi locuitori vorbea greceşte, fusese lovitura de graţie. Egiptenii apăraseră un timp fortul: lucru lăudabil. Erau bine instruiţi şi disciplinaţi: aveau tactică şi armament modern. Sultanul învăţase lecţia şi începuse să-şi instruiască

trupele după modelul armatei egiptene: Noua Gardă a seraschierului.

Asta se întîmplase cu zece ani în urmă. Sultanul poruncise ca ienicerii să adopte stilul occidental al Noii Gărzi, conştient că era o provocare şi că ienicerii vor considera porunca un afront. După cum era de aşteptat, ienicerii se răsculaseră. Nepăsîndu-le de nimic altceva decît de propriile privilegii şi de propria supravieţuire, ei atacaseră palatul şi Noua Gardă proaspăt formată. Numai că, între timp, se prostiseră şi se leneviseră. Poporul îi detesta. Sultanul era pregătit. După noaptea de joi, 15 iunie, cînd ienicerii îşi întorseseră cazanele cu fundul în sus, nu durase decît o zi pentru a aduce la îndeplinire, prin mijloace moderne, ceea ce nimeni nu reuşise să facă în trei sute de ani. Pînă în noaptea de 16 iunie, eficienta artilerie modernă transformase cazărmile răsculaţilor în ruine fumegînde. Mii dintre ei erau deja morţi, restul fugiseră să-şi salveze viaţa, dar muriseră pe străzile oraşului, în pădurile de dincolo de ziduri, în văgăunile şi vizuinile în care se tîrîseră în disperarea lor de a supravieţui.

Fusese un şoc, îşi spuse Yashim, după care Imperiul încă se lupta să-şi revină. Era posibil ca unii să nu-şi mai revină niciodată.

9

Un bărbat cu şorţ de piele şi murdar de funingine pînă la coate confecţiona un opaiţ în stradă, în faţa atelierului. Îndoia cu un cleşte foile de cositor, fixîndu-le una de alta cu o viteză şi o îndemînare pe care Yashim se mulţumi s-o admire pur şi simplu, pînă cînd bărbatul ridică spre el o privire întrebătoare.

– Aş dori să cunosc preţul pentru un obiect mai puţin obişnuit, explică Yashim. Mi se pare că dumneata faci obiecte mari.

Bărbatul mormăi o încuviinţare.

– Ce doriţi, *efendi?*

– Un cazan. Un cazan uriaş – înalt cît mine şi sprijinit pe picioare. Poţi face aşa ceva?

Omul îşi îndreptă spatele şi-şi trecu mîna peste ceafă, strîngînd din pleoape.

– Cam nepotrivit anotimpul pentru un cazan uriaş, remarcă el. Ochii lui Yashim se măriră de uimire.

– Poţi să-l faci? Ai mai făcut aşa ceva? Răspunsul tinichigiului îl luă pe nepregătite.

– Aproape în fiecare an. Cazane mari învelite în cositor pentru breasla vînzătorilor de supă. Le folosesc în procesiunea oraşului.

Bineînţeles! Cum de nu se gîndise mai înainte? În fiecare an, cînd membrii breslelor mergeau în procesiune prin oraş spre Sfînta Sofia, fiecare breaslă trăgea un car alegoric cu instrumentele tipice meseriei ei. Breasla

bărbierilor avea un foarfece uriaş şi oferea tunsori gratis populaţiei. Vînzătorii de peşte îşi construiau carul alegoric în formă de corabie, pe care stăteau aruncînd năvoade şi apoi trăgînd de odgoane. Brutarii instalau un cuptor şi aruncau oamenilor chifle calde. Iar vînzătorii de supă aveau cazane uriaşe de supă proaspătă, pe care o turnau în străchini de ceramică şi o împărţeau oamenilor pe măsură ce procesiunea înainta. Carnaval.

– Dar un cazan acoperit cu cositor n-ar rezista la atîta fierbinţeală şi greutate, obiectă Yashim.

Tinichigiul rîse.

– Nu sînt adevărate! Dacă ar fi adevărate s-ar prăbuşi tot carul. Doar nu-ţi închipui, *efendi,* că bărbierul tunde oamenii cu foarfeca aceea uriaşă? În interiorul cazanului e un vas mai mic cu supă, cazanul e doar de formă. E amuzant.

Yashim se simţi ca un copil retrdat.

– Ai făcut vreun astfel de cazan mai de curînd? Fie şi într-un anotimp nepotrivit?

– Facem cazane cînd ni le comandă breasla. În restul anului, scuipă el în palme şi apucă din nou cleştele, nu facem decît opaiţe şi altele asemenea. Cazanele se uzează şi crapă, aşa că atunci cînd e nevoie facem mai multe. Dacă îţi trebuie unul, eu te-aş sfătui să stai de vorbă cu cei din breasla vînzătorilor de supă. Se uită la Yashim şi pielea din jurul ochilor i se încreţi în

semn de amuzament. Că n-oi fi Nastratin Hogea...

– Nu, nu sînt Hogea, rîse Yashim.

– Nu de alta, dar mie-mi sună a glumă. Şi-acum, dacă nu te superi...

10

Fata era lungită pe pat, gătită cu podoabele ei feciorelnice, cu ochii închişi. Avea părul împletit cu migală şi prins cu o agrafă de malahit. Poate fiindcă erau daţi cu *kohl,* ochii ei păreau foarte întunecaţi, în timp ce pielea chipului ei frumos aproape că sclipea în lumina soarelui, filtrată prin obloanele odăii. Ciucuri grei şi auriţi atîrnau de voalul petrecut peste sîni, în timp ce picioarele lungi îi erau înfăşurate în pantaloni de muselină atît de fină, încît fata părea goală. Un mic papuc auriu rămăsese agăţat de degetul mare al piciorului stîng.

Vîrful limbii întrezărit printre buzele date cu roşu sugera că avea nevoie de mai mult de o sărutare pentru a fi trezită din somn.

Yashim se aplecă şi studie gîtul fetei. Două vînătăi negre de o parte şi de alta. Apăsarea fusese puternică, gîtul, apucat din faţă, şi probabil văzuse chipul asasinului înainte de a muri.

Yashim aruncă o privire peste trupul fetei şi simţi un val de milă. Fără cusur: moartă, semăna mai mult ca oricînd cu un giuvaier, strălucitor şi rece, o frumuseţe de neatins. „Şi eu, îşi spuse Yashim cu tristeţe, voi muri la fel ca ea – virgin. Ba, în cazul meu, şi mutilat.“ Se grăbi să-şi alunge astfel de gînduri – cu ani în urmă îl înnebuniseră şi-l torturaseră, dar învăţase să le ţină sub control. Erau gîndurile lui, dorinţele lui, aşa că le putea vîrî în teacă la fel ca pe o sabie. Trăia. Şi asta era bine.

Ochii lui se plimbară pe pielea fetei. Paloarea morţii o făcea albă ca untul rece. Aproape îi scăpă neînsemnatul indiciu că, la urma urmei, fata nu era chiar fără cusur. Pe arătătorul mîinii drepte Yashim desluşi o urmă vagă şi îngustă, un loc în care pielea fusese apăsată. Fata purtase un inel; acum nu-l mai avea.

Înălţă capul. Ceva se schimbase în atmosfera camerei – poate o uşoară schimbare de presiune sau de echilibru între vii şi morţi. Se întoarse brusc şi cercetă odaia: draperii, coloane, nenumărate locuri în care cineva s-ar fi putut ascunde. Cineva care deja ucisese?

Din umbră se desprinse silueta unei femei care păşi înainte, cu capul uşor înclinat într-o parte, cu braţele întinse.

– Yashim, *chéri! Tu te souviens de ta vieille amie?*[3]

Era Valide Sultan[4], însăşi regina-mamă, care începu să-i vorbească, după cum remarcă Yashim, fără să se mire, cu vocea marchizei de Merteuil. Ea fusese aceea care-i dăduse cartea. În visele lui, marchiza vorbea franţuzeşte cu un accent despre care Yashim n-avea de unde să ştie că provine din limba creolă.

Femeia îi luă mîinile într-ale ei şi-l ciupi de trei ori de obraz. Apoi aruncă o privire spre încîntătorul trup al fetei ucise, pe care Yashim fusese chemat să-l cerceteze.

– *C'est triste,* spuse ea cu simplitate. Ridică privirea, întîlnind-o pe a lui. Bietul de tine!

Yashim ştia exact la ce se referea regina-mamă.

– *Alors,* ştii cine a făcut asta?

– Bineînţeles. Un pescar bulgar.

Valide Sultan îşi duse mîna frumoasă la gură.

– Aveam vreo cincisprezece ani. Flutură mîna înspre el, zîmbind.

– Yashim, *sois sérieux!*[5] Micuţa asta-i moartă şi – să nu cumva să ţipi acum – mi-au dispărut şi giuvaierele. Bijuteriile lui Napoleon. Toată

[3] „Yashim, dragule! Îţi mai aminteşti de vechea ta prietenă?" (în fr. în orig.; n.red.)

[4] Titlu purtat de mama sultanului (n.red.)

[5] „Yashim, fii serios!" (în fr. în orig.; n.red.)

lumea din *appartements* e într-o stare deplorabilă.

Yashim îşi aţinti privirea asupra ei. În penumbră părea aproape tînără; indiferent de lumină, era încă frumoasă. Se întrebă dacă fata care murise ar fi arătat la fel de bine la aceeaşi vîrstă – sau ar fi apucat să trăiască atît de mult. Aimée – mama sultanului. Era rolul pentru care lupta fiecare femeie din harem: să se culce cu sultanul, să-i dăruiască un fiu şi, la timpul cuvenit, să-i deschidă acestuia drumul către tronul lui Osman. Fiecare pas necesita un şi mai mare număr de miracole. Femeia din faţa lui avusese totuşi un singur avantaj: era franţuzoaică. Din capul locului, o carte norocoasă.

– Să nu-mi spui că nu ţi-am arătat niciodată giuvaierele lui Napoleon? întrebă ea. Ei bine, ai avut noroc. Am împuiat capul tuturor cu aceste giuvaiere. Eu le admir, oaspeţii mei le admiră, dar sînt absolut convinsă că toţi le consideră la fel de urîte cum le văd şi eu. Totuşi, mi-au fost trimise chiar de împăratul Napoleon. *Personnellement!*

Îi aruncă o privire şăgalnică.

– Crezi că au valoare sentimentală? Nici vorbă. Totuşi, fac parte din *ma batterie de guerre*[6]. Frumuseţea nu are valoare între aceste ziduri. Distincţia însă are un preţ mai

[6] „Arsenalul meu“ (în fr. în orig.; n.red.)

mare. Uită-te la *ea*. Niciodată nu se va mai naşte aşa o făptură adorabilă în munţii Circaziei... Şi totuşi, fiul meu i-ar fi uitat numele într-o săptămînă. Tanya? Alesha? Ce importanţă are?

– Pentru cineva a avut importanţă, îi reaminti Yashim. Cineva totuşi a ucis-o.

– Pentru că era frumoasă? Pfui, aici toate sînt frumoase.

– Nu. Poate pentru că urma să se culce cu sultanul.

Ea ridică brusc ochii spre Yashim. În astfel de momente, el îşi dădea seama foarte bine de ce tocmai ea devenise Valide şi nu altcineva. Îi susţinu privirea.

– Poate. Ridică uşor şi cochet din umeri. Vreau să-ţi povestesc despre giuvaierele mele. Urîte, foarte utile... şi valorează o avere.

Yashim se întrebă dacă nu cumva avea nevoie de bani, dar ea îi citi gîndurile.

– Nu se ştie niciodată, îi răspunse, bătîndu-l uşor pe braţ. Lucrurile nu se petrec întotdeauna după aşteptările noastre.

Yashim se înclină uşor, în semn de confirmare a adevărului spuselor ei. Experienţa de viaţă îi dovedise asta. Oare şi ei? Fără nici o îndoială, şi încă într-un mod cît se poate de neaşteptat.

Cu cincizeci de ani în urmă, o tînără urcase la bordul unui pachebot francez din Indiile de Vest, cu destinaţia Marsilia. Crescută pe insula

Martinica din Caraibi, era trimisă la Paris ca să-şi desăvîrşească educaţia şi să-şi găsească un soţ potrivit.

Dar nu mai ajunsese niciodată la destinaţie. În estul Atlanticului, corabia pe care se afla fusese capturată de un *xebec* nord-african şi frumoasa fată ajunsese prizoniera corsarilor algerieni. Aceştia o dăruiseră beiului Algerului, care se arătase încîntat de frumuseţea ei exotică şi de pielea albă ca laptele. Beiul ştia că fata valora mult prea mult pentru a fi păstrată. Aşa încît o trimisese la Istanbul.

Dar aceasta era numai jumătate din povestea ei: jumătatea neobişnuită. În decursul secolelor şi alte prizoniere creştine ajunseseră în patul sultanului. Nu multe; doar cîteva. Dar capriciile sorţii sînt atotputernice şi de nepătruns. În Martinica, Aimée fusese aproape nedespărţită de o altă tînără franţuzoaică creolă, pe nume Rose Tascher de la Pagerie. La un an după ce Aimée pornise spre Franţa, în călătoria care avea să-i schimbe destinul, Rose o urmase. Pe aceeaşi rută, dar cu o corabie mai norocoasă. Ajungînd la Paris, înfruntase revoluţia, închisoarea, foamea şi dorinţele bărbaţilor ambiţioşi, ca să devină amanta, soţia şi, în cele din urmă, împărăteasa lui Napoleon Bonaparte, împăratul Franţei. Aimée, prietena din tinereţe a lui Rose, dispăruse pentru restul lumii,

devenind Valide Sultan. Rose era împărăteasa Josephine.

„Nu se ştie niciodată.“

Femeia se înălţă pe vîrfuri şi-i dădu o sărutare castă pe obraz. Ajunsă în prag, se întoarse către el.

– Găseşte-mi giuvaierele, Yashim. Găseşte-mi-le repede – ori jur că n-am să-ţi mai împrumut nici un roman cît voi trăi!

11

Noaptea, pe ploaie, chiar şi un oraş de două milioane de suflete poate fi tăcut şi pustiu. Era ora încremenită dintre rugăciunea de seară şi cea de dimineaţă. Un şobolan cu blana sclipind de umezeală ieşi dintr-un canal prea plin şi începu să alerge de-a lungul unui zid, în căutare de adăpost. Apa în creştere îl urmărea aproape imperceptibil.

Treptat, băltoaca se lăţi de la o dală la alta, pipăind crăpăturile dintre pietre pentru a-şi face loc. Cum o întîlni pe prima, începu să se prelingă prin ea, croindu-şi drum la vale, orbeşte, dar fără greş. Din cînd în cînd apa se oprea, se aduna într-o băltoacă, apoi îşi continua drumul, căutînd să ajungă la Bosfor; un firicel limpede lăsînd pe margini noroi, rămurele, fire de păr, firimituri de pîine. Se

răspîndi pe o stradă laterală, dar se adună din nou într-o băltoacă pe cealaltă parte a străzii, unde un rînd de trepte ducea la Moscheea Victoriei, ridicată de curînd pe ţărm.

Ploaia, care continua să cadă, se aduna mai departe lîngă gura de canal. Odată cu ivirea luceafărului de dimineaţă, paznicul moscheii trimise doi muncitori să vadă de unde provenea torentul care ameninţa să se infiltreze în pardoseala de ciment şi să strice covoarele. Muncitorii îşi acoperiră capetele cu pelerinele lor de lînă şi, ţinîndu-şi coatele afară în ploaie, porniră să urce treptele.

La vreo două sute de metri mai la deal, întîlniră o porţiune a drumului care se transformase într-un mic heleşteu şi, cu ajutorul unor vergele, sondară cu băgare de seamă apa noroioasă.

În cele din urmă găsiră canalul şi se apucară să-l desfunde: mai întîi cu vergelele, apoi cu mîinile şi cu picioarele, stînd cufundaţi pînă la bărbie în apa murdară şi îngheţată. Canalul se înfundase din pricina unui pachet moale la pipăit, atît de strîns legat cu sfoară încît nici unul din cei doi muncitori nu reuşea să-l apuce cum trebuie, deşi îşi vîrîseră pe rînd picioarele în mocirla îngheţată. Într-un tîrziu, cu puţin timp înainte de ivirea zorilor, izbutiră să strecoare o vergea între pachet şi peretele

canalului, ridicînd obiectul atît cît să lase apa să se scurgă gîlgîind.

Muncitorul care se aplecă în canal pînă la piept şi apucă obiectul desluşi, în sfîrşit, ceva ce la început i se păru a fi un curcan uriaş, umplut şi gata de pus la cuptor.

Ceea ce văzu în clipa următoare îi întoarse stomacul pe dos.

12

Yashim se dădu jos din pat, îmbrăcă un *djellabah* şi-şi încălţă papucii, îşi luă punga din cui şi ieşi în stradă. După trei răscruci ajunse pe Kara Davut Sokagˇi, unde bău două ceşti de cafea tare şi dulce, şi mîncă un *borek,* foi de aluat umplute cu miere şi prăjite în ulei. Adeseori în cursul nopţii, la vremea cînd oamenii stau lungiţi pe pat şi-şi făuresc planuri pînă cînd îi cuprinde somnul pe nesimţite, Yashim se gîndea să-şi părăsească locuinţa cu chirie şi să se mute într-una mai spaţioasă şi mai luminoasă, cu o privelişte mai frumoasă. Îşi proiectase o mică bibliotecă pentru el, cu un alcov confortabil şi bine luminat unde să citească, precum şi o bucătărie superbă, cu o cămăruţă în care să doarmă un servitor – cineva care să aţîţe focul dimineaţa şi să-i aducă apoi cafeaua. Uneori, biblioteca căpăta

reflexiile albăstrui ale Bosforului, alteori, bucătăria. Apa proiecta pe tavan un liniştitor joc de umbre şi lumini. O fereastră deschisă prindea un crîmpei de briză văratică.

Dimineaţa, mergînd spre Kara Davut, decidea de fiecare dată că, la urma urmei, pentru moment va rămîne acolo unde era. Cărţile lui vor continua să strălucească în semiîntuneric. Bucătăria va umple odaia cu arome de scorţişoară şi mentă, aburind ferestrele. Va continua să urce şi să coboare cu efort scările abrupte, din cînd în cînd lovindu-se la cap de tocul uşii lăsate. Kara Davut era o stradă pe gustul lui. De cînd descoperise această cafenea, al cărei patron îşi amintea de fiecare dată cum îi plăcea lui cafeaua – simplă, fără mirodenii, cu foarte puţin zahăr – fusese fericit în Kara Davut. Oamenii îl cunoşteau, dar nu erau nici curioşi, nici bîrfitori. Nu că le-ar fi dat vreun motiv de bîrfă. Yashim ducea un trai liniştit, nimeni n-ar fi avut ce să-i reproşeze. Mergea la moschee împreună cu ei în fiecare vineri. Îşi plătea taxele. În schimb, nu cerea nimic altceva decît să fie lăsat în pace să-şi bea cafeaua de dimineaţă, să privească spectacolul străzii, să răspundă la semnul vînzătorului de peşte care-l chema pentru vreo captură mai importantă sau să facă o vizită brutarului libian pentru excelenta lui pîine de cereale cu ierburi.

Toate acestea erau oare adevărate? Voia într-adevăr să fie lăsat în pace de oamenii aceştia – de orice fel de oameni? Biletul seraschierului, porunca sultanului, clipirea şireată a vînzătorului de peşte şi cafeaua făcută anume pentru el în fiecare zi: oare nu erau acestea tocmai legăturile după care tânjea? Faptul că Yashim reuşe să treacă neobservat îi apărea chiar şi lui drept o postură protectoare – o versiune proprie a manierismelor cabotine ale acelor băieţi castraţi, educaţi pentru a deveni paznici eunuci ai unei familii, care se sustrăgeau îndatoririlor ce le reveneau, încruntându-se şi ţuguindu-şi buzele, şi fluturându-şi mîna în dreptul inimii. Poate că detaşarea era o atitudine pe care o adoptase fiindcă altfel suferinţa ar fi fost prea puternică. O aparenţă extrem de fragilă.

Yashim privi strada. Un imam cu potcap înalt şi alb îşi ridică puţin veşmîntul lung şi negru ca să nu-l murdărească într-o băltoacă, apoi trecu tăcut prin faţa cafenelei, fără a întoarce capul. Un băieţaş ţinînd în mînă o scrisoare alergă pe stradă, oprindu-se la o cafenea din preajmă să ceară lămuriri. Din direcţia opusă veneau trei oi, foarte curioase. Păstorul, înarmat cu o nuieluşă de alun, le silea să meargă ordonat, vorbindu-le fără încetare, fără să-i pese că erau pe stradă, de parcă ar fi păşit pe o potecă pustie din munţii Traciei. Două femei acoperite

de văluri se îndreptau spre băi; în spatele lor, un sclav negru ducea un mănunchi de veşminte. Un hamal, cocoşat sub povara coşului pe care-l purta, era urmat de un convoi de măgari cărînd lemne pentru foc, în timp ce nişte copilaşi greci se jucau printre copitele lor tropăitoare. Îşi făcu apariţia şi un *cavass,* un poliţai încotoşmănat, cu fes roşu şi pistoale la brîu, apoi doi negustori armeni, unul legănîndu-şi şiragul de mătănii, celălalt numărîndu-şile cu degetele în timp ce vorbea.

Cîndva îi urîse pe toţi, laolaltă, pentru că aveau lucruri pe care el nu le putea avea – nu numai pe copiii care n-aveau niciodată să alerge şi să se joace de-a prinselea cu ai lui, ci şi pe femeile despre care ştia că se confesau iubiţilor lor la ceas de taină şi depănau împreună cu ei micile întîmplări de peste zi; ura, de asemenea, compania bărbaţilor care glumeau, se înghionteau şi-şi păstrau secretul comun ca pe nişte pepeni copţi.

Yashim îşi sorbi cafeaua şi scrîşni din dinţi. Chiar şi acum, simţea din cînd în cînd pornirea de-a sări în picioare, fluturînd-şi braţele; pornirea de a-şi însîngera trupul pe sîrma ghimpată a oprobiului public, răcnind şi făcînd scandal în mijlocul acestor femei înfăşurate în voaluri, alături de bărbaţii lor tăcuţi şi mult prea mulţumiţi. Dar, cel puţin, ura îi trecuse. Se retrăsese încet, ca un puhoi de ape,

lăsîndu-i în minte o dîră sclipitoare, praful primejdios dintre amărăciune şi mînie. În prezent, păşea cu grijă acolo pe unde trecuse apa, încercînd să recunoască vechile semne de hotar, să refacă elementele unei vieţi respectabile din amestecul haotic de obiecte obişnuite pe care le întîlnea. Dacă nu putea fi la fel ca ceilalţi – dacă nu putea trăi suferinţa, bucuria şi teama aşa ca ei – atunci, îşi spunea el, va reuşi să-şi păstreze şi mai bine luciditatea; va putea să asiste fără să intervină.

Şi asta, fiindcă oamenii erau prea ocupaţi să iubească, să se eschiveze şi să înşele, să se laude şi să-şi facă planuri, ca să poată percepe, ca el, cum se sfîrşeşte piesa de teatru. Păşeau pe greble care săreau şi-i pocneau peste ochi. Se aşezau pe scaune pe care cineva le trăgea de sub ei în ultima clipă. Şi, uneori, purtau cu ei vipere, pe care le ţineau ascunse în faldurile mantiei.

Yashim închise ochii, încercînd să se concentreze la ceea ce avea de făcut în ziua care abia începea. Trebuia să treacă pe la seraschier. Stînd lângă cazan, în zorii zilei precedente, fusese prea şocat şi omisese să pună o serie de întrebări. Ce făcuseră soldaţii în noaptea în care dispăruseră? Ce părere aveau rudele lor despre toată povestea? Cine erau prietenii lor? Care erau duşmanii?

Pe urmă, se gîndi Yashim, mai era şi cazanul. De departe cel mai straniu şi mai sinistru element al întregii afaceri, iar el, Yashim, trebuia să meargă la vînzătorii de supă să vadă ce aveau ei de spus.

Cît despre fata din palat şi despre giuvaierele pe care le avea Valide Sultan, s-ar fi putut spune că era o chestiune mai degrabă particulară. În fiecare locuinţă exista un harem, interzis celor din afara casei. În Palatul Topkapi, haremul se întindea pe o suprafaţă de aproape un acru şi era alcătuit dintr-un păienjeniş de coridoare şi curţi interioare, scări în spirală şi balcoane gîndite cu atîta isteţime, încît haremul rămînea ferit de ochi străini, ca şi cum ar fi fost clădit în Sahara, nu în mijlocul unuia dintre cele mai mari oraşe ale lumii.

Cu foarte mici excepţii, nici un bărbat nu avea voie să intre în harem, afară de sultan sau de bărbaţii din familia acestuia.

Yashim era una dintre excepţii. Putea merge unde nici un om de rînd n-ar fi avut voie să meargă, sub ameninţarea pedepsei cu moartea.

Nu avea o legătură atît de mare cu haremul însuşi. Nu haremul îi făcea eunuci, deşi mulţi dintre ei slujeau acolo, iar eunucii negri, conduşi de Kislar Agha, efectiv îl controlau. Spre deosebire de Yashim, spre deosebire de mulţi eunuci albi, spre deosebire de castraţii de la

Vatican, eunucii negri de la palat erau complet raşi în cap: raşi pînă la piele dintr-o singură mişcare a lamei de seceră mînuite de un negustor de sclavi din deşert. Acum fiecare avea un mic tub de argint, frumos împodobit, pe care-l ţinea ascuns într-un pliu al turbanului, folosindu-l la îndeplinirea celei mai modeste funcţii a corpului.

Totuşi, bărbaţii fuseseră emasculaţi pentru a-şi sluji stăpînii încă din timpul lui Darius şi Alexandru. Încă de cînd se născuse ideea dinastiilor, existaseră eunuci care comandaseră flote, care conduseseră oşti, care puseseră la cale cu subtilitate politicile statelor. Uneori, Yashim se întrezărea pe sine ca făcînd parte dintr-o frăţie ciudată, lumea ascunsă a paznicilor: bărbaţi care, din vremuri imemoriale, se ţinuseră departe de restul lumii pentru a păzi şi a sluji. Era cazul eunucilor din lumea antică, al celor care îl slujiseră pe împăratul Chinei în Beijing, al întregii ierarhii catolice din Europa, din care se iviseră prelaţii celibatari care îi serviseră pe regii creştinătăţii. Oare îi slujea însuşi papa pe oameni şi pe Dumnezeu? Condiţia de slugă a unui bărbat lipsit de bărbăţie, la fel ca şi de dorinţele lui, începea şi se sfîrşea odată cu moartea; în viaţă însă, eunucii erau paznici, veghind asupra muşuroaielor în veşnică agitaţie ale omenirii, desprinşi de preocuparea celorlalţi pentru

desfrîu, viaţă lungă şi urmaşi. Subjugaţi, în cel mai rău caz, de dragostea pentru bijuterii lipsite de valoare şi pentru alte fleacuri, de fascinaţia propriului declin, de o tendinţă către isterie şi gelozii demne de milă. Yashim îi cunoştea bine.

Desigur, nici una dintre femeile sultanului nu putea părăsi cu uşurinţă haremul. Prin urmare, sarcina obişnuită a lui Yashim era, din acest punct de vedere, cumva personală. Chiar şi timpul, reflectă Yashim, curgea altfel în interiorul haremului. Haremul putea aştepta. Afară, după cum îl avertizase seraschierul, nu dispunea decît de zece zile obişnuite.

Ştergîndu-şi buzele de fărîmele de *borek,* Yashim decise să meargă mai întîi la breaslă, apoi să-l viziteze pe seraschier. Mai tîrziu, în funcţie de ce avea să mai afle, va merge să pună întrebări şi celor din harem.

13

Mustafa Albanezul adulmecă bănuitor castronul cu măruntaie.

Ştia că anumite grupări din oraş îmbrăţişaseră doctrine eretice. Era convins că, zilnic, influenţa lor nefastă se extindea asupra celor mai slabi de înger şi mai impresionabili membri ai societăţii: tineri, oameni din afara oraşului,

chiar şi studenţi la medrese, care ar fi trebuit să ţină la tradiţie, cădeau mult prea lesne pradă linguşelilor subtile ale unor ticăloşi. Mustafa era conştient că unii, pur şi simplu, abuzau de încrederea autorităţilor. Alţii – şi cine ar fi putut spune că nu erau încurajaţi de acest exemplu detestabil? – nu recunoşteau nici un fel de autoritate. Ei bine, îşi zise Mustafa cu un aer sumbru, el unul se găsea acolo tocmai ca să-i stîrpească.

Adulmecă din nou. Culoarea supei era aşa cum trebuie: nici un semn vădit de inovaţie. Mustafa făcea parte din şcoala care se călăuzea după spusele Profetului, pacea fie cu el: în orice schimbare există inovaţie, inovaţia duce la blasfemie, blasfemia duce la focurile iadului. Ideea că o supă de măruntaie bună avea nevoie de un praf de coriandru pisat era tocmai genul de inovaţie care, trecută cu vederea, avea treptat să submineze întreaga breaslă, distrugîndu-i capacitatea de a servi oraşul aşa cum se cuvenea. Nu conta dacă ereticii adăugau sau nu mirodeniile la preţ: confuzia ar fi cuprins minţile oamenilor. Odată cu slăbiciunea ce putea fi exploatată, era încurajată şi lăcomia.

Mustafa adulmecă încă o dată. Ridică lingura de os atîrnată la gît ca simbol al îndeletnicirii sale, o cufundă în castron şi agită conţinutul. Măruntaie. Ceapă. De formă regulată, uşor

caramelizată. Cufundă lingura pînă în fundul castronului, apoi studie cu atenţie supa la lumină, să vadă dacă nu existau fire de praf sau impurităţi. Mulţumit, duse lingura la buze şi sorbi zgomotos. Supă de măruntaie. Se linse pe buze şi temerile de pînă adineauri i se risipiră. Orice secrete ar fi tăinuit acest tînăr ucenic în străfundurile sufletului său, fără îndoială era totuşi capabil să pregătească produsul cerut, ca la carte.

Două perechi de ochi neliniştiţi urmăreau drumul lingurii pînă la buzele marelui maestru al breslei vînzătorilor de supă. Văzu lichidul dispărînd în gura acestuia. Îl auzi plescăind în cerul gurii lui Mustafa. Privi cu îngrijorare cum Mustafa îşi duce mîna la ureche. Apoi observă cu încîntare cum încuviinţează scurt din cap. Ucenicia lor fusese răsplătită. Se născuse un nou bucătar priceput într-ale supei.

– E bună. Fii atent la ceapă: niciodată să nu fie prea mare. Sînt bune cele cît pumnul sau chiar mai mici. Îşi ridică pumnul masiv, cu degetele strînse. Prea mare! Îşi mişcă pumnul şi rîse.

Ucenicul chicoti.

Discutară pregătirile pentru primirea oficială a ucenicului în breaslă, perspectivele lui, economiile realizate şi posibilitatea de a găsi un loc liber în următorii cîţiva ani. Mustafa ştia că acesta era cel mai riscant moment. Tinerii

bucătari întotdeauna voiau să-şi înceapă meşteşugul imediat, indiferent de împrejurări. Era nevoie de răbdare şi de umilinţă ca să-şi continue munca pe lîngă un vechi meşter, aşteptînd să se elibereze prăvălia.

Da, răbdare. Nerăbdarea ducea la coriandru şi la focurile iadului. Mustafa se trase uşor de mustaţă şi privi pieziş spre tînărul ucenic. Oare avea răbdare? Cît despre el însuşi, răbdarea i se potrivea ca o mănuşă. Cum altfel şi-ar fi putut trăi viaţa fără să se înarmeze cu o răbdare care să-l răsplătească pe măsură?

14

Era o rugăminte neobişnuită. Şi, de asemenea, extrem de neverosimilă: ce-ar fi făcut cineva cu un cazan în acest anotimp al anului? Lui Mustafa Albanezul i se păru că urechea lui prinsese o şoaptă periculoasă. Nu cumva era o inovaţie, ca să permită unui străin să cerceteze magaziile breslei vînzătorilor de supă? Fără îndoială, i se părea un precedent periculos.

Yashim clipi, surîse şi deschise ochii mari. Era convins că putea ghici cu precizie ce se petrecea în mintea bătrînului maestru al breslei vînzătorilor de supă.

– Sînt cunoscut la palat, paznicii de la poartă pot garanta pentru mine, dacă lucrul acesta are vreo importanţă.

Chipul marelui maestru al breslei vînzătorilor de supă rămase în continuare încruntat. Mîinile lui masive se odihneau pe pîntecele proeminent. „Poate că nu trebuia adus în discuţie palatul, îşi spuse Yashim, fiecare instituţie a oraşului avea orgoliul ei.“ Încercă să schimbe tactica.

– Trăim vremuri ciudate. Nu mai sînt chiar atît de tînăr ca să nu-mi amintesc de timpuri cînd, în general, era mai multă ordine decît în zilele noastre. În fiecare clipă, aici, în Istanbul, văd lucruri la care nu mi-aş fi închipuit să asist în tinereţea mea. Străini călare. Cîini care mor de foame pe străzi. Cerşetori veniţi de pe la sate. Clădiri dărîmate spre a face loc unor moschei bizare. Uniforme franceze. Clătină din cap.

Marele maestru mormăi ceva nedefinit.

– Mai deunăzi am fost nevoit să înapoiez o pereche de papuci care mă costaseră patruzeci de piaştri: li se desfăcuse cusătura. Şi nu-i aveam decît de o lună! Era perfect adevărat. Yashim cumpărase papucii de la un lucrător din breasla papucarilor. Pentru patruzeci de piaştri garanţia lor era un an. O spun cu regret, dar uneori mă gîndesc că nici mîncarea noastră nu mai are gustul de altădată.

Yashim văzu cum marele maestru îşi încleştează degetele şi se întrebă dacă nu cumva mersese prea departe. Mustafa îşi duse mîna la mustaţă şi începu s-o răsucească între degetul mare şi cel arătător.

– Eu sînt eunuc, spuse Yashim.

– Aha! încuviinţă satisfăcut marele maestru. „Ei bine, îşi zise el, deci povestea asta care circulă despre palat e adevărată.“

– Spune-mi, mormăi el. Îţi place coriandrul? În supă. Era rîndul lui Yashim să se încrunte.

– Ce idee bizară, comentă el.

Mustafa Albanezul se ridică în picioare cu o surprinzătoare agilitate.

– Vino, zise el scurt.

Yashim îl urmă pe bărbatul cel corpolent pe balconul care dădea ocol curţii interioare. Sub balustradă, dedesubtul arcadei, breslaşii prăjeau măruntaie. Ucenicii umblau de colo-colo, clătinîndu-se pe picioare sub greutatea găleţilor cu apă aduse de la puţul din mijlocul curţii. O pisică se furişă din umbră, strecurîndu-se printre picioarele enormilor butuci de tăiat carne. „Pînă şi pisica are locul ei aici“, îşi spuse Yashim.

Coborîră un rînd de scări şi ajunseră sub arcadă. Un bărbat care mînuia un satîr lucitor ridică spre ei ochii plini de lacrimi. Satîrul se ridica şi cobora ritmic pe o ceapă curăţată. Ceapa rămase întreagă pînă cînd omul o dădu

deoparte cu lama satîrului, ca să aleagă alta din coşul atîrnat lîngă butuc. Începu s-o cureţe şi s-o toace şi pe aceasta, cu aceleaşi mişcări mecanice. Nu privi nici măcar o singură dată în jos, spre degete.

„Ei bine, se gîndi, cuprins de admiraţie, Yashim, asta înseamnă adevărata îndemînare.“ Omul care tăia ceapă trase scurt aer pe nări şi salută cu o mişcare a capului.

Marele maestru pătrunse pe un coridor şi începu să scormonească printre cheile prinse la chimir. În cele din urmă, o nimeri pe cea pe care o căuta şi o trase afară, agăţată de lanţul ei. Se opri în faţa unei uşi groase din lemn de stejar, cu întărituri de fier, şi vîrî cheia în broască.

– E o cheie foarte veche, remarcă Yashim.

– E o uşă foarte veche, îl corectă pe bună dreptate marele maestru. Yashim era pe punctul să adauge: „Şi merge ca unsă“, dar se opri. Broasca era înţepenită; marele maestru se încruntă şi vîrî cheia puţin pieziş, apăsînd pe anumite arcuri. Uşa se deschise fără efort.

Se găseau într-o încăpere spaţioasă, cu tavanul jos, luminată de un grătar de fier situat în peretele opus, dar atît de sus, încît o porţiune a tavanului fusese ridicată ca să întîlnească zidul. Cîteva raze prăfuite ale soarelui de iarnă căzură pe o stranie colecţie de obiecte dispuse pe rafturile aliniate pe

pereţii laterali. Erau cutii de lemn, un teanc de pergamente şi un şir de conuri metalice de diverse dimensiuni, ale căror vîrfuri se ridicau şi coborau asemenea conturului unei frize decorative. Iar în fundul încăperii se vedeau trei cazane uriaşe.

– Astea-s vechile noastre greutăţi, declară marele maestru, privind afectuos conurile metalice. Yashim îşi stăpîni nerăbdarea.

– Vechile greutăţi?

– Fiecare nou mare maestru are grijă ca, la numirea lui, greutăţile şi măsurile breslei să fie reînnoite şi reconfirmate. Cele vechi sînt păstrate aici.

– Pentru ce?

– Pentru ce? Vocea marelui maestru trăda o undă de uimire. Pentru comparaţie. Cum altfel putem fi siguri că se păstrează măsurile corecte? Îmi pun greutăţile pe cîntar şi am grijă să se potrivească perfect cu cele folosite pe timpul cuceririi.

– Asta înseamnă acum aproape patru secole.

– Da, întocmai. Dacă măsurile sînt aceleaşi, atunci şi ingredientele trebuie să fie aceleaşi. Înţelegi, supele noastre nu numai că sînt preparate după regulile breslei, ele sînt... nu spun însăşi regula, dar o parte a ei. O linie neîntreruptă care ne leagă tocmai de epoca cuceririi. Precum casa Osman, adăugă el, plin de respect.

Yashim făcu o pauză, voind să-şi asigure interlocutorul că era impresionat de cele auzite.

– Cazanele... îi reaminti el.

– Da, da, la asta mă gîndeam şi eu. Se pare că lipseşte unul.

15

Seraschierul se aşeză pe marginea divanului, privindu-şi ţintă cizmele de călărie din piele lucitoare.

– Va trebui făcut un anunţ, zise el în cele din urmă. Şi-aşa ştiu prea mulţi ce s-a întîmplat.

De îndată ce-şi dăduseră seama ce reprezenta obiectul care înfundase canalul, cei doi muncitori, cuprinşi de oroare, fuseseră prea înspăimîntaţi ca să-l atingă. Lăsîndu-l ascuns în gura canalului, o luaseră la fugă să-i dea de veste îngrijitorului moscheii despre ce găsiseră. Acesta îl anunţase pe imam, care tocmai se pregătea să urce în minaret să-i cheme pe drept-credincioşi la rugăciunea de dimineaţă. În grabă şi neştiind prea bine ce să facă, imamul îl trimisese pe îngrijitor să caute straja de dimineaţă: bătrînul pornise în grabă pe străzi, în timp ce murmurul rugăciunii începuse să răsune în tot oraşul.

Nu există alt Allah decît acesta, iar Mehmet este Profetul lui.

La ivirea zorilor, un grup de oameni se agita deja în jurul canalului cu pricina. Unuia dintre ei i se făcuse rău. Un altul, mai tare de inimă, mai îndrăzneţ sau mai dornic decît ceilalţi să cîştige ţechinii promişi de straja de noapte, izbutise să scoată cadavrul mutilat afară din canal, trăgîndu-l pe dalele străzii, unde, în cele din urmă, fusese înfăşurat într-un cearşaf, apoi legat şi suit într-o căruţă trasă de un măgar care pornise lunecînd şi clătinîndu-se la vale spre Nusretiye, Moscheea Victoriei. O mulţime pestriţă de gură-cască se adunase la faţa locului.

Muncitorul care făcuse descoperirea plecase deja să-şi alunge oroarea din minte prin somn sau printr-o baie fierbinte. Însoţitorul lui, mai ferit de şoc, rămăsese să-şi trăiască micul lui moment de glorie în mijlocul mulţimii. Deja povestea lui, oarecum îmbunătăţită faţă de prima relatare, era reluată cu înfloriturile de rigoare pentru cei sosiţi mai tîrziu la locul faptei, astfel încît, după un ceas, prin oraş circulau mai multe versiuni ale evenimentului. Pînă la ora prînzului, relatările erau atît de bine puse la punct, încît se puteau confrunta fără nici cea mai mică nepotrivire, lăsîndu-i pe unii cu convingerea că fusese o zi a ciudăţeniilor, o zi în care un sfinx egiptean fusese pescuit pe

ţărm, în timp ce în Tophane, un grup de canibali fusese surprins în toiul unui mic-dejun însîngerat.

Zvonurile ajunseseră la urechile seraschierului mult mai devreme, într-o formă mai lesne de identificat. Comandantul aflase că un bărbat, foarte posibil unul dintre recruţii săi daţi lipsă la apel, fusese găsit, în împrejurări bizare, în apropiere de Moscheea Victoriei. Trimisese oameni la moschee pentru mai multe informaţii şi aflase că trupul fusese depus într-o magazie folosită în mod normal de unii dintre lucrătorii de pe şantier. Seraschierul îi trimisese un mesaj lui Yashim, care în acel moment tocmai îşi degusta *borek*-ul la cafeneaua din strada Kara Davut, mesaj prin care îi propunea să se întîlnească la moschee şi apoi să meargă să vadă cadavrul.

Zguduit şi scîrbit de aspectul şi condiţia cadavrului dezbrăcat, se întorsese acasă unde-l găsise pe Yashim, senin şi total neştiutor, studiind cotoarele manualelor militare şi ale cărţilor de regulamente care umpleau rafturile de pe peretele opus divanului. Seraschierul se înfurie foarte tare.

16

Şi marele maestru al breslei vînzătorilor de supă era furios pe Yashim.

Faptul că un străin ştia mai multe decît el despre cazanul dispărut i se părea oarecum sinistru.

– E cumva o glumă? se răsti el, după ce răscoli cu privirea – oarecum inutil, după părerea lui Yashim – magazia, căutînd zadarnic uriaşul cazan dispărut. În definitiv, cu greu ai fi putut ascunde un cazan de talia unui bou în spatele cîtorva pergamente şi greutăţi de mînă. Totodată, lui Yashim îi părea rău pentru marele maestru, era aproape convins că aşa ceva nu se întîmplase niciodată în întreaga istorie a breslei. Şi iată că se petrecea tocmai sub ochii lui – un furt.

– Nu pot să cred. Cheia e la mine. O ridică în dreptul ochilor, privind-o ţintă, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca obiectul să-şi piardă brusc cumpătul şi să mărturisească o faptă reprobabilă. Apoi o scutură supărat. Aşa ceva nu s-a mai pomenit pînă acum! În douăzeci şi patru de ani! Îl fulgeră cu privirea pe Yashim. Sînt în fruntea acestei bresle de douăzeci şi patru de ani.

Yashim ridică din umeri înţelegător.

– Cheia se află întotdeauna la dumneata?

– Dorm cu cheile asupra mea, pentru numele lui Allah! se stropşi marele maestru.

– Ar fi bine să puneţi o broască nouă.

Maestrul se aplecă încet spre Yashim, cu capul înclinat într-o parte.

– Zici că eşti de la palat, mîrîi el. Ce înseamnă asta? Eşti cumva inspector?

Yashim încuviinţă încet din cap. „Iată un om pe care autoritatea nu-l impresionează“, îşi zise Yashim. Aruncă din nou o privire la mîinile marelui maestru. Degetele lui masive erau uşor îndoite.

– S-ar putea spune şi aşa. Apoi adăugă pe un ton mai vioi: Cînd aţi venit aici ultima dată?

Marele maestru trase aer pe nări, apoi îl dăduse afară cu zgomot. În acest timp, Yashim se întreba la ce oare se gîndea marele maestru: căuta răspunsul la întrebare? Sau chibzuia dacă să dea acest răspuns?

– Nu ştiu, vorbi el într-un tîrziu. Cam cu o lună în urmă. Poate mai mult. Atunci nu lipsea nimic.

– Nu? Cine păzeşte magazia noaptea?

În Istanbul, oamenii erau întotdeauna pe primul loc. Relaţiile. Echilibrul favorurilor.

Marele maestru răsufla grăbit.

– Cum e păzită casa breslei după orele de lucru?

– Folosim paznici. Odaia mea e tot la etaj.

– Cîţi paznici?

– Oh, doi, poate trei.

Chipul lui Yashim rămînea lipsit de expresie.

– Au şi ei chei?

– Ţi-am mai spus, eu dorm cu cheile. Sigur, paznicii au cheia de la poarta mare, le-o dau eu noaptea, iar dimineaţa primul lucru pe care-l fac e să le-o cer înapoi.

– Pot s-o văd şi eu?

Maestrul scoase inelul de chei şi-şi trecu degetele peste ele. Găsind-o pe cea pe care o căuta, i-o arătă lui Yashim, care ridică din sprîncene. Era tot o cheie de modă veche, ca un pieptene mare din lemn, cu dinţi de diferite lungimi, reprezentînd zimţii.

– Ai spus „doi sau trei paznici“. Doi sau trei? Spune-mi exact.

– Păi, eu… se întrerupse. Depinde.

– Depinde de ce? De vreme? De cheful lor? Eu văd că aici e un loc care funcţionează după reguli fixe. Fără abateri de la rutină, fără inovaţii, fără coriandru în supă. E adevărat?

Marele maestru îşi ridică bărbia.

– Dar cînd vine vorba de regulile impuse paznicilor de noapte, nu ştii exact cîţi oameni foloseşti. Doi *sau* trei? Poate cinci. Poate nici unul.

Marele maestru lăsă o clipă capul în jos. Părea căzut pe gînduri.

– Uite cum stau lucrurile, vorbi el rar. Întotdeauna există destui paznici. Uneori doi, alteori trei, întocmai cum ţi-am spus. Nu sînt întotdeauna aceiaşi, noapte de noapte, dar eu

îi cunosc pe toţi. Am încredere în ei, am avut întotdeauna. Lucrează la noi de multă vreme.

Yashim desluşi în glasul lui un ton implorator. Îl privi în ochi.

– Sînt albanezi, nu-i aşa?

Maestrul clipi. Îl privi ţintă pe Yashim.

– Da. Şi ce-i cu asta?

Yashim nu răspunse. Întinse mîna şi-l prinse de braţ pe marele maestru, în timp ce cu cealaltă mînă îi apucă mîneca, trăgînd-o în sus. Maestrul se smuci, înjurînd.

Dar Yashim reuşi să vadă ceea ce bănuia să găsească. Un tatuaj mic, albastru. Nu fusese îndeajuns de rapid ca să recunoască simbolul, dar nu exista decît un singur motiv pentru care cineva să fie tatuat pe antebraţ.

– Acum am putea sta de vorbă, sugeră eunucul. Marele maestru strînse din buze şi închise ochii.

– Bine, acceptă el.

17

Aşteptînd ca seraschierul să-şi descarce mînia, Yashim îl întrebă cum fusese descoperit al doilea cadavru şi-i ceru detalii despre poziţia canalului şi condiţia cadavrului. Efortul de a descrie cum fusese îndesat mortul în canal păru să-l mai calmeze pe seraschier; totuşi

continua să frămînte cu degetele spătarul scaunului, făcîndu-l să scîrţîie. Yashim se întrebă dacă pînă la urmă comandantul avea de gînd să se aşeze.

– Credeam, spuse cu amărăciune seraschierul, că deocamdată afacerea este încheiată. Avem vreun fir?

Yashim se trase uşor de nas.

– *Efendi,* eu tot nu înţeleg cum au dispărut soldaţii. Doar n-au fost luaţi de duhuri din cazarmă. Prin urmare, au ieşit ei singuri. Au plecat împreună?

– Da, aşa mi s-a spus.

– Unde? Seraschierul oftă.

– Tocmai asta e. Nimeni nu ştie. Au ieşit din serviciu la ora cinci. S-au înapoiat la dormitor şi au rămas acolo un timp – ştiu asta pentru că s-au întîlnit cu soldaţii care preluau straja de noapte.

– Şi ce-au făcut în dormitor?

– Nu mare lucru, după cîte s-ar părea. Au lenevit în pat. Au citit, au jucat cărţi, ceva de felul ăsta. Ultimul care i-a văzut spune că doi dintre ei jucau cărţi.

– Pe bani?

– Nu... nu ştiu. Probabil că nu. Sper că nu. Erau nişte tineri de treabă.

– Cel care i-a urmărit jucînd cărţi este ultima persoană care i-a văzut?

– Da.

– Deci nimeni nu-i verifică pe oameni cînd pleacă din cazarmă?

– Păi, nu. Rolul santinelelor e să-i verifice pe cei care intră. De ce i-ar controla pe cei care pleacă?

„Ca să mă ajute pe mine într-o astfel de situaţie“, îi răspunse în gînd Yashim. Ar fi fost unul dintre motive; dar îi veneau în minte şi altele. Era o chestiune de ordine şi disciplină.

– În general, există vreun motiv pentru care militarii să iasă din cazarmă în uniformă?

– Acum cinci sau zece ani era ceva neobişnuit. Acum îi încurajăm să poarte tot timpul uniforma. E mai bine ca locuitorii Istanbulului să se obişnuiască astfel cu noile reguli, e mai bine şi pentru soldaţi. Le ridică moralul.

– În plus, e util şi pentru dumneata, le poţi verifica purtarea.

Seraschierul schiţă unul din rarele lui zîmbete, rece şi distant.

– Şi asta.

– E posibil să fi mers la vreun bordel? Aveau prietene? Iartă-mă, *efendi,* dar trebuie să întreb.

– Oamenii aceştia erau ofiţeri! Ce tot spui acolo? Bărbaţii de rînd, da, merg la femei de stradă. Sînt la curent cu asta. Dar ei erau ofiţeri. Ofiţeri de familie bună.

Yashim ridică din umeri.

– Dar se ştie că există şi bordeluri de calitate. Mi se pare puţin probabil ca aceşti patru ofiţeri să fi mers şi să fi stat o noapte întreagă într-o cafenea bine luminată, îmbrăcaţi în uniforme. Nu aşa ajungi să fii dat dispărut, nu? Dimpotrivă, pe parcurs, la un moment dat în cursul serii, probabil că drumul lor s-a intersectat cu cel al răpitorului. Al asasinului. Într-un loc... Ce fel de loc? Întunecos, departe de lumină. Poate într-o barcă. Undeva în beznă. Sau într-un loc slab luminat – un bordel, o sală de jocuri.

– Da, înţeleg.

– Am îngăduinţa dumitale să stau de vorbă cu ofiţerii din acelaşi dormitor?

Seraschierul suflă aer afară printre dinţi, fără să-şi ia privirea din podea. Yashim mai trăise astfel de situaţii. Oamenii aşteptau soluţii, dar sperau întotdeauna să le obţină fără prea mare tevatură. Seraschierul intenţiona să facă public evenimentul, în schimb nu părea dispus să rişte să-i jignească sau să-i alarmeze pe oameni. Comandantul urma să declare că autorităţile padişahului lucrau zi şi noapte, cu convingerea că-i vor descoperi pe făptaşii acestei fapte abominabile, dar nu credea o iotă din ce avea să spună.

– *Efendi,* ori încercăm să aflăm ce s-a întîmplat, ori nu mai are sens să mai continui să lucrez la acest caz.

– Foarte bine. Am să-ţi dau o învoire scrisă.

– O împuternicire. Crezi că va fi de ajuns? Pentru a sta de vorbă, poate. Dar oare în acele locuri sumbre va fi suficientă o împuternicire?

Seraschierul privi ţintă în ochii albaştri ai lui Yashim.

– Ai tot sprijinul meu, declară el cu glas obosit.

18

Yashim ajunse devreme la micul restaurant de lîngă Turnul Galata şi alese un separeu liniştit care dădea spre canalul Bosforului. Bosforul făcuse din Istanbul ceea ce era acum: punctul de întîlnire dintre Europa şi Asia, drumul care lega Marea Neagră de Mediterana, marele antrepozit al comerţului întregii lumi, din cele mai vechi timpuri şi pînă în prezent. Din locul în care şedea, Yashim putea privi apa pe care o iubea atît de mult, fîşia îngustă, cu luciu metalic, reflectînd conturul oraşului pe care-l înălţase.

Ca de obicei, apa era ticsită de ambarcaţiuni. Un munte de pînze albe se ridica deasupra punţii unei fregate otomane cîrmind către strîmtoare. Un grup de vase mici de pescuit, cu un singur catarg şi punte lată, ţineau piept vîntului de răsărit, îndreptîndu-se spre Marea

Marmara. O barcă a vămilor trecu mînată de vîslele ei roşii, ca o insectă de apă grăbindu-se pe drumul ei. Se mai vedeau bacuri, luntre şi şlepuri supraîncărcate, cutere cu velatură latină de pe coastele Mării Negre, barcaze ancorate lîngă intrarea aglomerată spre Cornul de Aur. Dincolo de îmbulzeala de pe apă, Yashim desluşea pe malul celălalt oraşul Scutari, unde începea Asia.

Numele dat de greci oraşului Scutari era Calcedon, cetatea orbilor. Cînd întemeiaseră oraşul, coloniştii nu luaseră în seamă decorul natural ideal de pe malul celălalt, unde, secole mai tîrziu, Constantin avea să preschimbe micul orăşel Bizanţ într-un mare oraş imperial care să-i poarte numele. Vreme de o mie de ani, Constantinopolul fusese capitala Imperiului Roman de Răsărit, pînă cînd acest imperiu se redusese la o palmă de pămînt din jurul oraşului. De la cucerirea sa în 1453, Constantinopolul rămăsese capitala Imperiului Otoman. Oficial, continua să se numească astfel, deşi majoritatea turcilor se refereau la oraş, numindu-l Istanbul. Oricum, era cel mai mare oraş din lume.

O mie cinci sute de ani de măreţie. O mie cinci sute de ani de putere. O mie cinci sute de ani de corupţie, lovituri de stat şi compromisuri. Un oraş al moscheilor, al bisericilor şi sinagogilor; al pieţelor şi marilor magazine; al

negustorilor, soldaţilor şi cerşetorilor. Oraşul care le întrecea pe toate celelalte, supraaglomerat şi nesăţios.

Poate că totuşi calcedonienii nu fuseseră chiar atît de orbi, reflecta Yashim cîteodată.

Era aproape sigur că Albanezul se va ţine deoparte, dar cînd ridică privirea îl văzu acolo, masiv şi întunecat, înfăşurîndu-şi mantia în jurul trupului. Yashim îi făcuse semn spre divan, apoi se aşează şi el.

– Ali Paşa din Ianina, începu marele maestru al breslei vînz orilor de supă. Îţi spune ceva numele acesta?

Ali Paşa era acel lord al războiului care, prin şiretlic şi cruzime, construise un stat semiindependent în munţii Albaniei şi în nordul Greciei. Trecuseră paisprezece ani de cînd Yashim îi văzuse capul înfipt într-un par la porţile seraiului.

– Leul, vorbi cu glas coborît Mustafa. Aşa-l numeam noi. Am fost soldat în armata lui – era vorba de ţara mea. Dar Ali Paşa era şi viclean. Ne-a oferit pace. Eu voiam război. În 1806, am mers la Dunăre. Acolo m-am alăturat corpului.

– Corpului de ieniceri? Maestrul încuviinţă din cap.

– Ca bucătar. Încă de atunci eram bucătar. Să lupţi nu înseamnă foarte mult pentru un bărbat. Pentru un albanez, nu înseamnă chiar

nimic. Întreabă un grec. Dar gătitul? Scoase un mormăit satisfăcut.

Yashim îşi făcu mîinile căuş, suflînd în ele.

– Sînt un adept al tradiţiei, continuă marele maestru. Pentru mine, ienicerii reprezentau tradiţia. Ei au clădit acest imperiu, nu-i aşa? Pentru cineva din afară e greu de înţeles. Regimentul de ieniceri era ca o familie.

Pe chipul lui Yashim se citea îndoiala.

– Aşa spun toate regimentele.

Maestrul îl săgetă cu o privire dispreţuitoare.

– Spun aşa pentru că le este frică şi totuşi trebuie să lupte împreună. Asta nu înseamnă nimic. În corpul nostru existau oameni pe care îi iubeam fiindcă ştiau să umble cu un şoim sau să scrie poezie mult mai bine decît oricine dinaintea ienicerilor sau de după ei. Crede-mă. Am cunoscut un războinic brav, care tremura ca o frunză înaintea fiecărei bătălii, însă lupta cît zece. Ne îngrijeam unii de alţii, ţineam unii la alţii – da – pe mine mă iubeau fiindcă puteam să le fac de mîncare oriunde am fi fost. Tot aşa îl iubeam şi pe pantofarul care avea grijă să ne încalţe chiar şi atunci cînd nu avea la îndemînă decît scoarţă de copac şi ace de pin. Eram mai mult decît o familie. Aveam o lume a noastră, în interiorul celeilalte lumi. Aveam hrana, justiţia şi modul propriu de a înţelege religia. Da, da, modul propriu. Există mai multe feluri de a-L sluji pe Dumnezeu şi pe

Mehmet. Mersul la moschee e unul dintre ele, preferat de majoritatea oamenilor. Dar noi, ienicerii, eram mai mult *karagozi*.

– Vrei să zici că a fi ienicer însemna să urmezi o formă de sufism.

– Bineînţeles. Asta şi toate celelalte ritualuri ale ienicerilor. Tradiţiile.

Tradiţiile. În 1806, sultanul Selim începuse să pregătească o armată paralelă cu corpul de ieniceri. În această privinţă fusese predecesorul Noii Gărzi a lui Mehmet. Dar, spre deosebire de Mehmet, Selim avusese prea puţin timp la dispoziţie ca să-şi organizeze armata, ca urmare, atunci cînd ienicerii se revoltaseră împotriva sultanului, îl zdrobiseră pe Selim şi distruseseră armata lui reformată. Ienicerii rebeli fuseseră conduşi de *karagozi* Mustafa Paşa, comandantul de pe Dunăre.

– Deci ai fost acolo cînd l-au silit pe Selim să renunţe la tron în favoarea fratelui său, Mustafa, spusese Yashim.

– Sultanul Mustafa! Albanezul rosti titlul pe un ton încărcat de dispreţ, apoi scuipă. Înarmat cu sabia lui Osman, poate, altfel nebun de legat. După doi ani, oamenii se gîndeau cum să-l aducă înapoi pe Selim. *Karagozi* se răzgîndise şi el, la fel ca noi toţi. Eram la Istanbul, în vechile cazărmi, şi o noapte întreagă am stat de vorbă cu dervişii *karagozi* şi i-am rugat să ne îndrume.

– V-au spus ce să faceţi?

– A doua zi, am luat cu asalt Palatul Topkapi. *Karagozi* a dat năvală pe poartă, strigînd numele lui Selim.

– Atunci, îşi aminti Yashim, Mustafa a dat ordin ca Selim să fie sugrumat. Împreună cu vărul lui mai tînăr – ca să fie sigur.

Maestrul îşi plecă fruntea.

– Aşa a fost. Sultanul Mustafa voia să fie ultimul din casa Osman. Dacă ar fi fost ultimul, cred că ar fi supravieţuit. Indiferent ce s-ar fi întîmplat, ienicerii erau fideli casei. Dar Allah n-a vrut să fie aşa. Deşi Selim a fost ucis, vărul lui a scăpat cu viaţă.

Graţie minţii agere a mamei lui, reflectă Yashim. În acel moment crucial, cînd oamenii lui Mustafa răscoleau palatul înarmaţi cu laţuri, isteaţa franţuzoaică, acum purtînd titlul de Valide Sultan, îşi ascunsese fiul sub un morman de rufe murdare. Mehmet devenise sultan datorită unui maldăr de rufe nespălate.

– Ai fost acolo?

– Eram la palat cînd au adus băiatul în faţa lui Bayraktar Paşa. Am văzut expresia de pe chipul sultanului Mustafa. Dacă pînă atunci avusese o privire de nebun, în acea clipă... Maestrul ridică din umeri. Marele muftiu nu a avut încotro şi a dat o *fetwa* prin care l-a deposedat de tron. Iar Mehmet a devenit sultan. Eu, unul, mă plictisisem de acest fel de

militărie. Rebeliunea, luptele de la palat, asasinarea lui Selim. Schiţă un gest cu braţul. Cînd ici, cînd colo, ba una, ba alta. Mă săturasem.

Marele maestru răsuflă adînc, umflîndu-şi obrajii.

– Cu prima ocazie am părăsit corpul. Eram un bucătar bun, aveam amici la Istanbul. După cinci ani, lucram pe cont propriu.

– Ai renunţat şi la soldă? Mulţi rămăseseră în solda ienicerilor, primind bani de la ei şi bucurîndu-se de toate privilegiile corpului, fără a se pune vreodată problema să plece la război. Era o escrocherie arhicunoscută.

Mustafa şovăi.

– Nu chiar imediat, recunoscu el. Dar după cîţiva ani n-am mai avut nevoie de ajutor şi atunci am renunţat la armată.

Yashim avea unele îndoieli, dar nu zise nimic. Marele maestru răsuci un şirag de mătănii în aer şi îl prinse din nou.

– Poţi verifica în acte. Am încetat să mai fiu ienicer în mai 1815. Mi-a trebuit ceva curaj. Dumneata n-ai cum să înţelegi.

Yashim îşi dădea toată silinţa.

– N-au vrut să-ţi dea drumul să pleci? Sau aveai nevoie de bani? Albanezul îl fulgeră cu o privire dispreţuitoare.

– Ascultă aici, eu merg oriunde vreau. Astăzi este o excepţie. N-am avut nevoie de bani. Mă

descurcam foarte bine. Yashim clipi în semn de încuviinţare. Mi-a fost foarte greu s-o rup cu ei.

Yashim se aplecă în faţă.

– Cum ai procedat?

Marele maestru îşi desfăcu mîinile uriaşe, rămînînd cu ochii la ele.

– Am învăţat să am încredere în mine însumi. Am văzut cu ochii mei ce s-a întîmplat cu ienicerii. Ce au îngăduit ei să se întîmple cu adevărata tradiţie, singura importantă. Ienicerii nu mai slujeau imperiul.

Ridică privirea.

– Crezi că-i de la sine înţeles? Eu nu făceam decît să aştept – la fel ca mulţi alţii – să aştept reîntoarcerea la tradiţia corpului nostru. În cele din urmă, am hotărît că nu mai puteam aştepta. Mi-am dat seama că eram condamnaţi să repetăm greşelile. Dumneata crezi că ienicerii erau leneşi, laşi, aroganţi. Răzmeriţele. Amestecul în treburile imperiului.

Marele maestru îşi mîngîie barba şi-l privi printre pleoapele întredeschise pe Yashim, care asculta fascinat.

– Ascultă-mă pe mine, cei pe care i-am spînzurat de ramurile Copacului Ienicerilor au fost capturaţi mult prea uşor. Cînd ne înfuriam, venea cîte cineva, ne şoptea un nume, iar noi strigam: „Ucideţi-l! Ucideţi-l pe omul ăsta!“ Ceilalţi îi dădeau pe mîna noastră. Ne-am închipuit că după aceea va fi mai bine.

– Dumneata pui coriandru în supă. Ei bine, unora le place, altora nu, iar alţii nici nu bagă de seamă. Nu te preocupa de cei cărora nu le place. Adaugă nişte fasole. Nişte morcovi. E acelaşi lucru. Unora le place, altora nu. Dar cei mai mulţi nu se sinchisesc nici de o reţetă, nici de alta. În final, poţi scoate măruntaiele. Zici că rezultatul obţinut se cheamă supă. Nimeni nu-şi va da seama. Numai cîţiva.

Se trase de mustaţă.

– Aşa erau şi ienicerii. Ca o reţetă schimbată pe ascuns şi în întregime. În oraş, eu am făcut supă de măruntaie cu ceapă folosind măruntaie şi ceapă. Dar în cazarmă, ca să zic aşa, voiau să mă facă să cred că am supă de măruntaie şi ceapă, cînd de fapt ea era făcută din fasole şi slănină. Pînă la urmă, am fost nevoit să plec.

Yashim admira curajul bărbatului mai vîrstnic. În oraş, atît de multe lucruri se bazau pe aparenţă: îţi trebuia un anumit fel de a fi pentru a te da deoparte. Numai că Albanezul nu se retrăsese cu totul. Asta dacă bănuielile lui Yashim legate de paznicii breslei se adevereau.

– Foştii dumitale prieteni, sugeră el.

– Nu, nu, nu mai aveau nici o putere asupra mea, nu-i ceea ce crezi dumneata. Nici nu m-au învinuit. Dar şi-au amintit de mine.

Drumurile noastre s-au despărţit. Dar nu m-au uitat.

Cu un gest stîngaci, apucă o prăjitură şi o vîrî în gură. Yashim nu-l slăbi din ochi cît timp Mustafa îşi mestecă şi-şi înghiţi prăjitura. Ochii îi străluceau.

– 15 iunie a fost cea mai urîtă zi din viaţa mea. Am auzit cazanele – le auzeam cu toţii, nu? Sultanul aşteptase vreme de optsprezece ani. Îi trebuiseră optsprezece ani copilului ca să devină bărbat în toată firea şi, în tot acest răstimp, avusese un singur gînd: să distrugă forţa care-l distrusese pe Selim.

Poate că da, cugetă Yashim. Dar motivele lui Mehmet fuseseră mult mai complexe decît simpla răzbunare pentru moartea unchiului său. El voise totodată să se descotorosească de oamenii care-l aşezaseră pe tron: să şteargă o datorie şi să răzbune un omor. Ienicerii, în naivitatea lor, se aşteptaseră la recunoştinţă şi-şi luaseră anumite libertăţi. Yashim îşi amintea pancarta atîrnată de poarta palatului într-o noapte, înfăţişîndu-l pe sultan în chip de cîine condus de un ienicer.

„Uitaţi cum ne purtăm cu cîinii noştri, scria pe pancartă. Cît timp se fac utili şi se lasă conduşi, ne purtăm bine cu ei; dar cînd nu ne mai sînt de folos, îi izgonim în stradă.“

– Locuitorii oraşului erau speriaţi. Bum-bum! Bum-bum! Era un zgomot înspăimîntător, nu-i

aşa? Se lăsa noaptea, dar pe străzi nu se auzea nici un sunet, oricît am fi tras cu urechea. M-am căţărat pe acoperiş, păşind ca o pisică. Oh, da, exista o tradiţie. Se spunea că glasul ienicerilor era glasul poporului. Oamenii chiar credeau asta. Cazanele răsunau pentru imperiu, aşa cum se întîmplase veacuri întregi. Numai zgomotul cazanelor lovite şi lătratul cîinilor pe străzi.

Uite, am stat pe acoperiş şi am auzit sunetul, şi am plîns pentru naivii aceia. Am plîns pentru un zgomot. Ştiam că n-am să-l mai aud niciodată, nici de-ar fi să trăiesc o mie de ani.

Îşi trecu palmele peste faţă.

– Mai tîrziu, după omoruri şi demolări, cîţiva dintre ei au venit la mine, cerîndu-mi o slujbă liniştită. Unul dintre ei trăise zile întregi într-o vizuină de vulpe, apoi pădurea Belgrad fusese incendiată ca să-i scoată la lumină pe fugari. Erau nevoiţi să-şi ocolească familiile şi rudele, pentru binele acestora. Erau pierduţi. Erau vînaţi. Dar mîncaserăm împreună din aceeaşi pîine. Le-am dat bani şi le-am spus să fugă, să părăsească Istanbulul. Peste cîteva săptămîni sau luni, nimeni nu avea să se mai intereseze de ei.

Treptat, unii dintre ei au început să se întoarcă. Îşi căutau slujbe liniştite, ferite de ochii lumii – fochişti, paznici, tăbăcari. Îi cu-

noşteam pe cîţiva dintre ei. Presupun că trebuie să fi fost mii pe care nu-i ştiam.

– Mii?

– Îi cunoşteam pe cîţiva, aşa că le-am dat de lucru. I-am pus paznici de noapte, o muncă discretă. Închisese ochii şi clătinase încet din cap. Nu pot să înţeleg. Zece ani, şi toţi au fost liniştiţi şi la locul lor. Recunoscători că le dădusem de lucru.

– Aşadar, de ce crezi că ar avea nevoie de un cazan?

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă deschise ochii şi-l privi ţintă pe Yashim.

– Tocmai asta nu înţeleg. Oricum, nu era decît un cazan fals. Nu poţi bate într-un cazan făcut din cositor negru. Ar fi doar un simulacru.

Yashim se gîndi la ofiţerul mort, ghemuit pe fundul cazanului.

– Întotdeauna a fost un simulacru, nu-i aşa? întrebă Yashim. Parcă aşa spuneai, supă de măruntaie făcută din fasole şi slănină.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă îl privi surprins şi-şi împreună palmele.

19

– Trebuie să-l aduci înapoi pe Yashim! Valide Sultan îşi ameninţă fiul cu degetul. Am putea fi ucişi cu toţii în paturile noastre.

Sultanul Mehmet al II-lea, Stăpînul Zărilor, al Mării Negre şi al Mării Albe, îşi ridică mîinile, dînd ochii peste cap. „Era greu de imaginat, se gîndi el, ca trei sute de femei în putere – număr în care o includea, desigur, şi pe mama lui – să poată fi ucise, una cîte una, chiar în inima puterii imperiale.“

În acelaşi timp, îşi îngădui să stăruie puţin asupra acestui gînd. O va păstra pe încîntătoarea Fatima în permanenţă lîngă el, în siguranţă, şi pînă la urmă, printr-un simplu proces de eliminare, vor afla cine era ucigaşa. Atunci el şi Fatima îşi vor face apariţia pe neaşteptate între frumuseţile sugrumate şi-i vor face de petrecanie. El va anunţa că era prea zguduit de cele întîmplate ca să-şi mai ia neveste; ar fi fost nedrept pentru ele, era mult prea bătrîn. O va lua pe Fatima de soţie, iar ea îi va masa picioarele.

– Valide, începu sultanul, plin de respect. Ştii la fel de bine ca mine că astfel de lucruri se întîmplă. Probabil că există o explicaţie satisfăcătoare.

Voia să sublinieze faptul că va fi aproape cu siguranţă o explicaţie banală, dar sesiză că aluzia ar fi fost o ofensă pentru mama lui. Haremul era domeniul ei, pe care-l împărţea cu negrul Kislar Agha, mai-marele eunucilor, şi tot ce se petrecea aici era pentru ea extrem de grav.

– Mehmet, i se adresă cu asprime Valide. Eu am o explicaţie foarte bună. Ucigaşa te vrea pe tine.

– Pe mine? se încruntă sultanul.

– Nu în pat, prostuţule. Vrea să te ucidă.

– Aha! Era întuneric, aşa că ucigaşa a luat vreo *houri* cu pielea de culoarea chihlimbarului drept sultanul ei şi a sugrumat-o, fără să-şi dea seama de confuzie. Nici vorbă! Atunci ce-i cu fata moartă? Să fie un antrenament pentru sugrumare?

Valide Sultan îşi înclină capul pe o parte.

– Poate, aprobă ea. Presupun că e nevoie de antrenament pentru asta. Nu cred că-s multe fete care să se fi ocupat cu gîtuirea înainte de a veni aici. Bătu uşor cu palma perna de lîngă ea şi Mehmet se aşează.

– Eu mă temeam mai curînd că a grăbit momentul, continuă Valide. Fata ocupă un loc al ei în ordinea haremului. Mai devreme sau mai tîrziu va fi singură cu tine. Ea îşi doreşte ca asta să se întîmple mai curînd. Atunci te va putea ucide.

– Adică a ucis-o pe fecioara cea frumoasă şi astfel a cîştigat un loc pe listă? Înţeleg.

– În gura ta sună a glumă, dar eu am fost aici cu multă vreme înaintea ta şi ştiu că glumele se pot preschimba în lucruri foarte serioase. Ai încredere în mine. Ai încredere în intuiţia unei mame.

– Sigur că am încredere. Dar ceea ce nu pricep este graba ucigaşei. Şi, oricum, omorînd-o pe fată a încetinit totul. După această întîmplare, cîteva zile nu va trebui să le mai întîlnesc. Îmi mai cruţ nervii, mamă.

– Omorul i-a deschis o cale sigură. Nefericita aceea te-ar fi putut face să te îndrăgosteşti de ea. Ai fi rămas cu ea săptămîni de-a rîndul. Nu ştiu, poate că ţi-ar fi masat tălpile aşa cum îţi place ţie.

Îi aruncă o privire şireată. El zîmbi trist, Valide Sultan cunoştea tainele tuturor.

– Pe urmă, mai este şi edictul, nu? Anunţul cel important. Dacă mori, nu va mai exista nici un edict. Să nu-mi spui mie că nu s-ar găsi careva să vrea să te omoare pentru asta!

– Adică să mă înlături la timp?

– Întocmai. Cred că trebuie să trimiţi imediat după Yashim.

– Am şi trimis. Face cercetări.

– Prostii. Nici vorbă de cercetări. Nici nu l-am văzut azi pe aici.

20

De fapt, Yashim îşi găsise timp să viziteze haremul în ziua aceea: numai că intrase pe tăcute, fără să alerteze pe nimeni, pur şi

simplu ca să vadă unde fusese descoperit cadavrul şi unde locuise fata.

Camera ei, pe care o împărţise cu alte trei fete, avea paturi de fier şi cîteva şiruri de cuiere în care tinerele îşi agăţau hainele, pungile cu săpunuri parfumate care le plăceau atît de mult, cîteva şaluri şi perechi de papuci, nişte fîşii de albituri bine spălate, precum şi podoabele şi brăţările pe care le aveau. Fiind simple îngrijitoare ale haremului, *cariyeler,* colegele ei de cameră încă nu ajunseseră la rangul de *gözde,* dar nu-şi pierdeau speranţa.

Două fete aşternuseră pe pat un cearşaf vechi şi se epilau cu ajutorul unei alifii verzi şi lipicioase pe care o luau dintr-un vas simplu de alamă aflat pe o măsuţă octogonală de la căpătîiul patului. Una dintre ele, o roşcată cu ochii verzi şi pielea albă, tocmai întindea alifia cu o spatulă cînd Yashim ajunse în prag şi făcu o plecăciune. Fata lăsă în jos bărbia într-un salut indiferent.

– Patul lui *gözde?* întrebă Yashim.

Fata, care şedea în genunchi, schiţă un gest cu spatula.

Cealaltă fată, cu picioarele desfăcute, înălţă capul şi-şi privi trupul cu atenţie.

– Ar trebui să-i scoată lucrurile de aici, zise ea. Nu-i prea plăcut pentru noi.

– Îmi pare rău, spuse Yashim. Nu vreau decît să arunc o privire asupra lor. Îşi trecu palma

peste hainele fetei, apoi luă două pungi din cuier şi le goli conţinutul pe pat. Probabil că aţi fost prietene.

Fata aşezată în genunchi se dădu jos din pat şi se apropie să se uite mai bine. Îşi ţinea cotul întins, să se usuce alifia de la subsuoară, în timp ce cu o mînă îşi prindea părul la spate într-o coadă de cal.

Avea pielea măslinie şi buzele întunecate, de culoarea vinului vechi, la fel şi sfîrcurile sînilor rotunzi şi tari.

Yashim aruncă o privire în spate, apoi începu să caute printre lucrurile risipite pe patul gol.

– Avea aceleaşi dimensiuni ca mine, zise fata, aplecîndu-se să ia un teanc de albituri. Toată lumea ştia asta.

Fata de pe pat chicoti.

– Zău! Tînăra scutură obiectul pe care-l avea în mînă, apoi îl adună la piept, aşezîndu-l pe sîni cu mîna liberă, cu panglicile albe tremurîndu-i pe pîntece. Era ceva atît de inocent şi, în acelaşi timp, obscen în acel gest, încît Yashim se înroşi.

Fata de pe pat vorbi în locul lui.

– Pune-o la loc, Nilu. E prea macabru. *Lala*, ai venit să-i iei lucrurile? Nilu azvîrli corsetul pe pat şi se întoarse spre prietena ei.

Yashim studia cu atenţia lucrurile rămase de la *gözde*.

– Ce fel de fată era? întrebă el.

Cea pe care o chema Nilu se sui din nou în patul prietenei ei; Yashim auzi patul scîrţîind. Urmă o pauză.

– Era... de treabă.

– Era prietenoasă?

– Era drăguţă. Avea prieteni.

– Dar duşmani? Yashim se răsuci în loc. Cele două fete şedeau una lîngă alta, privindu-l ţintă.

– Au! Una din ele îşi duse brusc mîna între picioare. Ustură!

Sări din pat, cu sînii albi legănîndu-se, cu o mînă încleştată între picioare.

– Vino, Nilu. Trebuie să mă spăl.

Nilu întinse mîna după prosopul agăţat într-un cîrlig.

– Avea prieteni, repetă ea. Porni grăbită către uşă. Mulţi prieteni, adăugă ea peste umăr.

– Ei, bună, iubitule.

21

Aceea care vorbise era o femeie osoasă, de vreo patruzeci de ani, cu o perucă neagră şi strălucitoare, un sutien din bănuţi de argint cu cupe căptuşite, fustă lungă şi diafană, şi o pereche de papuci mari, brodaţi cu mărgele. Era machiată din belşug. Yashim îşi dădu seama cu o uşoară strîngere de inimă că

machiajul o făcea să pară mai bătrînă. Trecuseră... cît, optsprezece ani? Amîndoi erau mai vîrstnici decît atunci cînd el venise pentru prima oară în oraş, în suita marelui prinţ şi negustor fanariot Gheorghios Mavrocordat. Mavrocordat înţelesese imediat ce talente avea Yashim, aşa că îl pusese să lucreze la registrele contabile, pentru scrisul lui îngrijit, şi-l trimisese în port să afle informaţii utile, cerîndu-i să studieze cu atenţie declaraţiile vamale şi să descopere noi articole pentru comerţ. Yashim învăţase multe şi, cu darul lui pentru limbile străine – mai mare chiar, dacă era posibil, decît cel al patronului său, care vorbea turca otomană, greaca ecleziastică şi demotică, româna, armeana şi franceza, însă rusa, prost, iar georgiana, deloc – se făcuse indispensabil clanului Mavrocordat. Descoperise şi talentul de a rămîne invizibil, de a sta liniştit şi a vorbi foarte puţin, astfel încît oamenii înclinau să uite că era de faţă.

Dar, deşi recunoscător pentru lungile ceasuri care-i ţineau mintea trează, totuşi acelaşi vechi zbucium, cu atît mai greu de îndurat pentru că revenea, apăruse în atmosfera tensionată a comerţului şi politicii, o tainică agonie între atîtea taine: pentru Yashim, pe vremea aceea, a fi eunuc era gramatica unei limbi pe care n-o putea înţelege. Aşadar, se simţise singur în cea mai cosmopolită societate a Europei.

O cunoscuse pe Preen la o petrecere dată de Mavrocordat în cinstea unui paşă, pe care ţinuse să-l impresioneze angajînd dansatoare pentru seara aceea. Mai tîrziu, Yashim fusese trimis să le plătească şi astfel ajunsese să stea de vorbă cu Preen.

Dintre toate tradiţiile care dădeau personalitate Istanbulului, probabil că totuşi cea mai puţin sărbătorită şi poate cea mai veche era lunga istorie a dansatoarelor *köçek*. Unii spuneau că ele se trăgeau – spiritual vorbind – din dansatorii lui Alexandru. Se pare că întemeierea Constantinopolului avusese loc cu aproape o mie de ani după ce tradiţia *köçek* migrase din zona ei de origine, nordul Indiei şi Afganistan, pînă la graniţele Imperiului Roman. *Köçek* erau fiice ale oraşului, iar ridicarea unui oraş pe malurile Bosforului probabil că le atrăsese cum atrage o vîlvătaie firele de praf. Cert era că grecii le păstraseră pe aceste dansatoare, alegîndu-le din rîndul băieţilor castraţi înainte de pubertate şi supunîndu-le unei pregătiri riguroase în domeniul artelor stilizate şi al misterelor dansului *köçek*. Dansau atît pentru bărbaţi, cît şi pentru femei; la otomani, de regulă pentru bărbaţi. Apăreau în trupe de cinci sau şase, însoţite de un muzicant care ciupea corzile ţiterei, în timp ce ele se învîrteau, tropăiau şi-şi arcuiau încheieturile mîinilor. Fiecare trupă răspundea

de angajarea noilor „fete“ şi de pregătirea lor. Desigur, multe dintre ele se culcau cu clienţii lor; dar cu nici un chip nu erau prostituate, considerîndu-le pe acestea uşuratice şi... nepricepute. „Orice fată îşi poate desface picioarele, îi amintise odinioară Preen. *Köçek* sînt dansatoare.“

Adevărul era că în nici un caz *köçek* nu erau prea pretenţioase atunci cînd îşi alegeau prietenii. Se găseau pe treapta cea mai de jos a societăţii otomane, deasupra cerşetorilor, dar laolaltă cu jonglerii, actorii, scamatorii şi alţii, care alcătuiau clasa dispreţuită – şi foarte căutată – a histrionilor profesionişti. Aveau şi ele micile lor snobisme – cine nu are? – dar, trăiau în lume şi ştiau mersul acesteia.

La început, pe Yashim îl amuzaseră Preen şi „prietenele“ ei. Îi plăceau vorba lor deschisă, nebuniile şi candoarea lor, iar la Preen ajunsese să admire cinismul guraliv ce ascundea o inimă pierdută în visuri romantice. În comparaţie cu nenumăratele taine şi cu privirile întunecate ale aristocraţiei fanariote, lumea lui Preen era aspră, dar plină de veselie şi surprize. Iar cînd, la izbucnirea răzmeriţei din Peloponez, umbre rău prevestitoare se adunaseră asupra grecilor din Istanbul, Preen reacţionase la propunerile lui Yashim fără să se gîndească nici la pericolul care o ameninţa, nici la prejudecăţile care-i aţîţau pe oamenii din

stradă. Timp de două zile, ea oferise adăpost mamei şi surorilor lui Mavrocordat, în timp ce Yashim pusese la cale şiretlicul prin care urma să le ducă în insula Egina, în siguranţă.

Uneori se întreba ce găsise Preen la el.

– Vino înăuntru. Se răsuci, făcîndu-i loc să intre, apoi se întoarse din nou cu faţa la oglindă. Nu pot rămîne, dragule. Celelalte fete trebuie să sosească din clipă în clipă.

– E vreo nuntă? Yashim cunoştea tipicul. De multe ori după acel an de groază o ajutase pe Preen să pregătească nunţi, sărbători ale circumciziei, zile de naştere pentru care oamenii solicitau prezenţa dansatoarelor *köçek*. În schimb, Preen, poate fără să-şi dea seama, îl pregătise pentru zilele lui: acele zile noi şi anoste, cînd chinurile dorinţei şi furiei îl scormoneau pe dinăuntru, şi pentru toate zilele bune care aveau să vină.

– Chef între bărbaţi, răspunse ea, fără să întoarcă capul. Ai noroc că ai dat de mine – ştii cum sînt eu, ocupată pînă peste cap.

– Merg bine treburile?

– Mai bine ca niciodată. Ia vezi, cum arăt?

– Răpitoare.

Ea întoarse capul într-o parte şi în alta, cu ochii la imaginea din oglindă.

– Nu par bătrînă?

– Nici vorbă, se grăbi s-o liniştească Yashim. Preen îşi duse degetele la obraji şi-şi întinse

uşor pielea. O lăsă să cadă la loc şi Yashim o văzu uitîndu-se din nou în oglindă. Ea zîmbi larg şi se întoarse cu faţa către el.

– Pregăteşti o petrecere?

Yashim zîmbi şi el, apoi clătină din cap.

– Culeg nişte informaţii.

Ea îl ameninţă cu degetul în glumă.

– Dragul meu, ştii bine că eu pot păstra o taină. O fată are secretele ei. Ce fel de informaţii?

– Am nevoie să aflu cam ce se vorbeşte pe aici.

– Ce se vorbeşte? Şi de ce mă întrebi pe mine? Amîndoi izbucniră în rîs.

– Bărbaţi în uniformă, îi oferi Yashim un indiciu. Preen îşi încreţi nasul şi schiţă o grimasă.

– Noua Gardă de la cazarma Eskeshir.

– Iartă-mă, Yashim, dar simpla idee mă umple de revoltă. Indivizii aceia cu pantaloni strîmţi! Cu uniforme atît de lipsite de culoare! Mie îmi amintesc întotdeauna de nişte greieri de toamnă care ţopăie în drum spre o înmormîntare.

Yashim zîmbi.

– De fapt, vreau să aflu pe unde au ţopăit. Nu atît bărbaţii, cît ofiţerii. Tineri de familie foarte bună, aşa mi s-a zis. Nu te-aş fi deranjat ca să te întreb de nişte soldaţi de rînd, Preen, n-ai fi

avut cum să ştii ceva despre astfel de oameni. Dar despre ofiţeri...

Yashim lăsă fraza în aer. Preen îşi ridică sprîncenele şi-şi aranjă părul la spate.

– Am să stau de vorbă cu fetele chiar acum. Nu-ţi promit, dar să văd ce pot să fac.

22

Încăperea era micuţă, aducînd mai curînd a celulă, mobilată sărăcăcios cu un fotoliu din lemn de pin, un hamac atîrnat şi un şir de cîrlige din lemn cu mai mulţi săculeţi negri, care se profilau umflaţi în lumina gălbuie. Lipsită de ferestre, odaia avea un aer închis şi un iz de umezeală, un amestec greţos de parfum şi sudoare, la care se adăuga uleiul care fumega negricios din lampă.

Locatarul camerei se îndreptă încet spre săculeţi şi scormoni în cel mai mic dintre ei, căutînd pe pipăite înăuntru pînă cînd degetele lui dădură de un alt săculeţ, şi mai mic, pe care îl trase afară, apucîndu-l de sforicelele cu care era legat. Conţinutul săculeţului căzu pe saltea, cu un uşor clinchet metalic.

Doi ochi negri şi strălucitori fixară cu o privire încărcată de ură podoabele, care-i răspunseră cu propriile sclipiri. Printre giuvaiere se găsea şi un lanţ de aur cu un lapislazuli de culoare

închisă. Mai era o broşă de argint, perfect ovală, încrustată cu diamante de mărimea unor boabe de mazăre. Apoi o brăţară – replica mai mică a lanţului de aur, cu încuietoarea ascunsă sub un rubin ancorat de un cerc de argint –, precum şi o pereche de cercei. Nu exista nici un dubiu de unde proveneau giuvaierele. Pe faţa fiecăruia dintre ele, încrustat cu migală în lapislazuli, între diamante, pe rubin, se vedea acelaşi simbol, detestat şi idolatrizat, *Z* sau *N,* în zigzag, la fel de sinuos ca şi omul pe care-l reprezenta.

Fără îndoială că aşa începuse totul. Nu era lesne de reconstituit fiecare pas – franţujii erau vicleni ca nişte vulpoi –, dar Napoleon era răspunzător de toate. Ce tot încercau francezii să impună lumii? Libertate, egalitate şi încă ceva. Un steag în trei culori. Şi încă ceva. Ce importanţă avea, nu erau decît minciuni.

Steagul acela fluturase deasupra Egiptului. Ca nişte foarfece, oamenii rîcîiseră, scurmaseră, scoseseră la iveală tot soiul de obiecte, notînd totul în nişte carneţele. Alţi oameni-foarfece, conduşi de un păgîn pe jumătate orb, le incendiaseră corăbiile în umbra piramidelor, însă Napoleon fugise, ridicase ancora la adăpostul întunericului nopţii. Apoi necredincioşii porniseră la drum, lihniţi de foame, cu buzele arse de sete şi căzuseră ca muştele în deşerturile Palestinei.

Dar acesta nu fusese decît începutul. Era de aşteptat, nu-i aşa, ca toată lumea să-şi dea seama de nebunia veneticilor. Ei bine, nu: egiptenii încercaseră să le urmeze exemplul. Văzuseră cum procedaseră francezii, care se purtaseră ca nişte stăpîni pe pămînturile sultanului. Puseseră acest comportament pe seama pantalonilor, a tunurilor nemaiîntîlnite lăsate în urmă de francezi, pe seama felului în care francezii mergeau pe jos şi pe roţi, luptînd în deşert toţi ca unul, chiar şi cînd picau ca muştele.

Noi obiceiuri. Noutăţi provenite din nişte cărţulii. Oameni care scriau iar şi iar, cu nasul în cărţi, pînă cînd li se înroşeau ochii de efort. Pretinzînd că înţelegeau păsăreasca francezilor.

Napoleon. Îl lichidase pe regele francez, nu? Invadase regatul păcii. Aruncase nisip în ochii propriilor soldaţi şi ai întregii lumi. Cum de nu vedea nimeni ce se întîmplă? Cît despre giuvaiere – oare aveam să ne vindem pentru nişte flecuşteţe?

Oricît ar fi fost de valoroase.

Păcat că fata văzuse. Uciderea ei fusese neaşteptată şi periculoasă. Poate fusese o reacţie exagerată. Poate totuşi ea nu văzuse nimic sau nu înţelesese. Poate se gîndea la altceva. Chipul ei frumos fusese luminat de un zîmbet tainic, de triumf şi aşteptare. Nimic din

uimirea cu care se luptase să respire în clipa cînd două mîini se încleştaseră pe gîtul ei. Mîinile care luaseră podoabele.

Oricum, mai erau şi ceilalţi. Aici, înăuntru, era important să acţionezi rapid şi fără remuşcări.

Un scuipat poposi pe lapislazuli, începînd să se prelingă încet pe litera *N*.

23

Preen simţi înghiţitura de uzo arzîndu-i gîtlejul, apoi rostogolindu-se brusc, ca o fiinţă vie, în stomacul ei gol. Puse paharul la loc pe măsuţa joasă şi alese altul.

– În sănătatea surorilor!

Un şir de păhărele zvîcniră în aer, cu un clinchet, date pe gît de cinci fete cu părul negru ca pana corbului şi uşor cherchelite. Una dintre ele sughiţă, apoi căscă şi se întinse ca o pisică.

– E timpul, spuse ea. Haideţi să ne facem somnul de frumuseţe. Celelalte chicotiră. Fusese o seară plăcută. Bărbaţii, tăcuţi cît timp dansaseră *köçek,* îşi arătaseră admiraţia după obiceiul străvechi de a strecura monede printre faldurile costumelor cînd fetele se apropiau de ei. Nu puteai şti cu certitudine întotdeauna, dar casa arăta curată şi bărbaţii nu păreau să fi

băut. Probabil vreo sărbătorire, nu-şi dăduse seama ce anume.

Îi plăcea ca bărbaţii să nu fie ameţiţi de băutură, dar, după ce dansa, nu avea nimic împotrivă să se ameţească ea însăşi puţin. Ceruseră ca trăsura să le lase în capul străzii care ducea la chei şi-şi continuaseră drumul pe jos, prin întuneric, clătinîndu-se pe picioare, pînă cînd ajunseseră la uşa unei taverne pe care o cunoşteau. Era, desigur, grecească şi plină de marinari. Faptul în sine nu era rău, îşi spuse Preen cu o umbră de surîs, pentru că întîmplător doi dintre ei le aruncau din cînd în cînd priviri furişe, doi tineri destul de arătoşi, pe care nu-i ştia. Nu erau decît pescari din insule, şi totuşi... Cu prima ocazie cînd unul din ei privi în direcţia lor, Preen îi făcu cu ochiul şi-şi strecură vîrful limbii printre dinţi. Marinarul zîmbi larg şi privi în altă parte.

Două dintre fete se hotărîră să plece, dar Preen îşi spuse că parcă ar mai rămîne. Doar ea şi Mina. Poate să mai bea cîte un rînd.

Tocmai dădea pe gît al doilea pahar cînd marinarii porniră către ele. Erau din Lemnos, aşa cum bănuia şi ea, şi aduseseră un transport mai mare la piaţa de dimineaţă, ei înşişi fiind cam ameţiţi în ultima lor noapte în oraş şi avînd bani de cheltuială. După cîteva minute, Preen văzu mîna arsă de soare a

bărbatului căutîndu-i piciorul. „Hai, zîmbi ea, atinge-mă!“

Cu coada ochiului, zări intrînd în tavernă un omuleţ puţin cocoşat şi cu obrazul ciupit de vărsat. Yorg era unul dintre proxeneţii portului, făcînd parte din tagma vulpoilor care zi de zi acostau marinarii nou-sosiţi, oferindu-le cazare ieftină, o vizită la sora lor sau, dacă păreau de încredere, un păhărel gratis la ei acasă. Desigur, sediul lui Yorg era un bordel unde fete fără căpătîi, venite de la ţară, îşi depănau micile lor şiretlicuri noapte de noapte, pînă cînd erau date afară în stradă sau omorîte şi aruncate în Bosfor: erau o parte din mizeria umană plutind în jurul docului şi în jurul bărbaţilor, care le părăseau; oricare le-ar fi fost soarta, nu apucau ani mulţi.

Preen simţi cum o străbate un fior. Îndepărtă cu blîndeţe mîna care tocmai poposise pe coapsa ei, puse un deget pe buzele marinarului şi se strecură pe lîngă el cu o unduire a taliei ei elegante. Bărbatul putea să mai aştepte. În clipa asta, ea avea altceva de făcut.

Unei fete îi place să-şi ţină cuvîntul dat.

24

Există o parte a Istanbulului, sus, sub zidurile oraşului, deasupra Cornului de Aur, a cărei

construcţie n-a fost terminată niciodată. Poate că terenul este prea abrupt pentru construcţii, poate că pe vremea bizantinilor era interzis să se clădească atît de aproape de Palatul Cezarilor; prin urmare, la începutul secolului al XIX-lea, locul ajunsese sălbatic şi neîngrijit, numai bolovani şi tufişuri.

Dacă ştiai unde să cauţi, puteai găsi bărbaţi care trăiau aici, uneori chiar şi femei; dar nu era prea înţelept să cauţi cu prea mare stăruinţă. Unii dintre locatarii acestui petic de pămînt erau plecaţi la treburi mai mult noaptea decît ziua şi o atmosferă de criminalitate resemnată domnea în tot cursul zilei printre tufişurile veştejite, în micile caverne şi unghere unde fuseseră adunate o parte dintre gunoaiele oraşului, pentru a forma cîteva jalnice adăposturi. Bordeie, cocioabe şi magherniţe, ridicate cu pricepere de către o populaţie neştiută, uneori scăpată printre ochiurile năvodului milei – sau chiar scăpată din laţul spînzurătorii.

Din cînd în cînd, autorităţile oraşului ordonau o curăţire a locului din coasta dealului, dar majoritatea celor de aici plecau de fiecare dată pe furiş şi fără a fi văzuţi. Raziile se soldau cu colectarea a munţi de gunoaie, care erau arse la poalele colinei, cîteodată cîte un cadavru, poate un cîine sălbăticit şi mort de foame sau poate cineva mult prea îndepărtat de lume, ca

să mai poată face şi altceva decît să-şi aţintească ochii morţi spre cei veniţi dintr-un oraş lăsat de mult în urmă şi uitat. Într-un tîrziu, grupul de bărbaţi gălăgioşi şi înarmaţi cu beţe părăsea locul; atunci locuitorii colinei reapăreau în tăcere şi începeau să-şi clădească din nou adăposturile.

O siluetă bîjbîia încet la vale, păşind din piatră în piatră, cu grijă să nu facă nici un zgomot. Luna arunca o lumină palidă, apoi un nor compact se rostogoli acoperind-o complet timp de cîteva minute; într-una dintre aceste clipe de întuneric silueta se opri, aşteptă, cu urechile la pîndă.

– Se aude ceva?

Cineva răspunse în şoaptă:

– E linişte peste tot.

Doi bărbaţi bîjbîiau unul lîngă altul pe întuneric. Nou-venitul coborî cu picioarele înainte într-o cavernă, unde se lăsă pe vine şi-şi lipi spatele de perete.

După cîteva momente, norul se risipi. Lumina palidă a lunii îi arătă tot ce dorea să vadă. O cutioară de opiu sprijinită de zid. Un maldăr întunecat despre care ştia că sînt uniforme. În fundul cavernei, doi bărbaţi legaţi şi cu căluş în gură. Unul avea capul dat pe spate, de parcă ar fi dormit. Ochii celuilalt erau larg deschişi, cu privirea strălucitoare a unui animal înspăimîntat.

Nou-venitul aruncă o privire instinctivă către cutioară, mulţumit măcar că alegerea fusese făcută.

25

Yashim îşi lăsă capul pe spate, în timp ce lumina lunii pătrundea printr-o spărtură dintre nori. Copacul i se părea mai înalt decît îl ştia, aşa cum stătea cu palmele lipite de trunchi; ramurile negre şi răsucite împungeau cerul de deasupra, îmbrăcate într-un frunziş atît de înalt şi de des, încît lumina lunii abia reuşea să-l străbată.

Ienicerii îşi aleseseră acest copac ca să-i reprezinte. Un instinct bun îi îndrumase să adopte un lucru însufleţit, într-o zonă a oraşului încremenită în monumente menite să slăvească măreţia omenească. În comparaţie cu acest platan uriaş, Topkapi părea rece şi fără viaţă. În stînga sa, Yashim putea distinge conturul întunecat al palatului ridicat cu multă vreme în urmă de către un vizir care se considerase atotputernic, înainte să fie spînzurat cu funia neagră de mătase. Spre miazănoapte se întindea Sfînta Sofia, marea biserică bizantină, acum o moschee. În spatele lui se afla Moscheea Albastră, construită de către un sultan care îşi sărăcise imperiul

pentru a o ridica. Şi iată copacul, crescînd în tăcere în vechiul Hipodrom, o oază de răcoare în arşiţa zilei.

Nimeni nu îl privise cu resentiment pentru ceea ce ajunsese să reprezinte: puterea plină de opulenţă a corpului de ieniceri. Lucrul acesta, reflectă Yashim, nu-i stătea deloc în fire neamului său. Acelaşi instinct care îi condusese pe ieniceri să adopte copacul îi făcuse pe oameni să se codească să-l distrugă, acum că însuşi numele ienicerilor căzuse în uitare. Oamenilor le plăceau copacii şi le displăceau schimbările; Hipodromul era cea mai bună dovadă în privinţa asta. La numai cîţiva paşi distanţă se înălţa obeliscul acoperit de hieroglife, pe care un împărat bizantin îl adusese din Egipt. Mai încolo se găsea o coloană masivă, ridicată de vreun împărat roman cu multă vreme în urmă. Mai era, de asemenea, Coloana Serpentină, o statuie de bronz cu trei şerpi verzi încolăciţi, aflată cîndva la Oracolul din Delphi, din Grecia. E drept, acum capetele şerpilor lipseau; dar Yashim ştia că turcii nu aveau nici o vină.

Zîmbi în sinea sa, amintindu-şi cum într-o noapte, la ambasada poloneză, Palewski, care se îmbătase, îi dezvăluise în şoaptă cumplitul adevăr. La lumina lumînării, cercetaseră împreună cotloanele unui dulap mare şi vechi, unde două dintre cele trei capete, o minune a

lumii antice, stăteau pe un morman de pînză prăfuită, practic neatinse de cînd fuseseră smulse de pe coloană de nişte tineri cheflii din suita ambasadorului, cu un secol în urmă. „Înfiorător, murmurase Palewski, cutremurîndu-se la vederea capetelor de bronz. Dar acum e prea tîrziu. Ce-a fost distrus, distrus să rămînă.“

Şi astfel, Copacul Ienicerilor rămăsese în picioare. Yashim îşi sprijini capul de scoarţa roasă şi se întrebă dacă era adevărat ceea ce auzise, şi anume că rădăcinile unui arbore sînt tot atît de lungi şi de adînci pe cît de înalt este copacul. Multă vreme după ce securea pădurarului doboară un copac, rădăcinile lui continuă să supravieţuiască, să absoarbă seva pămîntului din jur, făcînd astfel să crească vegetaţie tînără din ciotul mort.

Trecuseră numai zece ani de la lichidarea ienicerilor. Mulţi fuseseră ucişi, inclusiv cei care se baricadaseră în vechea cazarmă, de aceea fusese adusă artileria, care transformase clădirea într-un morman de ruine fumegînde. Alţii însă scăpaseră – dacă era să dea crezare vorbelor Albanezului, chiar mai mulţi decît şi-ar fi închipuit Yashim.

Şi asta dacă se puneau la socoteală doar regimentele din Istanbul. Dar fiecare oraş al imperiului îşi avea propriul contingent de ieniceri: Edirne, Sofia, Varna, la apus; Scutari,

Trabzon, Antalia. Erau ieniceri şi la Ierusalim, Aleppo şi Medina: regimente de ieniceri, grupuri de ieniceri, imami *karagozi*. Din cînd în cînd, puterea de care dispuneau în oraşele de provincie le îngăduise să formeze junte militare, care controlau veniturile şi-şi impuneau voinţa în faţa guvernatorului local. Oare cîţi dintre aceştia mai existau?

Cîţi oameni numărase corpul?

Cîţi dintre aceştia fuseseră, practic, anihilaţi?

Acum, după zece ani, cîţi ieniceri rămăseseră în viaţă?

Yashim ştia unde să pună aceste întrebări. Nu era însă tot atît de sigur şi dacă va primi răspuns.

Ridică pentru ultima oară privirea spre ramurile uriaşului platan şi bătu uşor cu palma trunchiul masiv. Palma lui întîlni ceva mai subţire şi mai dens decît scoarţa crăpată.

Mînat de curiozitate, trase afară hîrtia. În lumina muribundă a lunii citi:

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Se împrăştie.
Fug.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Caută.
Învaţă-i cum.

Yashim privi în jur cu oarecare teamă. Înainte ca norul să acopere luna, văzu Hipodromul, care părea a fi pustiu.

Şi totuşi, avea sentimentul neliniştitor că versurile pe care le citise îi erau destinate. Că cineva era cu ochii pe el.

26

Uriaşul volum de documente ale administraţiei otomane era adăpostit într-un pavilion spaţios, făcînd parte din corpul care forma limita dintre cea de-a doua şi cea de a treia curte a Palatului Topkapi, aceasta din urmă fiind şi mai aproape de inima palatului. În arhive se pătrundea dinspre curtea a doua, trecînd pe sub o arcadă joasă, apărată de un portic adînc, păzit zi şi noapte de eunuci. Întotdeauna era de serviciu un arhivar, întrucît se constatase de multă vreme că, deşi majoritatea sultanilor evitau să muncească prea mult după orele de lucru, vizirii lor puteau cere un act în orice moment. Chiar şi acum, cînd Yashim se îndrepta spre Camera Arhivelor, la intrare luminau puternic două torţe. Lumina dezvălui patru siluete înfofolite, ghemuite sub arcadă – cei patru paznici eunuci.

Noaptea era rece, şi oamenii, cu burnuzurile grele trase pe frunte, fie dormeau buştean, fie încercau să adoarmă. Yashim păşi cu grijă peste ei şi împinse cu vîrfurile degetelor uşa, care se deschise fără zgomot. Yashim intră şi închise uşa după el, tot fără zgomot. Se găsea într-un mic hol, cu tavanul decorat cu modele complicate, în timp ce de-a lungul zidurilor se vedeau înscrise frumoase litere kufice cu înfloriturі. Încercă uşa din faţa lui şi, spre surpriza lui, descoperi că era descuiată.

În întuneric, încăperea părea şi mai mare decît holul plin de cărţi pe care şi-l amintea: teancurile care ocupau mijlocul vestibulului erau invizibile în beznă. Pe o latură se găsea o banchetă sau o masă joasă, cu perne înşiruite de-a lungul ei; mai departe, aproape pierdut în întunericul care stîrnea ecouri, se zărea un mic punct luminos ce părea că atrage bezna înspre el. În timp ce Yashim privea toate acestea, lumina se stinse brusc, apoi se aprinse iar.

– Un musafir neaşteptat, răsună o voce plăcută. Ce bine! Bibliotecarul veni spre el. Yashim îşi dădu seama că mersul lui legănat fusese cel care blocase lumina lumînării pentru o clipă.

– Sper că nu te deranjez.

Bibliotecarul se îndreptă către o lampă de lîngă uşă şi potrivi fitilul pînă cînd lumina deveni destul de strălucitoare pentru a se

vedea unul pe altul. Yashim făcu o plecăciune şi se prezentă.

– Încîntat. Numele meu este Ibou, zise simplu bibliotecarul, salutînd scurt din cap. Avea o voce delicată, aproape ca de fată. Din Sudan.

– Desigur, încuviinţă Yashim. Cei mai căutaţi eunuci de la palat proveneau din Sudan şi de pe cursul superior al Nilului, nişte băieţi vioi, cu trupurile lipsite de păr, a căror feminitate le dezminţea forţa uriaşă şi încă şi mai uriaşa putere de a supravieţui. Yashim ştia că sute de băieţi erau luaţi în fiecare an din bazinul superior al Nilului şi aduşi prin deşert pînă la mare. În realitate, doar puţini ajungeau pînă aici. Undeva în deşert era aplicat tratamentul: băiatul era îngropat în nisipul fierbinte, ca să rămînă curat, şi nu era lăsat să bea apă vreme de trei zile. Dacă la sfîrşitul celor trei zile nu-şi pierdea minţile şi rezista fără apă, avea şanse mari. Se număra printre aleşi.

Preţul lor la Cairo era pe măsură.

– Poate mă poţi ajuta, Ibou. Yashim avea unele îndoieli: cel mai probabil, frumosul tînăr lucra la bibliotecă drept favoare acordată vreunui eunuc mai vîrstnic care-l simpatiza. Părea prea tînăr ca să ştie ce e un ienicer, cu atît mai puţin să cunoască sistemul arhivelor.

Ibou îşi strînse buzele şi chipul lui căpătă un aer serios şi solemn. Era, într-adevăr, un băiat foarte frumos.

– Ceea ce caut eu, îi explică Yashim, este o listă de încorporare pentru toate regimentele de ieniceri ale imperiului pînă la Bine-venitul Eveniment. Denumirea evenimentului – acea frază sigură, consacrată, îi scăpase din obişnuinţă. Trebuia să fie mai explicit. Bine-venitul Eveniment... începu el.

Ibou îl întrerupse.

– Sst! Duse o mînă la buze, tăind aerul cu cealaltă. Ochii lui se rostogoleau dintr-o parte în alta, mimînd prudenţa. Yashim zîmbi. Cel puţin, băiatul ştia ceva despre Bine-venitul Eveniment.

– Vrei şi nume? Sau numai cifre? Yashim era surprins.

– Cifre.

– Atunci vrei o statistică. Aşteaptă-mă aici.

Se întoarse şi se îndepărtă cu mers legănat, pierzîndu-se în întuneric. După un timp, Yashim văzu cum lumînarea din celălalt capăt al camerei începe să se mişte, tremurînd puţin, pînă cînd eunucul dispăru. Yashim presupuse că în spatele vrafurilor de documente.

Yashim nu cunoştea bine arhiva, doar atît cît să-şi dea seama că era organizată cuprinzător şi înţelept. Dacă un vizir aflat la un divan sau la o întrunire a consiliului avea nevoie de un document sau de anumite date, chiar îndepărtate în timp sau puţin cunoscute, arhiviştii le puteau găsi în numai cîteva

minute. Aici erau păstrate patru sau cinci secole de istorie otomană: ordine, scrisori, date provenite din recensăminte, impozite datorate, proclamaţii date de sultan şi petiţii către acesta, detalii despre angajări, avansări sau destituiri, biografii ale celor mai apreciaţi demnitari, date despre cheltuieli, hărţi ale campaniilor militare, rapoarte ale guvernatorilor – începînd de prin secolul al XIV-lea, cînd otomanii se extinseseră prima oară din Anatolia peste Dardanele pînă în Europa.

Yashim auzi paşi venind spre el. Lumînarea şi făptura delicată care o purta se iviră din întuneric. Dar, în afară de lumînare, Ibou nu mai avea nimic în mînă.

– N-ai avut noroc? În glasul lui Yashim se ghicea o undă de respect.

– Mmm, mormăi tînărul. Hai să vedem.

Aprinse un rînd de lumini aflate în peretele din dreptul banchetei de lectură, şi îngenunche pe o pernă. Chiar deasupra banchetei se găsea un raft pe care se vedeau doar registre înalte şi voluminoase, cu cotoare verzi, dintre care băiatul alese unul şi-l trînti cu o bufnitură pe banchetă, apoi îl deschise. Paginile groase trosneau pe măsură ce Ibou le întorcea, fredonînd ceva în surdină. În cele din urmă, parcurse cu degetul o coloană de pe o pagină şi se opri.

– Acum ai găsit?

– Pînă la urmă dăm noi de ele, zise Ibou. Închise registrul cu o bufnitură şi-l puse la loc fără efort. Apoi porni cu pas vioi către un şir de sertare clădite în peretele de lîngă uşă şi deschise unul. Alese dinăuntru un cartonaş.

– Oh! Se uită la Yashim cu o privire tristă. Afară, adăugă el. Nu dumneata. Dumneata eşti un om de treabă. Vorbeam despre documentul pe care mi l-ai cerut.

– Afară din bibliotecă? Cine l-a luat?

– Nţ, nţ. Asta nu pot să-ţi spun.

Ibou flutură cartonaşul prin faţa ochilor, de parcă ar fi deschis şi închis un evantai dintr-o simplă mişcare a mîinii.

– Nu. Nu, sigur că nu, se încruntă Yashim. Totuşi, speram...

– Da?

– Mă întrebam dacă ai putea să-mi spui ce venit obţinea paşalîcul Varna din... din drepturile de minerit, în anii 1670.

Ibou îşi ţuguie buzele şi scoase un fluierat. „Parc-ar trebui să scoată cifrele din memorie“, îşi zise Yashim.

– Te interesează un an anume? Sau întreg deceniul?

– Anul 1677.

– O clipă, te rog.

Puse cartonaşul cu faţa în jos pe sertarul deschis, luă lumînarea şi în clipa următoare

dispăru printre vrafurile de documente. Yashim făcu un pas, luă cartonaşul şi citi:

> Listele de încorporare ale ienicerilor; 7-3-8-114; rezumat: fig., 1825.
> La comandă.

Puse cartonaşul la loc, nedumerit.

Un minut mai tîrziu, în timp ce, împreună cu Ibou, studia un sul gros de pergament îngălbenit, cu iz pătrunzător de piele de oaie şi pe care, spre infinita lui plictiseală, erau notate diverse sume şi adnotări referitoare la paşalîcul Varna pe anul 1677, puse întrebarea:

– Ibou, ce înseamnă „la comandă“? E vorba de sultan? Ibou se încruntă.

– Ai tras cu ochiul? Yashim zîmbi larg.

– E doar o expresie pe care am auzit-o pe undeva.

– Înţeleg. Ochii lui Ibou se îngustară o clipă. Te rog, nu atinge pergamentul. Păi, ar putea fi vorba de sultan. Însă nu cred. Cu siguranţă, nu e vorba, de pildă, de halebardierii cu coadă împletită sau de grădinari, sau de vreunul dintre bucătari. Fără îndoială că i-am servi şi pe aceştia, după rangul şi importanţa lor.

– Atunci, cine?

Ibou schiţă un gest şiret spre sulul de pergament. Îl legă la loc cu o panglică purpurie şi-l luă în mînă.

– Dă-mi voie să pun totul la loc.

Yashim zîmbi ca pentru sine, cu ochii la băiatul care mergea de la un sertar la altul, mişcîndu-şi liber braţele şi picioarele cu gesturi insuportabil de unduioase. Ibou vîrî cartonaşul la locul lui, închise sertarul cu degetele lui lungi şi dispăru printre vrafuri, ducînd lumînarea cu el. Allah să-i apere pe cei mai vîrstnici! Niciodată nu întîlnise asemenea *coquetterie*. Dar, în acelaşi timp, Yashim era impresionat. Ibou arăta şi vorbea ca un african de rînd, dar era limpede că ştia să se descurce. Şi nu numai printre documentele prăfuite, din cîte îşi dădea seama Yashim. Băiatul se întoarse extrem de repede.

– La comandă, îi reaminti Yashim.

– Casa imperială. Sultanul, familia lui, înalţii demnitari.

– Şi femeile din familia imperială?

– Bineînţeles. Toată familia sultanului. Nu şi sclavii.

– La comandă, căzu pe gînduri Yashim. Ibou, tu cine crezi că a cerut cartea?

– Nu ştiu. Se încruntă. S-ar putea...

Ridică din umeri şi renunţă să mai continue.

– Cine? La cine te gîndeşti? Arhivarul dădu din mînă a lehamite.

– La nimeni. La nimic. Nu mai ştiu ce-am vrut să spun. Yashim decise să nu mai insiste.

– Totuşi, mă întreb unde aş putea găsi datele pe care vreau să le aflu. Ibou îşi lăsă capul într-o parte, cu ochii ţintă la o lampă de perete.

– Întreabă o ambasadă străină. Nu m-ar mira să ştie.

Yashim zîmbi auzind aluzia. „La urma urmei, de ce nu?“ îşi zise el. Era exact genul de informaţie pe care probabil o deţineau ambasadele.

Privi curios către Ibou. Dar băiatul îşi sprijinise bărbia în pumn şi privea în continuare lampa, cu un aer inocent.

27

– Fir-ar să fie! Preen nu se gîndise la bani.

Însă Yorg, proxenetul, nu se gîndea la nimic altceva.

– Păi cum, tu, dansatoare *köçek,* stai numai aşa, la un pahar? Povestind verzi şi uscate? Nu. Ai venit să-mi ceri o informaţie. Ceva ce vrei de la mine, ceva ce poate ştiu. Vrei să-mi propui un tîrg?

Îi adresă un zîmbet strîmb şi-şi ciocăni uşor fruntea.

– Asta-i prăvălia mea.

Lui Preen i se părea că informaţiile lui Yorg erau păstrate în altă parte: în cocoaşă.

Informaţii otrăvite, individul avea din belşug aşa ceva.

– Ce vrei? îl întrebă ea.

Ochii lui Yorg se opriră dincolo de ea. „Seamănă cu o şopîrlă“, îşi zise Preen, cutremurată de un fior.

– Văd că eşti cu prieteni.

– Nişte flăcăi. Nu mi-ai răspuns la întrebare. Ochii lui Yorg se aţintiră din nou asupra ei.

– Oh, aşa e, spuse el încetişor. Ai ceva ce-mi trebuie mie, *köçek,* aşa-i? Un marinar beat pentru Yorg.

Preen aruncă o privire peste umăr. Marinarul ei grec şedea pe scaun cu o figură încruntată, aplecîndu-şi paharul într-o parte şi în alta. Mina şi celălalt flăcău şuşoteau ceva cu frunţile împreunate, pînă cînd el zise ceva ce o făcu pe Mina să scoată un hohot de rîs ascuţit şi să se lase pe spate, fluturîndu-şi mîna în dreptul pieptului.

– Nu, zău!

Preen se uită din nou la Yorg. Privirea lui era rece ca gheaţa. Îşi ţinea degetele încleştate pe pahar; Preen observă că avea degetele aproape turtite, cu încheieturi uriaşe şi diforme.

– I-ai face o favoare, *köçek,* zise el, dispreţuitor. N-o slăbea din ochi, bănuind că va cîştiga.

– Băiatul merită o femeie adevărată, nu crezi? Dansatoare *köçek!* Vechi tradiţii, ani de pregătire, poveşti! Cine le dădea dreptul acestor ticăloase să-l privească de sus? Da, o femeie. Şi poate, de ce nu, una tînără.

Preen se crispă.

– Eşti un afurisit, Yorg. Să ştii că ai să regreţi ziua asta. Ia-ţi marinarul.

Se înapoie la masa ei. Mina ridică privirea, dar zîmbetul îi îngheţă pe buze văzîndu-l în spatele lui Preen pe proxenetul cel ghebos. Marinarul se uita nedumerit cînd la Yorg, cînd la Preen.

– Trebuie să plec, îi şopti Preen la ureche. Apoi spuse ceva mai tare: Acesta este Yorg. Arată ca dracu', dar în astă-seară... vrea să-ţi ofere ceva de băut. Nu-i aşa, Yorg?

Yorg îi aruncă o privire plină de ură, apoi se răsuci şi întinse mîna către marinar.

– Hai noroc, Dimitri, croncăni el.

28

Dragă surioară,

... Grozav de drăguţ. Întreabă mult de tine. Încerc să-ţi scriu toate impresiile mele, aşa cum m-ai rugat, dar ele sînt atît de multe că nici nu ştiu de unde să încep. Închipuieţi că ai încerca să scrii o scrisoare în care să descrii tot ce vezi în dulăpioarele de

porţelan ale bunicii, ştii despre ce vorbesc – ceşti clădite una peste alta & farfurioare & statuete de ciobăniţe & cafetiere & zaharniţe colorate, cu capace ţuguiate: aşa îmi apare mie locul acesta. Ca să nu mai pomenesc de fîşia de apă albastră pe care odihneşte, nu dulăpiorul, ci Constantinopolul.
Fizerly spune că turcilor nu le pasă de ziua de ieri sau de mîine – sînt toţi nişte Fatalişti – a intrat odată în vechea biserică ridicată de Iustinian – Sfînta Sofia (asta-i în limba greacă) – deghizat în mahomedan (vorbesc de Fizerly, nu de Iustinian, ha, ha!) şi mi-a povestit că e oribilă, nimic altceva decît cîteva gonguri de anunţat masa, atîrnate prin colţuri, ca să se vadă ce a făcut Mustafa acolo în ultimii patru sute de ani. Fizerly e un băiat e treabă, ar trebui s-o cunoşti pe Sora lui, fiindcă el zice, şi eu îl cred, că vom fi Prieteni buni.
În aceeaşi ordine de idei, am trecut primul Mare Test în Diplomaţie. Nici nu-mi spusese bine Fizerly că turcii trăiesc doar clipa prezentă, cînd un turc s-a prezentat tîrşîindu-şi picioarele la poarta Ambasadei – ştii, toţi poartă pelerine şi arată ca nişte vrăjitori – e vorba despre turci, nu despre porţi, declarînd că era istoric! Fizerly i-a adresat cîteva cuvinte în turceşte, iar

turcul i-a răspuns într-o franceză fără cusur. Fizerly şi cu mine ne-am uitat unul la altul – am crezut că am să mor de rîs –, dar turcul şi-a păstrat aerul solemn şi a spus că dorea să cerceteze ceva legat de regimentele ienicerilor şi altele asemenea. Amb. consideră că Istanbulul e mult mai plicticos fără ieniceri, aşa mi-a relatat Fizerly. Totuşi, nu prea plicticos pentru
Fratele tău iubitor,
Frank

– Pentru cine lucrezi?

Frank Compston vorbea o franceză stricată. Yashim ar fi vrut ca englezul să plece şi să-l lase să-şi continue cercetarea. Englezul părea nedumerit.

– Să zicem că lucrez pentru mine însumi, răspunse Yashim.

– Oh, liber profesionist?

Yashim repetă în gînd cuvîntul necunoscut. „Liber profesionist?“ Probabil că da, cel puţin nu era stînjenit de prunele care se legănau între picioarele altor bărbaţi.

– Eşti foarte perspicace, spuse el, înclinînd capul.

Tînărul se îmbujoră. Era convins că turcul îl ironiza, dar nu înţelegea tîlcul vorbelor lui. Poate era mai bine să tacă un timp. Mai bine şi mai diplomatic. Îşi încrucişă braţele şi se aşează crispat pe scaunul tapiţat, urmărindu-l cu

privirea pe turcul care scria nişte liste. După un minut întrebă:

– Urîtă treabă a fost şi cu ienicerii, nu? Yashim ridică privirea, surprins.

– Da, pentru ieniceri, remarcă el cu răceală.

Tînărul dădu din cap cu convingere, de parcă Yashim ar fi emis o cugetare de o mare profunzime.

– Pfui! Da! Pentru ei a fost oribil. Clătină din cap şi înălţă din sprîncene.

– Nu-i prea amuzant să arzi de viu, murmură Yashim. *Pas trop amusant*.

Tînărul făcu ochii mari, impresionat de cele auzite.

– Evident, nici eu nu văd nimic amuzant în asta!

Îşi coborî privirea şi hohoti puternic. Yashim continuă să scrie.

– Ascultă, începu tînărul. Cum se distrează oamenii aici, la Istanbul? Se aplecase în faţă, cu mîinile atîrnînd între genunchi, cu obrazul încreţit într-o expresie atentă.

Yashim îl privi printre pleoapele îngustate. Îi răspunse cu glas şoptit:

– Păi, unii folosesc o oaie moartă. Băiatul rămase şocat.

– O oaie?

– O taie şi-i scot... – cum se cheamă? – vezica.

Chipul tînărului încremenise într-o expresie de oroare.

– Unul dintre ei, de obicei cel mai puternic, îşi lipeşte buzele de uretră...

– Oh, da... Am... am priceput. Te rog, nu la asta mă refeream. Yashim se prefăcu surprins.

– Dar nu jucaţi şi voi fotbal în ţara voastră?

Tînărul se holbă la el, apoi se lăsă să cadă pe scaun.

– Iartă-mă, da, sigur, eu... eu... Obrajii îi ardeau. Cred că am să mă duc să beau un pahar cu apă. Te rog să mă scuzi.

Yashim schiţă un zîmbet şi se întoarse la cărţile lui.

Găsise ce căuta. Îşi imagina că erau doar cifre aproximative; dar dacă cifrele se dovedeau măcar în linii mari corecte, atunci meritau citite.

Cîţi ieniceri muriseră în evenimentele din iunie 1826? Poate cam o mie, în cazarmă. Alte cîteva sute, în hăituiala care urmase – să zicem cinci sute. Avuseseră loc execuţii şi condamnări la spînzurătoare, dar surprinzător de puţine, majoritatea din rîndul capilor bine-cunoscuţi. Celorlalţi li se îngăduise să-şi piardă urma. Din cîte ştia Yashim, trei dintre ei, poate chiar mai mulţi, îşi găsiseră de lucru la marele maestru al breslei vînzătorilor de supă.

Ceea ce însemna, dacă s-ar fi luat după aceste cifre, că o mulţime nu figurau în nici o evidenţă. Duceau un trai liniştit şi ferit de ochii lumii, cine ştie pe unde. Îşi creşteau copiii.

Cîştigau o pîine. Ei bine, asta urma să fie un şoc pentru sistem.

Yashim se rezemă de spătarul scaunului, cu ochii ţintă la rezultatul calculelor sale. O mulţime de oameni îndureraţi şi împovăraţi de regrete.

Mai precis, vreo cincizeci de mii.

29

Imamul se crispă. N-ar fi putut cumva pretinde că avea o întîlnire? Ştia că eunucul îşi făcea rugăciunile în moscheea lui, dar niciodată nu schimbaseră vreo vorbă. Pînă azi. Eunucul se apropiase de el după rugăciunea de la prînz şi-i ceruse să stea de vorbă. Imamul încuviinţase din cap cu amabilitate, înainte să-şi dea seama cine îi adresase rugămintea.

În timp ce eunucul păşea în urma lui, imamul îşi spuse că nu avea nici un drept să-şi înfrîneze sentimentul de compasiune sau să refuze să dea sfaturi. Nu voia să mintă. Oricum, era prea tîrziu. Totuşi, aştepta discuţia cu oarecare teamă.

Cum putea cineva să fie un bun musulman, dacă atît de multe dintre căile prin care un musulman se apropia de Allah îi erau, ca să zicem aşa, închise? Imamul se considera, bineînţeles, un învăţător. Dar o bună parte din

învăţăturile sale era legată de familie: binecuvîntarea copiilor, regulile vieţii conjugale. Îi sfătuia pe taţi în legătură cu fiii lor şi pe fii în legătură cu taţii. Îi învăţa pe bărbaţi – şi pe femei – cum să se poarte în căsnicie. Îi învăţa pe bărbaţii care porneau pe căi greşite. Pe femeile geloase. Toţi veneau la el ca la un judecător, punîndu-i întrebări. Datoria lui era să cîntărească întrebările şi să răspundă cu da sau nu; de obicei, întrebările îi ajutau să-şi înţeleagă propria situaţie. Imamul îi călăuzea spre întrebările potrivite: de-a lungul drumului, ei trebuiau să-şi cerceteze propriile purtări, în lumina învăţăturilor Profetului.

Ce-ar fi putut discuta cu o făptură care nu avea familie?

Ajunseră în odaia lui. Un divan, o masă joasă, un urcior pe o tavă de alamă. Cîteva perne. Fără a fi bogat mobilată, camera era totuşi somptuoasă. De la podea şi pînă la înălţimea umerilor, pereţii erau decoraţi cu faianţă de Iznik, veche de secole, o adevărată comoară, datînd din cea mai bună perioadă a cuptoarelor din Iznik. Desenul geometric de culoare albastră părea aplicat abia cu o zi în urmă: strălucitor şi pur, reflecta lumina soarelui revărsată prin ferestrele de deasupra. În colţ, soba neagră răspîndea o căldură plăcută.

Imamul îi făcu eunucului semn către divan, în timp ce el rămase cu spatele la sobă.

Eunucul zîmbi, puţin stînjenit, apoi îşi scoase sandalele şi-şi încrucişă picioarele sub burnuz, aşezîndu-se pe divan. Imamul gemu în sinea lui. Îşi spuse că avea să fie greu. Îşi trecu un deget peste sprînceană.

– Vorbeşte.

Avea un glas tunător; Yashim era impresionat. De regulă, întîlnea oameni care aveau ceva de ascuns, a căror vorbă era marcată de îndoială şi de şovăire, or acum avea în faţa lui pe cineva care-i putea oferi răspunsuri importante. A fi imam însemna să trăieşti ferit de incertitudini. Pentru imam, întotdeauna avea să existe un răspuns. Adevărul era palpabil. Yashim îl invidia pentru siguranţa lui.

– Aş vrea să aflu cîteva lucruri despre *karagozi,* spuse el.

Imamul încetă să-şi mai mîngîie sprînceana, care se ridică mai sus de vîrful degetului.

– Cum ai spus?

Yashim se întrebă dacă vorbise ce nu trebuie. Repetă cererea.

– *Karagozi*.

– E o sectă interzisă, spuse imamul.

Nu numai că spusese ce nu trebuia, dar se şi adresase cui nu trebuia, îşi spuse Yashim. Ultimul om la care ar fi trebuit să apeleze.

Dădu să se ridice, mulţumindu-i imamului pentru precizare.

– Rămîi, te rog. Vrei să ştii despre ei? Imamul ridicase o mînă. O discuţie despre doctrină era cu totul altceva. Imamul simţi cum i se lua o mare piatră de pe inimă. Nu era nevoie să stea de vorbă despre pofte carnale ori despre sodomie, ori cine ştie ce mai doreau să discute eunucii cînd îşi vizitau imamul. Dacă era posibil ca un bărbat fără boaşe să se bucure de hurii din paradis.

Yashim se aşeză din nou pe divan.

– *Karagozi* erau la loc de cinste în corpul ienicerilor, spuse imamul. Poate ştiai acest lucru?

– Da, bineînţeles. Mai ştiu şi că nu respectau canoanele. Vreau să ştiu în ce fel.

– Şeicul Karagoz era un mistic. Asta s-a întîmplat cu multă vreme în urmă, înainte de cucerire, cînd otomanii încă erau un popor nomad. Aveau cîteva moschei, ici-colo prin tîrgurile şi oraşele cucerite de la creştini. Dar războinicii erau *gazi,* războinici sacri, neobişnuiţi cu traiul la oraş. Erau însetaţi de adevăr, dar pentru învăţători şi imami era greu să rămînă printre ei. Mulţi dintre aceşti *gazi* turci ascultau de vechii lor *baba,* părinţii spirituali, care erau nişte înţelepţi. Am spus înţelepţi: nu toţi erau şi luminaţi.

– Erau păgîni?

– Da, păgîni animişti. Totuşi, cîţiva au fost impresionaţi de cuvintele Profetului, pacea fie cu El. Dar aceştia încorporau în doctrinele lor o mare parte din vechile tradiţii, multe învăţăminte ezoterice, chiar şi erori preluate de la necredincioşi. Nu trebuie să uiţi că erau vremuri zbuciumate. Micul stat otoman se extindea şi mulţi turci erau atraşi să vină aici. În fiecare zi întîlneau noi ţinuturi, noi popoare, credinţe necunoscute pînă atunci. Pentru ei era greu să înţeleagă adevărul.

– Şi ienicerii?

– Cel care a realizat legătura a fost şeicul Karagoz. Imaginează-ţi: primii ieniceri erau tineri, nesiguri de credinţa lor, fiindcă fuseseră recrutaţi din rîndul necredincioşilor şi trebuia să se lepede de multe greşeli. Şeicul Karagoz i-a ajutat în acest sens. Fără îndoială, cunoşti povestea. Era împreună cu sultanul Murad, care a creat corpul ienicerilor din rîndul prizonierilor luaţi în războaiele balcanice. Cînd şeicul i-a binecuvîntat cu mîna întinsă ieşind din mîneca albă şi lungă, mîneca aceea a devenit simbolul ienicerilor, care l-au purtat la turban în chip de egretă.

– Prin urmare, şeicul Karagoz a fost un *baba?*

– Într-un fel, da. A trăit ceva mai tîrziu decît ultimii *baba* de tradiţie turcească, însă principiile lor erau aceleaşi. Învăţăturile lui

erau islamice, dar bazate pe taină şi pe uniunea sacră.

– Uniunea sacră?

Imamul îşi ţuguie buzele.

– Vreau să spun, unirea credinţelor, unirea cu Dumnezeu. De pildă, spunem că există o singură cale către adevăr şi aceea este scrisă în Coran. Şeicul Karagoz era convins că există şi alte căi.

– La fel ca un derviş. Stare de extaz. Eliberarea sufletului din închisoarea trupului.

– Întocmai, însă mijloacele de a atinge aceste stări erau diferite. Mai primitive, am putea spune.

– Cum aşa?

– Un adevărat adept se considera mai presus de orice legături şi legi pământeşti. Prin urmare, încălcarea regulilor era un mod de a-şi arăta loialitatea faţă de frăţie. De exemplu, obişnuiau să mănînce carne de porc şi să bea alcool. Femeile erau primite în aceleaşi condiţii ca bărbaţii. O bună parte dintre învăţămintele clare ale Coranului erau pur şi simplu date deoparte, ca fiind neînsemnate sau chiar lipsite de semnificaţie. Astfel de încălcări au contribuit la crearea legăturii dintre ei.

– Înţeleg. Poate aşa a fost mai uşor pentru cei născuţi creştini să se apropie de Islam?

– Pentru un timp, da. Au renunţat la mai puţine dintre plăcerile lor elementare. Ştii cum pot fi soldaţii.

Yashim încuviinţă din cap. Vin, femei şi cîntece: litania focului de tabără în fiecare epocă.

– Dacă ignorau învăţăturile Coranului, spuse el încet, atunci ce învăţături primeau?

– E o întrebare foarte bună. Imamul îşi împreună vîrfurile degetelor. Într-un fel, nici o învăţătură. Adevăratul *karagozi* nu credea decît în el însuşi: credea că sufletul lui trece prin toate etapele: creaţie, naştere, moarte şi dincolo de moarte. Regulile nu contau. Dar paradoxul este că, la rîndul lor, *karagozi* aveau reguli proprii. Numere magice. Secrete. Superstiţii. Un *karagozi* nu-şi punea lingura pe masă, nici nu stătea pe un prag şi altele asemenea.

Supunerea faţă de regulile mărunte ale ordinului îi îngăduia să încalce legile lui Dumnezeu. Nu-i de mirare că ordinul *Karagozi* atrăgea tot felul de nemernici. Să nu exagerăm. Imboldul iniţial, deşi confuz, era curat. Credincioşii *karagozi* se considerau musulmani. Adică se rugau în moschei, la fel ca toată lumea. Elementul *karagozi* era un alt substrat al apartenenţei lor spirituale, un substrat ascuns. Erau organizaţi în loje, ceea ce noi numim *tekke*. Locuri de întrunire şi de

rugăciune. Erau mulţi, în Istanbul şi în alte părţi.

– Toţi *karagozi* erau ieniceri?

– Nu. Dar în general, toţi ienicerii erau *karagozi*. Ceea ce nu înseamnă acelaşi lucru. Poate că ne-am grăbit vorbind la trecut despre ei şi despre doctrinele lor, prietene. Lovitura dată ienicerilor? Un simplu obstacol. Poate, pînă la urmă, unul creativ. Ştii, credinţa poate deveni şi mai puternică atunci cînd se confruntă cu oprelişti. Eu, unul, aş zice că vom mai auzi de *karagozi*. Poate nu sub acest nume, dar spiritualitatea din care îşi trag ei esenţa e profundă.

– Dar sînt proscrişi, aşa ziceai. Interzişi.

– Da, aici la Istanbul. Dar au parcurs un drum lung. Odinioară, ascultau un *baba* din stepă. De atunci au trecut prin inima Islamului, Regatul Păcii, iar acum se află la graniţele lui. Poate făcînd de strajă.

Imamul zîmbi.

– Să nu te miri prea tare. Doctrina *karagozi* a cîştigat multe teritorii pentru Islam. Poate că o va face şi de acum încolo.

– Ce teritorii? Despre ce vorbeşti?

– *Karagozi* sînt puternici acolo unde te aştepţi să fie. În Albania. Unde ienicerii au fost întotdeauna puternici.

Yashim încuviinţă din cap.

– Am cîteva versuri. Se pare că ştii o mulţime de lucruri. Atunci poate că ştii şi ce înseamnă asta.

Recită versurile pe care le găsise prinse de trunchiul Copacului Ienicerilor.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Se împrăştie.
Fug.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Caută.
Învaţă-i cum.

Imamul se încruntă.

– Îmi amintesc, sînt versuri *karagozi*. Da, le cunosc. Puternic ezoterice, nu-i aşa? Tainice, cum le stă în fire. Versurile de încheiere oferă un fel de iluminare mistică, nu?

– Încheierea?

– Da. Imamul părea mirat. Versurile pe care mi le-ai recitat sînt incomplete. Nu ştiai?

Yashim schiţă o grimasă.

– Ce pot să spun? „Neştiutori, şi neştiind că sînt neştiutori...“ Imamul îşi netezi barba, ascunzîndu-şi un zîmbet.

– Nici eu nu mi le aduc aminte.

– Poate totuşi ai să le găseşti?

– Prin voia lui Allah, răspunse liniştit imamul. Dacă te interesează, am să încerc.

– Ţi-aş fi recunoscător, zise Yashim, ridicîndu-se. Amîndoi făcură cîte o plecăciune. Yashim dădu să plece, dar imamul se întoarse cu faţa spre fereastră.

– Mistere sufiste, spuse el calm. Frumoase în felul lor, dar eterice. Nu cred că ar însemna mult în ochii oamenilor simpli. Sau poate prea mult, nu ştiu. Există multă pasiune, chiar credinţă, în acest gen de versuri, dar pînă la urmă nu-s pe placul credincioşilor. Sînt prea libere, prea primejdioase.

„Nu ştiu cît de libere, îşi zise Yashim. Dar primejdioase, da. Cu siguranţă. Ba chiar ucigătoare.“

30

O văzu păşind pe stradă cu mers legănat, înaltă, graţioasă şi, mai presus de orice, aţîţătoare: provocîndu-i pe bărbaţi s-o privească.

Ajunsă la cîţiva paşi de el, se opri şi începu să se uite în jur. El ridică mîna şi-i făcu semn să se apropie.

Ea trase un scăunel şi se aşeză cu o mişcare bruscă. Un grup de bătrîni care jucau table la

masa alăturată îşi lungeau gîturile, vizibil uluiţi; dar Preen nu-i observă sau poate nu-i păsa.

– Cafea, comandă ea.

Yashim comandă două cafele, ocolind privirea curioasă a băiatului cu tava. Nu era pentru prima oară în viaţă cînd ar fi vrut să se ridice şi să explice. De fapt, Preen nu era femeie, deci lucrurile erau aşa cum ar fi trebuit să fie. Era un bărbat îmbrăcat în femeie. Totuşi, Yashim îi admira curajul de a veni la cafenea. Salută din cap grupul de bătrîni, cu un aer sumbru. Avea să fie o întrevedere publică.

Chipul lui Preen, abia machiat, era îmbujorat cu adevărat: ba chiar îi stătea mai bine, îşi spuse Yashim. Asta nu-l făcu să se simtă mai în largul lui.

– Nu putem vorbi aici, spuse el. Eu pornesc spre casă, iar tu poţi veni...

– Vorbim aici, răspunse ea, scrîşnind din dinţi. Băiatul aduse cafelele şi începu să şteargă o masă din apropiere. Yashim îi prinse privirea şi-i făcu semn să dispară. Dezamăgit, băiatul se apucă să şteargă altă masă.

– Bine, bine. Dar am motive să fiu discret, Preen. Nu neapărat cele la care te gîndeşti.

La urma urmei, ea gîndea corect.

Preen trase aer pe nări. Pieptul îi săltă.

– De pildă? El o privi.

– Arăţi minunat, îi spuse.

– Încetează.

Îl repezise, dar rămăsese cu privirea aţintită asupra mesei şi-şi legăna uşor capul dintr-o parte în alta. În semn de mulţumire.

– E mai bine ca deocamdată să nu fim văzuţi împreună. Datoria mea e să mă amestec în mulţime, să mă strecor neobservat printre oameni. Cît despre tine, ei bine, nu ştiu precis ce căutăm noi aici.

– Sînt o femeie în toată firea, declară Preen. Buza îi tremura. Yashim zîmbi larg. Preen îşi acoperi gura cu palma şi-l fulgeră cu privirea. Apoi începu să chicotească.

– Oh, dragule, ştiu că sînt răutăcioasă. Pur şi simplu nu m-am putut abţine. Trebuia să fac ceva ieşit din comun, să mă întîlnesc cu cineva care-mi place. Să-l şi şochez. Să simt că trăiesc. Un fior de plăcere îi străbătu tot corpul. Am stat de vorbă cu cel mai dezgustător om din întreg Istanbulul.

Yashim ridică din sprîncene.

– Mă miră că poţi fi atît de sigură.

– Un proxenet cocoşat, din port. Sînt sigură. Zice că i-a văzut cineva pe amicii tăi într-una din serile trecute.

Yashim se aplecă în faţă.

– Unde?

– De-ar fi să mă iau după spusele unui individ slinos ca ăsta, aş zice că locul e destul de curat. Oare acesta e cuvîntul de care am nevoie, Yashim? Curat?

– Posibil. Dar informatorul tău... n-a fost şi el acolo?

– Din cîte mi-a spus mie, nu. Nu vrei să ştii unde-i locul?

– Sigur că vreau să ştiu.

– E un fel de grădină, explică Preen. De-a lungul Bosforului.

Ah! Poate că Preen avea nevoie chiar de cuvîntul „curat“: în definitiv, toate lucrurile sînt relative.

– Se pare că în grădină se află un chioşc. Foarte îngrijit. Există chiar şi mici felinare în copaci. Tonul lui Preen era aproape nostalgic. Te poţi aşeza acolo să stai de vorbă, poţi privi bărcile plutind prin strîmtoare, stînd la o cafea sau trăgînd din pipă.

„Sau venind la o întîlnire“, comentă în gînd Yashim. Grădinile Yeyleyi fuseseră cîndva grădinile favorite ale curţii: sultanul îşi ducea femeile acolo să ia masa în aer liber, printre copaci. Asta trebuie să fi fost cu aproape un veac în urmă. Cînd grădinile deveniseră prea frecventate, sultanii încetaseră să le mai viziteze; cu timpul, locul ajunsese cam rău famat. Nu întru totul respectabile, Grădinile Yeyleyi fuseseră genul de decor în care îndrăgostiţii aranjau să se întîlnească aşa, ca din întîmplare, comunicînd în limbajul tandru şi semisecret al florilor. Acum, întîlnirile erau mai spontane, dar şi mai bine pregătite, iar limbajul

putea fi mercantil. Lui Yashim nu-i era greu să-şi imagineze că grădinile fuseseră vizitate – cu puţin noroc – de cei pe care seraschierul îi numise băieţi de familie bună.

– Deci... Au venit, au fumat, au băut cafea şi au plecat împreună?

– Aşa mi s-a spus.

– Cu barca?

– Nu ştiu. N-a spus nimic despre barcă. Nu, stai, cred că au plecat cu trăsura.

– Toţi patru împreună?

– Toţi cinci.

Yashim ridică brusc privirea. Preen chicoti.

– Au venit patru, dar au plecat cinci.

– Da, înţeleg. Tu ştii ceva despre cel de-al cincilea, Preen?

– Oh, da. Este un rus.

– Un rus? Eşti sigură?

Yashim cugetă la cele aflate. La vremea aceea, locuitorii Istanbulului aveau tendinţa de a eticheta drept rus pe oricine li se părea a fi cît de cît străin şi blond. Faptul se datora războiului trecut; şi tuturor războaielor purtate de Înalta Poartă cu oamenii ţarului în ultima sută de ani; războaie încheiate tot mai mult cu înfrîngerea armatelor sultanului şi cu alte impuneri, din ce în ce mai aspre.

– Cred că este adevărat, spuse Preen. Omul purta uniformă.

– Cum? Preen rîse.

– Uniformă albă, cu fireturi de aur. Foarte elegantă. Un tip *foaarte* înalt. Cu un fel de medalie pe piept, ca o stea cu raze.

– Preen, informaţia asta-i aur curat. Cum ai obţinut-o? Preen se gîndi la marinarul grec.

– Am făcut unele sacrificii, surîse ea. Apoi îi veni în minte Yorg şi surîsul i se topi.

31

Istanbulul nu era un oraş obişnuit să rămînă treaz pînă tîrziu. După ora zece, cînd soarele coborîse deja de multă vreme în spatele Insulelor Prinţilor din Marea Marmara, cea mai mare parte a străzilor oraşului erau tăcute şi pustii. Uneori, cîinii mîrîiau şi se repezeau la oameni pe alei sau începeau să urle pe ţărm, dar aceste sunete, ca şi chemarea muezinului la rugăciune odată cu ivirea zorilor erau zgomotele de noapte ale Istanbulului şi nimeni nu le acorda prea mare atenţie.

Nicăieri în oraş nu era mai linişte ca în Marele Bazar, un labirint de străzi acoperite, care se răsuceau şi şerpuiau asemenea unor ţipari pe toată coasta dealului, de la Baiazid la ţărmul Cornului de Aur. Ziua, zumzetul bazarului era produs de ceea ce era, chiar şi pe atunci, cel mai fantastic caravanserai din lume, o mare prăvălie cu aur şi mirodenii, carpete şi albituri,

săpun, cărţi, medicamente şi vase de lut. Dar nu era vorba numai de locul în care se vindeau şi se cumpărau produse din întreaga lume; pe acea suprafaţă de aproape doi kilometri pătraţi de alei şi dughene se confecţionau zilnic unele dintre cele mai delicate şi utile produse ale imperiului. Un loc în care se concentrau bogăţia şi industria imperiului; un loc prevăzut cu propriile cafenele, restaurante, un loc care-şi avea imamii şi hamamii lui; un loc a cărui siguranţă era menţinută prin cele mai stricte reguli.

Dealul care străjuia bazarul – aşa-numita „cea de-a treia colină a Istanbulului“ – pe care se înălţa moscheea lui Baiazid, fusese ales de către cuceritor, sultanul Mehmet, pentru palatul său imperial; însă construcţia nu se încheiase cînd începuse lucrul la un alt palat, Topkapi, la Capul Seraiului, menit să fie mai mare şi mai grandios decît primul. Vechiul palat sau Eski Sarai, după cum avea să fie cunoscut, servise în continuare drept anexă a Palatului Topkapi. Aici se înfiinţase o şcoală în care erau instruiţi sclavii; între zidurile lui era încazarmată o companie de ieniceri; cît despre locatarii imperiali, ei erau cei mai trişti prizonieri ai imperiului, fiind vorba de femeile fostului sultan, trimise la Eski Serai după moartea domnului şi stăpînului lor.

Această tristă practică fusese abandonată de mulţi ani. În cele din urmă, Eski Serai ajunsese să se deterioreze, devenind o ruină; rămăşiţele lui fuseseră îndepărtate şi din moloz se ridicase foişorul de foc, care mai continua să vegheze mohorît asupra Marelui Bazar, după cum avea să constate Yashim.

Sacul, adus în timpul nopţii, era legat cu sfoară de un grilaj greu de fier care proteja Marele Bazar de ochi indiscreţi şi de hoţi mai îndrăzneţi. Pînă la ivirea zorilor, peste doisprezece oameni comentaseră evenimentul şi, după vreun ceas, sacul fusese, în sfîrşit, lăsat la pămînt, în prezenţa unei mulţimi compacte.

Nimeni nu se grăbea să-l desfacă. Nimeni nu-şi închipuia că ar fi conţinut o comoară. Toţi îşi spuneau că, indiferent ce aveau să găsească înăuntru, era ceva oribil; şi toţi voiau să ştie despre ce era vorba.

Pînă la urmă, se decise ca sacul să fie transportat, fără a fi deschis, la moschee, unde să se ceară sfatul cadiului.

32

Cîteva ore mai tîrziu, sacul fu desfăcut pentru a doua oară în dimineaţa aceea.

– E îngrozitor, repetă cadiul, frîngîndu-şi mîinile. Era un om bătrîn şi şocul suferit fusese considerabil. Niciodată... nu... aşa ceva... Îşi flutură mîinile prin aer. N-are nimic de-a face cu noi. Oameni paşnici... buni vecini...

Seraschierul încuviinţă din cap, fără să-l asculte. Îl urmărea din ochi pe Yashim dezlegînd sfoara. Yashim se ridică şi răsturnă conţinutul sacului pe podea.

Cadiul se prinse de tocul unei uşi ca să se ţină pe picioare. Seraschierul sări într-o parte. Cît despre Yashim, el rămase în picioare, răsuflînd greu, privind ţintă mormanul de oase albe şi linguri de lemn. Ascunsă în mijlocul mormanului, o formă întunecată şi incon-fundabilă: un cap de om.

Yashim îşi lăsă capul în piept, fără un cuvînt. „Cumplită violenţă, se gîndi el. Şi ce-am făcut eu ca s-o opresc? Am făcut de mîncare. M-am dus să caut un cazan de jucărie.

Am făcut de mîncare.“

Seraschierul întinse piciorul încălţat în cizmă şi mişcă mormanul cu degetul mare. Capul se aşează şi mai bine în înfiorătorul lui locaş. Pielea era trasă şi galbenă, ochii sticleau slab sub pleoapele pe jumătate închise. Nici Yashim, nici seraschierul nu-l observară pe cadiu părăsind încăperea.

– Nici urmă de sînge, spuse seraschierul.

Yashim se lăsă pe vine lîngă mormanul de oase şi linguri.

– E unul dintre oamenii dumitale?

– Da. Aşa cred.

– Aşa crezi?

– Nu, sînt convins. Mustaţa. Schiţă un gest vag în direcţia capului retezat.

Dar Yashim era mai interesat de oase. Le întindea pe jos unul cîte unul, studiindu-le foarte atent pe cele mai mari – femurul, tibia, coastele.

– Foarte ciudat, murmură el. Seraschierul privi în jos.

– Ce anume e ciudat?

– Nu se vede nici un semn pe ele. Sînt curate şi întregi.

Ridică pelvisul şi începu să-l răsucească în mîini. Seraschierul schiţă o grimasă. Avusese destul de-a face cu cadavre de destule ori – dar chiar să mîngîi nişte oase... Puah!

– Totuşi, a fost un om, remarcă Yashim.

– Bineînţeles că a fost un om, ce dracu'. A fost unul dintre soldaţii mei.

– Era o simplă remarcă, răspunse împăciuitor Yashim, aşezînd pelvisul în poziţie verticală. Văzut de deasupra, părea aproape obscen de mare, ieşind în evidenţă dintre rămăşiţele risipite pe pardoseala de marmură. Poate au folosit un alt cadavru. N-am de unde să ştiu.

– Un alt...? Pentru ce?

Yashim se ridică în picioare şi-şi şterse mîinile de tivul pelerinei. Îl privi ţintă pe seraschier, fără să-l vadă.

– Nu-mi pot imagina de ce, răspunse el. Seraschierul făcu un semn spre uşă şi oftă.

– Fie că ne place sau nu, va trebui să le spunem ceva oamenilor.

Yashim clipi.

– Ce-ar fi să le spunem adevărul? Seraschierul îl privi cu un aer calm.

– Cam aşa ceva, zise el brusc. De ce nu?

33

Există, *într-adevăr,* oraşe frumoase, în care fericirea atinge cote tot atît de înalte ca şi taxele plătite de cetăţenii mulţumiţi către o administraţie inteligentă, oraşe în care nu vezi nici măcar o singură clădire publică dărăpănată, nici măcar o singură zonă rezidenţială năpădită de buruieni, nici măcar un singur palat în ruine; dar un oraş mare tolerează toate acestea, între anumite limite. Prea multă decădere trimite cu gîndul la un oraş în declin; dar putregaiul care înfloreşte alături de şantierul de construcţii în plină activitate, reşedinţele confortabile şi înconjurate de vegetaţie ale celor înstăriţi şi primăria impunătoare sînt semnele unui mare

oraş. Decăderea vorbeşte despre vremuri grele, despre vechi afaceri, despre ambiţii năruite. Decăderea îţi şopteşte la urechea dreaptă despre ocazii favorabile. La cealaltă ureche, îţi şopteşte despre delincvenţă şi corupţie. Istanbulul anilor 1830 nu făcea nici el excepţie.

Cordonul zdrenţuit al clopoţelului zăcînd inert în mîna lui Yashim, oprit în capul scărilor, la uşa din faţă a unei case din Pera, aşa-numitul cartier „european“ de dincolo de Cornul de Aur, inspira gînduri asemănătoare. Yashim simţea că, într-un fel, clopoţelul spart îşi revendica înrudirea cu multe lucruri din vechiul oraş, deja ajunse în paragină şi descompunere, de la bazilicile cu zidurile crăpate pînă la casele de lemn lăsate într-o rînă, de la biroul patriarhului la pilonii portului, afundaţi în mocirlă.

La cea din urmă smucitură zdravănă a cordonului, clopoţelul reacţionase, sunînd undeva în interiorul vechii clădiri. Pentru prima oară după săptămîni de zile şi pentru ultima oară vreme de ani întregi de atunci încolo, clopoţelul îl anunţa pe ambasadorul polonez că avea un musafir.

Palewski se urni de pe divan, înjurînd, în clinchet de sticlă spartă. Ajuns în capul scărilor, se prinse de balustradă şi începu să coboare încet spre uşa din faţă. Rămase o

clipă-două cu ochii la zăvoare, apoi se întinse, îşi flexă muşchii spatelui, îşi trecu o mînă prin păr, pe urmă în jurul gulerului, desfăcîndu-l cu o mişcare bruscă. Clipi fără voia lui sub năvala neaşteptată a luminii de iarnă.

Yashim strînse în pumn rămăşiţele cordonului de la clopoţel şi păşi înăuntru. Palewski închise uşa, bombănind.

– De ce nu intri prin ferestrele din spate?

– N-am vrut să te iau prin surprindere.

Palewski îi întoarse spatele şi începu să urce treptele.

– Pe mine nimic nu mă ia prin surprindere.

Yashim întrezări coridorul întunecat care ducea în spatele reprezentanţei, precum şi un cearşaf acoperind o piesă de mobilier depozitată în hol. Porni în spatele lui Palewski, în sus, pe scări.

Palewski deschise o uşă.

– Ah! exclamă el.

Yashim îşi urmă prietenul într-o încăpere strîmtă, cu tavanul jos, luminată de două ferestre lungi. Pe peretele opus se găsea un şemineu sculptat cu migală, decorat cu mănunchiuri de scuturi, arcuri şi săgeţi dintr-o epocă mai cavalerească; în şemineu ardea un foc mocnit. Palewski aruncă înăuntru încă un lemn şi aţîţă focul; ţîşniră cîteva scîntei. Flăcările începură să se înteţească.

Palewski se trînti într-un fotoliu masiv şi-i făcu semn lui Yashim să facă acelaşi lucru.

– Hai să bem nişte ceai, propuse el.

Yashim fusese de multe ori în această odaie; dar chiar şi aşa, privea în jurul lui cu plăcere. O oglindă pătată, cu ramă de aur, atîrna între ferestrele oblonite; sub ea se găsea măsuţa de scris a lui Palewski şi singurul scaun netapiţat din toată încăperea. Cele două fotolii, trase aproape de foc, erau desfundate, dar confortabile. Deasupra şemineului se găsea un portret în ulei al lui Jan Sobieski, regele polonez care ridicase asediul Vienei de către turci în 1683; alte două tablouri în ulei, unul reprezentînd un bărbat cu perucă încălecînd un cal nărăvaş, celălalt, o scenă de familie, erau agăţate lîngă uşă, deasupra unei mese de perete lucrată în lemn de mahon. Pe masă era vioara lui Palewski. Peretele de alături şi nişele de lîngă şemineu erau pline de rafturi cu cărţi.

Palewski se aplecă în faţă şi trase o dată sau de două ori un cordon de clopoţel. O servitoare grecoaică, îmbrăcată curat, se ivi în uşă şi Palewski îi ceru să aducă nişte ceai. Fata aduse o tavă şi o puse pe micul pat din faţa focului. Palewski îşi frecă mîinile.

– Ceai englezesc, zise el. Keemun cu aromă de portocală. Lapte sau lămîie?

Ceaiul, focul şi sunetul grav al pendulei nemţeşti de pe consola şemineului îl făcură pe

ambasador să se simtă mai binedispus. La rîndul lui, Yashim simţi cum i se risipeşte încordarea. Un timp, rămaseră amîndoi tăcuţi.

– Zilele trecute mi-ai reprodus un citat – o armată mărşăluieşte cu stomacul. Cine a zis asta? Napoleon?

Palewski încuviinţă din cap şi se strîmbă.

– Tipic pentru Napoleon. Pînă la urmă, armatele lui au mărşăluit cu picioarele îngheţate.

Nu era prima oară cînd Yashim îşi propunea să încerce să afle ce gîndea Palewski despre Napoleon. Sentimentele lui păreau a fi un amestec de admiraţie şi amărăciune. În schimb, îl întrebă:

– Găseşti că modul în care ienicerii îşi denumeau gradele militare are o semnificaţie?

– O semnificaţie? Îşi luau denumiri culinare. Colonelul se numea maestru bucătar al supei, nu? Mai erau şi altele, din cîte îmi amintesc – ajutor de bucătar, brutar, specialist în clătite. Sergenţii-majori purtau un polonic mare de lemn ca însemn al gradului. Cît despre soldaţi, să pierzi un castron al regimentului într-o luptă – unul dintre cazanele uriaşe folosite la pregătirea pilafului – era ultima dezonoare. O ierarhie a bucătăriei. De ce mă întrebi de ieniceri?

Yashim îi spuse. Îi povesti despre cazan, despre omul îngrămădit în cazan, pregătit spre

a fi pus pe foc, despre grămada de oase şi despre lingurile de lemn. Palewski îl ascultă fără să-l întrerupă.

– Iartă-mă, Yashim, dar nu erai la Istanbul acum zece ani? Evenimentul a fost denumit „înăbuşirea revoltei ienicerilor“, nu? Poţi să-ţi înăbuşi rîsul. Emoţiile. Dar aici vorbim despre fiinţe omeneşti în carne şi oase. Vorbim de istorie. De o tradiţie. Înăbuşire? Ce s-a întîmplat cu ienicerii n-a fost nici măcar un masacru.

Spre mirarea lui Yashim, Palewski încercă să se ridice în picioare.

– Am fost acolo, Yashim. Nu ţi-am spus niciodată fiindcă nimeni – nici măcar tu – n-ar fi vrut să ştie. Nu e în firea turcilor. Şovăi, zîmbind trist. Ţi-am *vorbit* despre asta pînă acum?

Yashim clătină din cap. Palewski îşi ridică bărbia.

– 16 iunie 1826. O zi cu soare. Eram la Stambul cu nişte treburi oarecare, nu-mi mai amintesc, începu el. Şi buum! Oraşul explodează. Ibrice lovite ca nişte tobe pe Etmeidan. Studenţi în medrese, zumzăind ca brînza care fermentează. „Înapoi, mi-am spus. Du-te la Cornul de Aur, suie repede într-un caic, bea-ţi ceaiul pe iarbă şi aşteaptă să primeşti veşti.“

– Ceaiul? se miră Yashim.

– E o figură de stil. Ca şi statul pe iarbă. N-are importanţă: n-am mai ajuns niciodată acolo. La Cornul de Aur. Tăcere. Acolo erau caicele, trase pe malul Pera. Am făcut semn cu mîna şi am alergat încoace şi încolo pe chei, dar n-a venit absolut nimeni să mă treacă pe malul celălalt. Îţi spun, Yashim, că mi se zbîrlise părul pe ceafă de frică. Mă simţeam ca în carantină.

Aveam doar vag idee de ce se punea la cale. M-am gîndit la nişte paşale pe care le ştiam, dar mi-am spus că vor avea destul de furcă şi fără mine pe cap. Sincer să fiu, nu eram convins că ar fi fost înţelept să mă baricadez în casa vreunui potentat în acel moment de criză, pe care toţi îl simţeau apropiindu-se. În loc de casă, ghici unde m-am dus.

Yashim îşi încreţi fruntea. „Ştiu bine unde, prietene, dar nu vreau să-ţi stric plăcerea.“

– Într-o tavernă grecească? Într-o moschee? Nu ştiu.

– La sultan. L-am găsit la serai, în pavilionul de circumcizie. Tocmai se înapoiase de la Besiktas, pe apele Bosforului. Cu el erau diverşi comandanţi. Şi marele muftiu. Palewski îl ţintui pe Yashim cu o privire dură. Să nu-mi vorbeşti mie de masacru. Am fost acolo.

„Victorie sau moarte!“ strigau paşalele. Mehmet a apucat Sfîntul Stindard al Profetului cu amîndouă mîinile. „Ori învingem astăzi, a spus el, ori Istanbulul va ajunge o ruină

cutreierată de pisici.“ Trebuie să recunoaştem un lucru: e drept că dinastiei Osman i-au trebuit două sute cincizeci de ani să ia o hotărîre, dar cînd a luat-o, a luat-o cu toată convingerea.

Mulţi studenţi veneau în curtea mare a Palatului Topkapi. Li s-au împărţit arme, iar ei au purtat Sfîntul Stindard al Profetului pînă la Moscheea Sultanului Ahmet – toată acea margine de oraş era a noastră, în jurul Hipodromului, Sfînta Sofia şi palatul. Rebelii se găseau la capătul străzii, mai aproape de cazărmile lor, în jurul moscheii lui Baiazid şi lîngă fostul bazar de haine. O veche stradă bizantină şi, în acelaşi timp, o fortăreaţă a ienicerilor. Acolo au atacat mai întîi trupele sultanului. Cu mitralii. La fel ca Napoleon la Tuilleries. Rafale de mitralii.

Doar două tunuri, dar mînuite de un anume Ibrahim. Infernalul Ibrahim. Ienicerii au alergat înapoi la bărăci şi au început să baricadeze porţile cu pietre. Nici nu s-au gîndit la camarazii lor lăsaţi în stradă. Nici cînd au fost încercuiţi de artilerie n-au acceptat să discute despre predare. Se pare că, pur şi simplu, s-au îngrămădit toţi la un loc în spatele Marii Porţi. Prima salvă de tun a sfărîmat poarta, ucigînd pe loc zeci de ieniceri.

– Am văzut flăcările, Yash. Focul i-a scos pe ieniceri afară – cel puţin pe o parte dintre ei.

Ca şi cum ar fi fost distrusă o căpiţă de fîn, odată cu şobolanii care ar fi încercat să scape. Prizonierii au fost trimişi la Moscheea Sultanului Ahmet, însă cei sugrumaţi pe loc au fost aruncaţi sub Copacul Ienicerilor – pînă la lăsarea nopţii acolo zăceau şase cadavre. A doua zi, tot Hipodromul era un morman de cadavre.

Mi se face rău cînd văd copacul acela. Mă duce cu gîndul la oamenii spînzuraţi de crengi, ca nişte fructe. La cadavrele ienicerilor îngrămădite lîngă trunchi. Probabil are sînge în el, Yash. Sînge în rădăcini.

Eu asta am trăit şi asta îţi povestesc. Am mai văzut pogromuri şi masacre la viaţa mea. Sincer să fiu, am văzut lucruri şi mai rele decît ce s-a întîmplat cu ienicerii la sfîrşit. Femei şi copii... am văzut aşa ceva. Ienicerii erau bărbaţi şi, într-un fel, şi-au meritat soarta, bieţii nebuni, pentru ce-au făcut ei, pentru ce-au făcut cei de dinaintea lor, pentru ce-au făcut oamenii dintotdeauna, din cele mai vechi timpuri.

Ştiau că îngroşaseră rîndul ticăloşilor. Asta ucidea imperiul puţin cîte puţin şi ei ştiau, probabil, că într-o bună zi vor da socoteală.

Poate nu se aşteptau să se întîmple aşa, atît de decisiv şi de total. N-a fost ceva de genul „petrecerea s-a terminat, ieşiţi de aici şi lăsaţi iataganele pe tejghea“, nu? A fost anihilare,

Yash. Poate zece mii de morţi? Scoşi din ascunzători prin incendierea pădurii Belgrad. Izgoniţi din oraşele de provincie. Călăreţi tătari gonind ca vîntul în toate colţurile imperiului, ca să dea de veste. Bine-venitul Eveniment, parcă aşa i se spune, nu? Ienicerii nu au nici măcar certificate de deces. S-au dus, s-au dus fără urmă.

Ştii, cîteva săptămîni mai tîrziu l-am văzut pe sultan împreună cu un călău, într-un cimitir, printre chiparoşi. Acolo zăceau cei morţi de multă vreme. Curajoşi şi credincioşi, alături de venali şi corupţi. Călăul a despicat fiecare lespede de mormînt cu o sabie mare şi grea.

Yashim ridică un deget.

– A mai rămas una. În Uskudar, sculptată în piatră. Palewski îşi flutură mîna dispreţuitor.

– Întotdeauna rămîne cîte una. Poate chiar zeci. Asta nu înseamnă nimic. Imperiul Otoman dăinuie. Dăinuie pentru că totul s-a schimbat. Şi s-a schimbat totul pentru că au dispărut ienicerii. Nu înţelegi că ei erau temelia imperiului? Ei erau singurii care stăteau în calea... cui? A sultanului care voia să călărească într-o şa europeană. A armatei care voia să facă instrucţie la fel ca soldaţii lui Napoleon. A creştinilor care voiau să deschidă prăvălii cu băuturi în Pera, a bărbaţilor cu fesuri în loc de turbane, şi altele asemenea. Mai mult decît atît: ienicerii erau nişte

nemernici: hoţi, aroganţi, înguşti la minte, dar, în egală măsură, unii dintre ei erau poeţi şi artizani talentaţi. Toţi aveau cultură într-un fel sau altul. Ceva care-i depăşea, ceva care le depăşea lăcomia şi greşelile.

Dacă-i regret? Nu. Dar îi jelesc, Yashim. Sînt singurul din acest oraş care-i jeleşte, fiindcă erau sufletul acestui imperiu, la bine şi la rău. Cu ei, otomanii erau fără egal. Mîndri, aparte şi, într-un fel, liberi. Ienicerii le reaminteau cine erau şi ce doreau să fie. Fără ei? Otomanii sînt, din păcate, foarte normali. Prea normali: pînă şi amintirea ienicerilor este suprimată. Iar eu cred că imperiul n-o va putea duce prea mult cu această normalitate. E prea fragil, prea vulnerabil, prea lipsit de memorie. Capacitatea de a-şi aminti – iată ce defineşte un popor. Este şi cazul nostru, al polonezilor, adăugă el, posomorîndu-se dintr-odată.

Se aşeză brusc într-un fotoliu şi rămase tăcut şi mohorît, acoperindu-şi ochii cu palma. Yashim sorbi din ceai, îşi dădu seama că se răcise şi-şi goli ceaşca.

– Îmi pare rău, zise el. N-ar fi trebuit să te deranjez. Palewski ridică încet fruntea.

– Deranjează-mă, Yashim. Deranjează-mă cît vrei. Nu sînt decît ambasador, ce ştiu eu?

Yashim se simţi umilit. Îl încercă o pornire copilărească de a se ridica şi a pleca.

– M-au nedumerit oasele, spuse el, fiindcă erau atît de curate. Cîte zile au trecut? Şase? Cum cureţi carnea de pe oasele cuiva într-un timp atît de scurt?

– Păi, murmură Palewski îngreţoşat, îl fierbi.

– Hm. Îl fierbi. Şi încă întreg, într-un cazan uriaş. Nu există nici cea mai mică zgîrietură de cuţit pe oase.

Palewski îşi mai turnă ceai. Îşi dădu seama că mîna îi tremura.

– Gîndeşte-te la miros, spuse Yashim. Aceeaşi veche poveste: cineva trebuie să fi observat.

– Yashim, prietene, protestă Palewski. Există vreun aspect al acestei enigme care să nu aibă de-a face cu bucătăria? Am impresia că trebuie să renunţăm la serile noastre de joi pînă se termină toată povestea asta. Nu cred că voi rezista.

Yashim părea să nu fi auzit.

– Modul în care apar cadavrele, aproape ca şi cum şi-ar semnala prezenţa: mai întîi la grajdurile noi, mai sus de Aksarai, apoi mai sus de Cornul de Aur, în Galata, lîngă Moscheea Victoriei. În sfîrşit, azi, chiar la poarta bazarului. Cadavre căzute din cer – şi mai trebuie să apară unul, adăugă el. Doar dacă nu găsim noi omul între timp.

– Ai putea reuşi doar dacă... ce? Dacă ar exista un plan anume. Ceva legat de locurile crimei care îi convine ucigaşului, oricît de

îndepărtate ar fi unul de altul. Să împrăştii cadavre în întreg oraşul, chiar şi în Galata, trebuie să fie mult mai greu decît să le dai drumul în Bosfor.

Yashim ridică privirea şi încuviinţă din cap.

– Dar pentru un motiv oarecare ucigaşii gîndesc că merită efortul.

– Un plan, Yashim. Ai nevoie de o hartă bună pe care să marchezi punctele.

– O hartă bună, repetă Yashim pe un ton lipsit de expresie. Erau ani de zile de cînd nimeni nu mai încercase să realizeze o hartă bună a Istanbulului.

Palewski cunoştea la fel de bine acest lucru.

– Bun, ce altceva mai ai?

– Un vers sufic. Poate fi relevant sau nu. Un rus în uniformă, răspunse Yashim.

– Ah! Un rus. Aici te-aş putea ajuta.

Yashim îi relată ce aflase Preen despre cel de-al cincilea bărbat, cel cu pieptul plin de decoraţii.

– Nu m-aş mira să fie Ordinul Vasili. Acordat doar pentru experienţă pe cîmpul de luptă, dar asta nu înseamnă că avem de-a face cu un grad foarte înalt. Nu l-ar purta dacă ar fi putut obţine ceva mai grandios.

– Adică?

– Adică flăcăul tău este probabil un bun soldat, dar nu un nobil. Aristocrat de-a patra

spiţă sau chiar mai puţin. Ar putea fi un militar de carieră.

– La Istanbul?

– Ataşat la ambasadă. Nu există altă explicaţie. Am să ţi-l găsesc chiar acum.

Palewski se săltă din fotoliu şi căută pe un raft de jos. Scoase mai multe exemplare din *Le Moniteur,* gazeta de curte otomană, se înapoie la locul lui şi începu să răsfoaiscă paginile.

– Trebuie să fie aici – cine vine, cine pleacă, cine şi-a prezentat scrisorile de acreditare la curte. Uite, tipul cel nou de la ambasada britanică, însărcinatul cu afaceri american, ridicat la grad de consul, trimisul plenipotenţiar al Persiei şi altele. Următorul. Noul agent comercial al Rusiei, politica greşită a ţării, plecarea consulului francez – ah, ce-aş fi vrut să merg la petrecerea aia! – etcetera, nu. Următorul. Uite-l. N.P. Potemkin, de curînd ataşat al adjunctului ataşatului pe probleme militare, îşi prezintă scrisorile de acreditare vizirilor Curţii. Cam modest. Nu are nici măcar acreditare completă. Vreau să spun că n-a ajuns să-l întîlnească pe sultan.

Yashim zîmbi. Primirea lui Palewski de către sultan fusese punctul culminant al carierei lui diplomatice, altfel născută moartă. De aici rezultase o povestire pe care Palewski o relata cît mai laconic posibil.

Printr-un capriciu al istoriei, ambasadorul polonez fusese reţinut la Istanbul pe cheltuiala sultanului. Era o întoarcere la vremurile cînd otomanii erau mult prea puternici, ca să se supună legilor curente ale diplomaţiei europene şi nu îngăduiau nici unui rege sau împărat să se pretindă egalul sultanului. Pe atunci, socoteau că un ambasador era mai curînd un fel de reclamant venit la fîntîna justiţiei lumii decît un nobil învestit cu imunitate diplomatică. În consecinţă, ceruseră întotdeauna ambasadorilor să-şi plătească toate cheltuielile. Alte state atacaseră cu succes această concepţie asupra ideii de ambasadă; în ultimul timp, polonezii nu-şi mai permiseseră acest lucru. Din anul 1830, ţara lor încetase să mai existe, odată cu anexarea ultimelor teritorii din jurul Cracoviei de către Austria.

Yashim îşi dăduse seama că stipendiile primite de către ambasadorul polonez nu acopereau costurile de întreţinere a ambasadei, însă cel puţin îi îngăduiau lui Palewski să trăiască într-o oarecare bunăstare. „Vorbim de justiţie creştină, explica Palewski, însă singura dreptate primită vreodată de Polonia a venit din partea vechiului duşman islamic. Voi, otomanii, înţelegeţi mai bine decît oricine altcineva în lume ce înseamnă dreptatea!“ Palewski avea de fiecare dată grijă

să nu se vaite că alocaţia primită nu se schimbase în ultimii două sute de ani. Iar Yashim nu spunea cu glas tare un lucru ştiut de amîndoi: că otomanii continuau să-i recunoască pe polonezi numai ca să le facă în ciudă ruşilor.

– Prin urmare, cugetă Yashim, se pare că tînărul ataşat Potemkin s-a suit într-o trăsură alături de patru dintre cei mai buni cadeţi ai Noii Gărzi şi că nici unul dintre aceştia nu a mai fost văzut în viaţă.

Palewski ridică brusc sprîncenele.

– Întîlneşti un rus... dispari... E un fenomen obişnuit. În Polonia se întîmplă tot timpul.

– Dar, în primul rînd, de ce să se fi întîlnit cu un demnitar rus? Practic, sîntem în război cu Rusia. Dacă nu azi, atunci ieri şi probabil mîine.

Palewski îşi ridică mîinile într-un gest de ignoranţă.

– De unde să ştim? Poate vindeau secrete? Doar nu s-au întîlnit toţi la grădini, din întîmplare, şi-apoi s-au hotărît s-o facă latră toată noaptea!

– Nimeni nu se întîlneşte la grădini din întîmplare, îi reaminti Yashim. Cît despre faptul că ar fi vîndut secrete, am impresia că mai degrabă noi avem nevoie de secretele lor, nu invers. Ce-ar fi putut vinde cadeţii: vechi tabele trigonometrice? Detalii ale tunurilor probabil

copiate după desenele ruseşti? Numele pălărierului?

Palewski se încruntă şi-şi ţuguie buzele.

– Cred că am băut destul ceai, zise el cu un aer gînditor. Ca să dezlegi taine atît de ascunse e nevoie de ceva mai tare.

Dar Yashim ştia ce înseamnă să urmezi sfaturile bine intenţionate ale lui Palewski. Aşa încît se scuză şi plecă.

34

Yashim porni cu pas grăbit spre cheiul Pera de pe Cornul de Aur şi traversă apoi cu caicul pe partea Istanbulului. Prietenul lui avea dreptate: era de aşteptat ca un nou cadavru, al patrulea, să fie descoperit în seara următoare. Şi acesta era numai începutul problemelor sale.

În timp ce se îndrepta spre casă, îi tăie calea o căruţă trasă de un măgar, care se zgîlţîia din toate încheieturile. Căruţaşul privi în jur şi-şi înălţă biciul semn că-l observase pe Yashim, dar uliţa era prea îngustă ca să-l poată lăsa să treacă. Deşi căruţaşul îşi biciui măgarul, silindu-l să treacă în trap grăbit, Yashim se văzu totuşi nevoit să-şi ferească picioarele, trepidînd de nerăbdare. În cele din urmă, căruţa coti pe ulicioara ei, moment în care Yashim zări un om mergînd pe la jumătatea

străzii. Veşmintele lui roşu cu alb îl arătau a fi curier şi funcţionar al palatului. Cum omul privea în partea cealaltă, Yashim se retrase repede pe străduţa de pe care venise.

Se lipi de zid şi se gîndi la situaţia lui. Seraschierul îi dăduse un răgaz de zece zile: zece zile pînă la marea trecere în revistă a trupelor, eveniment care avea să-l prezinte pe sultan în fruntea unei armate moderne şi eficiente, pe măsura oricăror trupe pe care inamicii imperiului le-ar fi putut scoate pe cîmpul de luptă. Trecuseră deja patru zile şi termenul se apropia de sfîrşit; rămînea problema omorului următor, remarca bine întemeiată a ambasadorului, că ar fi fost nevoie de o hartă bună, şi chestiunea ataşatului rus, Potemkin. Dar mai era şi fata sugrumată la palat, precum şi ameninţarea voalată rostită de către Valide, cum că ar fi bine să-i găsească podoabele dacă voia să mai primească vreodată romane franţuzeşti. Ei bine, voia romane: dar Yashim nu era naiv. Nu romanele erau problema. Favoarea. Protecţia. Un prieten puternic. Oricînd era posibil să aibă nevoie de un astfel de prieten.

Pe de altă parte, Yashim nu era lipsit de recunoştinţă. Palatul îl făcuse să fie ceea ce era: îl hrănise, îl îmbrăcase, îl instruise. În cele din urmă, palatul îi descoperise – şi-i îngăduise să-şi exercite – talentele lui speciale, tot aşa

cum îi alesese şi-i instruise pe funcţionari ca să-şi exploateze însuşirile naturale.

În afară de sultan şi de eunucii palatului, Yashim era singurul bărbat care putea accepta invitaţia de a pătrunde în locuinţa femeilor. Singurul bărbat din întreg imperiul care putea intra şi ieşi după placul său. Iar cînd palatul apela la ajutorul său, era de datoria lui să răspundă pe măsură.

Dar acest lucru îl punea într-o situaţie dificilă. Era angajat de seraschier: primul care-l chemase fusese seraschierul.

Un omor petrecut în harem era un lucru rău. Dar situaţia cu care se confrunta Yashim în afara palatului părea şi mai rea.

Pentru cel de-al patrulea cadet timpul curgea invers.

Trase adînc aer în piept, îşi îndreptă umerii şi dădu colţul, intrînd pe strada lui.

35

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor se uită implorator la Yashim, apoi la Kislar Agha, negrul care îndeplinea funcţia de mai-marele eunucilor şi care-şi lăfăia trupul voluminos pe un şezlong. Nici unul din ei nu fusese poftit să ia loc.

Yashim se blestemă în gînd pentru impetuozitatea lui. Fusese adus la palat tocmai în timp ce Valide Sultan se retrăsese pentru odihna de seară, aşa încît Kislar Agha preluase imediat controlul. Kislar Agha nu dormea niciodată. După ce Yashim îi spusese ceea ce avea de spus, Kislar Agha trimisese imediat după cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor.

Aşa lucra sistemul, Yashim ştia prea bine acest lucru. Fiecare avea o anume imagine despre haremul imperial, dar, în esenţă, haremul funcţiona ca o maşină. Sultanul care aducea o nouă achiziţie în grupul concubinelor imperiale acţiona asemenea pistonului principal al unui motor menit să garanteze producţia continuă de sultani. Toţi ceilalţi – eunucii, femeile – erau simple rotiţe ale angrenajului.

Creştinii aveau o viziune cu totul diferită despre haremul sultanului. Citind cîteva dintre romanele franţuzeşti preferate de Valide, Yashim ajunsese treptat să-şi dea seama că, de regulă, occidentalii aveau o imagine extrem de romantică şi plină de imaginaţie despre harem. Pentru ei, haremul era ca un fagure plin, nu de miere, ci de carne vie, în care cele mai frumoase femei din lume se angajau spontan în acte de iubire şi pasiune lascivă, la capriciile unui singur bărbat – un fel de ameţitoare bacanală a simţurilor. Ca şi cum

femeile ar fi avut numai sîni şi coapse, fiind lipsite de minte sau de istorie. Occidentalii n-aveau decît să viseze, îşi zise Yashim. Haremul era o maşinărie, dar femeile aveau viaţa lor, voinţa şi ambiţiile lor. Cît despre lascivitate, maşinăria o emana simplu, ca pe abur.

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor era un exemplu semnificativ. Arăta ca o lămîie stoarsă: o făptură acră şi agitată, negru, costeliv, la vreo patruzeci şi cinci de ani, atent la detalii, înzestrat cu efervescenţa şi spontaneitatea unui robinet care curge. Sarcinile lui variau de la pregătirea unei *gözde,* fata aleasă pentru patul sultanului, pînă la cumpărarea de lenjerie feminină. Personalul cu care lucra includea frizeri, croitori, giuvaiergii şi un specialist în parfumuri, a cărui însărcinare era, printre altele, zdrobirea şi măcinarea esenţelor, combinarea parfumurilor astfel încît să fie pe placul sultanului, pregătirea săpunurilor, uleiurilor şi substanţelor afrodiziace, precum şi supravegherea activităţii de pregătire a tămîiei imperiale. Dacă totuşi ceva nu mergea cum trebuie, singurul răspunzător era cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor: dar şi el avea, la rîndul lui, slujbaşi mai mărunţi pe care-i putea lua la bătaie.

– Un inel, tocmai îi spunea Kislar Agha celui însărcinat cu îmbrăcarea fetelor. Din spusele prietenului nostru de colo, fata purta un inel.

Nu ştiu dacă-l purta cînd s-a petrecut nefericita întîmplare. Poate ne spui tu.

Uşoara urmă de grosimea unui inel, observată de Yashim pe degetul mijlociu al fetei moarte, înainte ca Valide Sultan să-l fi întrerupt din cercetarea cadavrului, i se păruse interesantă. În pofida veşmintelor scumpe şi a podoabelor preţioase, inelul lipsă fusese cel care-i evocase existenţa fetei ca fiinţă vie, cu gînduri şi sentimente proprii. Pregătită la perfecţie pentru o îndatorire pe care nu apucase s-o mai împlinească – fără cusur, frumoasă, minunat înveşmîntată, îmbăiată şi parfumată – totuşi, fusese gata să vină în patul sultanului cu o imperceptibilă imperfecţiune, o adîncitură albă şi rece pe degetul mijlociu al mîinii drepte; să fi fost amprenta abia vizibilă a unei alegeri?

Oare i se scosese inelul atunci cînd fusese ucisă sau mai tîrziu? Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor aruncă o privire spre Yashim, care-l fixă cu ochi lipsiţi de expresie, ţinîndu-şi mîinile încrucişate răbdător pe piept. Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor privi în sus, bătînd uşor darabana cu degetele pe buzele închise. Yashim avea impresia că omul ştia deja răspunsul pe care îl aşteptau el şi Kislar Agha, dar încerca să-şi stăpînească panica şi să cîntărească urmările probabile a ceea ce avea de gînd să spună.

– Într-adevăr. Un inel. Unul singur. Chiar a purtat inelul.

Kislar Agha se trase de lobul urechii. Apoi îşi întoarse ochii injectaţi spre Yashim, care spuse:

– Pajul Dormitorului a fost cel care a găsit cadavrul. Putem vorbi cu el?

Îl chemară pe pajul dormitorului, a cărui însărcinare era să le conducă pe *gözde* la sultan; băiatul nu ştia nimic despre inel. Kislar Agha, cea de a treia persoană ajunsă la locul crimei, îi dădu lui Yashim răspunsul său doar printr-o uşoară coborîre a pleoapelor.

– Fata a fost culcată în camera nupţială, întocmai aşa cum ai văzut-o.

– De către...?

– Printre alţii, de către cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor. Acesta însă nu-şi putea aminti dacă în acel moment inelul lipsea.

– Dar dacă lipsea, poate ţi-ai fi dat seama, sugeră Yashim. Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor şovăi.

– Da, da. Presupun că mi-ar fi sărit în ochi. La urma urmei, eu i-am aranjat mîinile. Luaţi-o aşa, domnule, e limpede că încă purta inelul cînd a... ah!... cînd a fost...

– Ucisă. Poţi să descrii inelul?

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor înghiţi în sec.

– Era un inel de argint. Fără valoare. L-am văzut de multe ori. Îl poartă diferite fete, şi-l trec de la una la alta. Sînt multe astfel de obiecte, fără prea mare valoare, care aparţin, cum ar veni, femeilor în general. Ele le poartă un timp, apoi se plictisesc şi le dau mai departe. Sincer vorbind, eu consider acest soi de flecuşteţe nedemne de atenţia mea – desigur, afară de cazul cînd sînt urîte sau strică un ansamblu.

– Şi i-ai dat voie să poarte un astfel de inel cînd mergea la sultan?

– Mi-am zis că-i mai prudent s-o las să păstreze inelul decît să aibă pe deget o urmă neplăcută privirii. Dar nu i-am spus şi ei.

Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor se sucea şi se învîrtea dintr-o parte în alta.

– Am făcut bine, Agha, nu-i aşa? Nu era decît un inel. Era curat, din argint.

Kislar Agha îl ţintui cu privirea. Apoi ridică din umeri şi-i făcu semn din mînă că putea pleca. Cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor ieşi cu spatele, speriat, nemaicontenind cu plecăciunile. Kislar Agha luă o piersică şi muşcă din ea. Zeama i se prelinse pe bărbie.

– Crezi că el a luat inelul? Yashim clătină din cap.

– Doar o fărîmă de argint. De ce să-şi fi bătut capul? Totuşi, cineva l-a luat. Mă întreb de ce.

– Cineva l-a luat, repetă încet Kislar Agha. Deci, trebuie să fie în continuare undeva pe aici.

– Da, aşa cred.

Negrul se lăsă pe spate şi-şi studie mîinile.

– Îl vom găsi, zise el.

36

Excelenţa Sa, prinţul Nikolai Derenţov, decorat cu Ordinul Ţarului Petru Clasa I, şambelan din tată în fiu al ţarilor tuturor ruşilor şi ambasador al Rusiei la Înalta Poartă, urmări cu privirea cum i se albeau încheieturile care strîngeau muchia scaunului.

Era, şi ar fi fost primul care s-o recunoască, un bărbat extraordinar de frumos. Acum, la aproape şaizeci de ani, mai înalt de un metru optzeci, cu umerii laţi puşi în valoare de vestonul cu guler înalt al redingotei, cu o cravată apretată în jurul gîtului, cu mînecile împodobite cu fireturi, arăta deopotrivă elegant şi puternic. Îşi purta părul de culoarea oţelului tuns scurt şi favoriţii, lungi. Avea un cap frumos, ochi albaştri şi reci, şi gura mică.

Familia Derenţov descoperise că viaţa era scumpă. În pofida pămînturilor întinse, a accesului la cele mai înalte funcţii din stat, un secol de baluri, fuste, jocuri de noroc şi politică

la Sankt-Petersburg îl aduseseră pe Nikolai Derenţov la revelaţia neplăcută că datoriile şi cheltuielile sale îi depăşeau cu mult veniturile. Felul în care reuşise să se însoare cu o femeie tînără şi nespus de frumoasă fusese un subiect pe buzele tuturor în ultimul sezon, deşi femeile tinere şi frumoase sînt la fel de multe în Rusia ca şi în alte părţi.

Ceea ce dădea un suflu nou bîrfelor – sporind invidia şi înmulţind felicitările – era faptul că, prin căsătorie, prinţul îşi asigurase şi averea considerabilă a soţiei. Nu că genul de oameni printre care se învîrtea Derenţov ar fi văzut întotdeauna lucrurile în acest fel. În spatele lui comentau dispreţuitor că, deşi frumoasă, fata fusese obiectul unui tîrg. Tatăl ei devenise milionar din negustoria cu blănuri.

– Se pare că ai fost neglijent, tocmai spunea Derenţov. Nu-mi pot permite să păstrez în ambasada mea oameni care fac greşeli. Înţelegi?

– Vă rog să mă iertaţi, Excelenţa Voastră.

Tînărul îşi lăsă capul în piept. Pe chipul lui Nikolai Potemkin se citea, fără îndoială, regretul. Chiar *îi părea rău:* nu pentru ceea ce făcuse, pentru că nu fusese vina lui, ci fiindcă superiorul lui era atît de supărat şi de nedrept, vorbindu-i de parcă ar fi urmat să-l concedieze pe loc. Tînărul era la ambasadă numai de două luni, cînd schimbase o slujbă de conţopist, fără

perspective, cu o carieră diplomatică, graţie relaţiilor la curte ale unei rude mai vîrstnice – o rudă îndepărtată, o relaţie oarecare. Norocul nu i-ar mai fi surîs şi a doua oară.

Ca şi superiorul său, Potemkin era înalt de peste un metru optzeci; nu însă şi frumos. Obrazul lui, brăzdat de cicatricea unei răni de iatagan căpătate în războiul cu turcii, nu se vindecase niciodată pe deplin: o linie lividă îi străbătea faţa din colţul ochiului stîng pînă la buza de sus. Era foarte blond, iar ochii lui aproape lipsiţi de gene erau apoşi şi spălăciţi. În lupta cu soldatul turc, apucase iataganul cu palma goală, drept pentru care trei dintre degetele mîinii stîngi erau acum încîrligate şi inutile. Tînărul Potemkin ajunsese să înţeleagă că ori intra în diplomaţie, ori nimic. Cinci mii de acri la marginea Siberiei. Pămînturi ca vai de ele, împovărate de datorii, la o mie cinci sute de kilometri de orice suflare omenească.

Prinţul Derenţov bătu darabana cu degetele în birou.

– Răul a fost făcut. În cîteva minute vom discuta cu un emisar al Înaltei Porţi. Să fim înţeleşi. I-ai întîlnit pe oamenii aceia o singură dată. Aţi vorbit în franceză. I-ai luat cu trăsura şi i-ai lăsat... unde?

– Undeva, în apropiere de cazarma lor. Nu sînt sigur. N-am ieşit în oraş decît de cîteva ori.

– Hmm! mormăi Prinţul. Nimic altceva, ai priceput? Foarte bine. Sună din clopoţel şi ceru ordonanţei să-l poftească înăuntru pe emisarul turc.

37

Ruşii rămaseră plăcut impresionaţi de înfăţişarea lui Yashim.

„Un individ fără însemnătate, îşi zise ambasadorul. Fără rang înalt.“ Tînărul ataşat Potemkin răsuflă uşurat, la gîndul că, dacă înşişi turcii acordau atît de puţină importanţă acestui interviu, atunci superiorul lui cu greu i-ar fi considerat greşeala un motiv de concediere. Îl urmăriră cu privirea pe Yashim, făcînd o plecăciune. Ambasadorul nu-l invită să ia loc.

– Vă sînt recunoscător pentru ajutorul dumneavoastră astăzi, spuse Yashim. Prinţul zîmbi dispreţuitor şi se uită în altă parte. Yashim îi sesiză expresia şi surîse. Din cîte am înţeles noi, săptămîna trecută contele Potemkin a petrecut ceva timp cu patru ofiţeri ai Noii Gărzi imperiale. Dumneavoastră sînteţi contele Potemkin.

Potemkin se înclină.

– Dacă îmi permiteţi să vă întreb, eraţi prieteni? Nu sînteţi de mult timp la Istanbul.

– Nu. Abia mă descurc în oraş. Potemkin îşi muşcă buza: replica asta ar fi trebuit rostită mai tîrziu. Nu eram prieteni. Doar în relaţii amicale.

– Desigur. Deci i-aţi cunoscut mai înainte?

– Cîtuşi de puţin. Ne-am întîlnit la grădini, din pură întîmplare. Cred că toţi eram puţin curioşi. Am vorbit în franţuzeşte. Mă tem că franceza mea nu-i prea grozavă, adăugă Potemkin.

Yashim nu avea nici un motiv să-l contrazică.

– Şi aţi stat de vorbă... despre ce?

– Ca să spun drept, nu-mi amintesc mare lucru. Cred că le-am povestit despre asta. Potemkin îşi duse mîna mutilată la obraz. Răni de război.

– Da, înţeleg. Sînteţi un om cu experienţă în luptă.

– Da.

– Ce căutaţi la grădini?

– Mă uitam în dreapta şi-n stînga. Mă plimbam.

– Vă plimbaţi? De ce?

– Mă gîndeam să fac puţină mişcare. Într-un loc mai liniştit, unde să nu atrag prea mult atenţia.

Yashim coborî privirea şi clipi de cîteva ori. Rusul cel pocit ar fi creat desigur agitaţie pe străzile oraşului.

Ambasadorul căscă şi se pregăti să se ridice în picioare.

– Asta-i tot? Toţi trebuie să ne vedem de treburile noastre. Yashim făcu o plecăciune.

– Voiam doar să-l întreb pe ataşat cum a plecat de la grădini. Ambasadorul oftă, se ridică în picioare şi flutură din mînă. Potemkin răspunse:

– Am plecat împreună. I-am lăsat, cred, undeva în apropiere de cazarmă. Nu cunosc prea bine oraşul.

– Am înţeles asta. Aţi luat o trăsură?

Potemkin şovăi şi aruncă o privire spre superiorul său.

– Da.

– Cum aţi împărţit costul transportului?

– Poftim?

– I-aţi lăsat la cazărmi. Presupun că dumneavoastră v-aţi continuat drumul pînă aici, la ambasadă.

– Corect.

– Deci, cum aţi plătit birjarul? Aţi pus mînă de la mînă?

– Oh, înţeleg ce vreţi să spuneţi. Potemkin îşi trecu degetele prin păr. Nu, nu, am făcut eu cinste. Eu am plătit. Oricum mă întorceam la ambasadă, după cum aţi spus.

– Vă amintiţi cît aţi plătit? Ar putea fi foarte important.

– Nu prea cred, interveni ambasadorul pe un ton de profund dispreţ. După cum v-am spus, sîntem foarte ocupaţi. Deci, dacă ne permiteţi...

Yashim se întoarse cu faţa către el. Îşi lăsă capul uşor într-o parte şi ridică mîna.

– Îmi pare rău, vorbi el rar şi apăsat, dar trebuie să insist. Vedeţi, contele Potemkin a fost ultimul care i-a văzut în viaţă pe cadeţi.

Sprîncenele ambasadorului se înălţară o clipă. Potemkin făcu ochii mari.

– Doamne, Dumnezeule! exclamă el, fără să privească spre Yashim.

– Da, este foarte trist. Vedeţi deci, tot ce poate contribui la reconstituirea ultimelor mişcări ale celor patru oameni ne este de mare folos. Cum ar fi, de pildă, să-l găsim pe birjar.

„Era un fir, îşi spuse Yashim. Nu chiar imposibil.“

– Sînt absolut convins că Potemkin nu-şi mai poate aminti cît l-a costat trăsura, spuse mieros prinţul. Noi nu-i încurajăm pe demnitari să aibă asupra lor mulţi bani. Trăsurile sînt plătite de slujitori, la intrare.

– Desigur, încuviinţă Yashim. Mă tem că a fost o nerozie din partea mea. Fără îndoială, slujitorii ţin o evidenţă a plăţilor.

Prinţul se crispă, dîndu-şi seama de greşeala comisă.

– Am să-l rog pe contele Potemkin să verifice. Dacă aflăm ceva, desigur vă vom informa.

Yashim se înclină.

– Sper din toată inima că domnul conte nu plănuieşte vreo călătorie. Aş putea avea nevoie să stau din nou de vorbă cu Domnia Sa.

– Sînt sigur că nu va mai fi necesar, declară prinţul, scrîşnind din dinţi.

Yashim ieşi şi închise uşa după el. Prinţul se aşează greoi la birou.

– Ei bine! exclamă el.

Potemkin nu răspunse. Din punctul lui de vedere, interviul decursese destul de bine.

Pînă la urmă nu avea să fie trimis acasă.

38

Ieşind din biroul prinţului, Yashim rămase o clipă în vestibul, cu un aer încruntat. Un valet în livrea stătea în poziţie de drepţi lîngă uşile de mahon deschise. Adîncit în gînduri, Yashim ocoli încet încăperea pînă cînd ajunse în faţa unei hărţi înrămate, pe care se prefăcu a o studia, de fapt fără s-o privească.

Nimeni nu-i pusese nici o întrebare, reflectă el. Oare nu era ciudat? Treaba unei ambasade era să culeagă informaţii; şi totuşi, cei doi nu manifestaseră nici un interes faţă de ancheta lui. E adevărat, poate auziseră de moartea

celor trei. Dar el precizase că Potemkin fusese ultimul care-i văzuse pe cadeţi în viaţă şi nimeni nu-l întrebase de unde ştia. Ca şi cum subiectul nu i-ar fi interesat, or tocmai asta era interesant.

Şi mai interesantă totuşi era minciuna cu trăsura. Minciuna – şi faptul că prinţul ştiuse despre ea.

Faptul că prinţul însuşi încercase să muşamalizeze totul.

– *Excusez-moi, monsieur*.

Yashim se întoarse. De data aceasta rămase aproape fără grai. N-o auzise intrînd.

Şi totuşi, lîngă el se găsea cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată.

39

– Doamnă, murmură el.

Era înaltă, aproape la fel de înaltă ca Yashim, şi el îşi dădu seama că trebuia să fie prinţesa, soţia ambasadorului, deşi s-ar fi aşteptat la cineva mai vîrstnic. Prinţesa abia dacă împlinise douăzeci de ani. Avea părul strîns, dezgolindu-i gîtul delicat şi umerii, cu cîţiva cîrlionţi negri dansînd ademenitor pe pielea ei albă. Yashim îi remarcă lobul urechilor, rotunjimea blîndă a bărbiei, pometii oblici,

aproape ca la turci. Ochii ei mari şi negri străluceau.

Îl privea cu un aer amuzat.

Lui Yashim îi venea greu să priceapă cum de putea valetul să stea acolo neclintit cînd prin faţa lui păşea, neînsoţită, cea mai desăvîrşită făptură, cu părul şi ochii negri, cu un chip parcă sculptat din zăpada cea mai pură. Oare era orb?

– Eu sînt Eugenia, domnule. *La femme de l'Ambassadeur le Prince*. Soţia ambasadorului. Femeia lui. Vocea ei era neobişnuit de coborîtă. Abia îşi mişca buzele cînd vorbea.

– Yashim, murmură el. Observă că ea îi întinsese mîna, cu degetele în jos. Ca prin vis, îi luă mîna şi o duse la buze. Avea pielea caldă.

– Ar trebui să fiţi mai îndrăzneţ, domnule Yashim, spuse ea, zîmbind, cu gropiţe în obraji.

Yashim făcu ochii mari. Simţi că se înroşeşte brusc la faţă.

– Îmi… îmi pare rău…

– M-am referit la faptul că priveaţi vechile hărţi ale oraşului dumneavoastră. Îl studie din nou, plină de curiozitate. Chiar vorbiţi franceza sau visez? Minunat! Harta? Interesantă, desigur – e una dintre primele hărţi în detaliu ale Istanbulului, realizată la puţină vreme după cucerire. Cam după o sută de ani. 1599, Flensburg Melchior Lorich. Cu toate acestea, vă propun să ne uităm la cîteva tablouri. Poate

atunci vă veţi face o idee despre cum sîntem *noi.*

Yashim aproape că nici nu asculta ce-i spunea tînăra femeie. Trăia senzaţii cum nu mai cunoscuse pînă atunci şi-şi dădea seama că nu era numai efectul frumuseţii. Poate că bărbaţii obişnuiţi ar fi rămas muţi de admiraţie, dar Yashim? Ridicol! Pe lîngă el treceau femei frumoase de fiecare dată cînd intra în haremul sultanului. Uneori le vedea aproape goale; cum îl mai tachinau adesea cu sînii lor parfumaţi, cu coapsele lor pline! Cum îl rugau aceste făpturi desăvîrşite să atingă în treacăt ceea ce era necunoscut şi interzis! Şi totuşi, întotdeauna îi păruseră, într-un sens fundamental, îmbrăcate, înfăşurate în voaluri, intangibile.

Acum avea în faţa lui o femeie îmbrăcată – deşi îi privea cu admiraţie buzele, mica adîncitură de la baza gîtului, umerii dezgoliţi. Tocmai femeia aceasta îi părea dezbrăcată.

Niciodată vreo femeie nu-i vorbise astfel în public. Nu-i permisese să-i atingă pielea cu buzele.

Tînăra îşi puse o mînă pe braţul lui şi-l conduse prin faţa tablourilor atîrnate pe pereţi.

– Spuneţi-mi, domnule, vă şochează? Mîna ei era cea care-l şoca.

Se opriseră în faţa unui portret de familie al ţarului Alexandru, împreună cu soţia şi copiii. Era o compoziţie neoficială, în stil franţuzesc:

ţarul aşezat sub un copac, la soare, ţarina, ca un măr copt, sprijinindu-se de el, cîţiva băieţaşi blonzi, cu pantaloni de mătase, şi fetiţe în rochii albe, grupaţi în jurul lor.

Yashim încercă să studieze tabloul, însă da, ea avea dreptate.

– Mă şochează puţin.

– Aha!

– Nu femeia – Yashim, mincinosule! –, ci intimitatea lor. Este... este atît de publică. Expune tuturor privirilor ceea ce ar trebui să existe doar între bărbat şi femeie.

– Deci nu credeţi în reprezentarea formei umane? Sau aţi fixa alte limite?

Pînă şi glasul prinţesei era provocator. Curiozitatea ei semăna mai curînd cu o mîngîiere lentă, atingîndu-l parcă pe tot trupul.

– Nu prea ştiu cum să răspund. Cînd citesc un roman, găsesc acolo o reprezentare a formei. Aceeaşi intimitate, dar şi alte stări emoţionale. În roman, toate acestea mă încîntă. În unele tablouri, mă şochează. Mă veţi acuza de inconsecvenţă.

– Nu vă acuz de nimic, domnule. Cînd citiţi... poate vă transpuneţi în pielea personajelor. Ce se întîmplă între dumneavoastră şi ele rămîne secret. Dar tablourile sînt expuse tuturor privirilor, după cum aţi spus. Se uită la el timid, cu coada ochiului. Cred că dumneavoastră,

turcii, înţelegeţi foarte multe lucruri despre intimitate.

Yashim privea cu disperare pictura de pe perete.

– Haremul… este interzis străinilor, nu?

– Nu şi dumneavoastră, doamnă, răspunse Yashim. Eugenia îşi înăbuşi un mic icnet de surpriză.

– Oh! Vreţi să spuneţi, ca femeie?

– Desigur. Şi datorită rangului dumneavoastră. Nu mă îndoiesc că aţi putea vizita apartamentele sultanului, dacă aţi dori. Îi citi pe chip nerăbdarea şi aproape îşi regretă spusele.

– Cu siguranţă, în urma unei invitaţii, nu? Glasul ei trăda o rugăminte ascunsă.

– Sînt convins că s-ar putea aranja să primiţi o invitaţie, răspunse Yashim cu glas coborît, mirat de propriile reacţii. Ce era în capul lui?

– Nu m-am gîndit niciodată la asta, spuse ea calm. Cine să aranjeze, dumneavoastră?

Yashim era chiar pe punctul de a-i răspunde cînd uşa de la biroul ambasadorului se deschise brusc şi în prag se ivi prinţul, urmat de Potemkin.

– Ce dracu’…

Înjurătura îi îngheţă pe buze. Eugenia schiţă un zîmbet rece.

– Domnul Yashim şi cu mine tocmai aveam o conversaţie dintre cele mai interesante. Despre artă, adăugă ea. Nu-i aşa?

Yashim se înclină uşor.

– Desigur, prinţesă.

Prinţul îşi mută încet privirea de la Yashim la soţia lui.

– Domnul se pregătea să plece, se răsti el. Sînt sigur că este foarte ocupat. La fel ca noi toţi. Bună ziua, domnule.

Yashim îşi duse o mînă la piept şi înclină din cap. Sărută încă o dată mîna delicată a Eugeniei.

– Iertaţi-mă că v-am reţinut, spuse ea. Sper din tot sufletul să ne putem continua conversaţia cu altă ocazie.

Era tonul perfect al unei soţii de ambasador. Distant. Dezinteresat. Dar pe Yashim îl frigeau degetele pe care ea le strînsese uşor între ale ei.

40

La baie ceru căldură, tot mai multă căldură. Cînd începu să simtă cercuri încinse în jurul capului, îl lăsă pe maseur să-i frămînte trupul ca pe aluat, apoi rămase întins mult timp în frigidarium, cu ochii închişi şi de-abia răsuflînd.

Mai tîrziu, în drum spre casă, intră nerăbdător în piaţa de legume: vechiul lui prieten, Gheorghios, un vînzător care-şi aranja marfa ca armele într-o panoplie sau ca giuvaierele pe tipsie, ieşi de după tejgheaua lui şi-şi puse o mînă grea pe braţul lui Yashim.

– Uşor, uşor, zise el cu glas profund de bas. Tu pun în coş ca hoţu' de la grec, aia, asta, tot. Tu spun la Gheorghios ce vreau să gătesc.

Luă coşul din mîna lui Yashim şi rămase lîngă el, masiv, cu pieptul lat, îmbrăcat în tunica lui murdară, cu mîinile în şolduri, blocîndu-i drumul.

Yashim îşi plecă fruntea.

– Dă-mi coşul, Gheorghios, grec ticălos ce eşti, zise el. Gheorghios nu se clinti din loc.

– Coşul.

– Hei. Glasul lui Gheorghios era foarte blînd. Hei. Mai tare. Luă în mînă cîteva verze mici. Tu vreau asta?

Yashim clătină din cap.

– Înţeleg, spuse Gheorghios. Se întoarse cu spatele la Yashim şi începu să-i scoată legumele din coş. I se adresă peste umăr: Tu merg şi cumpăr nişte peşte. Eu dau la tine sos. Tu frig peşte, ceapă spaniolă, ardei gras. Tu pun sos. Tu pun pe foc. Tu mănînc. Hai, merg!

Yashim plecă. După ce cumpără peştele, se înapoie şi-l găsi pe Gheorghios spărgînd cu

mîna nişte nuci şi curăţînd usturoi, pe care le puse apoi într-un cornet de hîrtie.

– Acum, *efendi,* merg acasă şi gătesc. Ardei gras. Ceapă. Nu, nu primesc bani de la ţicniţi. Mîine vin la mine iar şi plătesc la mine dublu.

Cînd ajunse acasă, Yashim puse peştele şi legumele pe tocător şi le tăie felii cu un cuţit subţire. Ceapa era iute, îl usturau ochii. Agită vătraiul de cîteva ori în sobă şi aruncă înăuntru încă un pumn de cărbuni. După ce înfipse feliile de peşte şi legume în frigărui, strivi nucile şi usturoiul cu muchia netăioasă a unui cuţit mare, apoi tocă totul, adunînd la un loc cu palma grămăjoara din ce în ce mai mică, pînă cînd amestecul deveni atît de lipicios, încît se văzu nevoit să-l rîcîie de pe palmă cu lama cuţitului. Unse peştele cu sosul şi-l lăsă aşa, în timp ce el se duse să-şi spele mîinile în ligheanul pe care proprietarul i-l punea la dispoziţie în fiecare dimineaţă şi după-amiază.

Puse frigăruile pe cărbunii care ardeau mocnit şi picură deasupra un fir de ulei. Cînd uleiul începu să sfîrîie pe foc, îndepărtă fumul cu o cîrpă şi întoarse frigăruile cu un gest mecanic.

Cînd peştele era aproape gata să se desprindă de pe frigăruie, tăie felii o franzelă albă şi o puse pe o tavă, alături de un castronel cu ulei, cîteva seminţe de susan şi cîteva măsline. Umplu micul ceainic cu frunze de mentă, un cub de zahăr şi cîteva frunze de ceai

chinezesc răsucite sul, turnă apă din urcior şi îndesă ceainicul între tăciuni, pînă cînd baza lui atinse cărbunii încă arzînd.

În cele din urmă, începu să mănînce, aşezat în firidă, culegînd ardeiul gras şi peştele de pe frigărui cu o bucată de pîine albă.

Abia după ce termină, luă mica foaie de hîrtie împăturită care-l aştepta de cînd sosise acasă.

Era de la imam, care-i trimitea salutări. La rîndul lui, făcuse unele cercetări. Pe foaie se aflau, scrise cu o mînă sigură, ultimele versuri de la poemul sufi al lui Yashim.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Ei dorm.
Trezeşte-i.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Cei puţini la număr devin una cu Esenţa.
Apropie-te.

Yashim se ridică în capul oaselor şi-şi încrucişă picioarele. Propti fereastra astfel încît să rămînă întredeschisă, îşi pregăti o ţigară aşa cum îi arătase un geambaş albanez, răsucită la un capăt şi prinsă într-o bucăţică de carton la celălalt, bău un pahar de ceai de mentă, dulce şi fierbinte, apoi citi încă o dată versurile.

Se culcă pe o parte. După vreun sfert de oră întinse mîna, căută pe pipăite blana veche care zăcea îngrămădită undeva la picioarele lui şi se înveli cu ea.

În trei minute – pentru că deja aproape că începuse să viseze –, eunucul dormea buştean.

41

Reprezentanţa poloneză era favorizată de întuneric. Pe măsură ce o învăluiau umbrele amurgului, pînă şi zăbrelele păreau să se scuture de rugină, în timp ce hăţişul de mirt crescut peste măsură, care ascundea aleea de trăsuri de ochii străzii, devenea compact, întunecat şi impenetrabil odată cu venirea întunericului. Atunci încăperile goale, nelocuite de multă vreme, unde solzi de tencuială se cerneau de pe tavanele frumos decorate, depunîndu-se pe pardoseala de lemn lipsită de luciu şi plină de praf din pricina nefolosirii, răspîndeau false scîntei de viaţă dinăuntru, ca şi cum ar fi stat doar ascunse în spatele obloanelor pe timpul nopţii. Odată cu lăsarea nopţii, vila elegantă îşi relua înfăţişarea impunătoare şi prosperă pe care n-o mai cunoscuse de şaizeci de ani.

La piano nobile, lumina care sclipea intermitent la cele două ferestre părea şi mai

strălucitoare pe măsură ce se adînceau umbrele întunericului. Aceste ferestre, niciodată oblonite – de fapt, obloanele nici nu puteau fi trase, din pricina degradării şi a balamalelor mîncate încet de umezeala iernii – dezvăluiau o privelişte de o incredibilă dezordine.

Z

Camera în care, cu numai cîteva ore în urmă, Yashim îl lăsase pe ambasadorul polonez frămîntîndu-se nerăbdător dacă să deschidă o sticlă de • ubrówska sau de rachiu de ţară, pe care îl cumpărase pe sub mînă şi la un preţ de nimic de la nişte marinari din Crimeea, arăta de parcă ar fi fost vizitată de un bibliofil nebun. O vioară zăcea zvîrlită peste o tavă de ceai. Vreo zece cărţi, după toate aparenţele deschise la întîmplare şi aruncate, erau împrăştiate pe podea; vreo alte douăzeci erau vîrîte claie peste grămadă între braţele unui fotoliu uriaş. Stropi de seu se prelingeau dintr-un opaiţ aşezat pe un scrin foarte uzat, pe care era îngrămădită o colecţie de volume in folio şi nişte pahare mici. După toate aparenţele, cineva căuta ceva.

Stanisßaw Palewski zăcea pe podea în spatele unuia dintre fotolii. Cu capul dat pe spate, cu gura deschisă, cu ochii aţintiţi spre tavan, fără să vadă.

Cînd şi cînd scotea cîte un sforăit uşor.

42

Seraschierul luă în pumn puţin nisip şi-l presără pe hîrtie. Apoi aplecă foaia şi lăsă nisipul să se prelingă înapoi în vas.

Reciti documentul şi sună din clopoţel.

Se gîndise să tipărească anunţul, dar, cugetînd mai adînc, se decisese să-l transcrie simplu de mînă şi să-l distribuie pe la moschei. Imamii nu aveau decît să-l interpreteze cum voiau.

> Din partea comandantului Noii Gărzi din Istanbul a Majestăţii Sale Imperiale, salutări şi un avertisment.
> În urmă cu zece ani, tronul a voit să asigure pacea şi prosperitatea imperiului printr-un număr de Bine-venite Acte, menite să desfiinţeze o erezie mincinoasă şi să pună capăt unui abuz pe care Luminăţia Sa nu mai putea să-l tolereze. La fel ca în războaiele sale, şi în aceste acţiuni sultanul a obţinut victoria totală.
> Cei care, ucigînd, ar vrea să readucă oraşul la starea de dinainte, să ia aminte. Forţele padişahului nu dorm şi nici nu tremură de frică. Aici, în Istanbul, soldatul înfruntă moartea cu mîndrie şi dispreţ, convins că jertfeşte ceva ce nu e real pentru ceva ce e sfînt şi că slujeşte marea putere a tronului.

Veţi fi striviţi, deşi sînteţi puternici. Veţi fi întrecuţi în şiretenie, deşi sînteţi vicleni. Veţi fi umiliţi, deşi sînteţi mîndri, şi veţi primi pedeapsa capitală. Iarăşi veţi fugi şi iarăşi veţi fi scoşi din vizuinile voastre, prin voinţa sultanului şi a poporului său.
Aţi fost preveniţi.

Seraschierul avea sentimentul că făcuse un efort ca să clarifice situaţia. Zvonurile erau o forţă insidioasă. Ele aveau ceva în comun cu pasiunea pentru război: puteau şi trebuiau să fie ţinute sub control.

Instruieşte oamenii. Ghidează zvonurile. Păstrează iniţiativa şi lasă duşmanul doar să-ţi ghicească intenţiile. Eunucul suspecta că ar fi fost vorba de un complot al ienicerilor, dar seraschierul, prudent, alesese să se exprime în termeni foarte vagi. Aluzia era, desigur, limpede, întrezărită printre rînduri.

O rezolvare ca la carte.

Seraschierul se ridică şi se duse la fereastra întunecată. De aici putea privi întreg oraşul pe care avea datoria să-l apere. Oftă. Ziua îl cunoştea a fi o îngrămădeală imposibilă de acoperişuri, minarete şi domuri, ascunzînd mii de ulicioare şerpuite şi străduţe întortocheate. Acum însă, mici pete de lumină se împleteau în beznă, sclipind palid ici şi colo, ca focurile unei mlaştini ucigaşe.

Îşi îndoi degetele peste tivul vestonului şi-l trase în jos cu o mişcare bruscă.

43

Primul gînd al lui Yashim, de îndată ce deschise ochii, fu acela că uitase o tigaie pe cărbuni. Sări de pe divan şi se opri în mijlocul bucătăriei, legănîndu-se pe călcîie. Privi în jur nedumerit. Toate erau la locul lor: plita ardea mocnit, cu placa abia călduţă; un maldăr de vase şi tigăi murdare; tocătoarele şi cuţitele. Totuşi, mirosea a ars.

Clătină din cap. De afară răzbătea un zvon confuz de strigăte şi trosnete. Aruncă o privire spre fereastra deschisă. Cerul era luminat de o strălucire ca înainte de ivirea zorilor. Sub ochii lui, un întreg acoperiş fu împresurat de o vîlvătaie uriaşă, care ţîşni spre cer, apoi se risipi într-o ploaie de scîntei. Din cîte îşi dădea seama, asta se întîmpla la nici o sută de metri depărtare; la una, sau poate două străzi de el. Auzea trosnetul lemnăriei cuprinse de flăcări şi simţea în nări miros de cenuşă.

„O oră, se gîndi el. Nu va dura decît o oră.“

Cuprinse cu privirea micul său apartament. Cărţile aranjate pe rafturi. Carpetele de Anatolia de pe podea.

– Ah, fir-ar să fie!

Vîlvătaia izbucnise într-o străduţă care dădea în Kara Davut. Capătul uliţei era blocat de o mulţime de curioşi, gospodari neliniştiţi, mulţi dintre ei cu capul descoperit, femei îmbrăcate care cu ce apucase, fiecare dintre ei încercînd să-şi acopere nasul şi gura cu vreo cîrpă.

Yashim observă că o femeie îşi ridicase bluza de pijama, dezvelind o adorabilă cută a cărnii în jurul pîntecelui, în încercarea de a-şi ascunde faţa. Toţi rămăseseră încremeniţi, cu ochii pironiţi asupra focului.

Yashim privi în jur. În Kara Davut, oamenii ieşeau în fugă afară din case. Un bărbat pe care Yashim îl recunoscu a fi brutarul îi îndemna să se întoarcă acasă şi să aducă găleţi. El însuşi rămase pe o treaptă, lîngă fîntîna din capătul străzii, gesticulînd. Brusc, Yashim înţelese.

– Duceţi femeile de acolo! strigă el, îmbrîncindu-i pe bărbaţii din jur. Trebuie să formăm un şir!

Îi înghionti pe bărbaţi: aceştia se treziră brusc la realitate. Unii dintre ei – la realitatea nevestelor pe jumătate dezbrăcate.

– Duceţi-le la cafenea, îi îndemnă Yashim. Îl opri pe un tînăr care alerga spre el, cu o găleată în mînă.

– Dă-mi-o mie pe asta. Adu alta! Îi dădu găleata bărbatului de lîngă el. Formaţi un şir, luaţi asta şi treceţi-o dintr-o mînă în alta!

Bărbatul apucă găleata şi o trecu mai departe, în alte mîini care aşteptau. Alt băiat alergă la Yashim cu o găleată plină. Yashim îşi dădu seama că trebuia supravegheat capătul şirului.

– Rămîi aici. Dă mai departe găleata asta şi fii gata să primeşti alta. Fugi spre coada şirului, apucîndu-i de umeri pe privitori şi împingîndu-i cîţiva paşi mai în spate. Erau aduse tot mai multe găleţi; de cum le primea, brutarul le umplea la fîntînă şi le dădea mai departe. Yashim alergă de-a lungul şirului, verificînd dacă nu era cumva descompletat, apoi se duse la capătul opus, să se asigure că găleţile goale erau aduse înapoi. Aşa ajunse pentru prima oară pe alee.

Flăcările şerpuiau pe ulicioara îngustă: sub ochii lui Yashim, o fereastră se sparse într-o ploaie de scîntei şi o limbă lungă de foc ţîşni afară, atingînd streaşina casei de alături. Flacăra se retrase; dar o clipă mai tîrziu ţîşni din nou, dusă spre casa învecinată de vîntul atras spre uliţa îngustă ca de foalele fierarului. Yashim, care se găsea la cîţiva paşi mai în spate, simţi vîntul răvăşindu-i părul şi, în acelaşi timp, fierbinţeala focului pe obraz. Se simţi neputincios. Deodată îşi aminti ce trebuia făcut.

– O spărtură! O spărtură! Se năpusti spre casa cea mai apropiată, unde găsi întreaga familie

lucrînd la puţul din curtea din spate. Trebuie să facem o spărtură – nu aici, peste drum. Nimeni nu-i acordă nici cea mai mică atenţie; toţi erau ocupaţi să aducă apă şi s-o arunce pe faţada casei, care deja începuse să se scorojească şi să se băşice din pricina căldurii. Un topor! Daţi-mi un topor!

Capul familiei făcu semn din cap spre un morman de lemne din colţul curţii. Yashim smuci toporul cu lamă lată, smugîndu-l din buşteanul în care fusese înfipt, şi alergă în stradă.

– O spărtură! răcni eunucul, agitînd toporul. Cîţiva gură-cască se holbară la el. Yashim se întoarse către ei. Aduceţi-vă uneltele, oameni buni. Trebuie să dărîmăm casa asta.

Fără să mai aştepte reacţia lor, se răsuci şi, cu un strigăt, înfipse toporul în tencuială. Reuşi să desprindă o bucată cît o palmă. Lovi din nou; scîndurile se sfărîmară şi cedară. În cîteva minute, îşi făcuse destul loc ca să poată lovi cu toporul în căpriorii verticali. Între timp, i se mai alăturaseră cîţiva oameni: pe doi dintre ei îi trimise să verifice dacă mai era cineva înăuntru, apoi să înceapă demolarea din partea cealaltă. Se opri să-şi tragă sufletul, sprijinindu-se de topor. Cei patru care lucrau erau dezbrăcaţi pînă la brîu şi focul din apropiere se reflecta strălucitor pe trupurile lor asudate. Era cumplit de cald.

– Isprava ienicerilor! zise unul dintre ei printre dinţii încleştaţi, izbind cu partea plată a toporului un cep de lemn.

Pînă la urmă reuşi să-l sfărîme; omul mai lovi de vreo cîteva ori şi-l reteză din nou, apoi, cu o izbitură a părţii plate a toporului, îl făcu să zboare cît colo. Yashim apucă cepul şi-l aruncă afară.

Casa se înclină. Cîteva plăci de tencuială de la catul de sus se prăbuşiră la picioarele lor, într-un nor de praf, risipit într-o clipă de aerul fierbinte care pîrjolea întreaga stradă. Yashim privi scurt în urmă. La două case mai încolo, focul începuse să se înstăpînească. În toate părţile zburau scîntei: unul dintre oamenii pe care Yashim îi trimisese în spatele casei se iţi printre doi căpriori aplecaţi într-o rînă, ca un om beat, apoi se retrase rapid. Toţi izbucniră în rîs.

– Vor ajunge aici curînd. La ţanc, spuse cineva. Simţeau apropierea victoriei; starea lor de spirit se schimbase.

Într-adevăr, cei doi îşi făcură brusc apariţia din cealaltă parte a zidului şi ieşiră în fugă afară prin cadrul prăbuşit al uşii.

– Şi cînd te gîndeşti că odinioară îi puneam pe ienicerii de la foişorul din piaţa Baiazid să facă asta pentru noi!

Acum se amuzau. O trosnitură puternică venită de undeva de sus le dădu de ştire că

grinzile cedaseră; planşeul etajului se aplecă într-un unghi care deja presa acoperişul, săltîndu-l în sus.

– Se desfac pereţii! răcni Yashim. Era adevărat: întreaga casă se apleca spre ei, răsucindu-se în loc. Atenţie!

Yashim se trase înapoi şi alergă în josul străzii, îndepărtîndu-se de foc. Ceilalţi îl urmară. Vreo douăzeci de metri mai încolo, se opriră şi văzură cum casa se aplecase brusc spre stradă, ca un beţiv lipsit de sprijinul unui zid. Ţiglele acoperişului părură să atîrne în gol, apoi, cu un trosnet care îl acoperi pe cel al focului şi ţipetele din capul străzii, casa se prăbuşi cu o bufnitură, şi un vîrtej de fum şi de rămăşiţe duse de vînt se năpusti spre ei ca un *djin* furios.

Yashim se trînti la pămînt, acoperindu-şi capul cu braţele: părea că o furtună a deşertului năvălise asupra lor. Cineva din preajmă scoase un ţipăt. Yashim rămase cu obrazul îngropat în praf, chiar şi după ce furtuna de sfărîmături începu să se domolească. Cîteva fragmente de ţiglă spartă se rostogoliră pe pămînt şi-l loviră peste braţe, din fericire, nu prea tare.

Privi, prudent, peste îndoitura braţului. Mai încolo, pe stradă, focul continua să facă ravagii: acum ajunsese aproape de ei şi obloanele ultimei case rămase în picioare se trîntiră brusc de perete cu o forţă care le făcu

să se clatine violent din balamale. Dar flăcările care ţîşneau prin cadrele ferestrelor şerpuiau zadarnic. Acolo unde existaseră streşini şi lemn, acum rămăsese doar o gaură neagră şi cîteva surcele rătăcite atîrnînd de o grindă subţire.

Cineva se aplecă şi-l ajută să se ridice în picioare. Îl recunoscu pe omul cu toporul. Îşi strînseră mîna, şi apoi, fiindcă erau profund emoţionaţi şi fiindcă reuşiseră, se îmbrăţişară de trei ori, umăr la umăr.

– Ne-ai făcut un mare bine, prietene, zise omul. Cu chipul alb de praf, semăna cu un strigoi. Eu sînt Murad Eslek.

Yashim zîmbi larg.

– Yashim Togalu. Nu Yashim eunucul. La firma Cerbul, Kara Davut. Apoi, fiindcă era adevărat, adăugă: Eu îţi sînt dator.

Vorbirea lui educată îl luă prin surprindere pe celălalt.

– Iartă-mă, *efendi*. În întuneric... cu tot praful ăsta... n-am...

– Las-o baltă, prietene. Sîntem cu toţii la fel în ochii lui Allah. Murad Eslek zîmbi fericit şi-i făcu semn lui Yashim, ridicînd degetul mare.

44

Yashim amestecă în cafea cu gîndul dus, încercînd să-şi dea seama ce anume îl neliniştea în legătură cu evenimentele nopţii precedente.

Nu focul în sine. În Istanbul izbucneau incendii la tot pasul – deşi, dacă rememora scena, scăpase ca prin urechile acului. Dar dacă ar fi lăsat fereastra închisă? Atunci mirosul de fum ar fi ajuns la el în timp util? Poate că ar fi continuat să doarmă, fără a avea habar de perdeaua de foc ce-şi croia drum spre strada lui, s-ar fi trezit cînd ar fi fost poate prea tîrziu, cînd scara ar fi fost plină de vălătuci groşi de fum negru, cînd ferestrele s-ar fi clătinat din pricina pîrjolului...

Se gîndi la mulţimea pe care o văzuse în dimineaţa aceea, la femeile şi copiii încremeniţi în mijlocul străzii. Smulşi din paturile lor. Allah fie lăudat, şi ei se treziseră la timp.

În minte îi veni un vers din poemul *karagozi: „Trezeşte-i“.*

Linguriţa încetă să se mai învîrtă în ceaşca de cafea. Mai era ceva. Nişte vorbe rostite de un bărbat.

Ceva referitor la ieniceri. Isprava ienicerilor.

„Şi cînd te gîndeşti că odinioară îi puneam pe ienicerii din piaţa Baiazid să facă asta pentru noi!“

O brigadă de pompieri ieniceri îşi avusese sediul în apropiere de moscheea lui Baiazid, prima şi poate, în felul ei, cea mai măreaţă dintre marile moschei ale sultanilor: fiindcă pînă şi Sinan Paşa, maestrul arhitect a cărui Suleymaniye depăşea Sfînta Sofia, recunoscuse că moscheea lui Baiazid fusese prima de acest fel. Dar nu moscheea în sine era importantă, ci poziţia ei. Fiindcă se înălţa pe coama dealului, deasupra Marelui Bazar, unul dintre cele mai înalte puncte ale Istanbulului.

Un punct ce oferea o privelişte unică. De fapt, atît de unică încît fusese ales ca amplasament al celei mai înalte şi poate celei mai urîte construcţii a imperiului: foişorul de foc care-i purta numele. Sacul cu oseminte fusese descoperit doar la cîţiva metri mai încolo.

Mai existase un punct de strajă al ienicerilor, în cealaltă parte a oraşului, acţionat din Turnul Galata. Foişorul Galata. Înălţat deasupra canalului în care fusese ascuns dezgustătorul cadavru al celui de-al doilea cadet.

Iar la vechiul centru de operaţiuni al ienicerilor, fosta cazarmă, acum rasă din temelii şi înlocuită cu grajdurile imperiale, existase un turn pe care Yashim şi-l mai amintea vag.

Palewski sugerase că ar putea exista un plan care să explice locurile în care fuseseră abandonate cadavrele – deci, dacă fiecare

cadavru fusese aruncat în apropierea unui vechi post de pompieri, un punct de strajă al ienicerilor, un foişor de foc... Yashim cîntări o clipă ideea, vrînd să-şi dea seama dacă merita luată în seamă.

Focul fusese întotdeauna răspunderea specială a ienicerilor. Dar focul devenise şi arma lor. Oamenii erau treziţi din somn de clopotul de alarmă al pompierilor. *„Trezeşte-i.“*

Prin urmare, unde fusese cel de-al patrulea post de pompieri? Era de aşteptat să fie patru cadavre. Deci trebuia să existe patru posturi de pompieri. Patru foişoare.

Poate, totuşi, îşi spuse înverşunat Yashim, va reuşi să ajungă la timp.

45

Kislar Agha avea o voce de copil, trupul unui luptător ieşit la pensie şi cîntărea aproape o sută douăzeci de kilograme. Nimeni nu i-ar fi putut ghici vîrsta, de fapt nici el nu era prea sigur cînd anume ieşise din pîntecele mamei, sub cerul african. Cîteva kilograme de viaţă nedorită. O gură în plus de hrănit. Chipul lui era brăzdat de riduri negre, în schimb mîinile erau întunecate şi moi ca ale unei fetişcane.

Acum, se ocupa tot de o fetişcană.

Într-una din mîinile lui moi ţinea un inel de argint. În cealaltă, bărbia fetei.

Kislar Agha smuci capul fetei într-o parte.

– Uită-te la ăsta, şuieră el.

Ea închise ochii. El mări strînsoarea.

– De – ce – ai – luat – inelul?

Anuk strînse tare din pleoape, simţind cum îi dădeau lacrimile de durere. Degetele lui i se înfipseră în obraji şi fata deschise brusc gura. El îşi strecură degetele printre dinţii ei.

Atunci ea îl muşcă. Îl muşcă tare.

Kislar Agha nu mai ţipase de multă vreme. Propriul ţipăt era un sunet pe care nu-l mai auzise de cînd era copil într-un sat din Sudan: ca un guiţat de purcel. Continuînd să ţipe, îşi vîrî mîna stîngă sus între picioarele ei, aplecîndu-se puţin, ca s-o apuce mai bine. „Să nu laşi urme pe marfă.“

Degetul mare căută portiţa. Întinse degetele şi întîlni un mic fascicol de muşchi. Degetele i se strînseră brusc, cu forţa unui cleşte de fier.

Fata icni, moment în care Kislar Agha îşi eliberă mîna. Îşi vîrî degetele îndurerate la subsuoară, fără însă a-i da drumul fetei.

Îşi mişcă degetele şi fata îşi lăsă brusc capul pe spate. Kislar Agha apăsă şi mai tare. Sub apăsarea lui, fata se prăvăli pe o parte.

Eunucul o văzu răsturnîndu-se, cu braţele întinse înainte, ca să-şi amortizeze căderea. Atunci trase brusc cu degetele făcute cleşte.

Gîfîind, căzu în genunchi şi începu să-şi pipăie faldurile veşmîntului.

Uitase cu desăvîrşire de inelul de argint.

Nu avea în minte decît dorinţa de a o pedepsi şi furnicăturile plăcerii.

46

Lui Preen nu-i venea să creadă ceea ce spunea imamul. O renaştere a ienicerilor? Cadeţi ai Noii Gărzi ucişi în chip abominabil?

Luă o pensetă şi începu să-şi smulgă firele rebele din sprîncene. Privindu-se în oglindă, se întrebă dacă mesajul imamului avea ceva de-a face cu informaţia pe care i-o dăduse prietenului ei, Yashim.

Crimă.

Pentru o clipă, simţi cum i se opresc bătăile inimii.

Azi, îşi spuse ea, îşi va înălţa puţin linia sprîncenelor; întotdeauna putea să-şi facă sprîncenele mai arcuite, folosind *kohl*. Începu să murmure un cîntecel.

Dar dacă hotărau s-o ucidă şi pe ea? Îşi alungă gîndul.

Nimic din ce auzise la moschee nu avea de-a face cu Yashim, cu ea sau cu proxenetul acela dezgustător.

Începu să se penseze repede, cu o mînă sigură, privindu-se în oglindă.

Dar Yorg putea fi implicat în orice. În cîrdăşie cu oricine. Din nou, simţi un ghimpe de nelinişte.

Nu făcuse decît să vîndă o mică bîrfă. Care nu însemna nimic. Deşi Yashim fusese mulţumit. Numise informaţia „aur curat“. Dar Yashim n-ar fi suflat o vorbă.

Îşi duse mîna la cealaltă sprînceană şi începu s-o penseze.

Poate nici nu va fi nevoie să vorbească. Va vorbi Yorg. Yorg ar fi dezvăluit *orice,* dacă era plătit îndeajuns.

Sau dacă era îndeajuns de înspăimîntat.

Preen trase o gură de aer în piept. Gîndul că Yorg putea fi speriat era în sine înfricoşător.

Coborî penseta şi apucă apoi cu cleştii ei o bucăţică de *kohl*. Cu mare grijă, începu să-şi îngroaşe linia spîncenelor.

Ce-ar face Yorg, se întrebă ea, dacă ar afla despre soldaţii ucişi? Nu de la imam. Yorgii din lumea aceasta nu află nimic de la moschee. Nici măcar nu merg acolo.

Dar dacă ar afla şi ar începe să pună lucrurile cap la cap?

Bucata de *kohl* începu să tremure. Chipul din oglindă era foarte palid. Ar guiţa ca un porc înjunghiat, fireşte.

47

Pompierul Orhan Yasmit suflă în palmele făcute căuş. Fusese o dimineaţă oribilă, nu numai fiindcă era frig şi umezeală, dar pentru că, din pricina ceţii, îi era aproape imposibil să-şi facă munca aşa cum trebuia. Cum să vezi un incendiu prin această pîclă înecăcioasă? Abia dacă distingea ceva dincolo de Cornul de Aur.

Tropăi de cîteva ori ca să se încălzească, apoi se duse în partea de miazăzi a foişorului şi-şi încordă privirea, încruntat, pînă spre Bosfor. În zilele bune, Turnul Galata îi oferea una dintre cele mai frumoase privelişti ale oraşului: înălţat la aproape şaizeci şi doi de metri deasupra Cornului de Aur, faţă în faţă cu minaretele şi domurile Stambulului, cu vedere spre sud asupra Bosforului şi a cartierului Scutari, pe celălalt mal al strîmtorii, iar uneori putea zări şi munţii Gule, purpurii, în depărtare.

Era un turn solid, construit din blocuri masive de piatră, ridicat de genovezi cu aproape cinci sute de ani înainte, cînd în Bizanţ domnea împăratul grec, Galata fiind suburbia italiană a oraşului. De atunci, turnul trecuse prin războaie şi cutremure, chiar şi prin incendii. Fără îndoială, aspectul oraşului se schimbase: minaretele luaseră locul clopotniţelor, pe măsură ce tot mai multă lume se stabilea în portul din ce în ce mai înfloritor, construindu-şi case de lemn lipite unele de altele, case fragile

de lemn înghesuite ca firele de iască prin văile dintre cele şapte coline. Şi, vreme de secole, oamenii răsturnaseră vase cu jăratic sau aplecaseră lumînările, răspîndind scîntei din neglijenţă. Rar se întîmpla să treacă zece ani fără ca vreun cartier al oraşului să ardă din temelii. Dacă mai existau zone ale oraşului rămase încă în picioare, aceasta se datora înţelepciunii constructorilor genovezi care înălţaseră Turnul Galata. În caz de incendiu, totul era să-l descoperi din timp şi să-l stăpîneşti din primele momente.

Şi, pe vremea ienicerilor, să te foloseşti de el cu înţelepciune – să-l ţii sub control şi să-l dirijezi în interesul corpului. Orhan Yasmit era prea tînăr să fi trăit el însuşi acele vremuri, însă i se povestise despre ele. Oh, ienicerii stingeau incendiile – pînă la urmă.

Orhan Yasmit se sprijini de parapet, întrebîndu-se cît mai era pînă să-i vină schimbul. Privi în jos. Nu avea probleme cu înălţimea. Îi plăcea să-i urmărească pe oameni grăbindu-se încoace şi încolo, mult mai jos decît el; cu soarele încălzindu-i spatele, trăia momente în care se simţea aproape ca o pasăre în zbor, trecînd razant peste acoperişuri şi pieţe. Văzuţi de sus, oamenii cu turbanele lor semănau cu nişte ouă de pasăre rostogolindu-se la picioarele lui: străinii, cu capetele lor mici, arătau bizar. Mai curînd ca nişte insecte.

Auzind zgomot de paşi, se desprinse de parapet şi se întoarse. Se aştepta să dea cu ochii de pompierul de serviciu, dar cel care păşise pe platformă era un civil, un străin înfăşurat într-o mantie simplă, de culoare cafenie. Orhan se încruntă.

– Îmi pare rău, zise el cu asprime. Nu ştiu cum ai intrat, dar civilii nu au voie să urce aici.

Străinul zîmbi vag şi se uită în jur.

– Două perechi de ochi sînt mai bune decît una, remarcă el. N-am să te reţin.

Orhan nu înţelegea nimic.

– S-ar zice că lucrăm amîndoi pentru aceeaşi instituţie. Sînt aici din ordinul seraschierului.

Instinctiv, Orhan îşi îndreptă spatele.

– Păi, spuse el morocănos, oricum n-are rost să stai aici. Pe o zi ca asta nu poţi vedea nimic.

Yashim clipi prin ceaţă.

– Nu, nu, presupun că nu. Se apropie de parapet şi se aplecă în afară. Uluitor! Te uiţi adesea în jos?

– Nu prea.

Yashim îşi lăsă capul într-o parte.

– În schimb, probabil că auzi unele lucruri. Am observat şi eu. Sunetele ajung mult mai departe decît te-ai aştepta. Mai ales în sus.

– Adevărat. Orhan se întrebă unde voia să ajungă vizitatorul.

– În ziua cînd au găsit cadavrul erai de serviciu?

– Fusesem cu o noapte înainte. Dar n-am auzit şi n-am văzut nimic. Se încruntă. De fapt, ce cauţi aici, sus?

Yashim încuviinţă din cap, ca şi cum ar fi înţeles.

– Probabil că turnul acesta e aici de multă vreme.

– Se zice că de cinci sute de ani. Pompierul plesni parapetul cu palma. Foişorul din Stambul, în piaţa Baiazid, e nou.

– Nou?

– Acolo a existat întotdeauna un punct de strajă, înţelegi, dar turnul era mai mic. Cu perspectivă bună asupra bazarului, numai că la răsărit era moscheea, nu-i aşa, şi ea acoperea privelişte a. Nu conta prea mult, atîta vreme cît turnul ienicerilor, aflat ceva mai încolo, putea supraveghea şi restul zonei.

– Ah! Mă gîndeam eu că mai era un foişor acolo – mai sus de Aksaray?

Orhan încuviinţă.

– Era o treabă bună, în orice caz. Acum s-a dus, la fel ca *tekke* de la picioarele lui şi toate celelalte.

– *Tekke?* La ce *tekke* te referi?

– *Tekke,* casă de rugăciuni, ce-o fi fost. La fel ca aici, la parter. Pentru gogoriţele ienicerilor Karagoz. Se pare că erau cele mai vechi *tekke* din oraş. Foişorul nu mai există, după cum ţi-am spus. A ars din temelii în timpul... acum

cîţiva ani, înţelegi la ce mă refer? Şi atunci, ce-au făcut? Au construit foişorul din piaţa Baiazid. Ca să fie mai înalt decît moscheea. Probabil că e de două ori mai înalt, şi numai din piatră, ca acesta. Cele vechi erau din lemn şi mereu luau foc. Deci, iată că avem cele două foişoare la fel de bune ca şi cele trei vechi. De fapt, mai bune, fiindcă sînt în întregime din piatră.

– Nu mă îndoiesc. Continuă. Spune-mi despre cel de-al patrulea foişor.

Orhan se uită la străin.

– Nu există un al patrulea foişor. Galata, Stambul, asta-i tot.

– Nu, nu înţelegi. Trebuie să mai fie unul. Poate Yedikule?

– Yedikule? rîse pompierul. Zi-mi şi mie, cui i-ar părea rău dacă ar lua foc Yedikule?

Yashim se încruntă: pompierul avea dreptate. Yedikule era cloaca oraşului, jos, în sud-est, unde zidurile Bizanţului dădeau în mare. În afară de mizerie şi de cîini sălbăticiţi care cutreierau pe străzile înguste şi întunecoase, acolo se găseau tăbăcăriile; mai era şi o clădire sumbră, datînd cu mult dinaintea cuceririi Istanbulului de către otomani; cunoscută sub numele de fortăreaţa Celor Şapte Turnuri, servea cînd de monetărie, cînd de menajerie, cînd de închisoare, mai ales cea din urmă.

Mulţi muriseră între zidurile lui; dar şi mai mulţi îşi doreau să moară.

– Zău, *efendi,* doar poţi supraveghea Yedikule din turnul cel nou din piaţa Baiazid. Nu-s decît foişorul din Stambul şi Turnul Galata, după cum ţi-am spus. Întreg oraşul e acoperit.

Yashim se crispă. În minte îi veni al doilea vers al poemului.

> Neştiutori
> Şi neştiind că sînt neştiutori,
> Caută.
> *Învaţă-i*.

Era limpede că el, unul, învăţa greu.

– Uite ce e, zise binevoitor Orhan. Dacă vrei, poţi să-l întrebi pe Palmuk.

În deschizătura trapei apăru un chip încadrat de favoriţi. Palmuk nu era chiar bătrîn, să fi avut poate doar încă o dată vîrsta lui Orhan; purta mustăţi albe şi groase şi avea o burtă respectabilă. Palmuk ieşi din trapă, suflînd greu.

– Nenorocitele astea de scări, articulă el cu greu. Yashim observă că pompierul ţinea în mînă un cornet cu cornuri cu zahăr. Nu vezi nici o fătucă? Îi făcu cu ochiul lui Yashim.

– Haide, Palmuk, nu cred că domnul doreşte aşa ceva. Vine din partea seraschierului.

Palmuk reacţionă la avertisment dîndu-şi ochii peste cap.

– Oho, bătrînul Picioare de Broască, eh? Păi, *efendi,* zi-i să nu-şi facă griji pentru noi. Frig, ploaie, sîntem la datorie, nu-i aşa, Orhan?

– Poate nu-ţi vine să crezi, *efendi,* spuse şi Orhan, dar Palmuk are cei mai buni ochi din Galata. Ai zice că adulmecă un incendiu încă înainte să-l vadă.

Chipul lui Palmuk se întunecă brusc.

– Uşurel, flăcăule. Se întoarse spre Yashim. Te miri ce-or fi fătucile de care am pomenit? Vorbe de pompier, atîta tot. Fătucă înseamnă foc. Băietanii sînt incendiile de pe malul Stambulului. Atîrnăm coşurile aşa – arătă spre patru coşuri uriaşe de răchită rezemate de parapet – şi astfel oamenii noştri sînt îndreptaţi în direcţia cea bună, înţelegi? Fătuca înseamnă un incendiu pe malul Galatei.

Yashim clătină din cap. Oricîţi ani apucai, oricît de bine îţi închipuiai că ştii oraşul, întotdeauna aveai ceva nou de învăţat. Uneori se gîndea că Istanbulul era doar o aglomerare de coduri, la fel de enigmatice şi de complicate ca uliţele lui de nepătruns: o învălmăşeală tăcută de semne moştenite, limbaje secrete, gesturi semnificative. Îi veni în minte marele maestru al breslei vînzătorilor de supă şi coriandrul lui. Atîtea reguli mărunte. Atîtea obiceiuri neştiute. Maestrul fusese cîndva ienicer. Se uită din nou la Palmuk, întrebîndu-se dacă şi el avea un tatuaj pe braţ.

– Prin urmare, eşti pompier de multă vreme?

Palmuk îl fixă cu o privire lipsită de expresie.

– De doisprezece sau treisprezece ani. De ce mă întrebi? Orhan interveni în discuţie:

– Domnul vrea să ştie despre un alt foişor. Nu vechea cazarmă. Un al patrulea turn. I-am zis că nu mai există altul.

Palmuk vîrî mîna în cornetul de hîrtie, scoase un corn, îl studie atent, apoi muşcă din el.

– Ai făcut bine, Orhan. Acum poţi s-o ştergi, bătrînul Palmuk va avea grijă de toate.

Orhan căscă şi se întinse.

– Mi-ar prinde bine să mă lungesc niţel, spuse el. Focul e aprins?

– Fierbinte şi strălucitor, amice. Fierbinte şi strălucitor.

Cu un oftat de uşurare şi o mică plecăciune în direcţia lui Yashim, Orhan se strecură prin trapă şi coborî să se bucure de căldura din cămăruţa pompierilor de la parter.

Palmuk dădu o raită de jur împrejurul zidului, cercetînd oraşul şi terminîndu-şi cornul.

Yashim nu se clintise din loc.

Palmuk se aplecă peste parapet şi privi în jos.

– Ciudat, remarcă el. Pe măsură ce îmbătrîneşti, începi să ai rău de înălţime. Ar trebui să mă plătească mai mult, nu crezi?

Se uită în spate spre Yashim, cu capul lăsat într-o parte. Yashim îl privea cu răceală.

– Al patrulea foişor?

Palmuk se aplecă peste un coş şi înfipse cornetul de cornuri în împletitura de nuiele. Apoi rămase cu ochii aţintiţi către Stambul. Părea să nu fi auzit.

Yashim îşi stăpîni un oftat şi-şi scoase punga dintre faldurile mantiei. Alese trei monede şi le zornăi în pumn. Palmuk întoarse capul.

– Ei bine, aşa da, *efendi!* O contribuţie binevenită la buget. Banii dispărură în buzunarul tunicii.

– Deci vrei informaţii, omule. *Efendi*. O vorbă aruncată acolo pentru cine are urechi de auzit, aşa-i? Ai fost domn cu mine, voi fi şi eu domn cu dumneata, cum sună zicala. Ei bine: nu există un al patrulea foişor. Din cîte ştiu eu, nici n-a existat vreodată.

Se lăsă tăcerea. Pompierul îşi trecu mîna peste mustaţă. Privirile li se întîlniră.

– Asta-i tot?

Pompierul ridică din umeri.

– Nu asta voiai să ştii?

– Ba da.

Cîteva clipe, nici unul dintre ei nu făcu vreo mişcare. Apoi Palmuk se întoarse cu spatele la Yashim şi rămase lîngă parapet, privind spre sud, în direcţia Bosforului învăluit în ceaţă.

– Atenţie la trepte cînd cobori, *efendi,* spuse el, fără să se întoarcă. Sînt lunecoase cînd e umezeală.

48

– E al meu, zise fata.

Erau primele vorbe pe care le rostea.

Yashim îşi muşcă buza. De o jumătate de oră încerca să stea de vorbă cu ea.

La început, despre lucruri mărunte. De unde era? Da, cunoştea şi el locurile. Nu cu precizie, dar... îi schiţă verbal o imagine. Munţi. Ceaţă. Zorii ivindu-se în vale. Aşa era?

Nici o reacţie.

– Este inelul meu.

Apoi adoptase o atitudine mai dură.

– Noi credem că nu-ţi aparţine ţie. Bănuială gravă, acuzaţie gravă. Dacă nu ne spui ce ştii, o să fie rău de tine, fato.

– E al meu.

O luă cu binişorul.

– Hai, Anuk. Duci o viaţă pe care jumătate din femeile din Cerchezia ar da orice ca s-o trăiască. Ţi se îndeplineşte orice capriciu. Lux. O poziţie sigură, onorabilă şi *de invidiat*. O fată adorabilă ca tine. Patul sultanului şi apoi... cine ştie?

Ea îşi ţuguie buzele şi întoarse capul, răsucindu-şi o şuviţă între degete.

Trase cu ură de şuviţă şi-şi strînse buzele.

– Inelul meu, declară ea scurt.

– Înţeleg. Ţi l-a dat ea? o întrebă cu blîndeţe Yashim.

– Nu cred un cuvînt, îi întrerupse Kislar Agha. Toate mint ca nişte hiene.

Yashim ridică din umeri şi-şi stăpîni iritarea.

– Te rog. Eu pun întrebările. Anuk poate să dea ce răspuns doreşte, dar eu sper că va spune adevărul.

Kislar pufni. Fata îl fulgeră cu o privire dispreţuitoare.

– Nu mi l-a dat ea.

– Mda. Dar a existat vreo înţelegere, vreun tîrg legat de inel? Fata îl privi pieziş.

– Nu înţeleg ce vrei să spui. Oricum, ce importanţă are? Ea e moartă, nu? Hrană la peşti. Ce mai contează dacă am luat inelul?

Yashim se încruntă. Chiar trebuia să-i explice totuşi ce înseamnă un furt? Să jefuieşti un cadavru era ceva deosebit de dezgustător. Era un sacrilegiu. Dacă fata nu simţea măcar acest lucru, cum ar fi putut s-o abordeze?

– S-ar putea să aibă chiar foarte mare importanţă. Trăia sau murise cînd ai luat inelul?

Dar chipul ei frumos devenise din nou ermetic. Buzele se ţuguiaseră a îmbufnare; privirea ei era încăpăţînată şi de nepătruns.

Yashim le cunoştea pe aceste fete de la munte, crescute printre piscurile îndepărtate ale Cercheziei. Dure ca şi casele lor de piatră, ca şi potecile îngheţate în toiul iernii. Trăind cu aer, mereu în duşmănie cu vecinii. Dumnezeu

făcuse din neamul lor un neam frumos, mai ales femeile, dar îl înzestrase şi cu duritate.

Obosit, îi repetă întrebarea:

– Trăia? Sau murise? Fata nu răspunse.

La urma urmei, poate avea dreptate. Ce mai conta? Yashim se uită din nou la inelul din palma lui. Exact cum spusese cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor. Nu era nimic mai mult decît o tinichea cumpărată din piaţă, o simplă fîşie de argint cu un model uzat ce părea să înfăţişeze doi şerpi înghiţindu-şi cozile unul altuia.

Aruncă o privire către fată. Purta brăţări, un colier – toate din aur. Nu era neobişnuit aici, în harem, unde aurul şi podoabele din întreg imperiul ajungeau să satisfacă setea de – cum o numise Valide? – distincţie a femeilor? Cu toate acestea, Yashim ştia cum astfel de obiecte puteau să capete o semnificaţie pe care nimeni din afară n-ar fi sesizat-o şi n-ar fi ghicit-o, cum puteau deveni obiectul invidiei sau geloziei, deşi în sine nu valorau nimic, cum puteau duce la certuri aprige, la furii, la lacrimi, la bătaie.

Femeile sultanului crescuseră în condiţii grele. Ce însemna moartea la ele acasă? Mureau copii mici. Mureau femei dînd naştere unor copii care mureau, în timp ce bărbaţii mureau împuşcaţi în spate pentru vreun cuvînt nefericit – sau apucau să trăiască pînă la o sută de ani.

Moartea nu însemna nimic – ceea ce conta era onoarea. În munţii de unde veneau ele, orice patimă era lipsită de raţiune, era genul de loc în care oamenii se simţeau jigniţi la cel mai mic cuvînt şi lăsau ca neînţelegerea să se extindă, să ducă la vărsare de sînge vreme de generaţii întregi, cu mult după ce adevărata cauză era dată uitării.

„Oare era posibil, se întrebă Yashim, ca o astfel de vrajbă să se fi întins şi în interiorul palatului? Distanţa dintre Cerchezia şi Istanbul era mult prea mare. Şi nu numai geografică.

Iar şerpii, oare ce semnificaţie aveau? Încolăciţi în jurul inelului şi înghiţindu-şi cozile la nesfîrşit. Să fi fost vreun simbol al eternităţii, desprins din cine ştie ce aiureli păgîne vîndute ca marfă de către şamani în munţi?“

Yashim oftă. Avea senzaţia că îşi crea probleme acolo unde ele nici nu existau, că stîrnea complicaţii acolo unde nu era cazul. Că îşi pierdea timpul în zadar. Tot ce izbutise pînă acum fusese să ascută animozitatea pe care o ghicise între Anuk şi Kislar Agha.

– Asta-i tot, spuse el. Se înclină în faţa eunucului negru, apoi, luîndu-l de un braţ, îl trase deoparte. Mai dă-mi cinci minute, Kislar. Numai atît. Singur.

Privi în ochii injectaţi ai negrului, fără să poată ghici ce se petrecea în mintea lui.

Kislar mormăi:

– Îţi pierzi timpul, zise el. Ochii lui îl ocoliră pe Yashim, aţintindu-se asupra fetei.

– *Lala* va sta de vorbă cu tine între patru ochi. Fata ridică o privire lipsită de expresie. Ştii ce aşteptăm de la tine.

Zicînd acestea, părăsi încăperea.

49

Anuk urmări uşa închizîndu-se, apoi, foarte încet, îşi întoarse ochii spre Yashim. El avu senzaţia că abia acum îl privea pentru prima oară. Poate că nici nu conştientizase cu adevărat prezenţa lui acolo. Îi întîlni ochii întunecaţi, ghicind în ei o nouă teamă.

– Poftim, spuse el cu blîndeţe. Prinde-l.

Ochii ei urmăriră inelul zburînd prin aer. Întinse mîna în ultima clipă, cu mişcarea instantanee a unui şarpe. Strînse inelul în pumn şi-şi lipi pumnul de piept.

– Te-am mai văzut, zise ea cu glas stins. Yashim clipi rar, fără să-i răspundă. Anuk privi în jos şi-şi desfăcu degetele.

– O să mi-l ia din nou, spuse ea.

– Am să-i spun eu să n-o facă, o linişti Yashim.

Fata aproape că zîmbi. Un licăr obosit îi lumină o clipă chipul.

– Tu.

Yashim îi prinse faţa între palme.

– Cînd suferi, începu el rar, cînd ai pierdut ceva – sau pe cineva – eşti trist, nu-i aşa? Uneori o schimbare e bine-venită, alteori nu face decît să ne umple ochii de lacrimi. Cînd eşti tînăr, nu ştii ce înseamnă durerea sau pierderea. Dar tristeţea e aceea care ne face să ne dăm seama că sîntem în viaţă. Morţii nu jelesc. Chiar şi aici, există foarte multă tristeţe. Chiar şi în Sălaşul Fericirii. În Locul Fericit.

Tăcu. Anuk nu se clintise, doar freca încet inelul între degete.

– Nu trebuie să spui nimic, Anuk. Nu acum. Nu mie. Tristeţea îţi aparţine ţie şi numai ţie. Dar eu vreau să-ţi mai dau ceva, în afară de inel.

Anuk ridică bărbia.

– Un sfat. Yashim îşi înclină capul, întrebîndu-se cît de mult putea să-i spună. Cît ar înţelege ea. Nimic nu poate fi schimbat, Anuk. Pierderea nu se recuperează niciodată, durerea nu încetează niciodată. Asta-i soarta noastră, bărbaţi sau femei. Asta ne face... umani. Trebuie să înţelegi, Anuk, că amărăciunea nu este un mod mai bun de a suferi. Suferinţa are rostul ei, în schimb amărăciunea îţi invadează rana la fel ca o cangrenă. Treptat, puţin cîte puţin, pînă cînd te ucide pe dinăuntru. Şi, în cele din urmă, deşi trăieşti, de fapt eşti mort. Am întîlnit astfel de situaţii.

Anuk îşi strînse buzele. Privi în jos, clipind des.

– Pot să păstrez inelul? Glasul ei era timid şi tremurat.

Yashim rămase cu ochii la ea, tăcut. Încă vreo cîteva minute şi i-ar fi spus tot ce ştia. Şi poate, cu acest unic act de trădare de sine, amărăciunea ar fi revenit.

Puse mîna pe clanţă.

– Am să vorbesc chiar eu cu Valide, zise el.

Oricum, avea nevoie să discute cu ea. Ca să-şi respecte o promisiune. Ca să lanseze o invitaţie.

50

Seraschierul se trase pînă la marginea divanului, sprijinindu-se în călcîie, apoi se săltă în picioare.

– Ar fi trebuit să-mi spui. Tonul lui era scurt, corect. Nu ţi-am cerut să stai de vorbă cu străini. Cu necredincioşi.

Yashim, care şedea pe divan, îşi sprijini bărbia pe genunchi.

– Ştii de ce te-am chemat? Crezi că am făcut-o numai fiindcă voiam discreţie? Privi mînios către Yashim. Pentru că mă aşteptam să acţionezi rapid. Mie îmi mor oamenii. Vreau să ştiu cine-i ucide şi nu am mult timp la dispoziţie. Mai este exact o săptămînă pînă la trecerea în revistă. Zilele s-au scurs şi nu mi-ai

raportat nimic. În Crimeea ai lucrat destul de repede. Vreau să te văd făcînd acelaşi lucru şi aici, la Istanbul. Venele de la tîmple îi pulsau. Poezii. Călătorii cu birja. Asta nu-mi spune nimic.

Yashim se ridică în picioare şi se înclină. Cînd ajunse în prag, seraschierul zise:

– Acele întîlniri au fost aranjate de mine. Mantia lui Yashim se răsuci în loc.

– Întîlniri?

Seraschierul se sprijini de fereastră, cu mîinile la spate.

– Întîlnirile cu ruşii. M-am preocupat ca băieţii mei să primească educaţie. Să prezinte arma şi să-l salute pe un ofiţer de grad superior! Bun. Să înveţe cum să încarce o armă pe la chiulasă sau să facă instrucţie ca un francez? Asta nu-i tot. Într-o bună zi, ne vom lupta cu ruşii. Sau cu francezii. Sau cu englezii. Cum gîndesc ei? Cu cîtă tragere de inimă luptă soldaţii lor? Cine sînt eroii lor? Dacă înţelegi eroii altui neam, poţi să afli multe lucruri. Seraschierul îşi trosni încheieturile degetelor. Aş putea pretinde că nimic din toate acestea nu contează. A fost un timp cînd ne întîlneam duşmanul în luptă şi-l striveam sub picior. Eram foarte buni. Dar vremurile s-au schimbat. Nu ne mai mişcăm la fel de repede ca altădată, în schimb, inamicul a devenit mai rapid. Nu ne putem permite să nu-i luăm în seamă – pe ruşi, pe francezi. Da, pînă

şi de la egipteni avem ceva de învăţat, dar nu dacă stăm aici, la Istanbul, trăgînd din narghilele şi încercînd să ne imaginăm cum sînt ei. Trebuie să mergem la ei şi să aflăm cum gîndesc.

Yashim se scărpină după ureche.

– Şi crezi că ofiţerii dumitale pot învăţa toate acestea stînd la cafea cu ataşatul militar al Rusiei?

„Nu-i militar, îşi zise seraschierul. Nu-i nici măcar bărbat.“ Vorbi cu o precizie exagerată:

– Mai deunăzi m-ai întrebat dacă vorbesc franceza. De fapt, n-o vorbesc. La ora actuală, avem cărţi, dicţionare, care dau toate cuvintele în turcă şi în franceză, ca oamenii să poată descifra o parte dintre manualele franţuzeşti. Aşa ceva nu exista în tinereţea mea. N-am cunoscut pînă acum nici un francez, afară de ofiţerii pe care-i angajăm ca să ne instruiască oamenii. Nici un englez şi nici un rus. Şi, desigur, nici o femeie de-a lor. Bineînţeles că nu. Nici n-aş şti cum să... Se întrerupse, îmbrăţişînd aerul cu braţele întinse. Cum să reacţionez. Cum să vorbesc cu ele. Înţelegi? Acum treizeci de ani nici nu mi-ar fi dat prin minte aşa ceva. Acum mă gîndesc tot timpul la asta.

– Înţeleg.

Yashim simţi un val de compasiune pentru seraschier, îmbrăcat în uniforma lui

occidentală, cu cizmele lui practice, cu tunica lui încheiată la toţi nasturii. Erau simboluri pe care comandantul le suporta, fără să le înţeleagă precis rostul, la fel ca oamenii săraci cu duhul din bazar, care erau convinşi că nici un leac nu-i bun dacă nu-ţi produce şi puţină durere. Cizme magice, nasturi magici. Magie *ferenghi.*

– Lucrurile se mişcă repede. Chiar şi aici. Seraschierul îşi frecă bărbia cu palma, cu ochii la Yashim. Sultanul recunoaşte că trecerea în revistă a armatei îi oferă o ocazie. Lunea următoare tot oraşul va fi de faţă. Oamenii vor vedea stindardul Profetului în fruntea trupelor. Tropot de cavalerie, alămuri sclipitoare, cai superbi. Vor fi şiruri lungi de soldaţi, mergînd în pas de marş. Indiferent ce cred oamenii despre noi, oricum vor fi mişcaţi. Vor fi impresionaţi, n-am nici o îndoială. Mai mult decît atît, priveliştea le va trezi mîndria. Seraschierul îşi ridică bărbia odată cu poporul, cu nările umflate de parcă deja ar fi adulmecat ceva în aer. Cu ocazia evenimentului, sultanul va emite un edict. Un edict care ne va duce în direcţia pe care el vrea s-o urmăm. Iar noi trebuie să-l sprijinim. Să încercăm să învăţăm lucrurile bune pe care le putem prelua de la necredincioşi. Chiar şi stînd la cafea cu ruşii, după cum spuneai.

Dar Yashim nu-l mai asculta.

– Un edict?

Seraschierul coborî glasul.

– Nu văd de ce să nu-ţi spun. Se vor face schimbări în multe privinţe. Egalitatea oamenilor sub o singură lege. Administraţie. Miniştri în loc de paşale şi altele asemenea. După modelul reformelor armatelor din ţările occidentale – şi tot nu va fi suficient. Bineînţeles că nu.

Yashim era copleşit. Ce ştia el? Peste şase zile un edict imperial. Un ordin aducător de schimbare. Se străduí să-şi alunge gîndurile care i se învălmăşeau în minte.

– Dar de ce ruşii? De ce nu ne trimitem ofiţerii să ia ceaiul cu englezii? Sau să bea vin cu ambasadorul Franţei?

Seraschierul îşi trecu palma peste ceafa lui de taur.

– Ruşii... s-au arătat mai interesaţi.

– Şi nu vi s-a părut cam suspect?

– Nu sînt un naiv. Am mers la risc. Ofiţerii din Gardă erau... cum să spun? La adăpost. Mi s-a părut mai sigur pentru ei să comit unele greşeli, acum, la Istanbul, decît să fiu un ignorant mai tîrziu, pe cîmpul de luptă.

„Şi totuşi, poate pe cîmpul de luptă tinerii ar fi supravieţuit“, se gîndi Yashim.

La Istanbul nu avuseseră nici o şansă.

51

Omul care ucide în beznă nu se teme de întuneric.

El aşteaptă întunericul. Se poate bizui pe întuneric, el vine întotdeauna.

Întunericul îi e prieten.

Era în picioarele goale, ca să nu facă nici un zgomot. Ştia că nu va face nici un zgomot.

Cu ani în urmă, fusese unul dintre Oamenii Tăcerii. Parte din elită. Acum privea lumina zilei crescînd printre gratiile de deasupra capului. Peste patru ore avea să ridice gratiile fără efort şi fără zgomot, ca pe o pană, ca să-şi înceapă treaba. Deocamdată însă, mai avea de aşteptat.

Îşi aminti ziua în care fusese ales. Colonelul era aşezat în mijlocul cazărmii, cu un trandafir pe genunchi, cu ochii legaţi, cerînd oamenilor să se apropie unul cîte unul. Să ia trandafirul şi să se înapoieze la locul lor. Răsplata: o slujbă la pompieri.

Pardoseala de piatră era presărată cu boabe uscate de mazăre.

Nimeni nu avusese atîta îndemînare şi răbdare ca el. Atîta stăpînire de sine. Vreo cîţiva ajunseseră la trandafir, dar nerăbdarea le jucase o festă.

Îl învăţaseră cum să se mişte în întuneric, fără zgomot. Era simplu. Îl învăţaseră cum să

trăiască sub pământ. Îl îngropaseră de viu, lăsîndu-l să respire printr-o trestie.

Îi explicaseră ce se întîmpla cu umbrele, ce vedea ochiul, deosebirea între o mişcare şi alta.

Îi porunciseră să fie o umbră. Să trăiască asemenea unui şobolan. Să muncească la fel ca un miner. Să ucidă precum şarpele.

Răbdare. Supunere. Timpul, spuneau ei, e o iluzie – orele trec ca nişte clipe, clipele pot părea o viaţă de om.

Strecoară-te pe nesimţite pe sub liniile inamicului. Ascunde-te în întăriturile lui ca un şobolan. Ascute-ţi auzul la genieştii inamici, la contramine, la scîrţîitul pilonilor. Absoarbe întunericul ca pe o a doua piele. Ucide în tăcere.

Iar dacă vei fi capturat – se mai întîmpla, la aşa o depărtare de liniile proprii –, nu sufla o vorbă. Nu ceda nimic.

Oricum, ei nu vorbeau prea mult. Faptul era pe placul lui, niciodată nu fusese un vorbăreţ. Genieştii erau Oamenii Tăcerii.

Nu avusese nevoie de prieteni cîtă vreme făcuse parte din corp. Aparţinea corpului. Împărţea cu camarazii lui acelaşi crez. Iar crezul îl ajutase să răzbească, nu? Să răzbească prin tunelul cel îngust. Să îndure amorţeala muşchilor. Să învingă spaima şi

panica, ajungînd în miezul nemişcat şi etern al tuturor lucrurilor.

Apoi urmase Trădarea. Bombardarea cazărmii. Praf, ziduri năruite, aşchii de piatră. Un zid rămas în aer cîteva clipe înainte de a se prăbuşi. Îşi amintea acel moment: un zid întreg, înalt de nouă metri, smuls din temelie şi proiectat prin aer.

Îşi amintea cum zidul se îndoise şi se încovoiase asemenea crupelor unui cal în galop. Ca şi cum aerul însuşi ar fi fost dens ca apa. Un moment care-i păruse o eternitate.

Şi astfel îi lăsase suficient răgaz să caute o groapă şi să se rostogolească în ea.

Ca un om îngropat. Dar nu mort. Respirînd printr-o răsuflătoare dintre sfărîmături. Pe care şi-o săpase încet, mişcînd treptat molozul cu tot trupul, ca un vierme în căutarea stropilor de rouă.

Grilajul de deasupra capului devenise invizibil. Dar genistul îl putea distinge printr-o mişcare imperceptibilă a capului. Folosind lumina pe care alţii n-o puteau vedea.

Ridică bărbia. Sosise clipa. Tot ce conta era răbdarea. Tot ce conta era supunerea.

Aveau să moară oameni. Trebuiau să moară oameni. Numai moartea putea binecuvînta renaşterea imperiului. Numai sacrificiul putea purifica şi proteja sfintele altare. Cei patru pilaştri *karagozi*.

Asasinul îşi pipăi punga de la brîu. Atinse pămîntul cu palma. Apoi începu să se mişte, ca o pisică.

52

Yashim se aplecă în faţă, cu ochii aţintiţi asupra paginii numărul 34 din *Les Liaisons dangereuses*. Degeaba însă. De jumătate de oră, cartea rămînea deschisă în acelaşi loc.

A cui lege avea să fie? Ceva de genul legilor franceze, care permiteau grecilor să aibă o ţară, în schimb refuzau să acorde polonezilor acelaşi drept? Şi va funcţiona această lege la fel de bine în munţii Bulgariei ca în deşerturile Tripolitaniei?

Saltul necesar? Poate. O sigură lege pentru toată lumea, indiferent de credinţă, de limbă sau obîrşie. De ce nu? Se îndoia că ar fi fost un sacrilegiu, dar... multă lume o va considera aşa, nu?

În timp ce răsucea aceste lucruri în minte, Yashim se întrebă cine anume mai ştia despre edict. Desigur, sultanul şi vizirii. Fără îndoială, demnitarii de rang înalt, ca seraschierul. Capii religioşi – muftiul, rabinul, patriarhul? Probabil. Dar preoţii sau imamii? Nu. Şi nici oamenii de rînd din oraş. Aceştia aveau să fie luaţi prin surprindere. Cum fusese luat şi el.

Închise brusc cartea şi-şi coborî pleoapele, lăsîndu-se pe spate pe divan.

În ultimele cîteva ore sucise problema în minte zeci de ori. Vor urma necazuri, era convins de asta.

Dar mai era ceva, nu-i aşa?

Ceva ce ştia că există acolo, ca o figură pierdută în mulţime. Ceva care-i scăpase.

53

Omul se ridică brusc în capul oaselor.

„Mi-a simţit mirosul“, îşi spuse ucigaşul. Asta făcea lucrurile şi mai interesante. Fusese antrenat să se strecoare ca un miros, nu ca o fiinţă omenească. Acum mirosul nu-l mai părăsea.

Omul adulmecă în aer. Un trosnet.

Omul se ridică încet în picioare. Cu un cuţit în mînă. De unde venea şi asta?

Ucigaşul zîmbi. Îşi pipăi punga. Degetele lui se încleştară pe ceva rigid.

Omul cu cuţitul stătea chircit, cu gîtul întins.

– Cine-i acolo? Ce vrei? Ucigaşul nu se clinti.

O adiere prinse perdeaua zdrenţuită din dreptul ferestrei, care începu să fîlfîie. Omul cu cuţitul se răsuci brusc, apoi reveni la poziţia iniţială. Încercă să distingă prin întuneric.

Îşi lungi gîtul. Apoi, foarte încet, întoarse capul. Încerca să prindă un sunet.

Ucigaşul aştepta. Urmărea cu privirea. Omul întoarse capul încă puţin.

Cu o smucitură a încheieturii, ucigaşul scoase laţul. Îl aruncă apoi cu un icnet sălbatic şi omul cu cuţitul simţi că-i fuge pământul de sub picioare şi-şi duse amîndouă mîinile la gît.

Ucigaşul smuci laţul cu şi mai multă violenţă.

Omul începu să-şi mişte cuţitul la întîmplare prin aer, încercînd să reteze laţul. Ucigaşul ieşi din umbră şi-l trînti la podea. Prinse mîna care ţinea cuţitul şi-şi înfipse degetul mare între tendoane: mîna se deschise cu un zvîcnet şi cuţitul căzu zăngănind pe podea.

Acum ucigaşul era călare pe victimă. Ducînd o mînă la brîu, scoase o lingură de lemn.

Omul de pe podea se sufoca.

Ucigaşul slăbi strînsoarea doar o clipă. Victima căscă gura după aer, tremurînd din toate încheieturile, dar era o falsă speranţă. Ucigaşul vîrî lingura de lemn sub laţ şi începu s-o răsucească.

54

Un bărbat gras şi somnoros simţi cum cineva îl împinge jos din pat, apoi se izbi de

pardoseală. Deschise ochii şi văzu două picioare de femeie.

– Ei, floricico! Ia-ţi boarfele. Hai, iubire, întinde-o, eu am terminat. Du-te!

Se îmbrăcă buimac şi în mare grabă. „Să plec, se gîndi el. Banii sînt pe masă, o tulesc într-o clipă.“

Femeia îl privi cum îşi lua tălpăşiţa.

Pentru seara aceea, terminase. Cel puţin, terminase cu treburile din exterior. De acum încolo, n-avea să mai vină nimeni.

Cel din camera de la etaj ştia probabil că ultimul client plecase. Îi mai rămînea un singur lucru de făcut, cel mai rău.

Începu să urce treptele, cu lampa în mînă. În capul scării se opri, urechea ei nu prindea nici un zgomot.

Foarte încet, întredeschise uşa. Odaia mirosea îngrozitor.

Vîrî capul pe uşă, fără zgomot. Întinse mîna în care ţinea lampa şi umbrele începură să danseze în încăpere.

Cu luni în urmă, femeia îşi pierduse credinţa în Dumnezeu. Îl implorase, se rugase Lui, Îl conjurase noapte de noapte şi fiecare nou răsărit de soare îi aducea acelaşi răspuns. Atunci Îl blestemase. Nimic nu se schimbase. În cele din urmă, Îl dăduse uitării.

Dar ceea ce vedea acum era aproape o revelaţie.

– Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne, murmură ea.

55

Odată cu primii zori, Yashim coborî treptele pînă la malul apei, încă ţinînd în mînă însemnările scrise de cadiu la puţin timp după rugăciunea de dimineaţă. Cînd se instală în barcă, hîrtia era deja atinsă de umezeala de dimineaţă a Istanbulului, ceva între ceaţă şi burniţă, dar oricum, nu mai avea nevoie s-o recitească.

În timp ce luntraşul trăgea cu nădejde de vîslele lui grele, îndreptînd caicul spre Capul Seraiului, Yashim îşi adună genunchii pe perna din păr de cal şi-şi lăsă mecanic greutatea pe braţul stîng, ca să echilibreze barca aceea fragilă. Cadiul îi scrisese despre o lingură de lemn: după ce văzuse sacul de oseminte şi lingurile de lemn răsturnate pe podea cu numai o zi în urmă, coincidenţa îl îmboldise să-i dea de ştire lui Yashim.

Douăzeci de minute mai tîrziu, vîslaşul întoarse luntrea şi o lipi de treptele de la Yedikule, cu strigături şi mişcări energice din vîsle.

De îndată ce dădu cu ochii de omuleţul întins cu faţa în jos în noroi, cu o lingură de lemn prinsă strîns la ceafă, Yashim îşi dădu seama

că nu avea de-a face cu cel de-al patrulea cadet. Cadavrul avea mîinile aduse pe lîngă urechi, genunchii uşor îndoiţi şi spinarea arcuită, astfel încît lui Yashim îi apărea de parcă s-ar fi uitat într-o gaură făcută în noroi.

Yashim întoarse cadavrul cu faţa în sus şi-i cercetă chipul. Ochii ieşiţi din orbite. Limba atîrnînd.

Clătină din cap. Paznicul de noapte, care stătuse chircit în apropiere de cadavru vreme de cîteva ore, scuipă pe jos.

– Îl cunoşti?

Paznicul de noapte ridică din umeri.

– Se-ntîmplă, nu? Măsură cadavrul din priviri şi se lumină la faţă. Păi, da. Băiat de treabă. Făcea cîte un favor la unu' sau la altu'. Adi-cătelea femei, 'nţelegi? Chestii d-astea.

Se scărpină în cap.

– Da' era afurisit, să ştii. Mintea lui simplă lunecă în extrema cealaltă. Cam al dracu', după mine. Nu-l iubea deloc femeile, deloc.

Yashim oftă.

– Ce ţi-e şi cu femeile. Vrei să spui că avea un bordel?

– Mda, cam aşa ceva. Şi-avea o faţă cum nu întîlneşti pe toate drumurile.

Yashim se îndepărtă, cu picioarele plescăind prin noroi pînă la glezne. Ceva mai departe pe chei, zări poarta unei curţi şi porni, printre gunoaiele risipite la tot pasul, în căutarea unei

pompe de apă. Apăsă mînerul pompei. Un firicel subţire de apă maronie se prelinse din canea.

Locatarii caselor din jur începeau să se trezească. Un oblon se trînti de perete şi o femeie se aplecă în afară la una din ferestrele de la etaj.

– Hei, ce tot faci acolo?

– Mă spăl pe picioare, murmură Yashim.

– Vezi c-arunc găleata asta, aşa că fii atent.

Yashim se grăbi să se îndepărteze, cu picioarele încă pline de noroi. Ce cartier infect!

Dădu colţul, sperînd să găsească vreo birjă sau măcar o lectică. Pe fiecare prag zăcea cîte un cerşetor zdrenţăros sau sforăia cîte un beţivan. Unii dintre ei îl urmăreau pe Yashim cu priviri buimace. Cîrciumile ar fi trebuit să se închidă la miezul nopţii, dar Yashim ştia că, de regulă, rămîneau deschise cîtă vreme mai aveau clienţi cu bani în buzunar, iar cînd aceştia ajungeau cu pungile goale şi cu burdihanul plin, cîrciumarii le făceau vînt în stradă. Yashim nu putea înţelege ce-i atrăgea pe oameni la cîrciumă. Preen îi explicase odată, cînd îi spusese că ei îi plăceau cîrciumile pentru amestecul lor de veselie şi tristeţe.

– În afară de beţivi, nu se ştie niciodată pe cine ai să întîlneşti acolo sau de ce-au venit. Fiecare are o poveste. Mie îmi plac poveştile, îi spusese ea.

Prea multe poveşti sfîrşeau astfel, se gîndi Yashim. Înecat cu propria vomă, pe un prag îngheţat. Sau mort, cu capul cufundat în noroi, ca proxenetul cocoşat pe care tocmai îl văzuse, exact în ton cu cartierul.

Parcă Preen îi povestise că stătuse de vorbă cu un cocoşat? Un şobolan ticălos din port, care-i făcuse silă.

Şi care-i povestise despre cadeţii care se întîlniseră cu rusul în Grădinile Yeyleyi.

Informatorul ei.

Iar acum, în noroi, zăcea un proxenet cocoşat, mort cu puţină vreme în urmă.

În nici un caz victima unei crime pasionale. A unei lovituri date cu prea mare forţă. A unui cuţit de bucătărie aflat la îndemînă.

Nu. Aici era mîna unui profesionist. Cineva care ucidea cu un laţ... şi cu o lingură de lemn.

Yashim o luă la fugă.

56

Fiecare oraş are cartiere care abia îşi ţin echilibrul pe muchia respectabilităţii, care nu au nimic de-a face cu faptul că se află aproape de centrul plin de bani şi vrednic de invidie. Oricît de spaţioase ar fi casele, oricît de confortabile, ele sînt întotdeauna pîngărite într-un mod nedefinit de permanenta trecere a

altor oameni: oameni care îşi iau locuinţă pentru o săptămînă sau chiar pentru o noapte; care vin şi pleacă, înapoindu-se sau nu, şi ale căror scopuri sînt imediate şi prea confuze pentru a fi înţelese pe deplin. Nimeni nu întreabă. Nu se fac nici un fel de presupuneri. Banii sînt plătiţi în avans, încrederea e marfă rară. Preţurile sînt întotdeauna ceva mai mari decît în altă parte, însă clienţii fie sînt încîntaţi să nu aibă de mers prea mult, fie nu au cunoştinţă de alte posibilităţi, fiind străini de faţa locului.

Cu toate acestea, Preen era cumva un locatar stabil şi-şi plătea chiria cu regularitate. Proprietarul nu avea ce să-i reproşeze – abia dacă ştia de existenţa ei; el era trimis la cafenea, unde toată ziua juca table cu alţi bătrîni, fiind chemat acasă numai dacă nevasta voia să-l verifice pe un nou solicitant sau să vîre spaima într-un chiriaş recalcitrant.

Fără modestie, proprietăreasa lui Preen îşi conducea cea mai mare parte a afacerilor ţipînd din spatele unui paravan zăbrelit, aflat la baza scărilor. Paravanul avea o ferestruică prin care oamenii făceau plăţile: întindeau banii prin ferestruică, iar ea îi înşfăca. Dacă voia să arunce o privire, îşi lipea un ochi de zăbrele. Odaia ei, aflată în spatele paravanului, era destul de întunecoasă.

În acel moment, femeia tocmai urmărea din ochi un negru mărunţel luptîndu-se cu o cobiliţă de care se legănau două vase chinezeşti. Fără să acorde vreo atenţie perechii de ochi despre care ştia că-l pîndesc din spatele paravanului, omul îşi cără povara prin dreptul uşii şi alergă în curte cu genunchii îndoiţi sub greutate. Proprietăreasa îi urmărea mişcările cu invidie şi iritare.

Nu ţinea neapărat ca el să care lături la canal în fiecare dimineaţă. Dar negrul cel mărunţel pe care-l angajase pentru această treabă ştia înaintea ei tot ce se întîmplă.

Negrul se întoarse cu vasele goale şi le aşează alături de altele, dispuse în şir, la uscat. Apoi se duse la paravanul cu zăbrele.

– Trei bărbaţi la numărul cinci. La opt n-a dormit nimeni peste noapte, dar miroase tare rău.

Proprietăreasa îşi supse buzele, apoi le dădu drumul. Numărul cinci era închiriat pe o săptămînă unui domn singur. O să-l ia ea la întrebări mai tîrziu, cînd vor încerca să plece pe furiş. Cît despre numărul opt, nu era prima oară cînd femeia nu venea acasă noaptea. Mirosul urît era motivul pentru care proprietăreasa nu-şi lăsa chiriaşii să aducă mîncare în camere.

Dacă avea timp, se gîndi ea, va merge şi va arunca acel ceva care se alterase în odaia lui Preen.

În prag se ivi un bărbat. Proprietăreasa îl recunoscu imediat ca fiind un prieten al locatarei de la numărul opt.

Bătu în zăbrele cu încheieturile degetelor.

– Nu vă mai obosiţi să urcaţi, croncăni ea pe ceea ce spera a fi un ton prietenos. Numărul opt era cea mai bună chiriaşă a ei. E plecată.

Yashim îşi încordă privirea spre zăbrele.

– Adică a plecat azi-dimineaţă?

Era puţin probabil. Negrul cel mărunţel luă un mop şi începu să şteargă coridorul, rînjind cu gura pînă la urechi.

– N-are importanţă, răspunse proprietăreasa. Deocamdată nu-i acasă. Am să-i spun că aţi căutat-o, *efendi*.

– Bine, mulţumesc. Şi fii amabilă, dă-i acest mesaj.

Yashim rupse o foaie din carneţelul pe care-l purta asupra lui, scrise în grabă cîteva cuvinte şi o împături. Ferestruica se lăsă în jos şi o mînă zbîrcită ţîşni prin deschizătură, gata să apuce foaia.

– E important să primească mesajul cît mai curînd posibil, adăugă Yashim. Nu ştii unde a plecat?

– Voi avea grijă să-l primească, declară femeia pe un ton categoric. Yashim şovăi. Mai

putea oare face şi altceva? Se gîndi să urce şi să lase un alt mesaj în cameră, dar era prea tîrziu. Zgripţuroaica din spatele ferestruicii luase mesajul, iar servitorul negru spălase deja coridorul.

Îşi luă rămas-bun de la ferestruică şi ieşi în stradă.

57

Cînd Preen se înapoie la locuinţa ei cu chirie, era deja întuneric. Nu că ar fi avut prea multe treburi în acea zi; activitatea avusese loc cu o noapte în urmă, o petrecere între bărbaţi, unde se servise alcool şi Preen acceptase să bea şi ea un pahar după ce dansase. Încălca astfel una dintre regulile ei de aur, dar chiar şi regulile de acest fel sînt făcute tocmai pentru a fi încălcate, îşi spusese ea, în timp ce trecuse de la primul pahar la al doilea, iar viitorul mire îi punea întrebări neliniştite despre noaptea nunţii.

Aşa se făcea că sfîrşise prin a rămîne peste noapte, dormind pînă tîrziu şi trezindu-se mahmură.

Ceilalţi oaspeţi plecaseră de mult, luîndu-l cu ei şi pe mire. Preen îşi amintea vag că în zorii zilei auzise rîsete şi gemete înăbuşite, apoi se întorsese pe cealaltă parte şi adormise din

nou. O armeancă foarte grasă, pufnind dezaprobator, îi făcuse o cafea, după care Preen îşi petrecuse restul zilei la băi, cu un prosop înfăşurat în jurul capului.

În drum spre casă se oprise la o patiserie, dar mahmureala îi tăiase pofta de mîncare, aşa că se mulţumise să ronţăie puţin din prăjitură, după care îl rugase pe vînzător să i-o împacheteze. Acum o avea în geantă, dar tot ce-şi dorea Preen era să urce în odaia ei şi să doarmă. Împinse uşa şi proprietăreasa bătu imediat în paravanul cu zăbrele.

– Ai un mesaj, îi strigă ea cu glas ascuţit. Ferestruica se deschise şi Preen văzu mîna femeii întinzîndu-i o foaie împăturită.

– Mulţumesc, zise ea. Poţi să-mi dai o lumînare?

– Spunea că-i urgent. Era prietenul acela al tău care a trecut pe aici mai deunăzi. Cel care vorbeşte frumos. Uite, ţine.

„Adică Yashim“, se gîndi Preen, luînd lumînarea. Ca de obicei, nu primea decît un capăt de lumînare. Proprietăreasa era atentă la astfel de lucruri. Preen se întrebă dacă nu cumva ar fi fost cazul să plece din nou şi să încerce să dea imediat de Yashim; cert era că nu putea citi mesajul, dar proprietăreasa nu trebuia să afle acest lucru.

Poate dacă bătrîna n-ar fi stat la baza scării cu lumînarea în mînă, Preen s-ar fi dus să-l caute

pe Yashim. Sau dacă proprietăreasa n-ar fi adăugat, pe ceea ce putea fi luat drept ton confidenţial, că ar fi recunoscătoare dacă toţi locatarii şi-ar aminti să nu ducă mîncare în cameră – mirosul din camera lui Preen îl deranjase pe omul de serviciu.

Preen urcă încet scara. În acest anotimp, în casă era curent în permanenţă şi ciotul de lumînare trebuia ferit, să nu se stingă. La etajul doi o luă la stînga, pe un coridor cu tavanul jos, trecînd prin faţa a două uşi, amîndouă închise şi tăcute, apoi ajunse la scăriţa în spirală care ducea la odăiţa ei. Urcă încet, urmînd meandrele abrupte ale scării, care îi displăcuseră întotdeauna, fiindcă într-un fel o despărţeau de restul casei, izolînd-o.

Privi în sus şi văzu uşa. Pe scările înguste, umbrele dansau ca un cîrd de maimuţe sălbatice.

Se opri şi adulmecă aerul. Simţea un miros, exact aşa cum îi spusese proprietăreasa. Se întrebă pentru prima oară ce putea fi. Poate murise vreun şobolan sub scîndurile duşumelei. Cutremurată de un fior, întinse un deget prin aer.

Dar mai era ceva ce nu-i plăcea la scările astea, la uşa asta: faptul că trebuia să întindă mîna prin întuneric ca să deschidă zăvorul pe dinăuntru.

Era ca şi cum şi-ar fi vîrît degetul într-o gură neagră.

58

După ce-i lăsase proprietăresei mesajul pentru Preen, Yashim se înapoiase la Arhivele Imperiale. În lumina zilei, cu soarele palid de iarnă filtrat prin ferestrele înalte, locul nu mai părea deosebit, atmosfera era mai ternă. Dar schimbarea mai avea încă o cauză. Erau de serviciu cîţiva arhivari, însă Ibou, băiatul sudanez, nu se afla printre ei. „Îngerul Bibliotecii“, cum îl numi Yashim în gînd.

Şeful arhivarilor era un individ cu o figură posomorîtă şi cu mustăţi pleoştite, nu un eunuc, ci un absolvent bătrîn al şcolii de la palat.

– Divanul are consiliu, explică el mohorît. Vino după-amiază. Dar Yashim nu avea chef să revină după-amiază.

– E ceva urgent, spuse el.

Arhivarul îl pironi cu ochii lui trişti. Arăta teribil de afectat, dar Yashim avea o bănuială că era doar leneş.

– Am nevoie de ajutor acum. Dacă vine vreun ordin de la consiliul vizirilor, te poţi întrerupe.

Arhivarul abia încuviinţă, umflîndu-şi obrajii.

– Scrie o cerere. Vom vedea ce putem face.

Yashim se rezemă cu coatele de masa de lectură, mestecînd capătul unui creion. În cele din urmă, scrise: „Foişoarele de foc din Istanbul. Detalii privind amplasamentul“. Apoi, ca şi cum s-ar fi gîndit mai bine, adăugă: „Rezumat al costurilor de renovare/întreţinere între 1650–1750“, ca o precizare cu mai multe şanse de a descoperi ce voia să ştie.

Arhivarul admise cererea cu un mormăit scurt, fără a se mai obosi s-o citească. Hîrtia rămase pe biroul lui mai mult de douăzeci de minute, timp în care el răsfoia cu degetul un volum de cifre *in quarto,* iar Yashim se plimba încoace şi încolo lîngă uşă. În cele din urmă, arhivarul luă volumul, îi aruncă o privire şi sună din clopoţel.

Subordonaţii săi îşi făcură intrarea cu acelaşi aer de suficienţă plictisită, clătinînd din cap şi ridicînd din cînd în cînd ochii spre Yashim, de parcă l-ar fi suspectat că venise acolo doar ca să le pună răbdarea la încercare. Într-un tîrziu, unul dintre ei se făcu nevăzut printre teancurile de documente. Se întoarse cam după un ceas.

– Nu avem nici o referire specifică la amplasamente. Există două volume de cifre legate de serviciul de pompieri în general. Cifrele depăşesc perioada pe care ai menţionat-o. Vrei să le vezi?

Yashim îşi stăpîni pornirea de a-l trage de nas.

– Da, te rog, răspunse el fără ezitare.

Arhivarul se îndepărtă tîrşîindu-şi picioarele. Se înapoie cu două cărţi neobişnuit de mici, mai mici decît mîna lui Yashim, şi legate în pînză albastră. Cea mai veche din ele, acoperind în linii mari perioada dintre începutul secolului al XVII-lea şi anul 1670, era foarte uzată, iar legăturile dintre pagini erau atît de putrede, încît foile se desprindeau mai multe odată, ameninţînd să cadă cu totul dintre coperţi.

Arhivarul se încruntă.

– Nu ştiu dacă te pot lăsa să studiezi acest document, începu el. Yashim nu se mai stăpîni.

– N-am aşteptat toată dimineaţa ca să mi se spună că nu sînt în stare să păstrez ordine în cîteva pagini. Am să studiez cartea aici, pe bancă. N-am s-o scutur, nici n-am s-o fîlfîi, nici n-am să arunc cu foile în aer.

Cu toate acestea, cele două cărticele îl dezamăgiră. După o jumătate de oră, Yashim nu reuşise să găsească decît trei referinţe, două legate de foişorul din Stambul, care arsese de două ori din temelii, şi cea de-a treia legată doar vag de foişoarele de foc, fără să le enumere sau să le denumească. Menţiunile din micul registru fuseseră scrise de mai multe mîini, ceea ce făcea ca descifrarea unora mai vechi să fie pe cît de dificilă, pe atît de agasantă.

În timp ce se străduia să descifreze o menţiune scrisă într-o caligrafie foarte veche, Yashim îşi aminti deodată de mesajul lăsat lui Preen. Mesajul fusese destul de limpede şi, dacă ea îi urmase sfatul, acum se afla probabil în siguranţă, în vreo cafenea de pe Kara Davut, aşteptîndu-l şi atrăgînd privirile bărbaţilor. Gîndul îl făcu să zîmbească, dar zîmbetul îi îngheţă pe buze.

Mesajul către Preen era un avertisment, instrucţiunile date erau clare. Lăsînd deoparte înfloriturile de stil, dar cu o caligrafie exagerat de alambicată, Yashim scrisese cîteva rînduri pe care le putea citi oricine, chiar şi un copil.

„Sîntem chit, doar atît.“

Dar numai un copil care ştia să citească.

59

Înfiorată, Preen îşi vîrî degetul în gaura neagră din uşă, apoi îl îndoi, bîjbîind în sus după zăvorul mic de lemn.

Îl simţi cu vîrful unghiei şi-l ridică. Uşa se deschise şi un curent brusc de aer încărcat de miros dulceag şi neplăcut de carne alterată îi stinse lumînarea din mînă. Icni speriată şi se trase înapoi în întuneric.

Uşa se trînti de perete. În aceeaşi clipă, Preen simţi ceva atingîndu-i în treacăt obrazul, cu un

bîzîit ca de insectă. Îşi feri brusc capul, se poticni şi călcă în gol de pe ultima treaptă a scării cufundate în întuneric. Se prăvăli cu zgomot, ricoşînd în zid, şi se rostogoli pe o parte pe scara îngustă.

Căzu grămadă, cu trupul învineţit, cu faţa lipită de podeaua coridorului. Braţul drept îi pulsa de durere. Timp de cîteva secunde nu se mişcă, neauzind decît zvîcnetul sîngelui în tîmple şi propria respiraţie întretăiată. În întuneric i se părea că suflă nefiresc de tare.

Apoi urechea ei prinse un trosnet înăbuşit pe scări, undeva în spate, aproape de picioare, ca şi cum cineva ar fi încercat să vadă dacă treapta de lemn îi susţinea greutatea.

Zgomot făcut de cineva care se apropia de ea prin întuneric.

Cineva cobora scara, venind dinspre odaia ei.

Zvîncnind instinctiv, îşi trase picioarele şi se rostogoli înspre coridor. În clipa cînd îşi lăsă greutatea pe braţ, o durere ascuţită o săgetă din umăr pînă în gît, smulgîndu-i un ţipăt.

Dar ţipătul îi muri pe buze.

60

Yashim, care urca treptele cîte două odată, o auzi pe Preen prăvălindu-se pe scări. Ajungînd la etaj, se prinse de perete şi-şi făcu vînt după

colţ, pe coridor. Întunericul îl împiedica să se orienteze. Auzi un alt zgomot pe hol şi strigă:

– Preen!

Fără să şovăie, urcă două trepte pe întuneric. Numai două, dar ele îi salvară viaţa. Nu apucă să mai facă alt pas că se trezi împins în spate cu o forţă care, cu cîteva secunde mai înainte, l-ar fi azvîrlit pe scări în jos. Simţi o lovitură cumplită în obraz şi se izbi cu spatele de perete, cu plămînii brusc goliţi de aer.

În timp ce încerca apoi cu disperare să-şi recapete suflul, îi fulgerară prin minte două lucruri. Unul, că era deja prea tîrziu. Doi, că ucigaşul care-l lovise şi care tocmai cobora în fugă scările întunecoase de la un etaj la altul nu avea să scape prea uşor.

Întinse mîna şi se prinse de o bară a balustradei. Gestul îl ajută să-şi recapete respiraţia normală; în clipa următoare, se ridică în picioare. Rămase un moment pe loc, gîfîind, apoi, cu o înjurătură, o luă la fugă în jos pe scări.

Ajunse pe coridorul de la parter şi alergă în stradă, unde se răsuci în loc, privind în toate părţile. Un negru, acelaşi pe care-l văzuse dimineaţă, zăcea întins în praf, continuînd să ţină drepte două oale de noapte, cîte una în fiecare mînă, şi se holba la Yashim, fără să înţeleagă ce i se întîmplase. Încordîndu-şi gîtul,

puse jos o oală, aducînd-o peste umăr. Yashim începu să alerge.

Pe străzi era încă multă lume şi, deşi, din pricina întunericului, îi era greu să-şi dea seama cîţi trecători erau şi unde se găseau pînă nu ajungea în dreptul lor, felul în care oamenii tresăreau şi se trăgeau deoparte la ivirea lui îi dădu a înţelege lui Yashim că se afla pe drumul cel bun. „Un om aleargă prin mulţime, îşi spuse el, iar mulţimea îl aşteaptă instinctiv şi pe urmăritor – prada şi vînătorul, urmăritul şi urmăritorul, un lucru vechi de cînd e lumea, mai vechi decît oraşul Istanbul.“ Îi veni în minte imaginea celor doi şerpi înghiţindu-şi unul altuia cozile. Începu să alerge.

Ajunse la colţul străzii şi coti brusc la stînga, împins de o furie cumplită şi o dorinţă instinctivă de a se cocoţa undeva, de a se urca într-un punct mai înalt. Siluete de oameni se fereau din calea lui. La un colţ luminat de făcliile unei cafenele, zări cîţiva inşi întorcînd capul către el şi-şi spuse: „Sînt aproape“. Dar străzile se îngustau din nou. La răscrucea a trei străduţe aproape se opri, aproape rătăci calea, apoi ceva vag în aer, o dîră dulceagă şi greţoasă care-i venise în nări şi mai înainte, dar pe care n-o putea identifica, îi oferi indiciul căutat şi, lăsînd deoparte o alee bine luminată şi o alta pe care o ştia a fi o fundătură, porni în

goană pe cea mai întunecoasă şi mai îngustă dintre ele. Nu ştia dacă îşi urmărea prada din instinct, printrun miracol sau după semne pe care nici măcar nu se putea opri să le descifreze – o pantă uşoară, preferinţa fugarului pentru întuneric, nu pentru lumină, capacitatea instinctivă şi nepusă la îndoială de a face deosebirea între o stradă şi o fundătură, abilitate căpătată după ani întregi trăiţi la Istanbul: dacă s-ar fi oprit să analizeze toate acestea s-ar fi oprit cu totul, fiindcă aerul îi pătrundea şuierînd în plămîni ca la o şopîrlă furioasă: şi tot ca o şopîrlă, îşi simţea solzii zbîrlindu-se, ghearele rîcîind ţărîna.

Se întoarse către zid, întinse brusc mîna să se sprijine şi rămase pe loc cîteva secunde, răsuflînd greu. În faţa lui luminile clipeau şi pîlpîiau roşii în întuneric, un şir de mici altare de stradă, luminate de lumînări ce străluceau în spatele sticlei colorate. Ghici unde se afla.

Şi, în aceeaşi clipă, îşi dădu seama şi încotro se îndrepta.

Începu să alerge cu o convingere atît de sălbatică, nedefinită şi arzătoare, încît pe strada următoare coti brusc la dreapta, gata să trîntească pe cineva la pămînt.

Izbitura nu fusese prea puternică, umăr la umăr, totuşi omul se clătină pe picioare; în acelaşi moment, Yashim întoarse capul şi-i văzu faţa, pe care citi o întreagă gamă de

expresii: mînie, nedumerire, apoi chipul omului se lumină, semn că-l recunoscuse.

– Incendiul! strigă omul, aproape rîzînd.

Yashim îi făcu semn cu braţul şi începu din nou să alerge, dar omul era în spatele lui.

– *Efendi!*

Yashim recunoscu vocea. În acel punct aleea cotea brusc, iar în capătul ei se zărea o luminiţă; drept în faţă, Yashim văzu ceea ce ştia că ţinuse tot timpul între dinţi, ca pe o coadă de şarpe – imaginea de o clipă a unui om care apoi se făcu nevăzut.

În spatele lui răsună un glas:

– L-am văzut! Să mergem!

Yashim privi pieziş spre celălalt, sosit cu forţe proaspete şi alergînd în pas cu el.

– Murad Eslek! gîfîi el. Îşi aminti de strada care luase foc, de omul negru de funingine care zîmbise şi-i strînsese mîna.

Ajungînd într-o alee în care nu puteai să apuci decît la dreapta sau la stînga, Yashim şovăi. Avea senzaţia că-şi pierduse simţul direcţiei: apariţia neaşteptată a lui Eslek îl derutase. Îşi dădea seama că alerga de mult timp. Intuia că se afla foarte aproape – dar, alergînd cu paşi grei, pe o străduţă obişnuită a Istanbulului, trăia propria mînie şi nedumerire. Ceea ce luase drept inspiraţie se dovedise dintr-odată a fi ceva comun: o simplă coincidenţă.

– Tăbăcăriile! gîfîi Yashim. Mirosul îi scăpase şi, în acelaşi timp, îl călăuzise parcă ore în şir. Îl simţise încă din capul scărilor, cînd ucigaşul lui Preen îl lovise cu putere. Acelaşi miros îl condusese pe străzi, îl atrăsese instinctiv pe alei, îl îmboldise să cotească la dreapta sau la stînga, iar acum, ajuns la un pas de pradă, mirosul îl învăluia cu totul.

Cu încăpăţînare, simţindu-se pentru prima oară sigur pe picioarele lui, Yashim ajunse la intersecţia unor străduţe amărîte şi porni în pas alergător spre stînga. Chiar şi prin întuneric îşi dădea seama că zidurile din jurul lui nu erau compacte. Ici-colo, o lucire palidă îi dădea de ştire că trecea pe lîngă vreo locuinţă, dar în cea mai mare parte a timpului alergă prin întuneric, pînă în punctul în care uliţa se pierdea în stufăriş, iar oile şi caprele stăteau priponite în ţarcuri şubrede. Auzi animalele foindu-se cu clinchet domol de tălăngi; la un moment dat, se izbi de o poartă, în locul în care uliţa făcea un cot. Însoţitorul lui rămăsese de mult în urmă, cel pe care-l urmărea nu se vedea nicăieri. Nu i se mai simţea nici mirosul.

Miasma tăbăcăriilor îl acoperise cu totul.

61

Primul lucru pe care-l remarcă Yashim, în afară de mirosul greu pe care era silit să-l tragă în piept, fu lumina.

Stranii coloane de lumină se ridicau din cuvele în care, pe o întindere de cîţiva acri, erau fierte şi vopsite pieile de animale. Pe fundalul unei păduri de torţe care licăreau, fiecare cuvă arunca nori de aburi coloraţi, roşii, galbeni şi indigo, care se împleteau şi se pierdeau încet în aerul şi întunericul nopţii. Văzduhul mirosea greu a grăsime şi păr ars, dar cea mai cumplită era duhoarea atotstăpînitoare a urinei de cîine folosită la tăbăcirea pieilor. O viziune a iadului.

Un iad în care dispăruse cel urmărit de Yashim.

Yashim se lăsă într-un genunchi şi privi cu băgare de seamă în jur. Auzise despre zona tăbăcăriilor, îi simţise mirosul, însă era pentru prima oară cînd o vedea cu ochii lui. Un zid înalt închidea un spaţiu de dimensiunile unui teren de fotbal şi, înghesuite la un loc, aproape atingîndu-se una de alta, stăteau cuve fixate într-o pardoseală ridicată, făcută din argilă şi ciment, care sclipea de grăsime în lumina torţelor, în timp ce tăbăcarii umblau printre ele, amestecînd cu o prăjină lungă conţinutul lor bolborosind. Modelată din argilă şi căptuşită cu ţiglă, fiecare cuvă măsura aproape doi metri

în diametru. Ici-colo fusese improvizat cîte un scripete, pentru a vîrî vrafurile grele de piei umede în vopsea şi a le scoate de acolo; în locul în care se întîlneau cîte patru cuve – un spaţiu care aducea cu o stea în patru colţuri –, fuseseră prinse grilaje de fier circulare, din cîte îşi dădea seama Yashim, pentru a aduce aer la focurile de dedesubt. Cîteva dintre aceste grilaje erau vizibile din locul în care stătea el.

Nu se zărea nici urmă de ucigaş, dar Yashim ştia că se afla undeva acolo, ascuns poate după vreo cuvă sau nemişcat şi lipit de pereţii cufundaţi în umbră. Yashim nu cunoştea aproape nimic despre asasin, decît că putea acţiona în întuneric: prin întuneric se aruncase asupra lui, tot pe întuneric o ucisese pe Preen şi tot în bezna nopţii se furişase să-l sugrume pe cocoşat. Întunericul, se gîndi Yashim, era prietenul acestui om.

Privi din nou cu atenţie prin toată tăbăcăria. Era înconjurată de ziduri înalte: abia în celălalt capăt, dincolo de lumina jucăuşă, se desluşeau alte uşi învăluite în întuneric. Era convins că ucigaşul nu avusese timp să ajungă pînă la ele.

Yashim îşi îndreptă privirea spre cuvele cele mai apropiate. Culorile aburului erau mai puţin vii, poate din pricina felului în care cădea lumina asupra lor; abia spre exterior, unde se întrepătrundeau coloanele de abur, lumina

căpăta nuanţe de curcubeu. Unele cuve din apropiere păreau să fie goale.

Yashim se apropie, păşind cu genunchii îndoiţi şi ţinîndu-şi cu mîna poalele mantiei. Talpa lui călcă pe argilă. Era neaşteptat de alunecoasă, presărată cu stropi fini de abur şi grăsime, aşa că înaintă prudent, avînd grijă unde pune piciorul. Simţea fierbinţeala cuvelor, dar, într-adevăr, printre ele erau şi unele goale. Vedea acum că puteau fi golite printr-un cep de lemn agăţat de un lanţ fixat de un inel metalic de pe muchia fiecărei cuve. Avu imaginea ucigaşului ascuns în interiorul uneia dintre ele: la fel ca soldatul găsit cu ceva timp în urmă în cazanul de la grajduri.

Vîrî mîna sub mantie şi scoase micul pumnal din teaca de la brîu. O fracţiune de secundă lama lui scînteie sălbatic în lumina stranie, apoi sclipirea se stinse odată cu aburul din aer, condensat pe metalul rece. Întinse pumnalul în faţă, apucîndu-l cu degetul mare de sub mîner şi ţinîndu-l strîns cu celelalte degete, ca pe un băţ.

Puse talpa pe grătar şi un val de aer fierbinte îi învălui piciorul; săltă de cîteva ori pe grătar ca să verifice dacă îi putea susţine greutatea şi-l simţi clătinîndu-se cu un sunet metalic, aproape imperceptibil. Împinse din nou, ceva mai tare. Aceeaşi vagă senzaţie că grătarul cedează sub apăsare, numai că de data

aceasta se auzi un zgomot, semn clar că grătarul se lovise de bordura lui.

Yashim făcu un pas înapoi şi se lăsă pe vine ca să cerceteze grătarul. Măsura cam jumătate de metru diametru şi era făcut din bare rotunde de fier puse la distanţă de vreo cinci centimetri unele de altele. Îşi ridică capul, analizînd situaţia. Ucigaşul avusese la dispoziţie foarte puţin timp ca să se ascundă. Dacă s-ar fi ghemuit într-una dintre cuvele goale ar fi fost prins ca un urs în bîrlog: ar fi fost o chestiune de timp ca Yashim să-l găsească şi atunci...

Întinse mîna şi împinse marginea opusă a grătarului: văzu cum se îndepărta încet de el. Într-o parte nu fusese bine aşezat, aşa încît, continuînd să-l mişte încoace şi încolo, Yashim îi găsi punctul de sprijin. Îşi plimbă palma de-a lungul muchiei şi scoase un mormăit cînd degetele lui întîlniră o bucăţică de material, nu mai mare decît o unghie, agăţată în balama.

Se ridică în picioare şi se trase înapoi cu băgare de seamă, apoi luă o torţă din soclul ei de pe perete. Îşi roti încă o dată privirea prin tăbăcărie, dar nu sesiză nici o mişcare. Îngenunche lîngă grătar şi lipi torţa de barele metalice.

Tuneluri. Grătarele erau probabil mai mult decît simple răsuflători, fără îndoială, puncte de acces într-o reţea de tuneluri prin care

tăbăcarii îşi menţineau aprinse focurile cu care fierbeau apa în cuve. Era posibil ca ucigaşul să fi coborît pe aici în tunel: în graba lui, totuşi, un colţ al mînecii se agăţase într-o balama, în timp ce asasinul aşeza la loc grătarul în urma lui.

Am spus deja că Yashim era curajos în limite rezonabile, dar acest lucru se întîmpla numai cînd renunţa să gîndească. Fără ezitare, eunucul ridică grătarul şi-şi coborî picioarele în tunel. În clipa următoare, ateriză pe vine la baza tunelului, vreo doi metri mai jos, privind uimit la ce îi dezvăluia lumina pîlpîitoare a torţei.

62

Ucigaşul rămase o clipă în patru labe, ca să-şi tragă sufletul. Puternic: da, era foarte puternic. Dar poate că alergatul era pentru cineva mai tînăr; pentru cineva antrenat. El, unul, nu se mai antrenase pentru aşa ceva de ani de zile. De zece ani.

„Mişcă-te, se îndemnă el. Tîrăşte-te departe de grătar.“ Pentru prima oară în ultimele patruzeci şi opt de ore se simţea obosit. Simţea că-l părăseşte norocul.

Misiunea eşuase. Aşteptase ore întregi în odaia aceea, cu ochii la uşă. O dată sau de

două ori încercase încuietoarea, să vadă cît dura ca uşa să se deschidă larg. Se lăsase întunericul – era în elementul lui.

O auzise venind. Văzuse cum se apropia lumina, urmărise satisfăcut degetul strecurat înăuntru ca să ridice zăvorul. Mîna lui se încleştase pe greutatea de la capătul sforii.

Apoi, în întuneric, totul scăpase de sub control. Dansatoarea făcuse un pas înapoi, nu înainte. Greutatea vîjîise prin aer, apoi auzise prăbuşirea. Ar fi putut să meargă pînă la capăt. Dar venise cineva.

„Dacă există cel mai mic risc să fii descoperit, renunţă.“

Ucigaşul începu din nou să se mişte, în tăcere, tîrîndu-se departe de grătar, de-a lungul tunelului. „Uită că ai dat greş, se gîndi el. Ascunde-te. Intră în pămînt.“

Mişcarea îl liniştea. Îşi recăpătă suflul. Acum trebuia să se odihnească. Nimeni nu avea să-l urmărească aici, iar mai tîrziu îşi putea îndrepta greşeala. Acum trebuia să doarmă.

Să doarmă printre altare.

Fiecare dintre ele avînd deasupra un cazan plin cu jăratic. Aerul era cald şi fetid.

Aerul era plin de somn.

Ucigaşul se strecură printr-o arcadă scundă şi găsi un loc liber pe cărămida caldă. Totodată, pe marginea unui cazan, găsi şi o pîine veche de o zi şi vîrî în gură o bucată. Scoase dopul

unui urcior de lut şi bău o înghiţitură zdravănă de apă caldă.

În cele din urmă, se întinse pe cărămizile fierbinţi, cu mîinile împreunate sub cap.

Apoi, privind în sus la pîntecele rotunjit al cuvelor, scoase un urlet.

63

Yashim îşi dădu seama că se înşelase în privinţa spaţiilor de sub cuve. Din cîte îşi dădea el seama, şirul de guri de aer dădea într-o încăpere uriaşă şi foarte joasă, ridicată pe bolţi de cărămidă nu prea adînci. Între bolţi, la intervale regulate, se vedeau cazane mari cu jăratic aşezate pe cărămizi clădite unele peste altele şi care încălzeau cuvele căptuşite cu ţiglă de deasupra; în lumina palidă şi ceţoasă din pricina fumului, cuvele stăteau suspendate la fel ca ţîţele unei uriaşe creaturi a întunericului.

Îşi luă ochii de la cepurile de lemn atîrnate ca nişte mamele de cărămizile care alcătuiau podeaua şi pe care sta acum chircit. Într-un fel, nu se înşelase. Se aşteptase la un labirint de tuneluri, dar ceea ce găsise era emblema unui labirint, ca şi cum podeaua tăbăcăriei ar fi fost crestată de o roată uriaşă; ca şi cum tunelurile pe care şi le imaginase ar fi fost abandonate

pe cînd aveau doar cîţiva centimetri înălţime. Toate fiind îngroşate de grăsime colorată.

Porni înainte, tîrşîindu-şi picioarele, cu torţa într-o mînă şi pumnalul în cealaltă. Simţi grăsimea cum i se adună sub tălpi: uitîndu-se în jos, o văzu adunîndu-se într-un val gros la picioare. Privind în faţă, îşi dădu seama că grăsimea chiar curgea încet spre el. Cineva o dăduse deja deoparte, lăsînd o urmă abia vizibilă, dar inconfundabilă, iar acum grăsimea se prelingea treptat la loc, dezvăluind în acelaşi timp direcţia urmei.

Lui Yashim îi veni brusc o idee: se trase puţin înapoi spre gura de aer şi se ridică în picioare. Puse torţa pe pămînt, deasupra capului, apoi se prinse de marginea grătarului şi se săltă înapoi în aerul înăbuşitor.

În următoarele cinci minute, Yashim se tîrî încoace şi încolo în jurul cuvelor. Se duse pînă în celălalt capăt al tăbăcăriei şi scoase grătarul, vîrînd torţa prin tunel. Urmări din ochi cîteva minute grăsimea care se prelingea.

Se duse în centrul tăbăcăriei şi meşteri ceva cu o frînghie atîrnată de unul dintre scripeţii folosiţi la ridicarea şi coborârea maldărelor de piei în cuve.

Cînd termină, puse mîna pe lanţul prins de muchia unei cuve şi îl smuci.

Apoi alergă la altă cuvă, la încă una şi încă una, trăgînd lanţurile cu toată puterea.

Şi undeva departe, venind ca din pământ, auzi un urlet.

64

Ucigaşul văzu cum dispare primul cep.

Cu zece ani în urmă, văzuse cum un zid se prăbuşeşte peste el şi momentele acelea îi păruseră o eternitate.

Acum, vreme de o eternitate, nu scoase nici un sunet. Vreme de o eternitate se chinuise să găsească o explicaţie.

Se rostogoli într-o parte numai cînd, în locul cepului, pe podeaua de cărămidă se prăvăli un şuvoi negru de apă şi grăsime încinsă.

Amestecul ricoşă pe spinarea lui, grăsimea încinsă înţepîndu-l cu mii de ace.

Atunci urlă.

În jurul lui se revărsară valuri grele de vopsea clocotită. Şanţul în care stătea lungit se umplu dintr-odată de lichid învolburat. Îngrozit, îşi cufundă mîinile în torentul opărit, căutînd o cale de scăpare. Se întinse, îşi prinse degetele opărite de grătar şi-l săltă.

Încercînd să iasă afară prin gura de aer, nu observă colacul de frînghie încolăcit strîns de gleznele torturate de usturime.

65

Yashim trase cu toată puterea de celălalt capăt al frînghiei şi avu satisfacţia să-l vadă pe ucigaş trîntit la pămînt. Dar, în timp ce frînghia aluneca pe şanţul scripetelui, braţul acestuia oscilă greoi spre Yashim şi funia slăbi. Yashim trase şi mai tare, ca s-o menţină întinsă, dar în acel moment frînghia, care susţinea greutatea ucigaşului, îi zvîcni în mîini, aproape trîntindu-l la pămînt: frînghia îi alunecă din palme şi Yashim se trezi deodată zvîrcolindu-se pe panta unsuroasă. Începu să dea din picioare: stîngul lunecă dincolo de margine şi talpa atinse apa clocotită. Îşi trase brusc piciorul înapoi, icnind, şi se lăsă pe o parte.

Zbătîndu-se să-şi regăsească echilibrul pe suprafaţa lunecoasă, Yashim văzu cum frînghia încărcată de grăsime îi scapă încet printre degete. Întinse brusc mîna stîngă şi înşfăcă frînghia cu putere, ca pe o bară, cîţiva centimetri deasupra capului, trăgîndu-se în sus puţin cîte puţin, pînă cînd reuşi să se ţină pe picioare, dar cu genunchii îndoiţi. O clipă simţi cum îi alunecă sandalele pe podeaua plină de grăsime şi se lăsă pe spate ca să-şi menţină echilibrul. Totul se întîmplase atît de repede încît, într-un tîrziu, cînd ridică privirea, nu reuşi să-şi dea seama ce avea în faţa ochilor.

La cîţiva metri în faţa lui, ceva ce semăna cu un crab gigantic îşi mişca cleştii într-un jet de abur rozaliu.

Legat la glezne, cu capul în jos, ucigaşul îşi depărta şi-şi apropia picioarele de la genunchi. Mantia îi căzuse peste cap, dar îşi agita braţele în sus prin valul de stofă, luptînd să-şi ţină sub control picioarele. Tivul mantiei plutea într-o baie de vopsea. Era suspendat direct deasupra unei cuve clocotite, unde îl dusese scripetele cînd îi simţise greutatea pe braţul lui.

Yashim trase de frînghie şi se ridică în picioare, dar în momentul în care slăbi frînghia ucigaşul se prăbuşi. Yashim îl trase înapoi, înfăşurînd frînghia în jurul mijlocului şi aplecîndu-se pe spate peste cuva de lîngă el.

„Nu pot să-i dau drumul“, se gîndi el.

Omul care se zbătea desfăcu din nou picioarele. „Oare ce făcea?“ Yashim aruncă o privire peste umăr: era aplecat peste o cuvă în care bolborosea un lichid cu miros greţos. Vedea pieile rostogolindu-se înăuntru. Trebuia să-şi păstreze echilibrul, să-şi sprijine picioarele de muchia cuvei, să le mişte de-a lungul scîndurii pline de grăsime şi să apropie treptat frînghia, fixînd-o apoi de scripete.

Abia atunci văzu ce încerca să facă omul: ţinînd cuţitul în mînă, se întindea în faţă, făcîndu-şi vînt cu picioarele ca să reducă distanţa, în încercarea de a tăia nodul.

Nu-şi dădea seama unde se găsea.

Dacă ar fi tăiat frînghia, s-ar fi prăbuşit în cuva cu vopsea.

Dar şi Yashim se legăna deasupra unei cuve cu lichid clocotit, din care se ridicau miasme insuportabile. Numai greutatea ucigaşului îi mai ţinea picioarele pe muchia cuvei.

Din clipă în clipă, funia avea să treacă şuierînd prin şanţul scripetelui şi Yashim avea să cadă pe spate în lichidul bolborosind.

Se echilibrau unul pe celălalt.

Frînghia se scutură şi slăbi un centimetru.

Yashim o prinse şi mai strîns. Privi prin vălătucii de abur purpuriu şi galben, şi văzu că dincolo de uşi întunericul începea să se risipească.

Un grup de bărbaţi se desprinse din întunericul uşii şi începură să alerge spre el pe pardoseala lucioasă a tăbăcăriei.

Şi, judecînd după direcţia din care veneau şi după felul în care se mişcau, lui Yashim nu i se părură prea prietenoşi.

66

Frînghia se mai zgîlţîi o dată şi Yashim se luptă să-şi menţină echilibrul pe muchia cuvei. Piciorul drept îşi pierdu punctul de sprijin şi o clipă eunucul se legănă deasupra lichidului din

cuvă. Ca să-şi regăsească poziţia, se văzu nevoit să dea drumul frînghiei pînă cînd aceasta ajunse aproape orizontală. Simţea fierbinţeală în ceafă şi greutatea lichidului care-i impregna veşmîntul.

Mai mult din instinct decît dintr-o hotărîre raţională, smuci violent frînghia ca să poată pune din nou piciorul pe muchia cuvei. Reacţia contragreutăţii umane de la celălalt capăt al funiei îl aduse o clipă în poziţie verticală; ucigaşul se prăbuşi. În clipa cînd atinse apa opărită, îşi agită convulsiv picioarele pentru ultima oară, apoi frînghia cedă. Yashim se dezechilibră şi începu să-şi mişte spasmodic braţele prin aer, iar ucigaşul se prăvăli în cuvă. Regăsindu-şi echilibrul, Yashim apucă să mai zărească o mînă ţîşnind afară din cuvă, apoi scufundîndu-se în apa ce bolborosea.

Nu avea vreme să cugete la cele întîmplate. Ocolind suprafaţa alunecoasă dintre cuve, bărbaţii din prag se împărţiră în două şiruri, mergînd pe lîngă perete şi strigînd: „Opriţi-l! Închideţi porţile!“ Yashim începu să se deplaseze în zigzag spre poarta din colţ, pe unde intrase. Numai că el era nevoit să se mişte cu prudenţă, pe cînd ceilalţi, departe de marginile cuvelor şi adăpostiţi de zid, continuau să se apropie.

Cînd Yashim trecu de grătarul prin care coborîse prima oară, cîţiva tăbăcari ajunseseră

deja la poartă. Se aplecă şi scoase grătarul cu mîna stîngă, ca pe un scut: cu mîna cealaltă apucă pumnalul cu lamă scurtă. Ştia deja că gestul era inutil. Bărbaţii de la poartă stăteau aduşi de spate, cu genunchii îndoiţi, gata de luptă. Ceilalţi, intuind un moment prielnic, plecaseră de lîngă perete ca să se apropie de el printre cuve.

Se răsuci brusc. Un bărbat venind din spate se repezi spre el şi Yashim îi crestă obrazul cu pumnalul. Un altul se apropie şi Yashim îl izbi cu grătarul pe care-l ţinea în mînă ca pe o mănuşă de oţel: bărbatul căzu pe spate. Întorcînd capul, văzu că la porţi era puhoi de oameni; nici vorbă să scape pe acolo.

Ghici o mişcare înapoia lui şi se întoarse în loc, o clipă prea tîrziu. Nu avu răgaz decît să vadă un chip negru de furie, apoi o lovitură năucitoare în ochiul drept îl aruncă la pămînt. Împunse orbeşte în aer cu pumnalul, aşteptînd ca omul să se înfigă în tăiş sau să se ferească, ajungînd astfel să se lupte corp la corp; dar cum nu se întîmplă nimic din toate acestea, Yashim se rostogoli pe jos, încercînd să ridice grătarul şi să-l folosească drept scut.

Apucă să-l vadă pe omul cu faţa înnegrită smucit de braţ şi tras spre dreapta. Cel care-l înşfăcase se aplecă, apoi ţîşni ca un peşte din apă şi-l pocni cu precizie pe atacator chiar în vîrful nasului. Acesta se prăbuşi, iar cel care-i

dăduse lovitura se întoarse spre Yashim şi zîmbi larg.

– Şi acum să te scoatem dracului de aici, zise el.

67

Se zvonea că lupta – numită doar o simplă încăierare – continuase multă vreme după ce Murad Eslek îl ajutase pe Yashim să-şi croiască drum cu pumnii, cu picioarele şi cu pumnalul afară din tăbăcărie, în tăcerea şi întunericul din jur.

În timp ce înaintau pe bîjbîite de-a lungul uliţelor, lumini palide sclipeau deasupra capetelor lor, în spatele obloanelor. Cînd şi cînd se auzea trîntindu-se vreo uşă. Undeva, departe, începu să latre un cîine. Paşii lor răsunau înfundat pe pavaj, ecoul fiind preluat de casele cufundate în somn şi în tăcere. Un vînt rece aduse miros de tencuială umedă şi un iz persistent amintind de miasmele nopţii.

– Pfui! Da’ ştiu că duhneşti, măi frăţioare! spuse rîzînd Murad Eslek. Yashim clătină din cap.

– De n-ai fi fost tu, zise el, n-ar mai fi avut cine să duhnească. Îţi datorez viaţa.

– Las-o baltă, *efendi*. A fost o bătaie pe cinste, atîta tot.

– Totuşi, spune-mi cum...

Yashim se încruntă uşor. Acum, că toată agitaţia se domolise, piciorul opărit începea să-l usture.

– Destul de simplu, răspunse Eslek. Numa' ce te-am văzut alergînd ca un apucat – şi mi-am zis, poate te jefuise cineva, ştiu io? Da' cînd ai luat-o spre tăbăcărie nu mi-a mirosit a bine... adică, ştii, cu ăia nu-i de glumă. Atunci mi-am zis că o să ai nevoie de niscaiva artilerie grea. Aşa că am rupt-o la fugă înapoi şi-am adunat băieţii. Am luat la rînd cafenelele. Am dat sfară-n ţară. E rost de scandal la tăbăcărie? Nici o problemă. Păi cum, cînd am venit şi-am văzut în ce belea intraseşi, flăcăii au dat buzna ca măgaru' la morcovi. Bună treabă!

Yashim zîmbi. Ajunseseră deja în oraş. Străzile erau pustii şi-şi spuse că era prea tîrziu ca să mai facă o baie. Eslek păru să-i citească gîndurile.

– Io lucrez la transporturi. Adică muncesc noaptea, *efendi*. Aprovizionez pieţele, îndeosebi legume şi vite mici. Cînd am dat nas în nas cu dumneata tocmai mă duceam la muncă. Treaba e că există un *hamam* pe care-l folosim noi, deschis toată noaptea şi de care dumneata, un domn, s-ar putea să nu ai cunoştinţă. Adică-i mic, dar io zic că-i curat. Măcar aşa n-o să-ţi mai umpli casa de duhoare. Nu vreau să te jignesc, se grăbi el să adauge,

da’ mirosu’ de tăbăcărie îţi intră în piele. Din pricina grăsimii.

– Nu, nu, ai perfectă dreptate. Ţi-aş fi recunoscător. Dar ai făcut destule pentru mine astă-seară. Nu vreau să te iau de la treburile dumitale.

Eslek clătină din cap.

– Aproape am ajuns, spuse el.

La uşa *hamam*-ului se despărţiră, strîngîndu-şi mîinile. Yashim murmură ceva, dar Eslek protestă.

– Nici pomeneală, *efendi*. Dumneata ai sărit să ne ajuţi în noaptea cu incendiul. Am nevastă şi copii pe strada aia, şi ei ştiu ce lucru mare ai făcut pentru ei. Voiam să vin şi să te caut... la Cerbul, parcă aşa ai zis... să-ţi mulţumesc cum se cuvine. Şi ascultă povaţa mea, nu-ţi mai face de lucru cu tăbăcarii. Sînt murdari, *efendi*, şi nu numai din pricina grăsimii.

Yashim îi era recunoscător pentru baie. Eslek avusese dreptate: era curată. Proprietarul, un bătrîn armean măsliniu la faţă, cu o figură obosită şi inteligentă, acceptă chiar să trimită un băiat să aducă veşminte curate de la proprietăreasa lui Yashim, în timp ce acesta se spăla de grăsimea colorată prinsă între degetele de la picioare şi de duhoarea de urină care-i intrase în piele. Şi, în tot acest timp, eunucul se strădui să nu-şi amintească de ceea ce ştia.

Îşi desfăşură turbanul şi-şi turnă apă în păr. Preen era moartă. Se concentră asupra locului în care se găsea. Cînd slujbaşul de la băi îi aduse o bucată de săpun, acesta mirosea, descoperi Yashim, la fel ca Murad Eslek. Îşi atinse obrazul stîng: mîine va avea un ochi vînăt. Continuă să folosească polonicul, turnîndu-şi ritmic apă fierbinte pe cap, frecînd săpunul ca să ajungă la piele, după urechi, pe gîtul amorţit de durere. Avea coastele învineţite în locul în care ucigaşul se aruncase asupra lui, pe coridorul locuinţei lui Preen. Iar Preen murise. Yashim îşi ridică brusc capul, urmărindu-l din ochi pe slujbaşul care tocmai îi aducea un lighean cu apă rece pentru piciorul opărit. Cu genunchiul nu era nimic de făcut. Era roşu şi îl durea. Se va vindeca.

Se strădui să-şi amintească urmărirea de pe uliţe. Palewski îi povestise cîndva cum intrase Napoleon în Italia, cîştigînd bătălie după bătălie împotriva austriecilor, pînă cînd simţise că-i fuge pămîntul de sub picioare. Aşa simţise şi el, urmărindu-l pe ucigaşul cocoşatului pe străduţele în pantă ale Istanbulului. Urmărindu-l pe ucigaşul lui Preen.

E drept, nu reuşise să-l salveze pe ucigaş. Altfel, l-ar fi putut face să vorbească. Să afle... ce? Amănunte, nume, locuri.

Nici măcar acum nu-şi dădea seama dacă ucigaşul ştiuse ce se întîmplă atunci cînd se

luptase să reteze funia care-l lega de scripete. Yashim sperase să-l poată trage cîţiva centimetri mai încolo de cuva clocotită. Oare ucigaşul ştiuse unde se afla? Voise să-şi ia singur viaţa? Yashim era îndeajuns de cucernic să spere că nu fusese aşa.

Şi totuşi, nu reuşea să-şi alunge gîndul că ucigaşul, ca şi el, înţelesese că amîndoi erau prinşi de aceeaşi frînghie: legaţi unul de altul minute întregi, într-o perfectă înţelegere. „Voia să murim amîndoi“, aşa bănuia Yashim.

În schimb, aflase cum fusese fiert cel de-al treilea cadet ucis, astfel încît oasele lui să rămînă perfect curate. Dar acest lucru, se gîndi el, era ceva ce ar fi putut ghici. La urma urmei, marele maestru al breslei vînzătorilor de supă îi povestise deja cum se întorseseră ienicerii la Istanbul şi cum îşi căutaseră slujbe ferite de ochii lumii. Paznici. Fochişti. Tăbăcari. Îşi aminti chipul înnegrit şi brăzdat de cicatrici al omului care-l lovise, trîntindu-l la pămînt.

„Oare de asta murise Preen?“

Yashim îşi stoarse părul.

Preen era moartă.

Şi de ce dorise ucigaşul atît de mult să moară?

Oare ce anume, în afară de teama de justiţie, ar fi făcut pe cineva să prefere mai curînd să moară decît să vorbească?

Yashim nu se putea gîndi decît la două lucruri.

Unul era frica.

Celălalt era credinţa: o moarte de martir.

Îşi dădu brusc capul pe spate, gîfîind, cu ochii înţepaţi de usturime. Preen murise singură, în întuneric, fără vină.

Inteligentă şi capricioasă, afectuoasă şi blestemată pentru totdeauna, murise din pricina lui.

El o rugase să-l ajute.

Dar nu numai asta. Yashim gemu, cu dinţii dezgoliţi într-un rînjet, strîngînd din pleoape şi lovindu-se cu capul de faianţa zidului din spate.

Niciodată n-o învăţase să citească.

68

Zorii se iviră, cu lumina lor strălucitoare şi curată. Pe străzi, locuitorii Stambulului se salutau unii pe alţii, fericiţi că se întorsese vremea bună şi exprimîndu-şi speranţa că pîcla aşternută deasupra oraşului în ultima săptămînă avea, în sfîrşit, să se ridice. Optimiştii declarau că valul de crime părea să se fi încheiat, dovadă că mesajul rostit de imami îşi atinsese scopul. Pesimiştii preziceau că pîcla avea să persiste. Numai fataliştii, care la Istanbul erau de ordinul sutelor de mii, se mulţumeau să ridice din umeri şi să comenteze

că, la fel ca în cazul incendiilor şi cutremurelor, totul se întîmpla din voia lui Allah.

Yashim se duse devreme la cafeneaua din Kara Davut. Proprietarul îl văzu că şchioapătă şi, fără un cuvînt, îl pofti pe un divan cu perne, ceva mai departe de trotuar, dar de unde putea urmări în continuare ce se întîmplă pe stradă. După ce i se aduse cafeaua, Yashim întrebă:

– E cineva care ar putea duce un mesaj din partea mea, ca apoi să-mi aducă şi răspunsul? L-aş ruga pe fiul dumitale, dar e cam departe.

Spuse adresa. Proprietarul se încruntă şi-şi lăsă colţurile buzelor în jos.

– E vremea să-l trimit şi pe el, vorbi omul morocănos. Mehmet se poate duce. Ei, Mehmet!

Auzind chemarea tatălui, un băieţaş de vreo opt sau nouă anişori dădu buzna din spatele prăvăliei. Făcu solemn o plecăciune şi rămase privindu-l pe Yashim cu ochii lui mari şi căprui, frecîndu-şi un picior de celălalt.

Yashim îi dădu o pungă şi-i explică răbdător unde trebuia să meargă. Îi vorbi despre bătrîna din spatele paravanului cu zăbrele.

– Trebuie să baţi în grilaj. Cînd îţi răspunde, transmite-i complimentele mele. Dă-i banii şi spune-i că sînt pentru... cheltuielile doamnei Preen de la camera opt. Să nu te sperii, orice ţi-ar zice. Doar ţine minte ce ţi-am spus.

Puştiul încuviinţă din cap şi alergă afară, unde un grup de oameni se adunase să privească un derviş dansînd în stradă. Yashim zîmbi fără voia lui, privind cum băiatul îşi făcea loc fără ezitare printre faldurile veşmintelor celor de afară, apoi cum apuca în josul străzii. „Un comision lugubru, îşi spuse el; tatăl puştiului nu va fi deloc încîntat.“

– Ai un copil bun, remarcă Yashim cu un sentiment de vinovăţie. Ar trebui să fii mîndru de el.

Tatăl dădu din cap evaziv şi începu să lustruiască nişte pahare cu o cîrpă.

Yashim sorbi din cafea şi se întoarse din nou spre fereastră să privească spectacolul din stradă.

Dervişul dansa în mijlocul cercului de privitori, care, din cînd în cînd, erau nevoiţi să se dea deoparte, făcînd loc cîte unui client care intra sau ieşea din cafenea, astfel încît Yashim reuşi să-l zărească pe dansator. Acesta purta o tunică albă, moletiere albe, tichie albă şi-şi îndoia braţele şi picioarele după un ritm numai de el ştiut, ţinînd ochii închişi. Totuşi, nu era în transă. Din cîte îşi dădea seama Yashim, părea să fie unul dintre acele dansuri simple ale căutătorului de adevăr, o redare stilizată a Ignoranţei căutînd Calea cea Dreaptă.

Vru să se frece la ochi şi, fără voia lui, scoase un icnet de durere. Uitase de vînătaie.

Un post de pompieri. Alt foişor. Studierea dosarelor de la Arhivele Imperiale nu dusese la nici un rezultat. Referirile la foişoarele de foc erau mult prea puţine pentru a-i folosi la ceva şi, oricum, nu însemnau nimic. Tot ce se putea spune era că existau foişoare; Galata, Baiazid. Asta ştia toată lumea. Poate că nu căutase în cartea care trebuia.

Numai de-ar fi putut ajunge la tînărul şi eficientul sudanez Ibou. Căutase dovezi despre un al patrulea foişor. Nu găsise nimic. Poate că nu exista nici unul.

Dar dacă a patra locaţie nici nu era un foişor?

Şi dacă nu era un foişor, atunci el ce căuta de fapt?

Îi veni în minte cel de-al doilea vers al poemului *karagozi*.

> Neştiutori
> Şi neştiind că sînt neştiutori
> Ei caută.

Ei, bine, în punctul acesta se găsea şi el. Neştiutor, căutînd. Şi ultimele cuvinte?

> Învaţă-i.

Toate bune şi frumoase, se gîndi Yashim, dar ce să-i înveţe? Iluminare? Sigur, asta trebuie să fie. Dar pentru el nu însemna nimic. După cum spunea şi poemul, el nu ştia nici măcar ce nu

ştia. S-ar fi putut învîrti astfel în cerc o veşnicie.

Aşadar, cine erau aceşti oameni care se presupunea că ar fi trebuit să-i înveţe pe alţii? Pur şi simplu învăţători. De pildă imami, în-desînd cu forţa versurile Coranului în minţile turmei lor de drept-credincioşi. Poate instructori de artilerie *ferenghi* încercînd să explice regulile matematicii unui nou contingent de tineri recruţi. Învăţători erau şi la medrese, şcolile de pe lîngă moscheile oraşului, unde puşti isteţi învăţau elementele de bază ale logicii, retoricii şi limbii arabe.

Afară, dervişul îşi terminase dansul. Scoase o tichie de la brîu şi trecu prin cafenea, cerînd de pomană. Ori de cîte ori primea cîte ceva, se oprea, întindea mîna şi murmura o binecuvîntare. Yashim îl zări cu coada ochiului pe proprietar privindu-l, cu braţele încrucişate. Eunucul nu se îndoia că, dacă ar fi fost vorba de un simplu cerşetor, proprietarul l-ar fi dat afară, poate omenindu-l cu un bănuţ, dar fiindcă era un derviş... nu, *baba* se cereau respectaţi, întrucît ei le arătau oamenilor calea. Calea către un adevăr mai înalt.

Dervişii erau învăţători ai adevărurilor superioare. Dar şi *karagozi* erau învăţători ai Căii lor.

Yashim îşi aplecă umerii, încercînd să se concentreze.

Nu de mult avusese în minte versul: „Neştiutori, ei caută. *Învaţă-i“*.

Şi-şi spusese – sau poate fusese doar un simplu gînd – că probabil el, unul, era greu de cap.

Unde se întîmplase? Avea senzaţia că, la urma urmei, totuşi învăţase ceva. Se gîndise la versul acela şi auzise ceva util. Dar nu-şi mai amintea nici locul, nici momentul.

Închise ochii. Se strădui să găsească răspunsul în mintea lui. Greu de cap. Cu ce ocazie îl săgetase acest gînd?

Nu-i venea nimic în minte. Să mai încerce o dată.

Ghicise că existau patru foişoare. Bătrînul Palmuk, pompierul, negase acest lucru.

Atunci îşi aminti. Nu bătrînul, ci celălalt, Orhan. Orhan îi povestise despre foişoare în timp ce stăteau la parapetul Turnului Galata, învăluiţi în ceaţă. El îi descrisese foişorul distrus şi cum, în locul lui, fusese înălţat cel din piaţa Baiazid. Vechiul foişor arsese, aşa spusese Orhan, odată cu *tekke*. O *tekke* la fel ca aceea de la parterul Turnului Galata.

Deci, ambele foişoare fuseseră dotate cu cîte o *tekke karagozi*. Încă nu putea fi sigur în privinţa foişorului din piaţa Baiazid, dar o *tekke* era cu siguranţă un loc în care se învăţa adevărul în viziunea *karagozi*. „Neştiutori, ei caută. *Învaţă-i.“* Şi coincidenţa făcea ca acele

tekke din foişoarele de foc să fie cele mai vechi din oraş.

– Mi-am amintit tot, anunţă Yashim.

Se ridică brusc şi văzu cum dervişul clipea zîmbind, întinzîndu-i tichia pentru bani. Tichia trecu pe sub nasul lui Yashim.

Eunucul ieşi din cafenea.

Dervişul întinse amîndouă mîinile în semn de binecuvîntare. Văzuse în tichie un ţechin de argint.

69

– *Charmante! Tout à fait charmante!* Dacă aş fi mai tînără, draga mea, aş fi de-a dreptul geloasă.

Eugenia se îmbujoră uşor şi făcu o plecăciune. În mintea ei nu exista nici o îndoială că Valide, care stătea sprijinită între perne pe canapeaua de la fereastră, trebuie să fi fost cîndva ea însăşi de o frumuseţe răpitoare. Profilată pe lumina blîndă din spate, avea dezinvoltura şi siguranţa de sine a unei femei frumoase. Fără a mai pune la socoteală pometii.

– Mă bucur mult că am reuşit să te convingem să vii, continuă Valide, fără urmă de ironie în glas. Ridică lornieta şi privi cu atenţie rochia Eugeniei. Fetele te vor considera foarte *à la mode,* declară ea. Vreau să te aşezi aici, lîngă

mine, înainte să te soarbă ele din priviri. Putem sta puţin de vorbă.

Eugenia zîmbi şi se aşează pe marginea divanului.

– Aţi fost deosebit de amabilă să mă invitaţi aici, spuse ea.

– Deşi bărbaţilor nici nu le trece prin minte, există foarte multe lucruri pe care femeile le pot aranja, *n'est-ce pas?* Chiar şi de aici. *Tu ne me crois pas?*

– Bineînţeles că da, Valide.

– Iar voi, ruşii, cîştigaţi mult în influenţă la ora actuală. Contele Orloff, predecesorul soţului tău, a fost un bun prieten al imperiului pe timpul crizei egiptene. Din cîte am auzit, avea o nevastă tare urîtă. Dar nu mă îndoiesc că erau foarte fericiţi împreună.

Eugenia îşi îngustă o clipă pleoapele.

– Soţia lui era din familia Voronski, răspunse ea.

– S-ar putea să nu-ţi vină să crezi, continuă Valide, dar eu n-am fost niciodată impresionată de cei care susţineau că se trăgeau dintr-o veche familie. Nici eu şi nici draga mea prietenă din copilărie, Rose, n-am figurat în *Almanahul Gotha.* Am fost isteţe şi asta contează mult mai mult. Ea a devenit împărătească. Bineînţeles, soţul ei, Napoleon, provenea dintr-o familie oarecare. Îmi pare

bine să pot spune că turcii nu au snobisme de acest fel.

Eugenia clipi alene şi surîse. Ştia că oamenii inteligenţi aveau tendinţa de a-şi ascunde această calitate. Trase concluzia că Valide Sultan era o femeie foarte inteligentă.

– Dar, fără îndoială, în imperiu există o singură familie veche, ale cărei pretenţii trebuie respectate.

Valide Sultan întinse mîna, punînd-o pe braţul Eugeniei.

– Ai perfectă dreptate, draga mea. Însă fiul meu a fost crescut mai curînd în ideea de-a apăra aceste pretenţii decît de a se bizui pe ele. Nu are importanţă dacă eşti al cincilea, sau al douăzeci şi cincilea sau, în cazul lui Mehmet, al douăzeci şi optulea sultan al Imperiului Otoman, descendent direct al lui Osman Bei însuşi, dacă nu poţi dovedi că imperiul are nevoie de tine. Mehmet s-a dovedit a fi peste aşteptările mele. Aş vrea să-l cunoşti. Nu mă îndoiesc că va fi încîntat de tine.

Valide Sultan văzu expresia surprinsă de pe chipul Eugeniei şi rîse încetişor.

– Oh, nu te teme. Fiul meu nu-i Soliman.

Eugenia rîse fără voia ei. Soliman Magnificul, marele sultan din epoca Renaşterii, se îndrăgostise lulea de o curtezană rusoaică,

Roxelana. Pînă la urmă se căsătorise cu ea – ultima oară cînd un sultan se însurase.

Valide Sultan o strînse uşor de braţ.

– Şi, *entre nous,* preferă formele ceva mai pline. Ai să vezi. Ridică mîna. Ca la un semn magic, două fete intrară şi făcură o plecăciune. Una din ele ducea o tavă cu cafea în ceşti minuscule de porţelan. Cealaltă ducea o narghilea.

– Fumezi?

Eugenia înălţă spre Valide Sultan o privire surprinsă. Valide Sultan ridică din umeri.

– Mai uită omul. Mă tem că e un viciu al haremului. Dar numai unul. Un altul este pasiunea pentru moda franţuzească.

Le făcu semn fetelor, care aşezară tava şi narghileaua. Una din ele îngenunche graţios la picioarele Eugeniei şi-i oferi o ceaşcă de cafea.

– A început inspecţia, zise scurt Valide.

Eugenia luă ceaşca, murmurînd un cuvînt de mulţumire. Fata nu se clinti, doar îşi duse mîna la frunte şi rosti cîteva cuvinte către Valide.

– Exact cum m-am aşteptat, spuse Valide. Fetele se întreabă dacă ai vrea să faci baie împreună cu ele.

70

Yashim urcă scara în spirală, bucuros de veştile primite. Băieţaşul îl găsise pe trotuarul din faţa cafenelei. În poziţie de drepţi, îi turuise mesajul pe care-l memorase în timp ce făcea în fugă cale întoarsă de la proprietăreasa lui Preen.

– Doamna zice că prietena dumneavoastră n-o să moară şi că eu n-ar trebui să întreb astfel de lucruri. Zice că doar s-a lovit la braţ şi are nevoie de odihnă. Mai zice... mai zice... Se strîmbă, străduindu-se să-şi amintească. Nu mai ţin minte ce-a mai zis, dar cred că era tot ceva de soiul ăsta.

Yashim îi ceru să repete mesajul. Rămase încremenit cîteva momente, apoi începu să rîdă.

– Ai făcut o treabă foarte bună... şi mi-ai adus o veste extraordinară. Mulţumesc.

Băieţaşul luă moneda cu un aer ceremonios şi grav, şi dădu fuga în cafenea să i-o arate mamei sale. Yashim o luă în susul străzii şi porni în direcţia Cornului de Aur, fredonînd o melodie.

Nu-şi pierdu buna dispoziţie nici cînd îşi vîrî capul prin trapă, dînd cu ochii de Palmuk, pompierul, sprijinit de parapet, cu spatele la el. Dimpotrivă. Zîmbind, făcu în tăcere cîţiva paşi pe acoperiş. Ajuns în spatele lui Palmuk, îl înşfăcă brusc de centură. Înainte ca pompierul

să poată reacţiona, Yashim îl sili să se aplece peste parapet.

– Ahh! Auu! Să nu faci asta! Orhan! Ah! Dă-mi drumul! Ticălosule! Oh! Oh! Inima mea! Orhan?

– Nu-i Orhan, vorbi liniştit Yashim. Sînt omul pe care l-ai minţit ieri. Foişorul. Îţi aminteşti? Parcă spuneai şi că nu-ţi plac înălţimile. Dar cine sînt eu ca să te cred?

– Nu-mi plac, *efendi,* zău că nu. Şi jur că n-am minţit.

Bătrînul Palmuk zvîrlea din picioare, dar braţele lui erau mult prea în afara parapetului ca să-şi poată găsi un sprijin. Yashim îl mai împinse puţin.

– Nu, te implor! Acum aproape că urla, cuvintele îi veneau pe buze în izbucniri întretăiate. Ce ţi-am spus eu... voiam să primesc banii. Ţi-i dau înapoi.

– O *tekke,* îi strigă Yashim. Există o a patra *tekke,* nu-i aşa?

Dar bătrînul era inert în mîinile lui. Yashim îşi îngustă pleoapele. Se întrebă dacă nu cumva era un şiretlic. Cînd îl va trage înapoi... Pac! Bătrînul Palmuk îi va sări la beregată.

– Atunci n-ai decît să cazi, zise el cu glas tare.

Dar bătrînul Palmuk fie leşinase, fie era foarte tare de înger. Yashim se gîndi la ucigaşul care-şi dăduse drumul în vopseaua clocotită. Îl trase pe Palmuk înapoi pe acoperiş.

Chipul omului era ca de ceară. Îşi plimba înspăimîntat privirea dintr-o parte în alta, abia reuşind să răsufle. Apoi plescăi de cîteva ori.

„Am mers prea departe“, îşi spuse Yashim.

Îl culcă repede la pămînt şi-i descheie gulerul cămăşii. Îi masă pieptul, împingînd cu amîndouă mîinile. Obrajii lui Palmuk începură să-şi recapete culoarea şi privirea rătăcită se mai linişti. În cele din urmă, bătrînul scoase un oftat şuierător, lung şi tremurat, apoi închise ochii.

Yashim nu scoase un cuvînt. Rămase în aşteptare.

Ochii bătrînului se deschiseră pe jumătate şi se aţintiră asupra lui.

– N-ar fi trebuit să faci asta, articulă el cu greu. Ai profitat de neatenţia mea, nu-i aşa? Nu-i aşa, *efendi*?

Yashim, lăsat pe vine, se legănă pe călcîie şi pufni lung pe nări.

– M-ai minţit, zise el cu răceală.

Un zîmbet viclean se lăţi pe faţa lui Palmuk, care rîse fără veselie.

– Asta voiai, nu? Vorbea foarte liniştit. Bătrînul Palmuk la dispoziţia clientului. Hei, Palmuk, spune-ne o poveste. Închise ochii din nou. N-ar fi trebuit să faci asta.

Yashim îşi muşcă buza. Îl dispreţuia pe bătrînul Palmuk, iar cu o noapte în urmă ucisese un om. Astăzi...

– Iartă-mă, zise el.

Palmuk îşi duse o mînă la piept şi-şi încleştă degetele pe cămaşă, adunînd la un loc marginile sfîşiate.

– Era nouă, *efendi*. Yashim oftă.

– Am să-ţi cumpăr alta. Am să-ţi cumpăr două. Dar mai întîi spune-mi un lucru. Au avut *karagozi* o *tekke* la foişorul din piaţa Baiazid? La fel ca asta de aici?

Bătrînul Palmuk făcu ochii mari.

– O *tekke?* La foişorul din piaţa Baiazid?

Respiraţia îi deveni şuierătoare. Abia după cîteva momente, Yashim se dumiri că bătrînul rîdea.

– Ţi-am spus cumva vreo glumă?

– O *tekke* în piaţa Baiazid, aşa ai zis? Bătrînul Palmuk îşi frecă nasul cu palma, zîmbind batjocoritor. Da, a existat o *tekke* acolo. Întreg foişorul a fost zidit peste ea.

Yashim încremeni.

– Eski Serai?

– Eu aşa am auzit. Cu multă vreme în urmă, cînd ienicerii încă mai păzeau vechiul palat. A ajuns o ruină, nu? Dar *karagozi* n-au abandonat şi *tekke*. Au găsit o cale de-a o păstra, de-a o proteja. Au construit tot foişorul peste ea, pricepi?

Yashim pricepea.

– Deci, o altă *tekke*. De ea aveam nevoie. A patra. Pompierul schiţă un zîmbet mai mult batjocoritor.

– Au fost zeci, *efendi*. Sute.

– Da. Dar pentru pompieri? A existat vreuna... specială?

Bătrînul Palmuk făcu un efort să se ridice în capul oaselor. Se aplecă în faţă, clătinînd din cap. Cînd vorbi, glasul lui trăda tristeţe şi uimire.

– Mi-aş dori să ştiu, *efendi*. Aş vrea să ştiu ce cauţi. Nu ştiu cine-ţi închipui că sînt eu, dar nu de mine ai nevoie. Nu... nu ştiu despre ce vorbeşti. Se întoarse să-l privească pe Yashim, cu ochii cenuşii rotunzi de mirare. Cîndva am fost hoţ de buzunare. În port. Dădea din cap, privindu-l pe Yashim de parcă l-ar fi întîlnit pentru prima oară în viaţă. Ţine minte, *efendi*. N-am fost de faţă.

„E adevărat, se gîndi Yashim. Îi dau bani. Îi cumpăr cămăşi. Şi el nu ştie absolut nimic.“

71

Yashim îl găsi pe ambasadorul polonez îmbrăcat într-un halat de mătase brodat cu lei şi cai; firul de aur, acum uzat şi fără luciu, era probabil chinezesc, aprecie Yashim. Ambasadorul bea ceai şi fixa în tăcere cu

privirea un ou fiert; cînd intră Yashim, îşi duse o mînă paravan la ochi, sucindu-şi capul într-o parte şi în alta, ca o ţestoasă neliniştită. În lumina soarelui, se vedeau fire de praf suind încet spre ferestrele înalte.

– Ştii cît e ceasul? întrebă Palewski cu glas coborît. Serveşte nişte ceai.

– Eşti bolnav?

– Bolnav, nu. Doar suferind. Oare de ce nu plouă?

Nevenindu-i în minte nici un răspuns, Yashim se cuibări într-un fotoliu şi-l lăsă pe Palewski să-i toarne cu mîna tremurîndă o ceaşcă de ceai.

– *Mezze,* spuse Yashim. Ridică ochii. *Mezze*. O mică gustare înainte de felul principal.

– Chiar trebuie să vorbim despre mîncare?

– *Mezze* sînt un mod de a trezi atenţia oamenilor pentru masa gustoasă care va urma. Prepararea lor necesită mult efort. Sau, mai bine zis, alegerea lor. Uneori, cele mai bune *mezze* sînt cele mai simple. Castraveţi proaspeţi de Karaman, sardele de Ortakoy, cel mult date prin ou şi făină, şi apoi puse pe grătar... Fiecare în sezonul în care are gustul cel mai bun; s-ar putea spune că lucrul cel mai important este alegerea lor la momentul potrivit. Ia, de exemplu, aceste crime. Ai avut dreptate, ele reprezintă mai mult decît nişte acte de violenţă izolate. Există un plan, ba

chiar mai mult de atît. Luate împreună, ele n-au un scop în sine. Festinul nu se încheie cu *mezze,* nu-i aşa? *Mezze* doar anunţă ospăţul. Iar aceste omoruri, la fel ca *mezze,* depind de momentul în care sînt comise, continuă Yashim. În ultimele trei zile m-am tot întrebat, de ce tocmai acum? Vorbesc despre crime, despre cadeţi. Ca să aflu aproape întîmplător că într-una din zilele următoare sultanul e hotărît să emită un decret. Nenumărate reforme.

– Ah, da, edictul, încuviinţă Palewski, împreunîndu-şi vîrfurile degetelor.

– Eşti la curent cu edictul? Yashim îşi întrerupse raţionamentul, uluit.

– Nu în mod direct. Acum cîteva săptămîni, anumiţi membri ai comunităţii diplomatice din Istanbul au primit o explicaţie. Văzu că Yashim deschisese gura să vorbească şi ridică o mînă. Cînd am spus anumiţi, m-am referit la faptul că nu m-am numărat şi eu printre ei. Motivul nu-i greu de înţeles, dacă am dreptate în ceea ce priveşte edictul şi semnificaţia lui. Unul din scopuri – din cîte ştiu eu, scopul principal – este ca Înalta Poartă să poată face împrumuturi din străinătate. Evident, Polonia nu are capacitatea de a influenţa piaţa de acţiuni. Aşadar, pe mine m-au lăsat deoparte. A fost, în esenţă, aranjamentul Marilor Puteri.

Eu am aflat de la suedezi, care ştiau, dacă nu mă înşel, de la americani.

– Vrei să spui că au fost invitaţi americanii?

– Oricît ţi s-ar părea de bizar. În definitiv, tu ştii cine sînt americanii? Sînt experţii mondiali în împrumuturi de bani în Europa. Poarta îi vrea de partea ei. Poate vor izbuti să-şi coordoneze eforturile. Şi, sincer să fiu, nu cred că Poarta a reuşit vreodată să-şi dea seama cu adevărat de partea cui sînt americanii. Paşalele voastre încă se mai străduiesc să înţeleagă Declaraţia de Independenţă, la şaizeci de ani după eveniment. Palewski se întinse după ceainic. Ideea de republică i-a fascinat întotdeauna, într-un mod aproape copilăresc. Dinastia Osman este probabil cea mai longevivă familie regală din Europa. Mai vrei ceai?

Yashim îi întinse ceşcuţa pe farfurioară.

– Am fost un naiv, rosti el. M-am tot întrebat cine ştia despre edict. Nu m-am gîndit nici o clipă la puterile străine.

– Dar tocmai puterile străine, observă cu cinism Palewski, sînt cheia – puteri străine, împrumuturi din străinătate.

– Da. Da, desigur.

Cîteva clipe îşi băură ceaiul în tăcerea întreruptă numai de ticăitul pendulei nemţeşti.

– Ienicerii ăştia ai tăi, mormăi Palewski, după o vreme. Încă mai crezi că există?

Yashim încuviinţă din cap.

– Îţi place sau nu, sînt sigur de asta. I-ai văzut nimiciţi, chiar tu mi-ai spus. Foarte bine. Polonia, după cum crede lumea, a dispărut acum cincizeci de ani. Nici măcar n-o poţi găsi pe hartă. Dar tu nu-mi spui asta. Tu spui că dăinuieşte în continuare. Polonia există în limbă, în amintire, în credinţă. Trăieşte mai departe, ca o idee. Iar eu vorbesc despre acelaşi lucru. Cît despre foişoarele de foc, am avut doar parţial dreptate. Am făcut o legătură între cele trei foişoare despre care ştiam – dintre care două încă în picioare şi unul care a fost incendiat şi dărîmat în 1826 – şi cadeţii, ale căror trupuri au fost găsite în apropiere. Trebuia să găsesc un al patrulea foişor de foc, nu-i aşa? Dar n-am izbutit. N-a existat niciodată un al patrulea foişor. Dar ştiam că planul nu era greşit. Foişoarele de foc purtau urma ienicerilor pe ele, ca şi aceste crime. Nu avea cum să fie altfel.

– Poate. Dar fără un al patrulea foişor, totul pare fără noimă.

– Aşa am simţit şi eu. Doar dacă nu exista ceva ce nu vedeam – ceva care să lege toate trei foişoarele de un alt loc, care nu este nicidecum un foişor.

Palewski îşi împinse în faţă buza de jos şi oftă.

– Nu-mi place s-o spun, Yash, dar ai atins un subiect foarte delicat. Hai să uităm o clipă de

rezervele mele. Bănuieşti că ienicerii i-au ucis pe aceşti cadeţi, date fiind lingurile de lemn şi toate celelalte. Strîmbă din nas. Ideea cu foişoarele ţi-a venit deoarece ienicerii le-au avut cîndva în stăpînire, ca pompieri ai oraşului? Să lăsăm foişoarele şi atunci, ce se întîmplă cu teoria ta legată de ieniceri? Răspunde-mi. Nu le poţi avea pe amîndouă.

Yashim zîmbi.

– Ba cred că da. Am aflat ceea ce aveam nevoie să ştiu acum vreo două zile, dar de-abia astăzi mi-am dat seama cum se pune totul cap la cap. Turnul Galata a adăpostit o *tekke karagozi,* un loc sacru pentru ieniceri. Fostul foişor de la cazarma ienicerilor avea şi el una.

– Dar turnul lui Baiazid, obiectă Palewski, este modern. Şi tocmai asta vreau să spun. Atunci cînd a fost construit, ienicerii – precum şi *karagozi* – erau deja istorie. Serios, Yash, obsesia asta cu ienicerii nu face decît să-ţi stea în cale.

– Nu cred. Tocmai am descoperit că turnul lui Baiazid a fost construit chiar în locul unei vechi *tekke karagozi* la Eski Serai. Şi astfel se fac trei. Ceea ce caut eu acum este încă o *tekke karagozi* – şi nici măcar nu ştiu de unde să încep.

Palewski bîjbîi pe masa de lîngă el şi scoase la iveală cîteva cutii lungi din piele. În interiorul uneia dintre ele se găsea o singură foaie de

hîrtie împăturită uşor în două. O despături şi, spre uimirea lui, Yashim dădu cu ochii de o vedere de ansamblu a Istanbulului, desenată cu migală în cerneală. În locul unde ar fi trebuit să fie cerul, aerul era plin de nume, însemnări şi cifre.

– Căutai o hartă. Aseară mi-am amintit de Ingiliz Mustafa, spuse polonezul.

– Englezul Mustafa?

– De fapt, a fost scoţian. Îl chema Campbell. A venit la Istanbul în urmă cu vreo şaizeci de ani, să pună bazele unei şcoli de matematică pentru artilerişti. Apoi a trecut la islamism.

– Mai trăieşte?

Palewski pufni dispreţuitor.

– Nu, nu. Mă tem că nici măcar religia islamică n-a putut face asta pentru el. Una dintre obsesiile lui era caracterul sacru al Istanbulului; cît de cufundat în sfinţenie e oraşul. Aş îndrăzni să afirm că a fost un bun musulman, dar peste educaţia scoţiană în materie de ştiinţe nu se poate trece aşa uşor. Harta aceasta arată toate moscheele, mormintele sfinte, *tekke* ale dervişilor şi altele asemenea, pe care el le-a localizat în oraş. Ba chiar a tipărit acest lucru pe hartă.

Căută în buzunarul halatului şi scoase o pereche de ochelari de citit.

– Priveşte, fiecare loc sfînt din oraş are un număr. Cheia este aici sus. Paisprezece:

Cammi Sultan Mehmet. Moscheea lui Mehmet. Douăzeci şi cinci: Turbe Hasan. Mormîntul lui Hasan. Uite, treizeci: *tekke karagozi*. Şi încă una. Aici.

Yashim clătină din cap, nevenindu-i să creadă.

– Numai un străin e în stare să facă aşa ceva, spuse el. Vreau să spun că e atît de... atît de... Avea de gînd să spună „fără rost“, dar se răzgîndi. Atît de neobişnuit.

Palewski scoase un mormăit.

– Voia să arate cum credinţa îmbrăţişată de el era una cu oraşul.

Şi o mulţime de *tekke karagozi* dintre care să alegi.

– Îţi mulţumesc pentru hartă, spuse copleşit Yashim. Apoi îi povesti despre foişoare. Vezi tu, am înţeles greşit. Realitatea este că foişoarele erau şi *tekke karagozi*. Faptul că erau şi foişoare ar putea fi o simplă coincidenţă. Cred că asta ar trebui să caut: o altă *tekke karagozi*.

Palewski făcu semn spre hartă.

– Atunci ai de unde să alegi.

– Prea multe, murmură Yashim. Oare care este aceea pe care o caut? Care-i cea de-a patra?

Palewski se lăsă pe spate şi-şi acoperi ochii cu palmele, căzut pe gînduri.

– Nu mi-ai povestit tu că acele trei foişoare erau şi cele mai vechi *tekke* din oraş? Nu aşa ziceau pompierii?

Mintea lui Yashim începu să lucreze cu febrilitate. Palewski continuă:

– Poate spun asta numai fiindcă eu sînt polonez şi, în adîncul sufletului, toţi polonezii sînt iubitori de relicve ale altor epoci. Ia, de pildă, halatul. Ştii de ce-l port?

– Pentru că-i comod, răspunse absent Yashim.

– Da şi nu. E din Sarmaţia. Vezi tu, cu ani în urmă, noi, polonezii, ne credeam înrudiţi cu un trib de războinici pe jumătate legendar, venit din Sarmaţia, undeva în Asia Centrală. Presupun că nu ne cunoşteam prea bine originile şi ne căutam strămoşii, ca să zic aşa. Aveam o adevărată obsesie pentru Sarmaţia şi pentru presupusul stil sarmat – ştii tu, mătase, pene şi piele stacojie. Cînd am venit aici, am găsit acest halat atîrnat într-un dulap. E o relicvă din altă epocă sau ce-o mai fi. Asta îmi place cel mai mult la el. În fiecare dimineaţă mă înfăşor în istorie. În gloria imaginară a trecutului. În plus, e şi foarte comod, cum ziceai tu. Ei bine, ceea ce mă pune pe gînduri este faptul că aceste *tekke* sînt vechi, chiar foarte vechi. Poate chiar primele înfiinţate în oraş. Dacă vrei, ele ţin de originile tale. Aici ar trebui să înceapă să caute cei pentru care lucrezi. Poate că a patra *tekke* este şi una dintre primele loje din oraş. Prima, a patra, nu contează. Prin urmare, trebuie să cauţi o *tekke* la fel de veche ca şi cele trei pe care le cunoşti.

Yashim încuviinţă din cap. Cele patru *tekke* iniţiale. Se potrivea: tradiţionaliştilor le-ar fi plăcut ceva de felul ăsta.

– Ceea ce ar putea explica un alt lucru care nu-mi dă pace, zise el cu voce tare. Nu momentul – e vorba de edict –, ci numărul. De ce patru? Dacă ai dreptate, dacă ne întoarcem la origini, încercînd să luăm totul de la început, atunci numărul e patru. Patru e numărul puterii, la fel ca picioarele unei mese. E o reflectare a ordinii pămînteşti. Patru colţuri ale lumii. Patru vînturi. Patru elemente. Patru este o temelie.

Şi se întoarce în timp, chiar la originile întregii evoluţii otomane! Războiul sfînt... Istanbulul ca fiind cel mai important oraş al lumii.

Lui Yashim i se părea că-l ascultă pe marele maestru al breslei vînzătorilor de supă explicînd că ienicerii construiseră imperiul; că ei, sub îndrumarea acelor *baba karagozi,* cîştigaseră acest oraş de partea credinţei.

– Ori de cîte ori lucrurile nu au mers cum trebuie, au existat unii care să justifice că pur şi simplu ne-am abătut de la căile strămoşeşti adevărate, că trebuie să ne întoarcem şi să încercăm să fim ce-am fost pe vremea cînd întreaga Europă tremura la picioarele noastre.

– Ei bine, replică sec Palewski, nu chiar întreaga Europă.

– Afară de Polonia, viteazul nostru inamic. Pe chipul lui Yashim trecu o umbră de îndoială. Dar cum să ne dăm seama care era cea de-a patra *tekke,* cea originală? Chiar dacă cineva ar avea cunoştinţă de ele, harta ta nu oferă date.

Palewski îşi rodea unghiile.

– Dacă am avea o hartă şi mai veche, zise el încet. Una cu adevărat bună, ca s-o comparăm cu asta. La urma urmei, majoritatea acestor *tekke* ar putea să nu existe. Prin eliminare, ai putea ajunge la un rezultat. Îşi frecă palmele una de alta. Va trebui să fie o hartă foarte bună, chibzui el. Apoi clătină din cap. Ca să fiu sincer, nu sînt prea sigur că vei face rost de una prea curînd. Eu, unul, nu am aşa ceva.

Yashim îşi încordă maxilarul, privind ţintă focul.

– Numele de Lorich îţi spune ceva? întrebă el liniştit. Flensburg. Pe la 1500.

Palewski făcu ochii mari.

– Cum naiba să nu-mi spună, Yash? Cea mai uluitoare hartă a oraşului întocmită vreodată. Sau, cel puţin, aşa am auzit. De fapt, ca să fiu sincer, n-am văzut-o niciodată. Probabil că există cîteva copii, dar aici, în Istanbul, n-o să găseşti nici una, asta e sigur.

– O hartă uluitoare, repetă Yashim. Însă te înşeli, prietene. Cred că ştiu exact locul unde s-o găsesc.

72

Jumătate de ceas mai tîrziu, Yashim se găsea sub arcada Ambasadei Rusiei, cochetînd cu gîndul supărător că a şti nu însemna acelaşi lucru cu a găsi. Se afla la nici un kilometru de reşedinţa de ambasador a lui Palewski şi la nici douăzeci de metri de harta pe care o văzuse agăţată în galeria din holul de la etaj. Cît priveşte şansele de a ajunge acolo, harta putea la fel de bine să fie în Siberia.

După toate aparenţele, ambasadorul nu era acasă. Yashim se întrebă dacă şi prinţul avea acelaşi program ca Palewski; poate era în pat cu adorabila lui soţie. Gîndul îl tulbură, aşadar, ceru să stea de vorbă cu primul secretar. Dar nici acesta nu era disponibil. Lui Yashim îi trecu prin minte să ceară o întrevedere cu soţia ambasadorului, dar raţiunea, precum şi buna-cuviinţă moştenită din străbuni îl determinară să excludă această posibilitate. Nici măcar femeile creştine nu deschideau uşa oricărui bărbat care bătea în ea.

– Există cineva cu care aş putea sta de vorbă? E ceva foarte urgent. În clipa în care auzi pasul milităros, sigur pe el, Yashim înţelese cine ar fi putut accepta să poarte o conversaţie. Cel cu mîna mutilată.

Cu cicatricea aceea urîtă.

– Bună ziua, îl salută Potemkin. Vă rog, poftiţi înăuntru.

Yashim îl urmă pe tînărul diplomat în holul mare şi privirea lui lunecă instinctiv în direcţia scării.

– De regulă, personalul ambasadei nu primeşte pe nimeni care n-a fost programat pentru audienţă. Regret că a trebuit să aşteptaţi atîta timp. Ambasadorul şi oamenii lui au deja mult de lucru pentru astăzi. Excelenţa Sa este aşteptat diseară la palat. Mă tem că-i cu neputinţă să-l întrerup.

Glasul lui era neliniştit, tensionat, îşi spuse Yashim. Apoi rosti cu voce tare:

– Poate mă ajutaţi dumneavoastră. Zilele trecute am văzut o hartă interesantă lîngă uşa de la biroul domnului ambasador. Aş vrea s-o mai privesc o dată. Mă întreb dacă...

Pe chipul lui Potemkin se citea nedumerirea.

– O hartă?

– Da. Făcută de Melchior Lorich. E agăţată în holul de la etaj.

– Sînt convins că Excelenţa Sa ar fi încîntat să v-o arate, spuse Potemkin, mai binevoitor. Dacă aţi vrea să formulaţi o cerere scrisă, mă voi îngriji personal ca ea să intre în atenţia Excelenţei Sale.

– Chiar acum?

Potemkin reuşi să schiţeze un zîmbet vag.

– Mă tem că este cu neputinţă. Cererile de acest fel necesită cam o lună să fie aprobate.

Poate totuşi mai reducem termenul. Să zicem, trei săptămîni?

Yashim scrîşni din dinţi.

– Ştiţi, ar putea fi foarte important. Ştiu că harta este foarte aproape, la etaj. Nu voi deranja pe nimeni.

Potemkin continuă să zîmbească, fără un cuvînt.

– Doar un sfert de oră, îl rugă Yashim, disperat.

– Domnule, dumneavoastră uitaţi că vă găsiţi într-o ambasadă, unde lumea are de lucru. Aici nu-i nici muzeu, nici galerie publică. Sînt sigur însă că Excelenţa Sa prinţul va fi încîntat să vă ia în consideraţie rugămintea, la timpul cuvenit. Pînă atunci, dacă nu mai aveţi nimic altceva de...

– Presupun că încă n-aţi avut ocazia să cercetaţi lista de cheltuieli a slujitorului, remarcă Yashim, sardonic.

– Nu, admise încet ataşatul. N-am avut ocazia. Permiteţi-mi să vă conduc, domnule.

73

Chiar în clipa aceea, soţia ambasadorului era ajutată să se dezbrace de către cinci fete agere, care-i luau veşmintele pe măsură ce erau abandonate, studiindu-le cu exclamaţii

care mai de care mai admirative şi mai entuziasmate.

Sugestia făcută de Valide, că ar fi trebuit să se îmbăieze împreună cu femeile din haremul sultanului, venită după invitaţia de a trage un fum din narghilea, o lipsise un timp pe Eugenia de puterea de a scoate vreun cuvînt. De felul ei nu putea fi lăsată prea uşor fără replică, dar se gîndise imediat că sultanului i-ar fi putut trece prin minte să se bucure el însuşi de plăcerea unei băi. Sau că s-ar fi putut delecta cu priveliştea femeilor în baie, văzută din spatele vreunei ferestruici secrete. Pînă la urmă se întrebă dacă nu cumva Valide Sultan se amuzase pe seama ei.

– Nu te teme, spusese Valide. Sultanul nu foloseşte niciodată baia femeilor. Fetele ar fi încîntate, dar dacă ai prefera să nu...

„Iată că am primit răspuns măcar la două dintre temerile mele“, se gîndi Eugenia.

– Mi-ar face mare plăcere, declară ea.

Cîteva minute mai tîrziu rîdea, în timp ce fetele îi cercetau corsetul, cu fel şi fel de strîmbături caraghioase. Una îşi umflă obrajii şi suflă. Alta, spre veselia generală, mimă că descuie o uşă cu cheia. Înălţînd din umerii albi şi fermi, fata îi demonstră Eugeniei că femeile otomane se bucurau de unele libertăţi refuzate femeilor europene. Dar cînd Eugenia se dezbrăcă de jupon, toate se traseră înapoi cu

sinceră admiraţie, pînă cînd dădură cu ochii de părul ei pubian. Văzîndu-l, se holbară la el cu aceeaşi uimire neprefăcută. În sfîrşit, o ajutară să desfacă şireturile şi o însoţiră pînă la baie.

Mai tîrziu, Eugenia avea să reflecteze la diferenţa dintre baia turcească şi cea rusească. Pe moşia tatălui ei din afara Moscovei, Eugenia ieşise adesea din aburii cabinei de buşteni în răceala zăpezii, icnind de plăcere, în timp ce slujbaşele băii îi plesneau pielea cu un mănunchi de nuiele de mesteacăn pînă se înroşea. În baia haremului obţineai plăcerea ca atare, fără durere, plăcerea părea infinită şi trăită în mod ciudat, în cele mai mici amănunte. Fetele o săpuniră, îi frecară pielea, o masară; i se părea că nici cea mai mică părticică a trupului ei nu scăpase atenţiei lor sau femeii viguroase care-i îndoia braţele şi picioarele, îi sucea gîtul în dreapta şi în stînga, ba chiar îi flexa degetele de la mîini şi de la picioare. Numai printr-un mare efort de voinţă, pe care mai tîrziu aproape că avea să-l regrete, îşi rosti părerea despre ceara fierbinte şi briciul pe care slujnica de la baie le adusese din obişnuinţă. După baie, cînd stătea lungită goală pe sofa în încăperea învecinată, înconjurată de alte femei care fumau, beau cafea şi-şi apreciau invitata – şi toate hainele ei –, Eugenia nu reuşi să-şi dea seama de cît timp era acolo. Sporovăiala femeilor era odihnitoare

şi cadenţa lor ca un ciripit se împletea cu aroma de lemn de măr şi tutun, astfel încît, închizînd ochii, se duse cu gîndul la toamnele copilăriei, lîngă un rîu îndepărtat, nu cu prea multă vreme în urmă.

O trezi o mînă rece lăsată pe umărul ei. Se ridică din reflex în capul oaselor, dînd cu ochii de Kislar Agha, care o fixa cu o privire impasibilă. Kislar dădu din cap de cîteva ori, apoi, arătîndu-şi dinţii mărunţi, îi făcu semn că trebuie să se ridice.

Se ridică încet, cu mişcări lente, zîmbind spre noile ei prietene. Ele îi surîseră fugar şi o ajutară să se îmbrace. Mai întîi îşi puse juponul, apoi îşi înfăşură corsetul în jurul trupului. Una dintre fete îi legă şireturile la spate; ar fi vrut să-i fie legate şi mai strîns, dar cumva atmosfera destinsă care i-ar fi permis s-o roage pe fată să facă acest lucru dispăruse. Privi spre negrul care îndeplinea funcţia de mai-marele eunucilor şi care stătea în picioare lîngă uşă, plimbîndu-şi privirea prin încăpere. După ce se îmbrăcă, ridică bărbia şi-l privi în ochi cu îndrăzneală. El se înclină aproape imperceptibil şi deschise uşa.

Ajungînd în apartamentul lui Valide, o găsi pe venerabila doamnă pe divanul ei, la taifas cu un bărbat durduliu, între două vîrste, aşezat călare pe un scaun occidental, pe care-l legăna în faţă şi în spate.

Sultanul întoarse capul şi se ridică apoi, cu un mic efort.

– Prinţesă! Se înclină, îi luă mîna şi-şi apăsă buzele pe ea. Eugenia făcu o mică plecăciune.

– Bravo! Valide Sultan bătu din palme. Văd că ai reuşit să scapi la fel de frumos îmbrăcată ca înainte. Fetelor, explică ea, le-ar fi fost uşor să-i fure hainele.

– Hainele? Sultanul părea nedumerit. Dar noi facem comandă la Paris în fiecare an, Valide.

Eugenia rîse amuzată.

– Cred, Înălţimea Voastră, că pentru noi, femeile, nu hainele sînt interesante, ci felul în care sînt purtate. Şi toată lumea, adăugă ea, nevenindu-i în minte un epitet potrivit pentru femeile sultanului, a fost încîntătoare.

Prin „toată lumea“ Eugenia nu voise să spună şi Kislar Agha. Kislar Agha îi dădea fiori.

74

– Te-ai întors?

– Stanisßaw Palewski, îl anunţă Yashim, avem la dispoziţie exact patru ore. Mergi la o petrecere.

Palewski zîmbi şi clătină din cap.

– Ştiu la ce te gîndeşti, la concertul ambasadorilor de la palat. Sună foarte tentant, dar eu nu mai particip la astfel de evenimente.

La ora actuală eu... Îşi răsfiră degetele. Ca să spun drept, Yash, problema e îmbrăcămintea. Îşi coborî vocea. O problemă, ca să zic aşa, de molii.

Yashim ridică mîna, semn că nici nu voia să audă.

– Nu vorbim de acele sacouri oribile ca nişte carapace de gîngănii pe care le purtaţi voi. Ai cele mai minunate haine şi patru ore la dispoziţie. Am şi trimis după croitor. Diseară îţi vei face apariţia la palat ca o întruchipare vie a istoriei Poloniei.

– Cum aşa?

– Te vei duce îmbrăcat ca un sar... cum ziceai că-l cheamă?

– Sarmat?

– Întocmai.

Ambasadorul polonez îşi încrucişă braţele cu încăpăţînare.

– O idee mai nebunească nici că se putea. Dar cine te crezi? Zîna cea bună?

Yashim clipi şi Palewski chicoti scurt.

– N-are importanţă, e un basm. Se încruntă. Ce faci acolo?

Yashim ridicase braţele, fluturînd din degete şi făcînd un pas înainte, de parcă Palewski ar fi fost un *djin* pe care tocmai îl invocase să apară din senin.

Palewski îşi îngustă pleoapele, bănuitor.

– Îmi pare rău, Yash. Ştii bine că aş face orice pentru tine. Dar numai în limite raţionale. Ca ambasador al Poloniei pe lîngă Înalta Poartă am o răspundere mai mare. Sînt conştient că naţia pe care o reprezint este o naţie învinsă. Dar sînt încăpăţînat, domnule, foarte încăpăţînat. Ameninţă în glumă cu degetul. Numeşte-o mîndrie, vanitate, cum vrei, dar îţi spun un lucru. Nu mă duc printre omologii mei îmbrăcat într-un halat vechi şi mîncat de molii nici de dragul tău, şi nici măcar de dragul Madonei Negre din Czestechowa.

75

– Excelenţa Sa nu este acasă, declară cu glas bubuitor majordomul. Rămase în uşa întredeschisă, cercetîndu-l cu atenţie pe turcul care trăsese clopoţelul de la intrare.

– Aş prefera să-l aştept, spuse Yashim. Am destul timp la dispoziţie. Majordomul chibzui asupra celor auzite. Pe de o parte, fusese un compliment la adresa stăpînului său, care era, desigur, un om ocupat. Pe de altă parte, la Istanbul nimeni nu spunea exact ce gîndea. Îl cîntări din ochi pe Yashim. Veşmintele turcului erau cu siguranţă curate, chiar dacă mai simple. Ar fi vrut să pipăie mantia cu degetele,

să se asigure că era chiar caşmir, dar da... la urma urmei, turcul putea fi un om de vază.

– Dacă doriţi să intraţi, îl invită majordomul, găsiţi un scaun în hol. Yashim păşi înăuntru şi se aşează. Majordomul închise uşa în urma lui cu un pocnet sonor. Yashim se instală cu faţa spre uşa pe care tocmai intrase şi spre cele două ferestre uriaşe care coborau pînă aproape de podea. Scara din stînga urca în spirală prin spatele lui Yashim pînă în holul de la etaj. Majordomul se îndreptă cu pas maiestuos spre valetul cu perucă şi pantaloni strînşi sub genunchi, postat solemn la baza scării, şi-i murmură cîteva cuvinte. Valetul continuă să privească drept în faţă, fără să răspundă.

– Sper că nu va trebui să aşteptaţi prea mult, spuse majordomul, trecînd pe lîngă Yashim şi dispărînd printr-o uşă din dreapta.

Yashim rămase aşezat, cu mîinile încrucişate în poală. Valetul stătea în picioare, cu mîinile pe lîngă corp.

Vreme de douăzeci de minute, nici unul din ei nu făcu vreo mişcare. La sfîrşitul acestui interval, Yashim tresări brusc. Ridică fruntea. Ceva îi atrăsese atenţia la fereastră. Se aplecă uşor într-o parte şi privi cu atenţie, dar acel ceva care-l trezise din reverie dispăruse.

Rămase totuşi cu ochii la fereastră.

După vreo treizeci de secunde, aproape sări în picioare, cu ochii ţintă la fereastră. Privirea valetului se opri asupra lui, apoi lunecă spre fereastră, însă fereastra era întunecată şi valetul nu desluşi nimic.

Dar atenţia lui Yashim era captată de ceva aflat aproape în afara razei lui vizuale. Curios, se aplecă şi mai mult spre dreapta, ca să se vadă mai bine. Din locul în care stătea, valetul îşi dădu seama că nu avea cum să observe la ce se uita străinul.

Se întrebă ce putea să fie.

Yashim zîmbi în sinea lui, pufni pe nas şi continuă să se uite, întinzîndu-şi gîtul.

Valetul îşi freca nervos degetele în podul palmei.

Observă că străinul îşi mişcase brusc capul, urmărind ce se petrecea afară. Acel ceva părea acum să se îndepărteze, ieşind din raza lui vizuală, întrucît străinul se aplecase în faţă.

Cu mişcări foarte lente, Yashim se lăsă din nou pe spate în scaunul lui. Avea un aer nedumerit. De fapt, pur şi simplu nu înţelegea semnificaţia a ceea ce văzuse.

Trebuie să fi fost ceva în grădină, valetul era convins de asta. Într-un loc în care nu ar fi trebuit să fie nimic. Şi nimeni.

Se întrebă ce ar fi putut să fie. Fără îndoială, o lumină. O lumină în întuneric, în grădina casei. Ocolind zidul ambasadei.

Oare ce-ar face majordomul în locul lui? Valetul aruncă o privire către turc, care continua să stea cuminte exact unde şedea de o jumătate de oră. Doar puţin mai încruntat.

Pentru că văzuse ceva ce nu se aştepta să vadă. Ceva ce nimeni altcineva nu observase.

Valetul făcu un pas calm înainte, şovăi, apoi porni spre uşa din faţă şi o deschise.

Aruncă o privire în stînga. Spaţiile dintre coloanele porticului erau negre ca smoala. Făcu un pas în grădină, apoi încă unul, întinzînd gîtul ca să vadă mai bine.

Simţi o umbră în spatele lui şi se răsuci pe jumătate. În prag se ivise turcul.

Turcul întinse braţele cu palmele în sus şi ridică din umeri. Apoi arătă spre el însuşi şi spre poartă.

– Plec, zise el în turceşte.

Valetul înţelese gestul. Neliniştea lui spori. Turcul coborî scara.

Valetul aşteptă pînă cînd turcul ieşi de sub arcadă, apoi coborî şi el în fugă treptele şi o luă la stînga prin întuneric.

Se bucură în sinea lui de adierea rece care-l izbi în obraz, dar care n-ar fi reuşit nici într-o mie de ani să-i ciufulească părul artificial. Dar de văzut tot nu vedea nimic. Alergă spre colţul clădirii şi privi de-a lungul aripii de răsărit.

Nu îndrăznea să meargă mai departe.

76

Yashim urcă în fugă scara de la intrare, traversă holul pustiu şi sui treptele cîte trei odată. Ajuns sus, încetini pasul şi puse mîna pe clanţa de la vestibul.

Dar dacă acolo mai era de pază un valet, cum văzuse mai înainte? Apăsă clanţa şi păşi înăuntru.

Încăperea era aproape cufundată în întuneric. În capătul cel mai îndepărtat ardeau două lumînări în sfeşnicele lor, mult prea departe ca să-i fie de vreun folos lui Yashim. O luă la dreapta, păşind tiptil de-a lungul galeriei. Tablourile în ulei erau greu de distins prin întuneric, dar trecînd pe lîngă unul dintre ele, se opri. Făcu un pas într-o parte, lăsînd lumina palidă să se oprească asupra picturii şi, deşi aproape învăluite în umbre, figurile grupate în centrul tabloului erau neîndoielnic cea a ţarului şi a ţarinei sale iubitoare, alături de copilaşii lor.

Yashim făcu cale întoarsă.

Două portrete pînă la umeri. Portretul întreg al unui bărbat călare. O scenă pe care nu reuşi s-o descifreze, reprezentînd un rîu şi un puhoi de oameni şi de cai năpustindu-se spre el. Apoi un alt portret.

Ajunsese din nou la uşă. La parter îl auzi pe valet închizînd cu putere uşa de la intrare.

Privi în jurul lui, uimit.

Din cîte îşi amintea, holul mai găzduia un întreg Parlament de nobili ruşi, un Ermitaj de figuri imperiale. Cît despre peisaje, ei bine, tot aici fuseseră înghesuite nenumărate verste de stepă rusească, unde husarii cazaci se aplecau pe uliţele satelor să-şi sărute iubitele în semn de rămas-bun.

Însă nicăieri o hartă a Istanbulului.

În locul în care fusese harta era acum portretul unui ţar suferind de gută.

Făcu un pas mai aproape. Ţarul avea o expresie mirată; probabil nu-i plăcea să nu fie luat în seamă. Chiar şi în lumina slabă a lumînărilor, Yashim izbuti să distingă conturul vag al ramei, o urmă albicioasă pe lambriurile întunecate.

„Au luat harta de aici.“

Yashim abia avu răgaz să conştientizeze acest gînd îngrozitor, că şi auzi paşi urcînd scara în fugă.

Fără să şovăie o clipă, se repezi spre uşa din celălalt capăt al coridorului. Clanţa cedă imediat şi în clipa următoare, Yashim se găsea de partea cealaltă a uşii.

77

Ambasadorul rus îşi duse monoclul la ochi, apoi îl lăsă să cadă, fără un cuvînt, cu ochii măriţi de uimire.

– Nu pot să cred! murmură el, fără a se adresa cuiva anume. Un al doilea secretar, care stătea în picioare în apropiere, se aplecă de parcă ar fi vrut să culeagă remarca şi să şi-o ducă la ureche; dar nu auzi nimic. Ridică fruntea şi urmări privirea şefului său.

În picioare, la intrare, cu un pahar de şampanie într-o mînă, iar în cealaltă cu o pereche de mănuşi foarte albe, din piele de căprioară, se găsea Stanisßaw Palewski, ambasadorul Poloniei. Dar nu semăna cu nici un ambasador polonez din cîţi întîlnise rusul pînă atunci. Pe chipul palid ca moartea, ochii albaştri sclipeau de viaţă şi interes ca două safire în zăpadă, dar nu expresia feţei lui Palewski era ceea ce-l uluise pe ministrul ţarului.

Palewski era înveşmîntat într-o haină de călărie, căptuşită, mai lungă de genunchi, din mătase de un roşu strălucitor, cu broderii fantastice din fir de aur, cu guler şi manşete dintr-o minunată blană de hermină. Vesta lungă era din catifea galbenă, fără accesorii vulgare ca nasturii, era prinsă în talie cu o superbă eşarfă de mătase alb cu roşu. Sub eşarfă se vedeau pantalonii largi de catifea albastră, vîrîţi în

cizmele răsfrînte, atît de bine lustruite încît reflectau mozaicul model tablă de şah al pardoselii.

Cizmele, afirmase sfidător croitorul lui Yashim, nu erau de competenţa lui.

Acum însă, lustruite cu migală, nimeni n-ar fi ghicit că aveau găuri în talpă.

– E o veche şmecherie pe care am citit-o undeva, remarcase Palewski, întinzînd liniştit crema de ghete cu o pensulă. Îl foloseau ofiţerii francezi în ultimul război, ori de cîte ori Napoleon ordona o gardă de onoare.

78

Yashim închise uşa în urma sa, dînd drumul la clanţă foarte încet, ca să nu facă nici un zgomot.

Era şi timpul. În momentul în care îşi lipi urechea de uşa pe care intrase, auzi cealaltă uşă dîndu-se de perete. Cineva păşi în încăpere, apoi se opri.

„În cinci secunde vor ajunge şi aici“, îşi spuse Yashim. Privi în jur, sperînd să găsească o ascunzătoare.

În clipa următoare, îşi dădu seama că frumoasa soţie a ambasadorului rus, cu trupul înfăşurat într-o etolă din blană lucioasă de

vulpe, şedea în faţa oglinzii, privindu-l cu gura căscată.

Şi, în afară de blană, nu mai avea nimic pe dedesubt.

79

Prinţul Derenţov aruncă o privire spre ambasadorul austriac, un bărbat aproape lipsit de gît, cu o mustaţă uriaşă şi un pîntece mare, cît un burduf de vin din Bucovina. Acesta stătuse cu spatele la uşă, aşa încît Derenţov avu ocazia să-i urmărească plin de satisfacţie reacţia faţă de Palewski, în clipa cînd, remarcînd o schimbare de expresie la omuleţul cu care stătea de vorbă, austriacul se întoarse, dînd cu ochii de ambasadorul polonez.

Falca lui masivă căzu în jos. Ochii îi ieşiră din orbite. Chipul lui luă pe rînd toate culorile, de la pămîntiu la purpuriu.

„Mare dobitoc“, îşi spuse prinţul Derenţov. Fără îndoială că polonezul a venit aici în astă-seară îmbrăcat astfel pentru a insulta cu bună ştiinţă Marile Puteri, care-i reduseseră la tăcere ţărişoara lui belicoasă cu vreo patruzeci de ani în urmă. Dar reacţia acelui cîrnăţar austriac avea să-i ofere polonezului o oarecare satisfacţie.

Austriacul încercă să atragă atenţia prinţului, mişcîndu-şi o labă dolofană prin aer, ca o focă rănită. Derenţov se răsuci pe călcîie şi începu să discute cu cel de-al doilea secretar al său.

Ambasadorul britanic nu-şi întrerupse conversaţia, ci se mulţumi să arunce din cînd în cînd cîte o privire ba la omologul lui austriac, ba la prinţul Derenţov, trăgîndu-se de buză ca să-şi reţină zîmbetul.

Ambasadorul american exclamă:

– Să fiu al naibii! Ar fi vrut să meargă direct la Palewski şi să-i strîngă mîna, dar era nou-sosit la Istanbul, precum şi novice într-ale protocolului diplomatic. „Am să stau de vorbă cu tipul înainte de încheierea serii“, îşi promise el.

Ambasadorul Franţei îşi schimbă discret locul, astfel încît, păşind în sală, Palewski se alătură firesc micului grup al francezului.

Dirijorul imperial, Giacomo Donizetti, care era italian şi extrem de romantic, schimbă cîteva cuvinte în şoaptă cu primul violonist. Programul de muzică germană de concert, adecvat ocaziei, se încheie discret şi, după cîteva clipe în care se auzi foşnet de partituri, orchestra atacă cea mai recentă poloneză a lui Chopin. Cîţiva dintre invitaţii mai educaţi izbucniră în aplauze. Bineînţeles, prinţul Derenţov îşi continuă conversaţia.

Sultanul Mehmet alese tocmai acest moment pentru a-şi face apariţia. Auzind aplauzele, simţi cum îi revine încrederea – detesta aceste activităţi internaţionale – şi se duse să stea de vorbă cu ambasadorul Franţei.

Ceva mai tîrziu, încerca să-i explice toate acestea mamei sale.

– Mi s-a părut că arăta nemaipomenit de bine. Cred că la fel gîndea şi Concordet. Mi-ar plăcea să avem aşa un regiment, totul numai eşarfe şi culoare. Arăta ca unul dintre ai noştri.

– Asta am priceput şi eu, replică sec Valide Sultan. Însă ceea ce nu pot înţelege este de ce ai pus să fie reţinut.

Sultanul îşi răsuci degetele.

– Nu spune bazaconii, Valide. N-am reţinut pe nimeni. Am poruncit doar să fie însoţit într-o încăpere laterală. Mai tîrziu i-am pus unele întrebări. La fel am procedat şi cu rusul, Derenţov. Totul a fost din vina lui, el a propus duelul. Chiar sub nasul meu!

Valide Sultan înţelese ce voia să spună. Cu cîţiva ani în urmă, la sfatul ei, sultanul emisese un decret oficial, susţinut de *ulema,* care interzicea practica duelului pe tot cuprinsul imperiului. Decretul îi viza în special pe acei cerchezi încăpăţînaţi din munţi, ale căror vechi vrajbe aduceau durere şi nelinişte în haremul sultanului şi o agasau pe Valide Sultan; însă

decretul se aplica în egală măsură şi străinilor irascibili din Galata.

– Ambasadorul britanic l-a condus pe Palewski suficient de aproape ca rusul să-l audă, explică sultanul. Prin urmare, a fost şi vina lui. Eu nu eram acolo, dar se pare că Stratford Canning s-a străduit să atragă atenţia lui Derenţov, iar rusul s-a întors atît de brusc încît i-a dat lui Palewski peste mîna în care ţinea şampania, vărsîndu-şi băutura pe cămaşă. Ştii cum sînt oamenii aceştia. Sau măcar îţi poţi închipui. Derenţov a pretins că a fost insultat. Polonezul a scos batista şi a început să-i şteargă piepţii cămăşii... hi, hi, hi!

– Mehmet!

– Păi, a fost nostim, Valide. Ştiu precis că ruşii n-au recunoscut nici măcar o dată existenţa lui Palewski. De fiecare dată s-au prefăcut că nu-l vedeau. Iar acum Derenţov pretindea duel în zori, în timp ce ambasadorul polonez îl ştergea de şampanie cu batista!

Valide Sultan cedă şi ea umorului situaţiei.

– Şi ce-a spus polonezul?

Mehmet se legănă pe loc, cu ochii închişi.

– A spus... hi, hi, hi... a spus... ha, ha, ha... În acest caz, accept provocarea dumneavoastră şi n-aveţi decît să vă ştergeţi cu batista proprie! Hi, hi, hi!

Valide Sultan, care nu rîsese de cîţiva ani buni, poate chiar mai mult, se molipsi de rîsul

fiului ei. Trecuse multă vreme de cînd nu mai mersese la nici o petrecere, dar ştia ce caraghioşi pot arăta bărbaţii cînd sînt împreună.

Sultanul Mehmet se potoli primul şi-şi continuă istorisirea, pufnind în rîs din cînd în cînd.

– După aceea a trebuit să-i despart eu. Polonezul s-a îndepărtat foarte politicos. Am stat de vorbă cu el şi l-am lăsat să plece. Cînd am ajuns la Derenţov, era furios la culme, îi tot dădea înainte cu încălcarea drepturilor lui diplomatice şi altele asemenea. L-am lăsat să bată cîmpii, după care i-am zis şi eu ce aveam de zis, cum e cu duelurile şi care-i legea, exact cum îi spusesem şi ambasadorului polonez. I-am spus că o societate civilizată se distinge tocmai prin respectul faţă de individ şi prin respectul individului faţă de lege, că înţelegeam, desigur, principiile diferite ale altor naţiuni, dar că în imperiul pe care-l conduc eu duelul este interzis. Am spus că de aceea avem legi, care – am adăugat – vor fi întărite şi clarificate peste cîteva zile. Între timp, i-am pretins doar să-şi ceară scuze.

– Şi?

– Dacă ar fi fost să-l las să plece numai în schimbul acelor scuze, Valide, atunci poate ar fi şi acum închis în cameră. Am acceptat cîteva cuvinte bălmăjite – înjurături, sînt sigur – drept

semn că regreta, lucru pe care i l-am spus şi lui. Pe urmă l-am îndemnat să meargă acasă şi am părăsit încăperea.

– Aşa, *mon brave!* Eşti tare isteţ!

Valide Sultan îşi prinse fiul de urechi şi-i dădu o sărutare.

80

Înainte ca Yashim să-şi revină din surpriză, Eugenia întinse un deget într-un gest ce nu admitea replică.

– Ascunde-te sub pat, îl îndemnă ea.

Yashim nu avea nevoie să i se mai spună şi a doua oară. Se repezi spre pat şi se tîrî sub el. O văzu pe Eugenia apropiindu-se de uşă în picioarele goale; în trecere luă ceva de pe pat. Un halat de mătase foşni prin aer, apoi i se înfăşură în jurul gleznelor.

Se auzi o bătaie în uşă. Yashim îşi încordă auzul, dar tot ce reuşi să audă fu glasul Eugeniei – *niet, niet* – şi cîteva cuvinte în şoaptă. Uşa se închise şi picioarele ajunseră din nou la marginea patului. Apoi halatul lunecă pe podea ca un nor moale şi picioarele dispărură.

Eugenia şedea pe pat în capul oaselor, chiar deasupra lui. Aştepta ca turcul să iasă de sub pat. Singurul ei veşmînt era un surîs discret.

Simţindu-se ridicol, Yashim se ridică în picioare şi făcu o plecăciune.

– Iertaţi-mă, Excelenţa Voastră, spuse el. M-am rătăcit. Nu ştiam... Eugenia îţi ţuguie buzele, îmbufnată.

– *Nu* ştiaţi, domnule turc? Mă dezamăgiţi. Veniţi.

Îşi trecu mîna printre sîni. „Fir-aş să fiu, îşi spuse Yashim, e adorabilă: mai frumoasă decît fetele din haremul sultanului. Ce piele albă! Şi părul... negru şi strălucitor ca abanosul.“

Eugenia îşi ridică un genunchi şi mătasea halatului lunecă în sus, dezvelind o coapsă lungă şi zveltă.

„Mă doreşte, îşi zise Yashim. Şi eu o doresc pe ea.“ Pielea ei: îşi dorea nebuneşte să întindă mîna şi s-o mîngîie. Tînjea să respire parfumul ei straniu, străin lui, să-i atingă rotunjimile trupului, să-i atingă buzele întunecate cu ale lui.

Interzis. Aceasta era calea pasiunii şi a regretelor.

„Pe acest drum nu ai cum să apuci. Asta dacă pui preţ pe sănătatea ta mentală.“

– Nu înţelegi, spuse disperat Yashim. Eu sînt... sînt... Ce cuvînt folosise tînărul englez? Îşi aminti: Sînt liber profesionist.

Eugenia părea nedumerită.

– Vrei să te plătesc? Rîse neîncrezătoare şi-şi scutură cîrlionţii.

Şi dacă nu vreau?

Yashim era stînjenit. Eugenia îi citi pe chip stînjeneala şi ridică mîinile.

– Vino, spuse ea.

Îşi puse palmele pe pat, sprijinindu-şi spatele. Yashim gemu încetişor şi închise ochii.

Cinci minute mai tîrziu, Eugenia descoperi ce voise Yashim să spună prin liber profesionist.

– Din ce în ce mai bine, zise ea, lungindu-se pe spate între perne. Îşi ridică genunchiul delicat.

– Iubeşte-mă, turcule! gîfîi ea.

81

Departe, în prima mare curte a Palatului Topkapi al sultanului, ultima caleaşcă se îndepărtă pe dalele curţii şi ieşi pe poarta înaltă, dispărînd în direcţia Hipodromului şi în întunericul oraşului. De fapt, nu chiar ultima: mai rămăsese o trăsură frumoasă, cu vizitiul nemişcat pe capră, cu biciul în mînă, cu doi valeţi în spate, neclintiţi ca două statui, nepăsători la burniţa subţire. Vîntul făcea să pîlpîie torţele agăţate de-a lungul zidului interior şi flacăra se răsfrîngea în lacul negru şi strălucitor al trăsurii, punînd în evidenţă vulturul cu două capete, stema imperială a

Romanovilor, simbolul născut chiar în acest oraş, cu multe veacuri înainte.

În timp ce trăsura ambasadorului era încremenită într-o tăcere mormîntală, în budoarul soţiei acestuia lucrurile atinseseră un punct culminant.

Eugenia îşi săltă umerii într-un suspin lung şi mulţumit. Cîteva clipe mai tîrziu, zîmbea leneş în urechea lui Yashim.

– Poate am o părere prea bună despre mine, dar îmi închipui că nu de asta ai venit, nu? şopti ea.

Yashim se ridică în capul oaselor. Îţi ţinea pleoapele strînse, de parcă l-ar fi durut ceva. Eugenia întinse mîna şi-i mîngîie fruntea transpirată.

– Iartă-mă, zise ea simplu.

Yashim răsuflă adînc şi deschise ochii. Trase aer în piept şi zise:

– Harta… din… hol. Unde a dispărut?

Eugenia rîse, dar cînd văzu expresia din ochii lui, se trase brusc deoparte şi îngenunche pe pat.

– Vorbeşti serios?

– Trebuie să văd harta aceea, spuse el. Înainte să se întoarcă soţul tău.

– El? Pe chipul Eugeniei se aşternu o expresie dispreţuitoare. El nu va intra aici.

Zîmbi cu tristeţe. Apoi sări jos din pat şi-şi îmbrăcă halatul, legîndu-şi cordonul cu o mişcare furioasă.

– Nu mi-a iertat niciodată faptul că m-am măritat cu el. Şi n-ai idee cît *mă plictisesc*.

Yashim se încruntă. Era greu de imaginat că prinţul îşi putea ţine mîinile departe de soţia sa vreo clipă. Şi totuşi, aşa era. Poate că el, Yashim, nu era cu nimic mai presus decît acei occidentali care-şi imaginau că sultanul trăieşte într-un paradis plin de parfumuri şi hurii.

– Sînt aici de şase luni. Nu ies niciodată în oraş. Îmi schimb rochia de trei sau patru ori pe zi... la ce bun? Pentru cine? Pentru santinele? O dată pe săptămînă soţul meu organizează un dineu cumplit de plicticos. Îşi adună cîrlionţii negri cu o mînă şi-i ridică la ceafă. Apoi îi lăsă să cadă.

– Acasă avem bal în fiecare seară. Mă întîlnesc cu prietenii. Călăresc pe zăpadă. Rîd... ştiu eu, flirtez, discut despre literatură, despre artă, despre toate. Probabil că de aceea am pus ochii pe tine. Ai fost primul turc cu care am avut ocazia să stau de vorbă. Primul meu amant turc.

Yashim îşi plecă ochii. Eugenia rîse din nou.

– Am să-ţi arăt harta. E chiar aici.

Eugenia arătă peste umărul lui. Yashim se răsuci şi văzu, agăţat pe perete, conturul

familiar al oraşului, semănînd cu botul unui animal care rîma ţărmurile Asiei.

– Am nevoie să fac o comparaţie, explică el, întinzînd mîna după mantie.

Scoase harta lui Palewski, o despături şi se lăsă pe vine lîngă harta lui Hontius, netezind pe sticla ei harta lui Palewski.

– Nu înţeleg ce vrei să faci, totuşi, te pot ajuta? Îi puse o mînă pe umăr.

Yashim îi explică.

– S-ar putea să nu meargă. Pe harta asta există referiri amănunţite la toate clădirile religioase care existau în Istanbul acum vreo treizeci de ani. Pe mine mă interesează *tekke karagozi* – mi-ar lua prea mult timp să-ţi explic de ce sau ce sînt acestea, dar simbolul pare să fie litera arabă k, uite aşa.

– Sînt foarte greu de observat, spuse Eugenia, posomorîtă. Aici e o pădure de înfloriturі arabe.

– Adevărat. Totuşi, trebuie să încerc. Ochii lui Yashim cercetară toată harta. Iniţial, căutam un foişor de foc, dar din păcate a trebuit să renunţ. Vechea hartă, aceasta de la tine, arată toate clădirile existente în 1599. Poate că, dacă le vom compara, vom reuşi să ne dăm seama unde ar fi putut fi cele mai vechi *tekke karagozi*.

– Vrei să spui că dacă apare ceva pe ambele hărţi, înseamnă că a fost construit înainte de 1599. Eugenia îşi muşcă buza. Cel mai bine ar

fi să împărţim oraşul în cîteva zone, să zicem pe direcţia nord-sud, ca să ştii unde te găseşti şi să nu-ţi scape nimic.

– E o idee excelentă, răspunse Yashim. Aşa vom face.

Eugenia luă harta lui Palewski şi o împături în patru pe verticală. Apoi deschise primul pliu şi începură amîndoi să caute *tekke*.

După douăzeci de minute terminaseră un sfert din oraş, eliminînd vreo douăsprezece *tekke,* construite prea recent. Mai existau două posibilităţi: o *tekke* teoretic rămasă pe vechiul loc, dar greu de identificat datorită diferenţelor de scară, precum şi bănuielii că poate Hontius nu avusese acurateţea unui topograf, şi încă una, posibil acoperită de o altă construcţie.

– Să vedem următorul pliu, îl îndemnă Eugenia. Continuară să lucreze.

– Unii ar putea crede că e un mod ciudat de a petrece timpul în miez de noapte în compania unei tinere rusoaice pe jumătate goală.

– Da, îmi pare rău.

– Mie îmi place. Ochii ei sticleau. Îşi cuprinse genunchii cu braţele. Totuşi, în curînd m-ai putea duce din nou în pat.

Terminară şi cu al doilea pliu. Mai apăruse o a treia posibilitate, lîngă zidul oraşului, dar de data aceasta harta nouă era cea care semăna confuzie, făcînd dificil de identificat cu precizie care anume clădire fusese *tekke*.

– Sîntem la jumătatea drumului, îi aminti Yashim.

– Mai mult de jumătate, răspunse ea. De aici încolo, pînă la Capul Seraiului, clădirile se mai împuţinează.

– Adevărat. Mai departe.

După vreo zece minute identificară turnul din Stambul ca fiind o *tekke*.

– Bun, se bucură Yashim. Asta dovedeşte că sistemul funcţionează.

– Pff! Abia acum îmi spui!

Pe ultimul pliu al hărţii găsiră Turnul Galata, precum şi vechea *tekke* din fostul cartier general al ienicerilor, acum îngropat sub grajdurile imperiale. După cum anticipase Eugenia, terminară de comparat hărţile mai repede, întrucît nu numai că forma oraşului se subţia, dar o bună parte a Istanbulului în această zonă era reprezentată de palat şi de terenurile situate mai sus de Capul Seraiului. Aici nu descoperiră nimic neobişnuit.

– E tîrziu, spuse Yashim. Ar trebui să plec.

Eugenia se ridică în picioare şi se întinse ca o balerină, mai întîi un picior, apoi celălalt.

– Cum? Poate nu te-ai gîndit, dar ambasada e încuiată pe timpul nopţii. Zidurile sînt înalte. Paznicii, vigilenţi. Nu intră musca. Dar nici nu iese. Din fericire pentru mine tu nu eşti o muscă.

Cu un gest larg, îşi dezlegă cordonul prins în talie. Halatul se desfăcu şi, cu o mişcare a umerilor, ea îl lăsă să alunece la podea.

– Plăcerea e de partea mea, spuse zîmbind Yashim.

– Asta mai vedem, replică ea, întinzîndu-i o mînă.

82

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă îşi prinse capetele mustăţilor cu amîndouă mîinile şi începu să tragă de ele, gînditor.

Apoi luă vechea cheie, pe care tocmai i-o adusese paznicul, şi o puse la locul ei, pe inelul mare de chei.

Ştia că omul trimis de palat să cerceteze cazul avea dreptate: numai paznicii de noapte ar fi putut să aranjeze furtul. Dar de ce? Probabil o năzbîtie prostească. Poate vreun ritual sentimental de-al lor. Cînd le spusese că lipsea unul dintre cazane, se aşteptase ca ei să se arate ruşinaţi, să dea din colţ în colţ. Să-şi mărturisească vina. Să-i dezvăluie tot. Sperase că vor avea încredere în el.

În schimb, ei îl fixau cu priviri inexpresive. Negau tot. Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă era dezamăgit.

– Uitaţi ce este, vorbi el din nou. Nu vreau să vă pedepsesc. Cazanul ar putea fi înapoiat şi atunci poate considerăm discuţia încheiată. Dar – ridică un deget gros – sînt descumpănit. Breasla este o familie. Avem probleme, ni le rezolvăm. Eu le rezolv. Asta-i menirea mea, eu sînt capul acestei familii. Prin urmare, atunci cînd un străin vine să-mi spună de probleme de care nu am habar, sînt îngrijorat. Şi ruşinat.

Făcu o pauză, privindu-i pe cei trei. Ei îi susţinură privirea.

– Un isteţ de la palat vine şi-mi spune ceva ce s-a întîmplat în propria casă. A... acum aţi priceput, nu-i aşa?

Ghici în ochii lor un licăr de interes, care se stinse imediat. Marele maestru se trase din nou de mustăţi. De felul lui, nu era prea iute la minte, totuşi întrevederea îl tulbura. Cei trei nu erau chiar impertinenţi, dar erau distanţi. Marele maestru avea senzaţia că riscase pentru ei, oferindu-le o slujbă cînd avuseseră nevoie disperată de una; dar în cazul de faţă, ei nu dădeau dovadă de recunoştinţă.

Renunţă să-i dea afară din slujbele lor, cu sentimentul neplăcut că în aer plutea o ameninţare nerostită. Că el, unul, trebuia să-şi vadă de treaba lui – ca şi cum furtul unui cazan şi negarea acestei fapte n-ar fi fost tocmai treaba lui! Dar acum pur şi simplu nu-i putea da afară. Dacă ei aveau ceva de suferit, ar

putea suferi şi el. Ar putea fi acuzat că acordase ajutor şi că era în cîrdăşie cu duşmanii Înaltei Porţi.

Îşi împreună strîns mîinile masive, frămîntîndu-şi degetele.

Oare chiar nu exista nici o cale de a-i face să plătească pentru lipsa lor de loialitate? Se gîndi la eunuc. Fără îndoială că-i dezvăluise prea multe.

Eunucul avea o anumită poziţie la palat.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă se întrebă cum ar putea ajunge să-l cunoască mai bine pe omul acela.

83

Yashim îşi petrecu dimineaţa vizitînd cele trei locuri identificate pe harta veche cu o noapte mai înainte. Nu ştia sigur ce anume căuta, spera totuşi că, dacă se străduia, pînă la urmă ceva avea să-i atragă atenţia.

O *tekke* nu trebuia să fie prea mare, însă un spaţiu mare ar fi putut oferi un indiciu. O *tekke* nu se supunea, ea însăşi, unei anumite forme, dar un mic dom putea sugera un lăcaş de cult. La fel, poate, un vas pentru apă sfinţită, o nişă inutilă sau o inscripţie deasupra unei uşi, pe un coridor. Yashim era convins că vor apărea

semne, în sine nesemnificative, dar care, puse cap la cap, i-ar fi arătat direcţia cea bună.

În caz contrar, putea oricînd să întrebe.

Prima stradă vizitată îşi revenea treptat după un incendiu atît de violent, încît cele cîteva clădiri din piatră pur şi simplu explodaseră. Cîteva blocuri mari de piatră sfărîmată continuau să zacă îngropate în cenuşa care plutea de la un capăt la altul al străzii pîrjolite. Vreo doi-trei bărbaţi scormoneau cenuşa cu nişte beţe; Yashim presupuse că erau foştii locatari, căutînd orice nimicuri care ar fi scăpat din foc. Oamenii îi răspunseră încet, cu gîndul în altă parte. Nici unul dintre ei nu avea cunoştinţă de vreo *tekke*.

Al doilea loc se dovedi a fi un scuar mic, de formă neregulată, chiar lîngă zidul oraşului. Era un cartier de muncitori, cu mulţi armeni şi greci printre negustorii turci ale căror prăvălii se înghesuiau de-a lungul laturii de răsărit. Clădirile erau dărăpănate. Era aproape cu neputinţă să le ghiceşti vechimea. Într-un cartier sărac, clădirile erau reparate şi reciclate mult după ce depăşiseră o vîrstă înaintată. Dar ajungea un incendiu şi oamenii construiau din nou, în acelaşi stil ca părinţii şi bunicii lor.

Peste drum de prăvălii se găsea o moschee mică, dar curată şi liniştită, iar în spatele ei, o căsuţă văruită, în care locuia imamul. El însuşi veni să deschidă uşa, sprijinindu-se în baston,

un om foarte bătrîn şi foarte cocîrjat, cu barbă albă şi încîlcită, şi cu ochelari groşi. Era cam surd şi păru nedumerit, ba chiar iritat, cînd Yashim îl întrebă despre *karagozi*.

– Aici sîntem cu toţii drept-credincioşi musulmani, repetă el cu voce ascuţită. Cum? Nu te înţeleg. Tu nu eşti musulman? Păi atunci? Nu înţeleg ce vrei să... Aici toţi sîntem buni musulmani.

Lovi o dată sau de două ori cu bastonul în pămînt şi, cînd Yashim reuşi într-un tîrziu să plece, bătrînul continuă să rămînă în prag, sprijinit în baston, urmărindu-l prin ochelarii lui groşi pînă cînd Yashim dispăru după colţ.

Eunucul află de la negustori că, o dată la două zile, în scuar era zi de piaţă. Cît despre vreo *tekke* sufi, abandonată sau nu, se mulţumiră să ridice din umeri. Cînd Yashim le adresă întrebarea, nişte bătrîni aşezaţi sub un chiparos înalt care creştea aproape de vechiul zid începură să dezbată chestiunea între ei, dar după cîteva minute conversaţia alunecă spre amintiri legate de alte locuri, astfel încît unul dintre ei începu o istorisire lungă despre un derviş Mevlevi pe care-l întîlnise cîndva la Ruse, unde el însuşi se născuse cu aproape un veac în urmă. Yashim se îndepărtă tiptil, lăsîndu-i să vorbească.

Tîrziu, spre prînz, ajunse la cea de a treia şi ultima dintre posibilităţile sugerate de harta

Eugeniei: un păienjeniş dens de ulicioare din partea de apus a oraşului, unde fusese imposibil să localizeze cît de cît corect, fie strada, fie clădirea care părea să fi adăpostit o *tekke*.

Yashim colindă peste tot, definindu-şi un fel de circuit şi petrecînd mai mult de oră ca să-l exploreze. Dar, ca întotdeauna, aceste străduţe înguste nu dezvăluiau mare lucru, era cu neputinţă să ghiceşti ce se petrecea în spatele faţadelor înalte şi oarbe, cu atît mai puţin să-ţi imaginezi ce s-ar fi putut întîmpla acolo cu cincisprezece sau o sută de ani în urmă. Abia în ultima clipă, tocmai cînd era pe cale să renunţe, Yashim abordă un bărbat grăbit, cu mustaţă ceruită, care ieşea de sub o arcadă cu o plasă de rafie în mînă.

Yashim i se adresă, făcîndu-l să tresară.

– Ce doreşti? se răsti el.

– Caut o *tekke,* începu Yashim şi, în timp ce vorbea, îi trecu prin minte o idee. Caut o *tekke* sufi, nu sînt sigur a cui.

Omul îl măsură din cap pînă în picioare.

– Chiar nu contează a cui? Părea cu adevărat mirat. Ştii, nu sînt toate la fel.

– Sigur, înţeleg, răspunse împăciuitor Yashim. În cazul meu, e vorba de o *tekke* extrem de veche… Sînt arhitect, adăugă el la noroc.

Îşi petrecuse dimineaţa întrebîndu-i pe oameni dacă îşi aminteau de o *tekke karagozi*.

Îşi închipuise că o *tekke* devenită inutilă putea fi transformată în orice, de la magazin la ceainărie. Pînă în acest moment nu-i dăduse prin cap că soarta cea mai probabilă pentru o *tekke* abandonată era să fie preluată de altă sectă. O *tekke karagozi* ajungea astfel să aparţină altui cult.

– O *tekke* veche. Omul îşi mişcă nasul în dreapta şi în stînga. Există o *tekke* Nasrani pe strada vecină. Ei sînt acolo abia de vreo zece ani, dar clădirea este foarte veche, dacă asta vrei să spui.

Karagozi fuseseră interzişi cu zece ani în urmă.

– Exact asta vreau să spun, răspunse zîmbind Yashim.

Omul se oferi să-i arate locul. Pe drum îl întrebă pe Yashim:

– Ce zici de toate omorurile astea?

Era rîndul lui Yashim să tresară. Un cîine maidanez se ridică de pe un prag şi începu să-i latre.

– Crime?

– Cadeţii, nu se poate să nu fi auzit. Toată lumea vorbeşte despre ei.

– Oh, da. Dumneata ce crezi?

– Eu nu cred… decît ce spune toată lumea. E o treabă serioasă, nu-i aşa? Ceva e pe cale să se întîmple. Îşi ridică mîna în aer de parcă ar fi

vrut să-l pipăie cu degetele împreunate. Am şobolani.

– Şobolani?

– Îţi plac animalele? Eu le ador. Nu-mi permit să ţin animale şi n-am nici loc, dar cîndva am avut păsări. Îmi plăcea grozav să văd lumina căzînd pe cuştile lor iarna. Le ţineam agăţate afară, la fereastră. Păsările cîntau întotdeauna în lumina soarelui. Pînă la urmă le-am dat drumul. Dar şobolanii sînt inteligenţi, nu-i deranjează să stea în cuşcă. În plus, le dau drumul să alerge. Îi poţi vedea cum se opresc şi se gîndesc. Am trei. De vreo trei zile încoace se poartă ciudat. Nu vor să iasă din cuşti. Sigur, îi scot eu afară, dar ei nu caută decît să se ascundă pe undeva. Dacă ar fi vorba numai de unul, aş înţelege. Uneori nici eu nu vreau să văd pe nimeni, doar să stau acasă şi să mă joc cu animalele mele. Dar toţi trei se comportă în acelaşi fel. Eu cred că simt.

Yashim, căruia nu-i plăcuseră niciodată şobolanii, întrebă:

– Ce anume? Ce simt? Omul clătină din cap.

– Nu ştiu. Oamenii şuşotesc, îşi murmură la ureche. Cum ţi-am spus, ceva se întîmplă şi noi nu ştim ce anume. Uite, aici e *tekke*.

Yashim privi în jur, surprins. Mai devreme trecuse pe lîngă construcţia joasă, lipsită de ferestre, pe care şi-o întipărise în minte ca fiind

un magazin sau un depozit. Nu-i de mirare că nu se oprise aici.

– Eşti sigur?

Omul încuviinţă din cap cu vioiciune.

– S-ar putea să nu fie nimeni înăuntru, dar seara e lume prin preajmă. Îţi urez noroc. Flutură plasa de rafie. Mă duc să fac rost de ceva mîncare pentru şobolani, explică el.

Yashim îi zîmbi cu jumătate de gură. Apoi bătu cu putere în uşile duble.

84

– Da, *karagozi*. Omul continuă să surîdă cu blîndeţe.

„Deci, asta e“, îşi spuse Yashim. În acelaşi timp, se uită în jur cuprins brusc de curiozitate. Aici să fie, oare, locul în care ienicerii se dedau la orgiile lor rituale? Băutură, femei şi poezie mistică! Sau ceva mai prozaic, cum ar fi o cameră de comerţ, unde se încheiau afaceri şi unde soldaţii deveniţi negustori şi artizani discutau despre starea pieţii şi despre ce puteau obţine de pe piaţă.

La prima vedere, locul nu avea nimic sacru. Aşa cum era, putea fi lesne luat drept un depozit, cum crezuse mai devreme Yashim: o încăpere simplă, văruită, luminată de obişnuitele ferestre înalte, cu o masă mare din

lemn de stejar în mijloc şi banchete de o parte şi de alta. Să zicem, ca o sală de banchet. Pereţii erau proaspăt văruiţi, dar păreau să fi fost cîndva pictaţi, judecînd după imaginile neclare care încă se mai distingeau sub stratul de var.

– Pereţii au fost cîndva decoraţi? Învăţătorul de la *tekke* încuviinţă din cap.

– Şi încă foarte frumos.

– Cu ce fel de imagini? Profanatoare?

– Din punctul nostru de vedere, da. *Karagozi* nu se temeau să reprezinte creaţiile Domnului. Poate reuşeau să realizeze acest lucru cu inima curată. Totuşi, credincioşii ca mine ar fi considerat că astfel de imagini ne abat de la calea cea dreaptă. N-aş spune că acesta a fost motivul pentru care picturile au fost acoperite. Mai curînd dorinţa de a reveni la vechea puritate a acestei *tekke*.

– Înţeleg. Deci pictura murală a fost introdusă în *tekke karagozi* abia de curînd? Nu a fost ideea lor originală.

Învăţătorul căzu pe gînduri.

– Nu ştiu. Pentru noi, ocupaţia *karagozi* a fost un răgaz pe care preferăm să nu-l comemorăm.

Yashim privi în sus, la cofrajele tavanului.

– Răgaz? Nu prea înţeleg.

– Iartă-mă, spuse smerit învăţătorul. N-am fost destul de explicit; poate nu ştii, dar

aceasta a fost o *tekke* Nasrani pînă la rebeliunea lui Patrona Khalil. La vremea aceea, *karagozi* deveniseră foarte puternici şi aveau nevoie de mai mult spaţiu; aşa că le-am cedat-o lor. Evenimentele recente, adăugă el cu prudenţa obişnuită, ne-au permis să ne recăpătăm clădirea, iar picturile au fost acoperite, după cum vezi.

Yashim se întoarse către el cu o expresie dezamăgită. Rebeliunea lui Patrona Khalil avusese loc în 1730.

– Vrei să spui că această *tekke* a fost construită de ordinul vostru? N-a fost iniţial o ctitorie *karagozi?*

Omul zîmbi şi clătină din cap.

– Nu. Şi, după cum vezi, ne mişcăm în cerc. Ceea ce-i deschis va fi închis.

Cinci minute mai tîrziu, Yashim era din nou în stradă.

Harta lui Palewski, desenată de scoţianul Ingiliz Mustafa, identifica în mod corect drept vechea *tekke* – la vremea cînd fusese desenată. Dar nu *karagozi* o construiseră; nu era una dintre cele patru *tekke* originale.

Totuşi, principiul rămînea valabil.

Yashim se gîndi din nou la micul scuar de lîngă vechile ziduri bizantine ale oraşului.

Încercă să şi-l readucă în minte. Moscheea. Şirul de prăvălii. Un bătrîn chiparos crescut lîngă pietrele roase de vreme ale zidului.

Tekke era acolo. *Trebuia* să fie acolo.

85

O jumătate de oră mai tîrziu, în timp ce mergea spre scuar de-a lungul unei străduţe lungi şi drepte venind dinspre sud, Yashim se opri brusc.

Drept în faţa lui, dincolo de capătul străzii, avea o privelişte clară a superbului chiparos lîngă care stătuse de vorbă cu bătrînii ceva mai devreme.

Din locul în care se găsea, la depărtare de cinci sute de metri, putea vedea ceea ce nu văzuse mai înainte. Putea vedea peste vîrful copacului.

Chiar în spatele frunzişului delicat, într-o splendoare singuratică, aproape în ruină, se înălţa un turn bizantin, crescut din zidurile masive ale oraşului.

Într-o fracţiune de secundă, în mintea lui Yashim totul deveni limpede.

Kerkoporta. Mica poartă.

Nu existau prea mulţi locuitori ai Stambulului care să fi aflat în amănunt povestea cuceririi din 1453. Era o istorie veche, datînd de aproape patru sute de ani. Fusese împlinirea unui destin, iar felul în care oraşul fusese capturat de la apărătorii greci şi motivul

acestei capturi erau prea puţin interesante sau relevante pentru locuitorii Istanbulului turcesc din secolul al XIX-lea.

Numai două categorii de oameni îşi menţinuseră treaz acest interes şi relatau povestea oricui se arăta dornic s-o asculte.

Ienicerii, cu mîndrie.

Fanarioţii, cu regret – deşi Yashim nu reuşise niciodată să-şi dea seama dacă regretul lor era sincer. La urma urmei, marii negustori ai Fanarului făcuseră avere sub dominaţia otomană.

Yashim îşi amintea cu precizie unde anume se găsea cînd auzise pentru prima oară povestea cuceririi din 1453. Conacul Mavrocordat, în Fanarul de sus, era cel mai impozant şi mai mohorît palat de pe strada aceea. Retras în spatele zidurilor înalte şi construit în stil rococo, era sediul unei operaţiuni extinse de familie, care se întindea pînă la principatele de pe Dunăre şi antrepozitele din Trabzon, acumulînd pretutindeni titluri civile şi ecleziastice. În decursul secolelor, Mavrocordaţii dăduseră lumii învăţaţi şi împăraţi, boieri şi amirali de flotă, escroci, sfinţi şi fete frumoase. Erau neînchipuit de bogaţi, aveau relaţii uluitor de sus-puse şi erau periculos de bine informaţi.

În jurul mesei se aflau şapte dintre ei, plus Yashim. Chipurile lor exprimau sentimente

diferite – umor şi amărăciune, satisfacţie şi dispreţ; dar era acolo şi un chip încîntător, pe care încă îl mai vedea în visele lui, un chip ale cărui priviri spuneau mai mult. Numai ochii erau aceiaşi, albaştri şi înneguraţi; atunci Yashim înţelesese de ce se temeau turcii de ochii albaştri.

Masa fusese acoperită cu un covor de Anatolia, a cărui confecţionare durase probabil ani de zile, atît de strînsă era urzeala, de o calitate cum nu mai exista, deşi culorile rămăseseră la fel de vii, de parcă ar fi fost ţesut doar cu un an în urmă. Fusese adusă cafeaua, iar cînd draperiile grele fuseseră trase şi servitorii se retrăseseră, Gheorghios Mavrocordat, bărbatul cu fălci mari şi puternice, care era patriarhul clanului, îl invitase pe Yashim să-şi înceapă relatarea.

După aceea, Gheorghios se dusese încet spre şemineu şi toţi ceilalţi i se alăturaseră într-o tăcere absolută, la fel de grăitoare ca şi vorba. În cele din urmă, bătrîna mamă a lui Gheorghios îşi netezise rochia neagră de mătase peste pîntece şi-i făcuse semn lui Yashim să se apropie.

După care îi istorisise povestea cuceririi.

86

Acum, stînd nemişcat pe alee, îşi aminti totul.

Mai presus de orice, îşi amintea amărăciunea bătrînei cînd îi povestise despre Kerkoporta. Mica poartă.

Asediul dura deja de nouăzeci de zile cînd tînărul sultan Mehmet ordonă asaltul final asupra zidurilor. Epuizaţi şi slăbiţi, cei cîteva mii de bizantini rămaşi să-şi apere oraşul auziră bubuitul de cazane şi văzură cum dealurile de sub ziduri încep să se pună în mişcare, pe măsură ce zeci de mii de soldaţi ai lui Mehmet coborau, pornind la atac. Val după val, turcii se năpustiră asupra zidurilor slab apărate şi vechi de o mie de ani; recruţi din Anatolia, başbuzuci de pe colinele Serbiei şi Bulgariei, renegaţi şi aventurieri din întregul bazin al Mediteranei. Cu fiecare atac respins, rezistenţa apărătorilor slăbea şi totuşi atacul continua, cu poliţia lui Mehmet venind din urmă, înarmată cu bice şi ghioage, ca să împiedice retragerea, cu scări sfărîmîndu-se de ziduri, cu vaierul ascuţit al cimpoaielor anatoliene, cu jocul intermitent al flăcărilor şi cu bubuitul brusc, ca de tunet, al giganticelor tunuri ungureşti.

Toate clopotele oraşului băteau. Pe măsură ce fumul se risipea din spărtura din ziduri, acolo unde zăceau năvălitorii muribunzi, în timp ce apărătorii se grăbeau să reclădească apărarea

din ruine, iar luna se chinuia să apară dintr-o fîşie de nori negri şi zdrenţuiţi, Mehmet însuşi porni la atac, în fruntea infanteriei sale de elită, ienicerii. Îi conduse la şanţul cu apă şi de acolo ei înaintară, nu într-un atac furios şi nimicitor, ca oştenii de ocazie şi ca turcii, care fuseseră zvîrliţi de pe metereze pe tot parcursul nopţii, ci, la acel ceas dinaintea zorilor, ca un zid compact şi neiertător.

– Au luptat pe metereze, umăr la umăr, vreme de un ceas sau mai bine, povestea bătrîna. Se părea că turcii aveau să piardă bătălia. Chiar şi ienicerii îşi pierdeau din avînt. Dar... n-a fost aşa.

Yashim o urmărea cum îşi mişca buzele peste gingiile ştirbe. Cu ochii uscaţi, ea continuase:

– Exista o portiţă, vezi tu, în locul în care vechile ziduri ale lui Teodosiu le întîlneau pe cele mai subţiri din spatele Palatului Cezarilor. Portiţa fusese blocată, cine ştie cu cîţi ani în urmă. Era tare micuţă. Nu cred că doi oameni ar fi putut trece prin ea umăr la umăr, numai că... voia lui Allah e neştiută şi plină de necunoscut. La începutul asediului, portiţa fusese deschisă pentru scurte raiduri. Un grup de oşteni tocmai se înapoiase dintr-o incursiune pe cîmpul de luptă şi, n-o să-ţi vină să crezi, cel care intrase ultimul uitase să blocheze poarta.

Tocmai descoperirea acelei portiţe, legănîndu-se în balamale – o mică spărtură în doisprezece kilometri de ziduri masive dublate de altele interioare, o neatenţie de o clipă într-o poveste lungă de o mie de ani – a fost ceea ce a schimbat cursul asediului. Vreo cincizeci de ieniceri au năvălit înăuntru, ajungînd între zidurile duble. Dar în locul acela erau teribil de expuşi, putînd fi alungaţi sau ucişi de apărători în orice clipă, de nu s-ar fi întîmplat tocmai atunci ca unul dintre eroicii apărători, un căpitan genovez, să fie grav rănit de un glonţ tras de aproape. Oamenii lui l-au cărat de acolo; bizantinii şi-au dat seama că eroul nu mai era printre ei şi au scos un strigăt de disperare. Otomanii s-au năpustit spre zidurile interioare şi o namilă de om, pe nume Hassan, s-a cocoţat pe metereze în fruntea companiei lui de ieniceri.

Zece minute mai tîrziu, steagurile turceşti fluturau pe turnul de deasupra portiţei, Kerkoporta.

Toate acestea se petrecuseră în urmă cu patru sute de ani.

Dar acum, în spatele chiparosului înalt din scuar, turnul roşu cu alb al portiţei dăinuia, profilat golaş pe cerul albastru de iarnă.

Exact locul în care o mie cinci sute de ani de istorie romană atinseseră apogeul sîngeros, cînd ultimul împărat al Bizanţului îşi smulsese

însemnele imperiale şi, cu spada în mînă, dispăruse în învălmăşeală, fără a mai fi văzut vreodată.

Locul exact în care Constantinopolul, Mărul Roşu, centrul lumii, fusese cucerit de către ieniceri în numele Islamului şi al sultanului.

Pînă la urmă, bătrînul Palmuk avusese dreptate.

Exista un al patrulea turn. A patra *tekke*.

Clătinînd din cap sub apăsarea amintirilor trezite la viaţă, Yashim păşi înainte, în lumina soarelui de iarnă.

87

Treptele de piatră care duceau la parapetul interior al primului zid nu se vedeau de pe alee. Ca să ajungă acolo, Yashim dibuise drumul printr-un pasaj nemarcat, între două case de lemn clădite chiar la baza zidului. Odată ajuns sus, Yashim se întoarse şi porni de-a lungul parapetului spre turnul Kerkoporta.

La nivelul parapetului exista o uşă de lemn încastrată în zid. Uşa era întredeschisă pe balamalele ruginite, fiind prinsă de cadrul ei cu un lanţ de fier de pe care se desprindea rugina şi care aproape că se sfărîmă la atingerea lui Yashim. Eunucul împinse uşa. Aceasta tremură uşor. Yashim îşi propti umărul în scînduri şi o

săltă pînă cînd balamalele începură să scîrţîie şi uşa zvîcni spre interior, în întuneric.

Podeaua era acoperită de praf, mortar căzut şi excremente uscate. Păşind cu grijă, cu picioarele încălţate în sandale, Yashim înaintă urmărind dîra de lumină, pînă ajunse în mijlocul încăperii, apoi privi în jur. Tavanul era învăluit în umbre. Pereţii păreau să fi fost cîndva tencuiţi, însă acum dezvăluiau straturi de cărămizi romane alternînd cu altele de piatră, în timp ce în colţul cel mai îndepărtat al încăperii, o scară în spirală se ridica de la podea, dispărînd undeva sus.

Yashim se îndreptă spre scară şi privi în jos. O adiere uşoară suia spre el, semn că încăperea de dedesubt avea aer şi poate chiar lumină; adierea aducea cu ea un iz de paie şi zidărie umedă. Yashim încercă prima treaptă cu piciorul şi începu să coboare prin întuneric, desprinzînd cu mîna stîngă pînze de păianjen de pe peretele exterior şi aspru al scării în spirală.

Primele cîteva trepte le coborî în beznă totală şi, cu gîndul la soarele din scuar şi la negustorii aşezaţi în faţa prăvăliilor la numai cîţiva metri depărtare, îşi dădu seama că se găsea într-unul din acele locuri singuratice şi tăcute care împînzeau întreg Istanbulul.

La următoarea cotitură a spiralei, constată că bezna devenea ceva mai puţin densă şi, pe

măsură ce Yashim cobora scara, întunericul se transformă treptat într-un amurg cenuşiu, pînă cînd eunucul ajunse într-o încăpere cu boltă, cu cîte o fereastră oblonită de fiecare parte; numai că obloanele erau crăpate şi încrustate cu scîntei sclipitoare de lumină.

Zidurile erau întunecate, umede şi verzui, dar tencuiala rezistase şi, privind mai îndeaproape, Yashim reuşi să distingă forme asemănătoare contururilor înceţoşate pe care le văzuse dimineaţă, sub stratul de var, în acea *tekke* Nasrin. Recunoscu copaci, pavilioane şi un rîu. O masă lungă de stejar era aşezată pe toată lungimea încăperii, cu banchete de lemn lipite de pereţi.

Făcu un pas înainte şi-şi trecu degetul de-a lungul mesei. Era curată. Cu toate acestea, încăperea de deasupra era numai mizerie şi praf. Se întoarse cu faţa spre perete. Cioburile de lumină străluceau prea tare, aşa că-şi duse mîna streaşină la ochi şi atunci zări o uşă. Uşa era încuiată pe dinafară.

Se opri cu spatele la ea şi studie încăperea. Din locul în care se afla, putea vedea dincolo de masă.

În celălalt capăt al mesei se găsea ceva ce părea a fi un scrin de lemn, acoperit cu un capac plat.

Yashim străbătu încăperea şi se opri lîngă scrin. Capacul îi venea în dreptul mijlocului. Îşi

strecură degetele pe sub buza lui şi-l săltă încetişor.

Capacul se ridică fără efort şi Yashim privi înăuntru.

88

Stanisßaw Palewski deschise gura, gata să scoată un geamăt, aşa cum făcea în fiecare dimineaţă cînd se trezea. Dar geamătul îi rămase în gît.

– Ha!

Evenimentele din noaptea precedentă îi reveniră în minte cu o neaşteptată claritate.

Îşi mişcă degetele de la picioare, apărute ascultător în celălalt capăt al patului, de sub plapuma la care recursese de multă vreme, după moda turcească. Degetele erau foarte murdare şi-şi aminti cum le înnegrise cu peria mînjită cu cremă de ghete.

Îşi aminti şampania execrabilă pe care fusese cît pe ce s-o pedepsească cu o seară în urmă. Neîndoielnic, vreo firmă franţuzească mai şmecheră descărcase un butoi din vinul cel mai prost la Înalta Poartă, care nu bănuise nimic, şi pretinsese un preţ neruşinat, cu convingerea că şarlatania nu avea să iasă la iveală. La urma urmei, cine s-ar fi putut plînge? În nici un caz turcii, care nu se atingeau de

băutură. Cît despre oaspeţi, existau puţine şanse să facă mare caz din asta.

Cu toate acestea, îşi spuse Palewski, el nu avea în fiecare zi ocazia să bea şampanie şi s-ar fi bucurat de ea ceva mai mult, dacă rusul cel cu gîtul ţeapăn n-ar fi fost aşa de stîngaci.

Zîmbi cu gura pînă la urechi.

Felul în care vărsase băutura pe prinţul Derenţov, îşi zise el, fusese o manevră de mare clasă. Dar gestul de a-l şterge, ca să-l facă să se simtă şi mai prost, fusese şi mai inspirat.

Ce mai conta că pe urmă se alesese cu reproşuri zdravene din partea sultanului? Fără îndoială că rusul o păţise şi mai rău – în definitiv, el fusese cel care lansase provocarea la duel. El încălcase porunca sultanului. Palewski nu făcuse altceva decît să accepte provocarea, cum era de datoria oricărui om de onoare.

Dar el şi sultanul avuseseră şi o discuţie interesantă. Neaşteptat de amicală şi de deschisă, şi asta numai pentru că el vărsase băutura şi pentru că oferise o scuză al naibii de neobişnuită şi de bine ticluită pentru ţinuta care dovedea rafinamentul sarmat al strămoşilor săi îndepărtaţi.

Sultanului îi plăcuse haina. Împreună cu Palewski, îşi amintise de vremurile vechi, pe care nici unul din ei nu le apucase, dar pe care fiecare le intuia a fi fost marcate de o strălucire

şi de un triumf pe care nici Polonia, nici imperiul nu le mai regăsiseră. Sultanul lăsase amintirile să se sedimenteze, apoi spusese, cu glas deodată obosit şi nesigur, că întreaga lume trecea prin prefaceri rapide.

– Ca aceasta.

– Edictul dumneavoastră?

Sultanul încuviinţase din cap. Şi începuse să vorbească. Descrisese unele dintre presiunile care-l obligau acum să aducă schimbări în modul de administrare a imperiului. Slăbiciunea armatei. Spiritul de revoltă din ce în ce mai puternic, încurajat făţis de ruşi. Exemplul rău al grecilor, a căror independenţă fusese cumpărată de puterile europene.

– Sînt convins că luăm măsurile corecte, declarase sultanul. Am foarte mare încredere în edict. Dar în acelaşi timp, înţeleg şi că ne va fi extrem de greu să-i convingem pe oameni de necesitatea acestor schimbări. Ca să-ţi spun drept, uneori văd pretutindeni numai împotrivire – chiar şi în propria casă.

Palewski fusese impresionat. După cum ştiau amîndoi, casa sultanului număra vreo 20 000 de oameni.

– Unii vor gîndi că mă grăbesc prea tare. Cîţiva ar putea socoti că m-am mişcat prea încet. Uneori chiar mi-e teamă că lucrul pe care încerc să-l fac va fi atît de greşit înţeles, atît de denaturat şi de blamat, încît, pînă la

urmă, va însemna sfîrşitul a... toate acestea. Schiţase un gest trist spre ornamentele din jur. Vedeţi însă, Excelenţă, nu am altă cale. E singurul lucru pe care-l putem face.

Amîndoi rămăseseră tăcuţi cîteva momente.

– Cred, spusese încet Palewski, că nu trebuie să ne temem de schimbare. Ici-colo sorţii luptei se mai schimbă, dar presupun că inimile celor care poartă lupta nu-şi pierd curajul din acest motiv. Totodată, cred şi sper că aţi acţionat exact la timp.

– *Inshallah*. Să sperăm amîndoi că următoarea serie de schimbări va fi favorabilă pentru noi – şi pentru dumneavoastră.

După ce-i mulţumise ambasadorului că-l ascultase, îi strînsese mîna. În timp ce pleca să stea de vorbă cu prinţul rus, sultanul se întorsese din uşă, fluturînd din mînă, şi spusese:

– Nu vă mai gîndiţi la incidentul de astă-seară. Eu l-am şi dat uitării. Nu însă şi discuţia noastră.

Incredibil! Pînă şi Stratford Canning, Marele Elchi, cum le plăcea turcilor să-l numească, cel care ajutase Înalta Poartă să reziste la pretenţiile ruşilor, ar fi leşinat de plăcere să-l audă pe sultan vorbindu-i atît de frumos.

Palewski – care, de regulă, nu se grăbea niciodată dimineaţa – îşi împreună mîinile sub cap, pe pernă, zîmbi încîntat, îşi mişcă degetele de la picioare, trase clopoţelul ca să-i

fie adus ceaiul şi decise că primul lucru pe care avea să-l facă în ziua aceea era să meargă la baie.

Mai tîrziu, fiindcă era o zi de joi, avea să ia masa împreună cu Yashim.

89

Capacul se ridică pe balamalele bine unse, şi Yashim aruncă o privire precaută înăuntru.

Lumina era difuză, şi interiorul scrinului, era ascuns în umbră, dar chiar şi aşa, Yashim recunoscu obiecte pe cît de banale, pe atît de neaşteptate.

În locul cadetului mort pe care se temea că-l va descoperi acolo, scrinul nu conţinea decît un vraf de farfurii.

Alături de ele, se vedea o tavă cu păhărele sofisticate, puse cu gura în jos, ca să nu intre praful. Lîngă ele, un pocal din metal acoperit cu ceva ce se dovedi a fi o bucată de pînză brodată. Şi o carte.

Yashim luă cartea. Era Coranul.

În rest, scrinul nu mai cuprindea nimic altceva şi mirosea a lac proaspăt.

Yashim zîmbi, oarecum posomorît.

„Încep să adune cele necesare, îşi spuse el. Pentru festin.“ O bacanală *karagozi*.

Închise repede capacul şi porni spre scări. Pe la jumătatea distanţei îl înghiţi întunericul, aşa că începu să urce treptele cîte două odată, apoi părăsi spirala şi traversă încăperea prin care venise, fără să-i pese de norul de praf pe care-l ridica în aer la fiecare pas. Ajuns afară, pe parapet, închise bine uşa, agăţă la loc lanţul şi se sprijini de zid, răsuflînd greu. Din locul în care se găsea, putea privi în jos, prin frunzişul frumosului chiparos.

„Cum se face, se întrebă el, că mă poate înfricoşa un vraf de veselă?“ Îşi răspunse fără şovăire.

„Pentru că de data asta am ghicit corect. Apar trei cadavre, în apropiere de trei *tekke*. Aceasta trebuie să fie cea de a patra. Pe locul celui mai mare triumf al ienicerilor – cucerirea Constantinopolului.“

Iar cadavrul încă nu apăruse.

90

Prima persoană pe care o văzu Murad Eslek în clipa cînd păşi în cafenea pentru prima masă a zilei se dovedi a fi Yashim *efendi,* domnul pe care-l salvase de tăbăcari.

Yashim îl văzu zîmbind şi-i făcu semn cu mîna. Murad îi şopti ceva ospătarului care

tocmai trecea pe lîngă el, apoi se aşează lîngă Yashim şi-i strînse mîna.

– Eşti bine, *inshallah?* Ce-ţi face piciorul?

Yashim îl asigură că piciorul lui era mai bine. Eslek îl privi curios.

– Şi chiar te cred, *efendi*. Iartă-mă, dar arăţi ca un trandafir proaspăt stropit.

Yashim înclină capul, amintindu-şi ceasurile petrecute cu Eugenia noaptea trecută, punînd capăt războiului dintre ruşi şi turci. O revăzu în minte gîfîind, lăsîndu-şi capul frumos pe spate şi dezgolindu-şi dinţii, plină de o dorinţă nestăvilită, aproape copleşită – cum îi şoptise ea – de faptul că întîlnise un om capabil de mai mult decît să-i potolească foamea trupului; un bărbat care reuşise, în orele cît se jucaseră împreună, să-i trezească o dorinţă cum nu mai simţise niciodată. Iar el nu închisese ochii nici o clipă.

Nu dormise cine ştie ce nici cu o noapte înainte, noaptea în care îl scăpase pe atacatorul lui Preen – din cîte se dovedise, atacatorul, nu ucigaşul ei – în cuva clocotită de la tăbăcărie. De atunci umblase tot timpul: se dusese a doua oară la ambasada rusă, îl trimisese pe Palewski la petrecere ca să cîştige timp, cutreierase străzile în căutarea unei *tekke* care nu însemna nimic pentru nimeni în afară de el şi... mai cine? Şi, în tot acest timp, răsucise în minte toate posibilităţile,

rememorînd întîlnirile din ultima săptămînă, doar-doar avea să afle ceva de care să se agaţe.

În permanenţă se luptase să nu se gîndească la ce se întîmplase noaptea trecută. Să nu-şi amintească suferinţa şi dorinţa. Zbuciumul căruia nu reuşise să i se împotrivească.

Va aştepta să vadă cum ar putea să-l ajute prietenul lui, Eslek, apoi va merge la *hamam* să-şi mai revină. Să-şi spele trupul de praful din turnul Kerkoporta. Să-şi aline picioarele îndurerate, să-şi uite gîndurile şi să privească în faţă demonul pe care luptase atît de multă vreme şi cu atîta înverşunare să-l ţină sub control.

Murad Eslek ridică privirea de la ceaşca de cafea şi văzu expresia de pe chipul lui Yashim.

– S-a întîmplat ceva?

Yashim se strădui să-şi recapete expresia obişnuită.

– Am nevoie de ajutorul tău. Din nou, răspunse el.

91

Cu o oră înaintea asfinţitului, Stanisßaw Palewski se alătură unui grup de bărbaţi vociferînd furioşi la intrarea Hamînam Celebi,

una dintre cele mai bune din oraş, pe partea Stambulului.

Baia se găsea la poalele unei coline, mai jos de păienjenişul unor alei aglomerate, a căror lăţime destul de generoasă sugera că era vorba, totuşi, de un cartier prosper, nici atît de înghesuit încît casele aproape să se atingă de vecinele lor de peste drum, nici atît de grandios încît locuinţele să fie ascunse înapoia zidurilor; un cartier de negustori şi administratori înstăriţi, cărora le plăcea să coboare strada în pas vioi în fiecare seară, să se aşeze şi să discute veştile zilei într-una dintre numeroasele cafenele şi restaurante. De fapt, nu era departe de Kara Davut şi tocmai gîndul de a se opri şi a face o baie în drum spre Yashim, unde avea să ia masa ca în fiecare joi, îl determinase pe Palewski să traverseze pe jos Podul Galata, împăcat cu lumea, cu două sticle de whisky rece bine ambalate şi vîrîte în fundul valijoarei sale.

Lucru neaşteptat, Hammam Celebi era închisă pentru curăţenie. Clienţii dezamăgiţi, cu sacoşe de rufe curate în mînă, tunau şi fulgerau împotriva administratorului.

– Cică să ne întoarcem într-o oră sau chiar două! se plîngea un bărbat cu capul acoperit, după obiceiul arăbesc. Ca şi cum ar trebui să ne petrecem toată seara coborînd şi urcînd

dealul, cu sacul de haine în mînă, ca nişte telali!

– De parcă n-ar fi joi! adăugă un altul.

Palewski cugetă la acest argument inatacabil. Desigur, a doua zi era zi sfîntă, pentru odihnă şi rugăciune, o zi pe care trebuia s-o întîmpini curat, măcar la trup. Joia seara, baia era întotdeauna aglomerată.

– Iertaţi-mă că intervin, vorbi politicos ambasadorul. Nu înţeleg ce se întîmplă.

Bărbaţii se întoarseră spre el, măsurîndu-l din cap pînă în picioare. Chiar de-ar fi fost surprinşi să vadă un străin – şi pe deasupra, un *ferenghi* – cu intenţia vădită de a intra în baia lor, erau cu siguranţă mult prea civilizaţi ca s-o arate. Iar cînd venea vorba de baie, uzanţa era, prin tradiţie, una democratică. Orele de baie pentru bărbaţi erau ore pentru toţi bărbaţii, fie ei drept-credincioşi sau necredincioşi, străini sau locuitori ai Stambulului.

Un al treilea client supărat, un bărbat cam pîntecos şi cu cîţiva cîrlionţi cărunţi scăpaţi de sub turban, îi oferi politicos o explicaţie lui Palewski.

– Dintr-un motiv pe care nici unul dintre noi nu-l înţelege, slujbaşii băii şi-au pus în minte să cureţe *hamam*-ul în toiul unei seri aglomerate, în loc s-o facă noaptea.

Interveni şi un al patrulea, pe un ton liniştit.

– S-ar putea să fie vorba de vreo boală. Pînă acum nu s-a întîmplat niciodată aşa ceva. Poate ar trebui să-l lăudăm pe administrator, nu să fim furioşi pe el. Ar trebui să facem cum au zis slujbaşii şi să ne întoarcem peste cîtva timp. Cît despre rufele pe care le cărăm de colo-colo, în cartier există atîtea cafenele bune, în care ne-am putea trece timpul mai uşor. N-am dreptate?

Grupul se împrăştie treptat. Palewski n-ar fi putut spune dacă aveau de gînd să se mai înapoieze sau nu, după ce ultimul care vorbise adusese în discuţie posibilitatea vreunei boli. Îşi închipui că probabil o vor face. „La urma urmei, turcii sînt fatalişti. Ca şi mine.“ Faptul că băile puteau fi închise pe motiv de boală îl surprindea chiar mai mult decît probabilitatea ca toată lumea să se întoarcă, în ciuda acestui avertisment.

Se întrebă ce să facă. Pe de o parte, aşteptase cu nerăbdare să-şi spele negreala de pe picioare. Pe de altă parte, deşi amînarea poate că nu l-ar fi făcut să întîrzie la întîlnirea cu Yashim, încă nu ajunsese la fel de fatalist ca turcii în materie de boli.

Hotărî să meargă să se aşeze undeva şi să bea o cafea, fără să piardă din ochi *hamam*-ul. Dacă se deschidea din nou şi semnele păreau să fie bune, va decide dacă să intre sau nu. Dacă nu, atunci va merge pur şi simplu să-şi

viziteze prietenul la ora stabilită, rămînînînd să se spele pe picioare mai tîrziu, la vreo cişmea. Sau, mai degrabă, a doua zi de dimineaţă, gîndi el, amintindu-şi de vodca din plasă.

Se întoarse, urcă puţin colina şi alese o cafenea de unde putea sta cu ochii pe uşa *hamam*-ului fără să-şi mişte capul. Ba chiar putea să vadă dincolo de domul băii, dincolo de acoperişurile din spatele ei, şi să admire cum apune soarele în Marea Marmara, aurind acoperişurile şi minaretele, domurile şi chiparoşii.

92

Eslek învăţase repede, îşi zise Yashim. Spre uşurarea lui, nu refuzase să fie plătit: era o însărcinare esenţială, prea importantă spre a fi dusă la îndeplinire doar ca o favoare unilaterală. Oricum, îi făcuse deja o favoare lui Yashim. Acum era timpul ca el să-şi plătească datoriile.

Îşi scoase hainele şi le înmînă slujbaşului, încălţînd o pereche de saboţi de lemn, ca să-şi ferească tălpile de piatra încinsă. În încăperile fierbinţi ale *hamam*-ului, podelele erau în permanenţă periculos de alunecoase. În pielea goală, doar cu o cîrpă legată în jurul şoldurilor, trecu de uşă şi intră tropăind într-o încăpere

spaţioasă, cu un tavan în formă de cupolă şi plină de aburi, spunîndu-şi fără rost că o *tekke karagozi* ar fi trebuit să arate mai curînd aşa, ca nartexul unei bisericuţe sau al unei moschei. Domul se sprijinea pe mici arcade, care creau nişe semicirculare de jur împrejurul zidurilor, nişe unde se putea sta la un jet de apă fierbinte, care se prelingea apoi la vale, spre canalul de scurgere din centru; apa pe care o puteai lua de aici în pumni era un adevărat răsfăţ pentru piele.

Yashim păşi fericit în încăperea cu aburi. Îşi depărtă picioarele, îşi arcui spatele şi se întinse pînă cînd îi trosniră încheieturile umerilor. Apoi îşi trecu degetele prin cîrlionţii negri şi căută din ochi un loc în care să se aşeze. Ocupă o nişă şi se aşeză pe o banchetă joasă, cu spatele la perete, cu picioarele lungi întinse în faţa lui. Preţ de cîteva minute nu făcu nici o mişcare, lăsîndu-şi trupul să absoarbă căldura, pînă simţi cum începeau să-l treacă şiroaie de transpiraţie. În cele din urmă, se aplecă şi luă un mic căuş aflat la picioarele lui.

Întinse braţul să umple căuşul, apoi, foarte încet, îşi turnă apă în creştet. Ţinea ochii închişi. Îi plăcea cum apa îşi căuta loc să se prelingă prin părul lui, cum cobora pe gît ca nişte degete mîngîietoare. Repetă gestul. Auzi pe cineva rîzînd. Îi veni în nări miros animalic de piele curată. După alte cîteva minute luă o

bucată de săpun şi începu să se săpunească, începînd cu picioarele, apoi tot corpul şi în cele din urmă faţa şi părul.

Continuă să-şi toarne apă pe cap şi pe umeri. Apoi începu să se clătească din cap pînă în picioare, frecîndu-şi pielea cu degetele, urmărind cum firele de păr de pe picioare se aplecau în calea apei.

Faptul îi amintea întotdeauna de visul lui Osman, în care întemeietorul dinastiei otomane văzuse un copac uriaş ale cărui frunze începuseră brusc să tremure, apoi se aliniaseră, ca purtate de vînt, îndreptînd o puzderie de vîrfuri ascuţite spre Cetatea Roşie a Bizanţului. La sfîrşit îşi masă tălpile cu degetele mari, după care îşi îndreptă spatele şi porni să-şi caute loc pe platforma ridicată din mijlocul încăperii.

Se cocoţă alene pe platforma fierbinte, aşa-numitul pîntece al *hamam*-ului, îşi întinse prosopul şi se lungi pe el cu faţa în jos, cu capul spre dreapta şi cu ochii închişi. Maseurul uriaş, cu capul chel ca un ou, cu pielea complet lipsită de păr şi strălucitoare, se apropie şi începu să frămînte picioarele lui Yashim cu mare forţă şi îndemînare, netezindu-i şi apăsîndu-i carnea, pînă cînd Yashim îşi simţi tot trupul săltat în sus şi în jos. În sus şi în jos. Din cap pînă în picioare pe marmura fierbinte.

Fiori nevăzuţi îi străbătură picioarele. Îi veni în minte vraful de farfurii. Revăzu în gînd sînii albi ai Eugeniei, cearşafurile şifonate, buzele ei umflate de căldură. Era un alt fel de fierbinţeală, una care-i anihila voinţa, care-l seca de toate puterile. O dată sau de două ori zvîcni din picioare, trezit din somnul după care tînjea amarnic. Nu-i nimic, îşi zise el încetişor. Încă vreo cîteva minute, apoi maseurul îl va da jos de pe masă şi-l va trezi. Să doarmă.

Încăperea începea treptat să se golească. Uriaşul continua să maseze trupul lui Yashim. Încet, tot mai încet.

În *hamam* mai rămăsese un singur bărbat, adormit pe o banchetă. Maseurul îşi luă degetele de pe gîtul lui Yashim. Yashim nu se mişcă.

Maseurul se duse la clientul adormit şi-l ridică în braţele lui puternice, legate la încheieturi, ridicîndu-l ca pe un copil. Omul tresări şi deschise ochii, dar cînd maseurul îl puse jos din nou, era deja în trepidarium, gata să plonjeze în apa rece. Maseurul îl împinse uşor, cu un gest amical, şi omul sări în cada cu apă rece, gîfîind şi rîzînd. Adormise!

Maseurul trase zăvorul uşii *hamam*-ului şi-şi încrucişă braţele uriaşe peste piept.

În încăperea fierbinte Yashim continua să doarmă, visînd zăpadă care se topea.

93

– Ei, cum arăt, bătrîne?

Fizerly îşi măsură prietenul din cap pînă în picioare cu o privire critică.

– Nemaipomenit, Compston. Sau să-ţi zic Mehmet? De-acum încolo eşti Mehmet, să nu uiţi asta.

Compston chicoti şi se privi în oglinda ambasadei. Fizerly îi confecţionase un turban pe cinste – la sfîrşit i-l aranjase astfel încît să nu se vadă nici măcar un fir de păr blond şi, chiar dacă echilibrul turbanului avusese uşor de suferit de pe urma operaţiunii, nu se cunoştea.

– Tu continuă să-ţi mişti capul în dreapta şi-n stînga, ca un om de treabă, îl sfătuise cu amabilitate Fizerly. De fapt, nu Fizerly. Ali. Ali Baba, la porunca dumneavoastră.

Compston-Mehmet rîse încetişor şi mai adăugă puţină funingine pe sprîncene.

– Să sperăm că n-o să plouă, zise el.

94

Palewski îşi bău încet cafeaua, privind cum apune soarele. Afară, hărmălaia traficului începea să se domolească, hamalii urcau dealul cu mîinile goale, cîteva căruţe trase de

măgari se înapoiau la grajduri şi din ce în ce mai multă lume ieşea să respire aerul curat al serii. Pe unii, Palewski îi recunoştea – un demnitar de la palat al cărui nume nu-l ştia, un dragoman grec cu legături la una dintre casele de negustori fanariote, un imam care arăta exact ca în urmă cu cincisprezece ani, cînd Palewski purtase cu el o discuţie despre istoria ideii reîncarnării sufletelor. Mai tîrziu, văzu doi tineri de la ambasada britanică – Fizerly, îşi aminti el numele, cu favoriţi zbîrliţi, fumînd un trabuc turcesc şi păşind vioi alături de un alt flăcău; acesta purta o pălărie ciudată, părînd a fi făcută din diverse piese de lenjerie, şi saluta, şi rîdea alături de Fizerly. Palewski se întrebă în treacăt ce făceau îmbrăcaţi ca nişte copii dintr-o scenetă cu naşterea Domnului. Nimeni nu părea să le acorde prea mare atenţie, iar tinerii coborîră dealul şi dispărură după colţ, pe după clădirea băilor.

Ce mult se schimbase Istanbulul în cei treizeci de ani de cînd cunoştea oraşul! Oare cum îi spusese lui Yashim? Îi spusese că deplîngea dispariţia ienicerilor. Ei bine, ultimii zece ani fuseseră deosebit de agitaţi. De la lichidarea ienicerilor nu mai existase nimic care să-l reţină pe sultan, afară de teama de o intervenţie străină, iar sultanul avea un spirit înnoitor înnăscut. Sărise în şaua europeană mai iute ca oricine. Schimbarea suferită de

oraş se extindea dincolo de dispariţia treptată, dar continuă, a turbanelor şi papucilor, înlocuiţi de fesuri şi pantofi de piele. O schimbare pe care Palewski era suficient de romantic s-o regrete, deşi nu se aştepta să fie încheiată în timpul vieţii sale – fie şi pentru că marele oraş continua să atragă oameni din toate colţurile imperiului, oameni care nu auziseră în viaţa lor de legile somptuare sau de şireturi. Dar în imperiu veneau din ce în ce mai mulţi şi din afara graniţelor, iar în reconstruirea treptată a Galatei, după marele incendiu, apăruseră ciudăţenii ca mănuşarul francez şi belgianul care vindea şampanie proastă, retraşi în prăvălioarele lor cu clopoţel deasupra uşii, de parcă s-ar fi aflat la Cracovia.

Uşa se deschise şi o rafală de aer rece năvăli în zăpuşeala cafenelei. Palewski îl recunoscu şi pe cel care intrase, deşi, pentru o clipă, nu reuşi să-şi amintească de unde anume: un bărbat înalt, solid, trecut de vîrsta mijlocie, înfăşurat într-o mantie albă. Îl urmau doi negustori europeni pe care Palewski îi mai văzuse prin împrejurimi, dar cu care nu vorbise niciodată. Îşi imaginã că erau francezi.

Cei trei ocupară o masă în spatele lui Palewski, unde el nu-i mai putea vedea; polonezul nu întoarse capul decît după o vreme, recunoscîndu-l pe seraschier, care-şi dăduse jos pelerina de pe umeri şi acum şedea

cu picioarele încălţate în cizme strîns încrucişate, cu uniforma albastră-cenuşie încheiată pînă la gît. Învîrtea între degete o ceaşcă de cafea, ascultîndu-l cu un zîmbet vag pe unul dintre însoţitori, care, aplecat în faţă, încerca să se facă înţeles în şoaptă, ajutîndu-se de gesturi. Prin urmare, francez. Sau poate italian?

Palewski se întrebă dacă să mai comande şi el o cafea. Privi în josul dealului. Uşile băii erau în continuare închise, dar afară se adunase iar un grup de oameni cu saci de rufe în mînă, probabil repetînd aceleaşi vorbe revoltate pe care le auzise cu o jumătate de oră mai devreme. „Auzi, curăţenie la băi taman joi seara! Sacrilegiu! Scandal!“ Palewski zîmbi şi-i făcu semn ospătarului.

Ei bine, el vedea că se făcea curăţenie la băi – şi încă temeinic. Prin mica gură de aerisire din vîrful domului se strecura o coloană de abur alb, care se ridica învolburată, pierzîndu-se în lumina înserării. Sub ultimele raze ale soarelui de asfinţit, aburul căpăta din cînd în cînd culori de curcubeu. „Foarte frumos“, îşi spuse Palewski. Deodată apăru un băţ, de care era legată o pînză albă fluturînd în vînt.

„Curăţenie temeinică, îşi repetă Palewski. Dacă termină la timp, am să-mi încerc din nou norocul.“

Ospătarul îi aduse cafea proaspătă. Palewski se lăsă pe spate, încercînd să tragă cu urechea la conversaţia din spatele lui, dar cei trei şuşoteau între ei la oarecare distanţă, vorbele lor fiind acoperite de bolboroseala ţevilor, de fîsîitul apei care dădea în clocot şi de frînturile de discuţii din întreaga cafenea. Dezamăgit, îşi îndreptă din nou privirea spre fereastră.

„Ce bizar“, îşi spuse el. Băţul continua să se mişte în sus şi în jos în gaura lui, iar bucata de pînză flutura agăţată de el, ca un mic steag.

„Curăţenia e curăţenie, se gîndi el, contrariat, dar asta e obsesie.“

În timp ce privea, băţul începu brusc să tremure şi se lăsă într-o parte. Rămase înclinat, cu bucata de pînză albă zbătîndu-se în adierea înserării, parcă în semn de capitulare.

95

Yashim visa. Visa că el şi Eugenia se găseau goi, unul lîngă altul, în zăpadă, privind cum trosneau vîrfurile copacilor într-o pădure cuprinsă de incendiu. Nu era frig. Pe măsură ce focul cotropea pădurea, începu să fie din ce în ce mai cald şi zăpada începu să se topească. „Sari!“ strigă el şi amîndoi săriră peste porţiunea de zăpadă topită. Nu-şi amintea dacă atinsese pămîntul de dincolo de zăpadă,

dar începu să alerge, traversînd scuarul în direcţia uriaşului chiparos. Eugenia nu se vedea nicăieri, în schimb marele maestru al breslei vînzătorilor de supă întinse mîinile lui uriaşe şi dădu foc chiparosului cu un chibrit. Copacul arse ca o rachetă luminoasă, în timp ce Yashim se ţinea de el, cu obrazul lipit de scoarţa netedă; dar cînd încercă să se desprindă, nu reuşi, pentru că pielea i se topise şi se lipise de copac.

Tuşi şi încercă să-şi ridice capul. Deschise ochii. Parcă ar fi fost acoperiţi de o peliculă subţire: privirea îi era înceţoşată. Făcu încă un efort să-şi ridice capul şi, de data asta, obrazul se dezlipi cu un plescăit de suprafaţa tare a mesei de masaj pe care zăcea năclăit de sudoare. Se întoarse pe o parte, cu trupul alunecînd pe banchetă, şi-şi puse picioarele pe podea.

Tălpile îi pulsau de o durere surdă: abia după vreo cîteva momente îşi dădu seama că îl ardea fierbinţeala pardoselii de piatră. Se aşeză din nou pe banchetă, cu picioarele ridicate, şi privi în jur. În afară de el nu mai era nimeni.

Aburul se ridica de la podea în fuioare furioase, împletindu-se într-o ceaţă din ce în ce mai densă pe măsură ce se înălţa spre dom. Yashim îşi dădu seama că abia respiră: aerul era atît de fierbinte şi de umed încît fiecare

răsuflare i se oprea în gît ca o cîrpă, fără a-l face să se simtă mai bine. Cu o mînă fără vlagă îşi şterse sudoarea care-i picura în ochi.

Ceaţa părea ciudat de aproape, de parcă Yashim ar fi avut, într-adevăr, o problemă cu ochii, fapt care-l deruta; îşi întoarse brusc capul în toate părţile, căutînd o uşă. Îşi descoperi saboţii de lemn alături de bancheta de masaj. Îi încălţă, clătinîndu-se o clipă pe picioare şi ţinîndu-se de banchetă; apoi, ca şi cum şi-ar fi croit drum prin troiene de zăpadă, porni cu paşi nesiguri în direcţia uşii. Se prăbuşi peste ea, bîjbîind după o clanţă: dar uşa era la fel de netedă ca şi pereţii.

Nici urmă de clanţă.

Yashim începu să bată cu pumnii, incapabil să strige, gîfîind spasmodic printre dinţi. Nu veni nimeni să deschidă. Se izbi în uşă cu toată puterea, iar şi iar: uşa nu se clinti, însuşi zgomotul fiind înăbuşit de lemnul de stejar prins cu scoabe de fier. Se chirci la pămînt, sprijinindu-se de uşă cu o mînă.

Fierbinţeala care se ridica din podea nu-l lăsă să rămînă în acea poziţie prea multă vreme. Se ridică încet în picioare; îndoit de mijloc, se tîrî de-a lungul zidului. Jetul de apă din prima nişă se oprise. Pe podea zăcea un căuş, dar în el mai rămăseseră doar două degete de apă şi metalul ardea.

Nu-şi dădea seama cît timp rămăsese ghemuit acolo, privind în jos, printre braţe, la apa din căuş. Dar cînd apa începu să scoată aburi, îl fulgeră gîndul: „Sînt fiert de viu.

Totuşi, gîndesc. Trebuie să ies de aici.“

Îşi ridică cu grijă capul, simţindu-l gata să plesnească în orice clipă; trebuia cu orice preţ să aibă grijă să nu-i intre apă în ochi.

Prin ceaţa de deasupra răzbătea o lumină difuză, provenind de la orificiile din vîrful domului. O clipă, Yashim se întrebă dacă s-ar putea căţăra acolo, să-şi scoată mîinile afară, poate să-şi lipească buzele de orificii.

„N-ai cum să te caţeri prin interiorul unei cupole“, îşi spuse. Cercetă cu privirea baza zidului, căutînd ceva ce i-ar fi putut fi de folos.

Era cît pe ce să-i scape din vedere tubul lung de bambus al unui mop, sprijinit oblic de perete.

Abia reuşi să-l apuce – degetele lui umflate refuzau să se îndoaie. Yashim ridică cu greu bambusul subţire. Era prea scurt.

Făcu încă o dată turul încăperii. De două ori fu cît pe ce să-şi piardă cunoştinţa şi se prăbuşi în patru labe; dar piatra încinsă îl sili să-şi vină în fire, aşa că porni ameţit mai departe pînă cînd găsi şi un al doilea mop.

Acum avea nevoie de o fîşie de pînză cu care să lege beţele unul de altul. Rupse prosopul cu degetele şi cu dinţii, scîncind.

În cele din urmă, reuşi să cresteze puţin tivul prosopului. Încercă să-l sfîşie, simţindu-se plăpînd ca un copil, aproape prea slăbit ca să-şi ridice braţele, şi într-un tîrziu obţinu o fîşie de bumbac cu care legă strîns cele două beţe de bambus. Restul prosopului îl prinse de vîrful prăjinii, pe care începu s-o înalţe. Capătul liber atinse marginea domului. Yashim îl săltă şi mai sus.

Era prea scurt.

Prin aburul care umplea domul, Yashim nu-şi putea da seama cît de scurt era. Chipul i se schimonosise, dinţii stăteau dezgoliţi într-un rînjet. Se duse clătinîndu-se pînă la masa de masaj şi se cocoţă pe ea. Fiecare gest era chinuitor. Ridicînd braţele, observă că erau aproape purpurii, ca şi cum sîngele ar fi stat gata să-i ţîşnească prin toţi porii.

Începu să mişte băţul în sus şi în jos. La fiecare mişcare simţea că-şi pompează şi sîngele prin porii pielii. Îşi aminti vag că trebuia neapărat să mişte băţul, nu şi de ce anume era atît de important să-l mişte, doar că era singurul lucru care se cerea făcut.

Singurul care-i mai rămînea.

96

– *Avec permission,* seraschier. Palewski se înclină şi întinse mîna. Palewski, *ambassadeur de Pologne*.

Seraschierul ridică privirea, surprins. Apoi zîmbi politicos.

– *Enchanté,* Excelenţă. Ce mai faceţi?

– Iertaţi-mă că vă întrerup, dar tocmai am văzut ceva bizar şi aş dori să aflu părerea dumneavoastră.

– *Mais bien sûr*. Seraschierul nu părea impresionat. Noţiunea de ciudăţenie a ambasadorului polonez putea fi complet diferită de a lui. Ce-aţi văzut, Excelenţă?

Lui Palewski îi trecu prin minte că orice explicaţie oferită ar fi fost neconvingătoare, poate chiar ridicolă. Se întoarse către însoţitorii seraschierului.

– Iertaţi-mă o clipă. Vi-l răpesc pe seraschier numai un minut. Vă rog să nu vă supăraţi, *efendi*.

Cei doi schiţară un gest de circumstanţă, fără să scoată un cuvînt. Seraschierul îşi mută privirea de la ei la Palewski, cu un început de zîmbet nerăbdător.

– Foarte bine, Excelenţă. Se ridică în picioare. Scuzele mele, domnilor.

Palewski îl luă de braţ şi-l scoase afară în stradă.

– Acum cîteva minute s-a întîmplat ceva ciudat la băi, începu el. Mai întîi băile au fost închise, aşa din senin, tocmai într-o seară de joi. Mizase pe acest detaliu, care-l nedumerise la început, socotindu-l neobişnuit din punctul de vedere al unui turc. Se presupune că se face curăţenie la băi, dar acum un minut am văzut cum cineva flutura un steag scos afară printr-o gaură din dom. Am spus steag, fiindcă eu, unul, nu găsesc altă explicaţie. Mi s-a părut, să zicem, un semnal. Acum a încetat. Înţelegeţi, *efendi?* S-ar putea să vi se pară ciudat, dar exact asta mi-a sugerat – ca şi cum cineva ar fi făcut semne, apoi, dintr-un motiv oarecare, s-a oprit. Voiam să merg eu însumi acolo, dar văzîndu-vă pe dumneavoastră... ei bine, mi-am zis că aveţi mai multă autoritate să vedeţi ce se întîmplă. Seraschierul se încruntă. Bineînţeles, i se părea o prostie, iar ceea ce se întîmpla la un *hamam* nu era treaba lui... totuşi, polonezul era vădit neliniştit.

– Ca să vă facem pe plac, Excelenţă, vom merge să vedem ce este, declară el cu toată bunăvoinţa pe care reuşi s-o pună în vorbe.

97

Yashim desluşi glasuri. Ceva alinător îi atinse o clipă trupul, apoi dispăru.

Umbre difuze se mişcau în lumină. „Accident oribil... mare noroc...“ Apoi cineva începu să-i şteargă obrazul cu un prosop rece şi umed, după care în faţa ochilor îi apăru chipul lui Palewski.

– Yash? Yashim? Mă auzi? Încercă să dea din cap.

Palewski îi puse o mînă sub ceafă şi-l aplecă în faţă.

– Bea asta, îl îndemnă el. Yashim simţi pe buze muchia unui pahar, dar i se părea că buzele lui sînt uriaşe: avea senzaţia că-l strînge un costum gros, iar degetele îi păreau înmănuşate, abia şi le putea îndoi.

– Poate să vorbească?

Era vocea seraschierului.

„Visez“, îşi spuse Yashim.

Nişte braţe îl ridicară şi-l mişcară prin aer. În clipa următoare stătea din nou lungit, acoperit cu o pătură.

Palewski îşi văzu prietenul culcat pe targă şi făcu semn celor care o purtau. Apoi se adresă seraschierului:

– Îl duc la ambasadă. Acolo va fi în siguranţă. Seraschierul încuviinţă din cap.

– Vă rog să-mi daţi de ştire cum se simte.

Purtătorii tărgii săltară prăjinile pe umeri şi porniră prin noapte, pe urmele ambasadorului.

Yashim putea simţi zdruncinăturile tărgii în timp ce se deplasau pe străzile întunecoase.

Auzea lipăitul picioarelor celor doi oameni care îl cărau, clinchetul clopoţeilor şi se întreba îngrijorat cît de gravă era starea lui. Din cînd în cînd, materialul aspru al tărgii i se freca de piele şi atunci aproape ţipa de durere.

Cineva plecase mai înainte, ca s-o anunţe pe menajera lui Palewski să pregătească un pat şi să facă focul; cînd ajunseră, fata îi aştepta pe scări cu un vraf de rufărie curată. Palewski luă sfeşnicele de pe o masă din hol ca să lumineze drumul celor care cărau targa, iar ei îl transportară pe Yashim cu atîta îndemînare încît eunucul nu simţi că urcau scara decît după înclinarea tavanului.

Îl aşezară pe pat. Palewski aţîţă focul în soba de teracotă smălţuită cu ghirlande de flori albastre, aflată într-un colţ al încăperii, iar Marta îşi făcu apariţia cu un lighean de apă rece şi un burete, apoi trase cearşaful şi începu să tamponeze cu blîndeţe pielea inflamată a lui Yashim.

Yashim nu simţea nimic, numai un val de greaţă care-i strîngea din cînd în cînd stomacul, făcîndu-l să icnească. Cînd, în sfîrşit, vomită, Marta îl şterse fără un cuvînt. Dormi puţin, iar cînd se trezi, ea era tot acolo; îi dădu o lingură de doctorie atît de amară încît îl duru toată gura; o înghiţi totuşi, şi greaţa îi dispăru treptat.

Marta aduse un lighean cu apă caldă, mirosind a levănţică şi a miere. Răsuflarea lui Yashim devenise mai regulată. La lumina lumînărilor, o urmări din ochi pe tînăra grecoaică cu frunte înaltă şi piele măslinie, aplecată peste lighean, preocupată de ce avea de făcut. Fata luă un vraf de prosoape mari de in şi le muie pe rînd în apă, apoi le stoarse şi le întinse pe un suport, lăsîndu-le să se răcească. Avea părul negru şi drept împletit în două cozi prinse de o parte şi de alta a capului; cînd se apleca în faţă, Yashim îi vedea firele de păr de la ceafă sclipind în lumină.

Cînd termină, fata luă primul prosop mirosind a miere şi-l împături.

– Te rog, închide ochii, zise ea. Pe Yashim îl surprinse blîndeţea glasului ei, ca un gîngurit de porumbiţă. Fata îi lipi bine prosopul pe frunte, apoi el îi simţi degetele netezind ştergarul umed peste pleoapele lui, modelîndu-l după forma nasului şi a pometţilor.

– Te poţi întoarce pe o parte? Stai să te ajut.

În clipa următoare, simţi un alt prosop răcoros apăsat pe bărbie, pe gît şi pe umăr. Marta îi ridică braţul stîng, apoi degetele ei îi apăsară un alt prosop pe piept şi pe spate.

– Încearcă să nu te mişti, spuse ea.

Pe măsură ce ea îi îngrijea trupul, Yashim simţi cum îi revin senzaţiile. Prin prosopul răcoros simţi palmele Martei pe fesele şi pe

coapsele lui. În cele din urmă, fata termină de îngrijit picioarele şi-l ajută să se întoarcă din nou pe spate, ca să-i acopere cu prosoape şi partea dreaptă a trupului.

– Mă simt ca o mumie egipteană, articulă cu greu Yashim. Ea îi puse un deget pe buze. Glasul lui suna slab şi încordat. Se întrebă dacă ea îi auzise vorbele.

Probabil aţipise puţin, pentru că deodată avu impresia că e strîns de gît şi nu poate deschide ochii, că pieptul şi membrele îi sînt strivite de o cumplită apăsare. Scoase un ţipăt şi încercă să se elibereze, dar două mîini micuţe îi apăsară umerii, silindu-l să se culce la loc pe spate, şi un glas îi şopti cu blîndeţe:

– Sînt aici, nu-ţi fie teamă. Totul e în regulă. Ţi-ai mai revenit.

O clipă îi simţi răsuflarea pe buzele lui, apoi ea îi îndepărtă bandajul de pe ochi. Yashim îşi dezlipi pleoapele şi o văzu aplecată deasupra lui, cu şervetul într-o mînă şi chipul luminat de un surîs timid.

Surîse şi el. Pentru prima oară de cînd fata îl atinsese, era conştient de goliciunea lui; conştient că se afla, încă o dată, singur cu o femeie. Se săltă încet într-un cot, iar ea păru să-i împărtăşească sentimentele, fiindcă se întoarse să ia sfeşnicul şi zise:

– Dacă te simţi mai bine, ar trebui să te speli. Eşti lipicios de la miere. Am să-ţi aduc toate cele necesare.

Lipsi cîteva minute. Se înapoie cu un lighean cu apă caldă şi un halat atîrnînd pe braţ. Puse ligheanul jos, lîngă pat, şi aşternu halatul la picioarele lui Yashim.

– În lighean ai un burete, zise ea. Se întoarse să plece, dar Yashim îi spuse:

– Braţul mi-e încă foarte înţepenit.

Chipul ei se deschise într-un zîmbet şi, pentru prima oară, Yashim văzu o sclipire în ochii ei serioşi.

– Atunci va trebui să te speli foarte încet, răspunse ea cu blîndeţe şi dispăru.

Yashim oftă şi-şi dădu jos picioarele din pat, într-o cascadă foşnitoare de prosoape.

Se spălă cu mişcări încete, aşa cum îl sfătuise fata. Conştient că nu avea prea mult timp la dispoziţie. Întrebîndu-se ce se întîmplase cu Murad Eslek.

Întrebîndu-se ce însemna Marta pentru prietenul ei, Palewski – şi el pentru ea.

98

– Cît e ceasul?

Yashim îşi dezlipi pleoapele, dînd cu ochii de Palewski aşezat la piciorul patului, cu coatele sprijinite pe genunchi, studiindu-l cu atenţie.

– Trecut de miezul nopţii. Marta s-a dus la culcare.

Yashim îi zîmbi vag şi un gînd răzleţ i se strecură în minte. Pentru Palewski, eu sînt bărbat numai pe jumătate – jumătatea care-i place lui. Jumătatea în care poate avea încredere. Hotărî să nu-i destăinuie niciodată prietenului său ce se întîmplase între el şi Eugenia la ambasada rusă.

– Palewski, trebuie să-ţi mulţumesc că mi-ai salvat viaţa.

– Iar eu, bătrîne, trebuie să-ţi mulţumesc că mi-ai oferit ocazia să stau la taclale vreo oră cu sultanul. Îşi lovi palmele una de alta. A fost o petrecere pe cinste!

Pe chipul lui Yashim se citea limpede că nu ştia despre ce era vorba. Palewski îi relată despre provocarea aruncată de Derenţov şi despre discuţia între patru ochi avută cu sultanul Mehmet al IV-lea.

– Am impresia, Yash, că sultanul are insomnii din pricina edictului. Actul acesta va face din el un om singur. Un om marcat, ca să zic aşa. Îşi face o sumedenie de duşmani.

Yashim încuviinţă.

– Încep să cred că, de fapt, crima este cea mai neînsemnată dintre urmări. Iar astă-seară,

de n-ai fi fost tu, m-ar fi ucis şi pe mine. M-am comportat prosteşte.

– Te găseai într-un loc public.

– Am uitat un lucru din cele pe care le-am aflat, urmă Yashim. Munca de fochist la băi era una dintre slujbele primite de ienicerii care au supravieţuit masacrului. Spune-mi, ai văzut semnalul meu?

Palewski îi povesti evenimentele care-i aduseseră, pe el şi pe seraschier, la uşa băii.

– Seraschierul? îl întrerupse Yashim. Ah, de n-aş fi fost pe jumătate mort... e omul cu care trebuie neapărat să stau de vorbă. Trebuie să merg să-l caut.

Palewski întinse mîna să-l oprească.

– Marta mi-a dat instrucţiuni precise, Yashim. Vrea să te găsească aici mîine-dimineaţă. Eşti pacientul ei. Poate vrei să bei un ceai? Sau ceva mai tare?

Yashim închise ochii.

– Am aflat unde va apărea al patrulea cadavru.

Pe chipul lui Palewski se aşternu o expresie îngrijorată.

– Bine, bine, murmură el. Îşi îndreptă spatele. Iartă-mă, Yashim, dar ştii ce cred eu? Nimeni dintre noi nu-i implicat în povestea asta. În cel mai bun caz, sîntem simpli martori, chiar şi tu. E prea... Căută în minte un cuvînt. Spuneai că totul seamănă cu un festin, *mezze* la felul întîi,

ţii minte? Ei bine, cred că ai avut dreptate. Noi sîntem oaspeţii. Şi e vorba de o petrecere periculoasă.

Se ridică cu grijă în picioare şi se apropie de Yashim, lăsîndu-se pe vine la căpătîiul lui.

– N-ai să găseşti pe nimeni în viaţă. Nici unul dintre cadeţi n-a fost ucis în locul în care l-ai găsit. Nici pe acesta n-ai să-l descoperi fiert sub ochii tăi. Odihneşte-te. Dacă te simţi în putere, poţi pleca mîine-dimineaţă, după ce Marta te va obloji din nou.

Yashim rămase cu privirea aţintită în tavan. Era un sfat înţelept. Pierduse un timp atît de preţios şi nimic nu putea să i-l aducă înapoi. Dorea din toată inima să facă precum îl povăţuise prietenul său, să doarmă... şi să se bizuie pe Eslek. Ar fi putut ajunge la Kerkoporta odată cu ivirea zorilor.

Era un sfat bun şi dat din tot sufletul. Dar, cel puţin dintr-un punct de vedere, ambasadorul se înşela cumplit.

99

Aprovizionarea unui mare oraş, îi plăcea cadiului să remarce, este semnul unei civilizaţii avansate. La Istanbul era vorba e o afacere reglată aproape perfect de experienţa a aproape două mii de ani şi se putea spune pe

drept cuvînt că pe pieţele oraşului nu exista floare, fruct, varietate de carne sau de peşte care să nu se vîndă aici în sezonul ei.

Un oraş imperial dispune de un apetit imperial şi, vreme de secole, metropola ceruse tributul zilnic al unor teritorii imense. Acolo unde bizantinii îşi îngrijiseră grădinile pentru a-şi vinde produsele pe piaţă, de-a lungul căilor de acces dinspre Tracia şi Asia Mică, turcii, la rîndul lor, cultivau legume. Cele două mări – calda Mediterană şi întunecata şi recea Mare Neagră – furnizau peşte din belşug, în timp ce păstrăvul cu carnea cea mai dulce care trăia în lacurile Macedoniei era adus în oraş cu cisternele. Din munţii Bulgariei veneau multe feluri de miere, preschimbate în dulciuri de maeştrii cofetari ai Istanbulului.

Prin urmare, era vorba de o antrepriză perfect pusă la punct, de la păşunile Balcanilor la tarabele pieţii, o succesiune constantă de comenzi, inspecţii, cumpărări şi achiziţii. Ca orice activitate care necesită supraveghere permanentă, şi aceasta lăsa cale liberă abuzurilor.

Cadiul pieţii Kerkoporta îndeplinea această slujbă de douăzeci de ani şi era renumit pentru stricteţea sa. Un măcelar care se folosea de greutăţi false era spînzurat de uşa propriei prăvălii. Un zarzavagiu care minţea în privinţa provenienţei fructelor sale era pedepsit prin

tăierea mîinilor. Cei care amînau clienţii sau care se abătuseră de la căile oficiale spre a achiziţiona o marfă chilipir erau siliţi să poarte săptămîni la rînd un jug lat de lemn, să achite o amendă usturătoare ori erau ţintuiţi de urechi de uşa prăvăliilor. Piaţa Kerkoporta devenise renumită pentru corectitudine, iar cadiul era convins că-şi dă toată silinţa ca lucrurile să meargă cît mai bine.

Negustorii socoteau că se amesteca în treburile lor, dar în privinţa modului de a trata cu el, părerile erau împărţite. Cîţiva gîndeau că ar trebui să se unească şi să scornească vreo plîngere împotriva lui, din care cadiul să nu mai poată ieşi basma curată; însă cei mai mulţi ridicau din umeri şi se sfătuiau între ei să aibă răbdare. Unii sugerau că, în definitiv, cadiul îşi stabilea propriul preţ. Oare un negustor de carpete ambiţios nu laudă culorile şi calitatea mărfii, raritatea covoarelor, ca un preludiu la negociere? Oare tînărul luptător nu-şi aruncă în luptă toată forţa, în timp ce potrivnicul mai vîrstnic îşi foloseşte puterea doar atît cît e nevoie? Cînd va sosi momentul, susţineau aceştia, cadiul va începe să cedeze.

Grupul oamenilor de acţiune pretindea că omul acesta era deosebit. Realiştii spuneau că era şi el o fiinţă omenească. Cei mai subtili aminteau că înaltul slujbaş avea două fete.

Despre cea mai mare, apropiată de vîrsta măritişului, se spunea că era foarte frumoasă.

Căderea cadiului, cînd în sfîrşit se întîmplă, se petrecu fără zarvă şi se dovedi definitivă. Zvonurile despre frumuseţea fiicei lui erau perfect adevărate; pe deasupra, fata mai era şi pioasă, ascultătoare şi îndemînatică. Tocmai aceste calităţi îl chinuiau amarnic pe cadiu, care se străduia să-i găsească un soţ pe potrivă. Îşi iubea fata şi dorea să-i ofere tot ce era mai bun; iar pentru că ea era atît de desăvîrşită, el deveni pretenţios. Devenind pretenţios, se opri într-un tîrziu asupra unui învăţător de la o medrese din centru, un burlac dintr-o familie bogată şi de vază.

Averea cadiului nu reuşea nici pe departe să ofere fiicei sale o zestre la fel de frumoasă şi o ceremonie la fel de somptuoasă cum făcea familia mirelui pentru propriile fiice. Desigur, faptul nu-i deranja defel; în schimb, îl preocupa pe cadiu. Pricina zbuciumului său nu rămase un secret pentru peţitoare, o bătrînă vicleană, care mesteca betel şi purta cîte o brăţară pentru fiecare căsătorie negociată cu succes, astfel că zornăia la fiecare mişcare. Or, femeia se mişca tot timpul: adică vizita cu regularitate fiecare casă din cartier şi, în urma unei astfel de vizite, negustorii din Kerkoporta aflară ceea ce-l frămînta pe cadiu.

Se procedă cu tact şi cu fineţe.

Negustorii organizară o nuntă ca-n basme, contribuind cu toţii spre a-i oferi fetei o zestre aleasă, totul fără a-i cere cadiului nimic în schimb. Puţine pieţe erau slujite de cadiul lor la fel de bine cum era Kerkoporta, unde slujbaşul instaurase atîta ordine şi cinste în afaceri încît, după cum se ştia, chiar şi un străin putea cumpăra de aici cu deplină încredere. Nimeni nu trebuia să ştie că zestrea şi ceremonia erau o contribuţie privată din partea pieţii pentru înaltul slujbaş.

Nu se vorbi nimic. Nu se încheiară nici un fel de tîrguri, Doamne fereşte! Cadiul continua să-şi facă datoria cu aceeaşi rigoare ca şi pînă atunci. Nici măcar nu se arătă din cale afară de recunoscător.

Era pur şi simplu obosit. E istovitor să fii cinstit, dar nu atît de mult ca faptul de a şti că pactiza cu negustorii pe care trebuia să-i facă să se supună regulilor.

Continuă să stea în clădirea pieţii, să asculte plîngeri, să facă cercetări, încruntîndu-se la cei veniţi cu plîngeri şi păstrîndu-şi părerea pentru sine. Dar nu mai pedepsea încălcarea legii cu aceeaşi severitate. În realitate, nu-i mai păsa la fel de mult dacă negustorii îşi înşelau sau nu clienţii. Dacă găsea aur în pungă sau i se aducea la uşă o oaie proaspăt jupuită, aceste atenţii nu-i mai stîrneau nici indignare, nici recunoştinţă.

La urma urmei, mai avea o fată.

100

Măgăruşii tropăiau pe dalele străzii cu copitele lor mici. Şaretele săltau şi se zdruncinau în urma lor cu zgomot de pietre azvîrlite. Raze subţiri de lumină lunecau de-a lungul zidurilor oarbe.

Paisprezece. Cincisprezece. Şaisprezece.

Murad Eslek ridică mîna. Paznicul de noapte dădu din cap şi împinse la loc bariera în locaşul ei de lemn, de partea cealaltă a porţii, blocînd drumul.

Eslek îi strigă un cuvînt de mulţumire şi-şi urmă şaretele în scuar. Pentru oricine în afară de pieţari, era o hărmălaie de nedescris: şaizeci-şaptezeci de şarete trase de măgari înghesuindu-se prin deschizăturile înguste, negociindu-şi trecerea cu vreo zece căruţe mai mari, trase de catîri, la care se adăugau o turmă de oi behăind şi vînzătorii care continuau să sosească. Spaţiul era limitat de tarabele goale pe care Eslek şi oamenii lui le instalaseră în ultimele ceasuri, fiecare luminată de un felinar. Căruţa cu numărul opt, observă Eslek, îşi depăşise taraba: nu avea rost s-o împingă înapoi, trebuia să dea un nou ocol, după ce restul vehiculelor vor elibera drumul.

Un vînzător din spatele tarabei, înfăşurat într-o pătură de cal legată cu o sfoară, voia să ştie unde era căruţa cu marfa lui: şareta cu numărul cinci fusese împinsă mai departe de năvala mai multor căruţe trase de catîri, venind dinspre oraş. Eslek abia reuşi s-o distingă în depărtare, cu stiva ei înaltă de cuşti de păsări legănîndu-se gata să se răstoarne.

Dar în cea mai mare parte, toate erau la locul lor.

Începu să ajute la descărcarea căruţei din fruntea şirului. Coşuri de vinete, saci de iută cu cartofi, găleţi cu spanac răsturnate pe tarabă. Cînd căruţa fu aproape goală, Eslek făcu cîţiva paşi în urmă şi repetă aceeaşi operaţie cu cea de-a doua căruţă. Şmecheria era ca toate căruţele să termine de descărcat aproape în acelaşi timp şi să părăsească piaţa în ordine. Altfel, s-ar fi creat un permanent du-te-vino, fără o clipă de răgaz pînă la amiază.

Dădu fuga în cealaltă parte a scuarului, unde se găsea şareta cu păsări. Exact aşa cum se temuse, rămăsese blocată în spatele unei căruţe trase de un catîr şi încărcată cu saci de orez, nimeni neluînd în seamă strigătele căruţaşului. Eslek înşfăcă animalul de căpăstru şi făcu semn cu mîna căruţaşului, care stătea în picioare în căruţă, aruncînd sacii grei în braţele altui om de jos.

– Hei, hei! Aşteaptă!

Căruţaşul îi aruncă o privire şi se întoarse să apuce un alt sac. Eslek trase căpăstrul spre spate, catîrul încercă să-şi ridice capul, dar pînă la urmă se hotărî să facă un pas înapoi. Căruţa se opinti, iar căruţaşul cu sacul în braţe, luat prin surprindere, îşi pierdu echilibrul şi căzu greoi în şezut.

Tarabagiul rîse şi se scărpină în cap. Căruţaşul sări furios jos din căruţă.

– Ce naiba... oh, tu eşti, nu?

– Haide, haide, lasă-mă în pace! Genghis, dă hodoroaga asta înapoi o clipă, sîntem blocaţi aici. Ţine, trage!

Făcu semn spre omul cu şareta trasă de măgăruş, care şedea pe capră cu biciul lui lung gata pregătit. Cel cu orezul îşi dădu înapoi căruţa, omul cu măgăruşul stîrni un nor de praf din coastele animalului şi acesta porni la trap înainte.

– Hai, noroc! salută Eslek, făcîndu-i semn cu mîna şi începu să alerge paralel cu şareta, ţinînd o mînă pe loitră. E a doua oară săptămîna asta, Abdul. Ne ţii pe loc.

Aduse şareta în spatele şirului său, spuse căruţaşului să apuce o ladă şi, cu ajutorul omului de la tarabă, începură să descarce, ferind alte vehicule care veneau în şir. Cei mai mulţi precupeţi îşi aranjau deja marfa; în aer plutea miros de cărbune de la vînzătorii cu de-ale gurii, care-şi aprindeau focurile. Lui Eslek i

se făcu foame, dar mai întîi trebuia să termine treaba cu căruţele; după vreun ceas le conduse fără probleme afară pe poartă, unde plăti şi căruţaşii.

– Abdul, zise el. Tu fii cu ochii în patru, ai priceput? Ăştia cu catîrii au un aer crunt, dar nu se vor atinge de tine. Doar dacă ai să le dai ocazia. Tu ţine-te de cel din faţa ta şi rămîi cu privirea înainte. Numai gura-i de ei.

Se înapoie în piaţă. Din cînd în cînd era nevoit să se lipească de zid pentru a face loc altor şarete trase de măgăruşi, care tropăiau pe lîngă el, dar cînd ajunse în scuar zarva dinainte se mai domolise. Precupeţii erau ocupaţi cu aranjarea fructelor şi legumelor, luîndu-se la întrecere care mai de care să înalţe piramide, amfiteatre şi acropole de bame, vinete şi cartofi galbeni precum ceara, sau de curmale şi caise, în grămezi, şiruri şi jocuri fanteziste de culori. Alţii, care îşi aprinseseră cazanele cu jăratic, aşteptau să ardă cărbunii şi să se îmbrace în coajă albă de cenuşă, între timp desfăcînd castane cu cuţitul sau înfigînd hălci de carne de oaie în frigări. „În curînd, se gîndi Eslek, simţind cum i se strînge stomacul de foame şi de nerăbdare, chifteluţele vor sfîrîi, peştele se va frige, vînatul şi păsările se vor rumeni pe frigări.“

Dar şi el mai avea de terminat o treabă înainte să mănînce. După care-i controlă pe

precupeţi şi le calculă facturile, făcu un tur al pieţii. Îşi îndreptă atenţia îndeosebi asupra ungherelor întunecate, a pragurilor învăluite în umbră şi a spaţiului de sub tarabele neocupate. Scruta chipurile oamenilor şi-i recunoştea imediat; cînd şi cînd înălţa capul şi cerceta întreaga piaţă; să vadă cine venea, să urmărească sosirea oricărei căruţe necunoscute.

Din cînd în cînd se întreba de ce întîrzie Yashim.

O trupă de jongleri şi acrobaţi, şase bărbaţi şi două femei, se instalară lîngă chiparos, aşezaţi pe vine, aşteptînd lumina şi publicul. În mijlocul lor puseseră un coş mare cu capac şi Murad Eslek îi urmări cu privirea un timp, din colţul aleii, din spatele zidurilor oraşului, pînă cînd se convinse că în coş se aflau într-adevăr făclii, mingi şi alte obiecte specifice meşteşugului lor. Apoi trecu mai departe, cu ochii la alţi vraci şi saltimbanci, adunaţi în număr mare pentru tîrgul de vineri: povestitorul kurd în haină cusută din bucăţi de culori diferite; înghiţitorul de foc bulgar, cu capul chel ca un ou; mai multe grupuri de muzicanţi – cimpoieri din Balcani, cîntăreţi din coarde din Anatolia, doi africani tăcuţi şi agili, aşezîndu-şi leacurile şi amuletele pe o pătură întinsă la pămînt; un grup de ţigani argintari, cu mici nicovale şi o provizie de monede învelite în bucăţi de piele

moale, care deja se aşternuse la treabă, tăind monedele în bucăţi şi confecţionînd inele şi brăţări subţiri.

Mai cuprinse o dată piaţa cu privirea şi gîndul îi zbură la mîncare, deşi ştia că vor mai trece cîteva minute bune pînă va reuşi să înghită ceva. Aerul era deja încărcat de aroma ierburilor cu care fuseseră împănate fripturile; putea auzi sfîrîitul grăsimii încinse picurînd pe cărbuni. Luă în treacăt un dumicat de pîine albă de pe o tarabă şi o vîrî în gură; cum nimeni nu protestă, se opri o clipă să admire cum fusese aranjată frigarea, învîrtită de un căţeluş care alerga vioi în interiorul unei roţi de lemn. Ceva mai încolo zări cu coada ochiului un om învîrtind chiftele cu un cuţit plat. Negustorul scoase de pe foc cîteva chiftele şi Eslek făcu un pas spre el.

– Gata?

Omul zîmbi şi încuviinţă.

– Primul client de vineri mănîncă întotdeauna gratis.

Murad rîse cu toată gura. Urmări din ochi cum negustorul punea cîteva bucăţi de pîine arăbească pe suprafaţa fierbinte a tigăii, cum le apăsa cu lama cuţitului şi cum le întorcea pe partea cealaltă. După cîteva clipe, omul trase către el una dintre bucăţi şi o crestă cu o mişcare circulară din vîrful cuţitului, despicînd-o apoi cu tăişul.

– Sos chili?

Lui Murad Eslek îi lăsa gura apă. Dădu din cap.

Omul luă sos pe vîrful cuţitului, îl întinse în interiorul pîinii, luă două chiftele şi le îndesă în înăuntru, împreună cu o frunză mare de salată şi puţină zeamă de lămîie.

Ţinînd kebabul cu amîndouă mîinile, Eslek porni binedispus printre tarabe, mestecînd cu poftă.

Nu întîlni nimic deosebit. În cele din urmă, porni de-a lungul aleii de sub zid şi găsi gangul întunecos despre care îi povestise Yashim. Urcă treptele cu grijă şi făcu apoi cale întoarsă în direcţia turnului. Uşa era închisă tot cu lanţul, aşa cum o lăsase Yashim. Se aşeză pe parapet, legănîndu-şi picioarele şi lingîndu-şi degetele, privind printre crengile chiparosului la piaţa de sub el.

Cerul se luminase, curînd aveau să se ivească zorile.

101

Cînd Yashim deschise ochii era încă întuneric. Focul din cămin se stinsese. Cu o uşoară grimasă de durere, se săltă uşor în capul oaselor şi-şi lăsă picioarele peste marginea patului. Îşi simţea tălpile învineţite şi umflate,

dar se sili să stea în picioare. După ce şchiopătă vreo cîţiva paşi prin încăpere, timp de cîteva minute, văzu că durerea devenea suportabilă. Îşi găsi hainele absolut din întîmplare, întinzînd o mînă prin întuneric în căutarea unui sprijin. Hainele erau împăturite frumos pe o masă, probabil puse acolo de Marta, şi Yashim îi mulţumi în gînd Celui de Sus că nu lăsase ca goliciunea să facă din el un prizonier.

În hol îşi descoperi şi pelerina şi ieşi afară, în aerul rece dinaintea zorilor. Pielea încă îl durea, în schimb mintea îi era limpede.

Porni în pas grăbit spre Cornul de Aur. Versurile poemului *karagozi* îi reveneau obsedant în gînd, în ritmul paşilor.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Ei dorm.
Trezeşte-i.

Iuţi pasul în direcţia cheiului. Acolo găsi un barcagiu treaz, se înfăşură în mantie ca să se apere de răcoarea dimineţii şi, odată ajuns pe malul celălalt, opri o litieră şi porunci celor doi cărători să-l ducă în piaţa Kerkoporta.

102

– Te-am văzut venind, spuse Murad Eslek. Îl recunoscuse imediat şi se repezise să-l întîmpine înainte să dispară în mulţime. Acum că se crăpase de ziuă, era mare aglomeraţie, oamenii treceau prin dreptul tarabelor şi-şi umpleau coşurile cu produse proaspete. M-am uitat peste tot, cum mi-ai spus. Nimic neobişnuit. Cîţiva saltimbanci pe care nu-i cunosc, dar atîta tot. E linişte, totul e ca de obicei.

– Dar turnul?

– Da, am verificat şi turnul. Uşa de care mi-ai vorbit e prinsă tot cu lanţul. Am stat acolo sus aproape o oră.

– Hmm. Totuşi, mai există o intrare, din partea cealaltă. Ceva mai jos. Am să merg să arunc o privire. Tu rămîi aici şi fii cu ochii în patru, iar dacă nu mă întorc în jumătate de oră, ia cîţiva băieţi de-ai tăi şi vino după mine.

– E serioasă treaba, aşa-i? Aşteaptă o clipă, chem pe cineva să te însoţească.

– Sigur, acceptă Yashim. De ce nu?

Nu le luă decît vreo cîteva minute ca să ajungă sus, pe parapet. Hamalul pe care-l găsise Eslek păşea indiferent în urma lui Yashim, care era bucuros să nu fie singur; amintirea scărilor întunecoase care coborau în încăperea aceea curată încă îi mai dădea fiori.

Scoase lanţul şi forţă şi de data asta uşa cu umărul.

Hamalul protestă.

– Cred că n-ar trebui să intrăm acolo. Nu-i voie.

– Eu am voie, replică scurt Yashim. Iar tu eşti cu mine. Hai să mergem!

De data aceasta era şi mai întuneric, dar Yashim ştia încotro s-o apuce. În capul scărilor, duse un deget la buze şi porni primul în jos, pe trepte. *Tekke* arăta exact aşa cum o lăsase cu o zi înainte. Încercă uşa. Era tot încuiată. Hamalul se oprise neliniştit la baza scării, privind în jur cu un aer mirat. Yashim se duse la scrin şi săltă capacul. Aceeaşi colecţie de farfurii şi pahare. Nici urmă de cadet.

Yashim îşi îndreptă spatele.

– Hai să ne întoarcem, zise el.

Hamalul nu aşteptă să i se spună de două ori.

103

Efendi îi spusese să fie cu ochii în patru, iar Eslek exact asta făcea de vreo cîteva ore. Nu era sigur ce anume căuta sau cum îşi va da seama că găsise acel ceva. Poate ceva neobişnuit, aşa îi sugerase Yashim. Sau ceva într-atît de obişnuit încît nimeni nu i-ar fi acordat vreo atenţie – afară poate de Eslek, îi

explicase Yashim. Eslek ştia tot ce mişcă în piaţă şi cine trebuia să fie acolo într-o zi de vineri.

Se scărpină în cap. Totul era exact ca de obicei. Tarabele, mulţimea, saltimbancii, muzicanţii; aşa stăteau lucrurile de fiecare dată. Piaţa era mai aglomerată, fiind o zi de vineri. Ce anume se întîmplase altfel decît în restul săptămînii? Vînzătorul de chiftele îi oferise un mic dejun gratis, asta chiar că nu ţi se întîmpla în fiecare zi! Dar ceva de rău augur? Gîndul îl făcu pe Eslek să zîmbească.

Zîmbetul i se topi. Gîndul la chiftele îi reamintise de ceva. Încercă să-şi dea seama de ce anume. Da, îi fusese foarte foame.

Şi, nu-i aşa, văzuse înaintea tuturor că erau gata chifteluţele. Văzuse cu coada ochiului, în timp ce şterpelea un dumicat de pîine...

Eslek ridică brusc bărbia. Dumicatul de pîine. Nimeni nu observase. Nu era nimeni la tarabă, doar căţeluşul care alerga, învîrtind frigarea. Aşa ceva nu mai văzuse niciodată, cel puţin nu în piaţă. Ei, şi ce era cu asta? Doar *efendi* nu se referise la ceva atît de banal, nu?

Cu toate acestea, hotărî să mai arunce o privire. În timp ce-şi croia drum prin mulţime, îl zări pe vînzătorul de chiftele servind un client, cu cuţitul plat într-o mînă şi pîinea în cealaltă. Dar privirea lui era îndreptată în altă parte. Cînd Eslek ajunse lîngă el, omul continuă să

rămînă aşa, încremenit, iar clientul începu să bombăne:

– Am zis că vreau sos.

Vînzătorul întoarse capul, cu o privire nedumerită. Apoi privi în jos, la cuţit şi la pîine, de parcă n-ar fi ştiut de ce le ţinea în mînă. Clientul îi întoarse spatele, pufnind.

– Las-o baltă! Viaţa e prea scurtă.

Vînzătorul de chiftele păru să nu-l audă. Întoarse capul şi privi din nou peste umăr. Eslek îi urmări privirea. Căţeluşul continua să alerge în interiorul roţii, cu limba atîrnînd afară. Dar nu cîinele abandonat era ceea ce-i atrase atenţia lui Eslek, cît carnea înfiptă în frigare. Fusese legată strîns, ca să se frigă de îndată ce avea s-o prindă căldura; dar cum nu exista nimeni prin preajmă ca s-o stropească cu grăsime, carnea începea să se usuce. Se desfăcea de pe frigare, întărindu-se treptat şi dezvăluindu-i lui Eslek forma vietăţii de la care provenea. Două dintre picioare, îndepărtate acum de corpul neobişnuit de subţire, erau groase; celelalte două erau mai mici şi chircite într-o poziţie ca de rugăciune. Putea fi un iepure, numai că de zece ori mai mare decît toţi iepurii pe care îi întîlnise Eslek la viaţa lui.

Vînzătorul de chiftele probabil îl observase, fiindcă i se adresă pe neaşteptate:

– Nu-mi dau seama ce se întîmplă. Toată dimineaţa n-a fost nimeni la taraba aia, de cînd

am venit eu. Cîinele trebuie să fie rupt de oboseală. Înghiţi în sec şi Eslek îi văzu mărul lui Adam mişcîndu-se în sus şi în jos. Şi ce naiba e în frigarea aia?

Eslek simţi cum i se zbîrleşte părul pe ceafă.

– Să-ţi spun un lucru, frate, mîrîi el. Să fiu afurisit, da' nu-i lucru curat.

Îşi duse mîna la amuletă şi o strînse cu putere în palmă. Vînzătorul de chiftele începu să murmure ceva. Eslek îşi dădu seama că rostea o rugăciune, pomenind cele 99 de nume ale lui Allah şi, în acelaşi timp, privind cu oroare la corpul şi membrele unei fiinţe omeneşti care pocneau şi se înnegreau pe cărbunii încinşi.

104

Yashim nu auzi strigătele decît cînd ajunse aproape de ieşirea din turn. Împreună cu hamalul, se opri pe parapet, încercînd să vadă pe după chiparosul cel bătrîn. Într-o clipă, spaţiul de la picioarele lor se umplu de lume care încerca să fugă, înghesuindu-se pe alee şi ţipînd. Auzi cîteva glasuri strigînd: „Cadiul! Chemaţi cadiul!“ O femeie ţipă. Lumea năvăli peste jongleri şi unul dintre beţele lor se rătăci prin frunzişul chiparosului, apoi căzu jos, ricoşînd din creangă în creangă.

Yashim cuprinse cu privirea întreg scuarul. Îşi dădu seama că nu avea rost să încerce să coboare în piaţă cît timp mulţimea continua să se îmbrîncească pe alee. Cineva de jos se poticni şi coşul cu legume îi zbură din mîini. „Fugi! Fugi!“ Hamalul se muta de pe un picior pe altul.

– N-ar fi trebuit să vin, se căină el. Am să-mi pierd slujba. Yashim îi porunci să tacă.

Acum îl putea vedea pe cadiu, care ieşise din clădirea lui şi păşea în mijlocul unei mulţimi gesticulînd şi arătînd în toate părţile. Observă că undeva mai spre stînga, printre tarabe, se formase un cerc, izolînd una dintre ele. Privi în jos. Mulţimea nu mai alerga încoace şi încolo. Oamenii se opriseră în mici grupuri, iar cei aflaţi mai aproape de intrarea în alee se întorseseră, întinzînd gîturile, neliniştiţi, să vadă ce se petrece în piaţă.

Yashim începu să alerge de-a lungul parapetului. Coborî în fugă treptele şi se năpusti spre gang. Cineva îl apucă de braţ, dar el se smulse, croindu-şi drum spre scuar printre grupurile de gură-cască. În timp ce alerga spre cercul format în jurul unei tarabe, îl văzu pe Murad Eslek conducîndu-l pe cadiu. Mulţimea se trase deoparte, făcîndu-le loc să treacă, iar Yashim se repezi pe urmele lor.

O singură privire îi dezvălui tot ce voia să vadă.

Cadiul rămăsese fără grai. Frigarea continua să se învîrtă: la fiecare învîrtitură, cîte un membru scorojit cădea la pămînt. Yashim făcu un pas înainte şi puse mîna pe roată, iar căţeluşul se prăbuşi, gîfîind.

– Trebuie să stingem focul, spuse Yashim, întorcîndu-se spre Eslek. Cheamă hamalii şi cere să fie adusă o roabă. E bună şi o şaretă trasă de măgar. Trebuie să scoatem... chestia asta de aici.

Eslek închise ochii un moment şi încuviinţă din cap.

– Nu... nu mi-am închipuit nici o clipă...

Nu-şi duse gîndul pînă la capăt. Se întoarse spre hamali, spunîndu-le ce aveau de făcut.

În acest timp, cadiul începu să se răstească la mulţime, agitîndu-şi pumnii prin aer.

– Plecaţi! Fiecare la treaba lui! Credeţi că am terminat cu voi? Las, că v-arăt eu vouă! Asta-i de glumă, da? Îşi plesni tîmplele cu pumnii, holbîndu-se la mulţime şi legănîndu-se pe călcîie. În piaţa lui! Ce dezonoare! Ce dezonoare şi ce ruşine! Cine îi făcuse una ca asta?

Se urni brusc din loc şi oamenii se traseră în lături, poticnindu-se unul de altul, ca să-i facă loc. Cadiul se îndreptă cu paşi mari către clădirea pieţii, unde intră, trîntind uşa după el.

În tăcerea uluită care se aşternuse, Yashim şi alţi cîţiva sesizară pentru prima oară mirosul.

Plăcut, pătrunzător fără să fie greu, ca şi carnea de viţel. Ca şi Yashim, întoarseră capul.

Vînzătorului de chiftele i se făcuse rău şi vomita zgomotos. Yashim îl văzu pe Eslek înapoindu-se cu hamalii înarmaţi cu mături şi greble.

Vorbiră amîndoi cîteva minute. Apoi Yashim puse unele întrebări vînzătorului de chiftele, care nu se putea opri din tremurat.

Nimeni nu văzuse nimic. Cît despre vînzătorul de chiftele, la sosirea lui frigarea deja se învîrtea. E drept, i se păruse cam ciudat, dar cum avusese de lucru, nu se mai gîndise la asta pînă după ivirea zorilor. De fapt, îi fusese milă de cîine.

Ceea ce-i atrăsese atenţia fusese în primul rînd cîinele.

105

Podoabele lui Valide scînteiau în lumina gălbuie. În încăperea aceea slinoasă erau singurele obiecte care ar fi putut atrage atenţia.

Aveau în ele o magie aparte. Magia puterii. Nimeni nu-şi putea lua ochii de la aceste giuvaiere, la fel cum iepurele nu-şi poate dezlipi privirea de la ochii unui şarpe.

Degetele moi se întinseră pe furiş şi le mîngîiară.

Magie *ferenghi,* poate. Care era deosebirea? Degetele încremeniră. Poate era nevoie de anumite cuvinte. Invocări. Incantaţii. O posibilitate pe care nu o luase în calcul. Desenul în zigzag de pe fiecare podoabă putea fi un cuvînt sau, cine ştie, un sunet.

Nu. Ceea ce conta în primul rînd era posesia. Cel care stăpînea giuvaiere se bucura şi de puterea pe care ele i-o dăruiau. Napoleon folosise această putere pentru a împrăştia chiar şi armatele drept-credincioşilor – toată lumea ştia că avusese noroc cu carul. Prostul! Se despărţise de podoabe şi soarta i se schimbase. Pe urmă, Valide. Se descurcase de minune din momentul în care primise giuvaiere. Luptase să ajungă în vîrful piramidei, pe un cîmp de luptă mult mai primejdios decît oricare altul cu care avusese de-a face vreun împărat francez, un loc în care şoaptele erau vîrfuri de lance, cunoaşterea valora cît batalioane, iar frumuseţea mărşăluia în rîndul întîi.

„Ştiam toate acestea, nu-i aşa? Ştiam ce greu era să rămîi în picioare în mijlocul gloatei, să nu fii azvîrlit înapoi, tras la loc în mulţime, să nu te ofileşti neştiut de nimeni. Să-ţi atingi scopul, să ajungi în vîrf, să ai puteri depline

asupra unor fiinţe care se tîrau şi se făceau una cu pămîntul la un simplu cuvînt al tău!

Nimic nu putea distruge această putere. Nimeni nu te putea lipsi de ea.

Nu atîta timp cît podoabele se aflau în posesia ta.“ Două buze se întinseră să sărute giuvaierele.

106

Yashim apucă ceşcuţa şi privi cu recunoştinţă lichidul negru şi gros dinăuntru. Fără arome şi fără un fir de zahăr. În timp ce o ducea la nas, o umbră coborî asupra mesei şi Yashim ridică privirea, surprins.

– Te rog, spuse el, făcînd semn către un scăunel.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă îşi puse mîinile enorme pe masă şi se lăsă cu toată greutatea pe scăunel. Îşi roti privirea prin cafenea, studiindu-i pe ceilalţi clienţi, cele două plite, peretele acoperit cu ibrice de cafea strălucitoare. Adulmecă aerul.

– Cafeaua miroase bine.

– E cafea proaspătă de Arabia, răspunse Yashim. Boabele verzi sînt aduse aici şi prăjite în fiecare dimineaţă. Prea mulţi cumpără cafea peruviană, nu crezi? E ieftină, dar mie mi se pare întotdeauna rîncedă la gust.

Maestrul încuviinţă. Fără să-şi ia mîna de pe masă, ridică degetele şi schiţă un semn din cap spre negustor, care se apropie, făcînd plecăciuni.

– Cafea, foarte dulce, cu nucşoară. Fără scorţişoară. Negustorul se îndreptă spre plita lui. Nu-mi place scorţişoara, adăugă marele maestru al breslei vînzătorilor de supă.

Discutară amabil pe această temă pînă cînd li se aduse cafeaua. Yashim înclina să fie de părerea marelui maestru, şi anume că scorţişoara în cafea era ceva oribil.

– De unde ne vin astfel de idei? Sprîncenele marelui maestru se arcuiră brusc în semn de uimire. Şi pentru ce?

Yashim ridică din umeri, fără să răspundă.

Marele maestru al breslei vînzătorilor de supă puse ceşcuţa jos şi se aplecă în faţă.

– Te întrebi probabil de ce sînt aici. Noaptea trecută paznicii mei n-au venit la lucru. E pentru prima oară cînd se întîmplă. M-am gîndit că poate te-ar interesa să ştii.

Yashim îşi lăsă capul într-o parte. Se întreba de ce venise uriaşul.

Şi ce semnifica informaţia pe care i-o dăduse.

– Aş prefera să discutăm despre trecut, spuse el. Despre ce s-a întîmplat cu douăzeci, douăzeci şi cinci de ani în urmă. Ienicerii au stîrnit un mare scandal, nu-i aşa? Ce anume au făcut?

– Incendii, prietene. Yashim remarcă adresarea, dar nu zise nimic. În corpul ienicerilor aveam oameni care stăpîneau focul la fel de lesne ca ursarul care-şi îmblînzeşte ursul. Am spus noi, de fapt mă refeream la ei. Eu n-am fost implicat. Dar ei aşa îşi făceau cunoscute sentimentele.

– Unde izbucneau cele mai multe focuri? În zona portului? Marele maestru ridică din umeri.

– În port, în Galata, lîngă Cornul de Aur. Ce pot să-ţi spun? Uneori părea că întregul oraş arde mocnit, ca şi cum focurile ar fi fost aprinse sub pămînt. Nu era nevoie decît să ridici vreun capac cine ştie pe unde şi izbucnea vîlvătaia. Toţi simţeau pericolul. Primejdia pîndea din toate părţile.

„Ca şi acum“, îşi spuse Yashim. Tot oraşul era la curent cu crimele. Oamenii înţelegeau ce se întîmplă. Oraşul era încordat de aşteptare. Mai rămîneau trei zile pînă la pronunţarea edictului de către sultan.

– Mulţumesc, mare maestru. Ai observat din ce direcţie bate azi vîntul?

Marele maestru îşi îngustă brusc pleoapele.

– Dinspre Marmara. A bătut dinspre apus toată săptămîna.

107

Seraschierul îşi ţuguie buzele.

– Mă îndoiesc că se poate face. Ca operaţiune, da, poate. Am putea împînzi oraşul cu soldaţi din Noua Gardă, cîte unul la fiecare colţ de stradă, artilerie – dacă am putea s-o aducem – în spaţiile deschise. Atîtea cîte există.

Se ridică greoi în picioare şi se duse la fereastră.

– Priveşte, Yashim *efendi*. Priveşte la aceste acoperişuri! Ce porcărie! Dealuri, vîlcele, case, magazine, toate înşiruite pe ulicioare şi străduţe. Cîte colţuri crezi că am aici? Zece mii? Cincizeci de mii?

Şi cîte spaţii deschise? Cinci? Zece? Nu sîntem la Viena.

– Nu, îl aprobă liniştit Yashim. Şi totuşi... Seraschierul ridică o mînă, întrerupîndu-l.

– Să nu crezi că te-am înţeles greşit. Şi eu sînt convins că s-ar putea face totuşi ceva. Însă decizia nu-mi aparţine. Numai sultanul poate porunci ca trupele să intre în oraş. Vreau să spun trupe înarmate. Crezi că poate lua această decizie chiar atît de repede?

– Acum zece ani a făcut-o. Seraschierul scoase un mormăit.

– Acum zece ani, îngînă el. Acum zece ani voinţa oamenilor era una cu a sultanului. Nimeni nu nega că ienicerii deveniseră un pericol pentru noi toţi. Dar astăzi... ce ştim noi?

Crezi că locuitorii Stambulului îi vor întîmpina pe oamenii mei cu braţele deschise? Mai este ceva ce şovăi să-ţi destăinui. Ce s-a întîmplat în urmă cu zece ani nu s-a realizat doar într-o zi. Au fost necesare luni de zile, ba chiar ani, să pregătim victoria asupra hoardelor de ieniceri. Acum avem la dispoziţie douăzeci şi patru de ore. Iar sultanul a... a mai îmbătrînit. Sănătatea lui este mai şubredă.

„Vrei să zici că bea“, gîndi Yashim. Toată lumea îi ştia meteahna. Toţi ştiau că M. Lebrun, negustorul belgian de vinuri din Pera, vindea mult mai multă marfă decît figura în evidenţa comunităţii străine. Ce să mai spunem despre descoperirea, cu numai un an în urmă, a unui adevărat munte de sticle cu gîtul lung, în pădurile din apropierea locului în care sultanului îi plăcea să-şi ducă familia să ia masa în aer liber?

– Va avea loc o insurecţie a ienicerilor, spuse răspicat Yashim. Eu, unul, cred că se va manifesta sub forma unui incendiu, poate mai multe, nu am cum să ştiu. Mai devreme sau mai tîrziu, sultanul va fi nevoit să cheme Noua Gardă, ca să restabilească ordinea şi să ţină focul sub control, iar eu, unul, aş prefera s-o facă mai curînd. Se îndepărtă de fereastră şi se întoarse cu faţa spre seraschier. Dacă dumneata nu vrei, atunci voi sta eu de vorbă cu sultanul, declară el.

– Dumneata.

Nu era o întrebare. Yashim văzu că seraschierul îl cîntăreşte din priviri. Rămase cu spatele la lumină şi cu mîinile la spate. Tăcerea deveni şi mai adîncă.

– Vom merge amîndoi, dumneata şi cu mine, îl anunţă într-un tîrziu seraschierul. Dar dumneata, Yashim *efendi,* îi vei spune limpede sultanului că este sugestia dumitale, nu a mea.

Yashim îl măsură cu o privire rece. „Într-o bună zi, îşi zise el, voi întîlni pe cineva din slujba sultanului care să nu ascundă realitatea, care să aibă curajul să-şi ţină fruntea sus şi să-şi apere credinţa. Dar nu acum.“

– Am să-mi asum eu răspunderea, acceptă el liniştit.

„În definitiv, nu sînt decît un eunuc.“

108

Zidul înalt al seraiului le întoarse ecoul paşilor care se îndreptau spre prima curte. De regulă, vinerea locul ar fi trebuit să fie aglomerat, dar cerul mohorît şi tensiunea reţinută care plutea în aer făceau ca spaţiul uriaş al curţii să fie aproape pustiu. Gărzile de onoare stăteau în poziţie de drepţi de-a lungul zidului, la fel de tăcute şi de nemişcate ca şi gărzile ienicereşti, a căror neclintire dădea odinioară fiori

emisarilor străini. Yashim se întrebă dacă Noua Gardă nu era, în felul ei, şi mai sinistră; mai curînd nişte marionete nemţeşti decît oameni în carne şi oase. Cel puţin, ienicerii avuseseră acea mîndreţe de panaş, cum subliniase şi Palewski.

Îşi încleştă degetele pe o bucată de hîrtie vîrîtă la brîu. Trecînd pe lîngă Hipodrom, se răsucise instinctiv pe călcîie şi, lăsînd în urmă Şarpele de Bronz, păşise prin ţărînă pînă la Copacul Ienicerilor, ştiind ce va găsi acolo: aceleaşi versuri mistice pe care le răsucise în minte toată săptămîna.

Fuseseră prinse de scoarţa care se cojea. „Aşa îşi vesteau grecii morţii, se gîndise Yashim. Printr-o bucată de hîrtie bătută în cuie pe un stîlp sau un copac.“ Smulse hîrtia şi o studie încă o dată.

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Ei dorm.
Trezeşte-i.

„Un foc în noapte, se gîndi Yashim. O chemare la arme.“ Da, profeţia se adeverea. Dar ce semnificaţie aveau următoarele versuri?

Neştiutori
Şi neştiind că sînt neştiutori,
Cei cîţiva fii ai tăcerii devin una cu Esenţa.

Apropie-te.

Împături hîrtia şi o vîrî la brîu.

109

Sultanul îi lăsă să aştepte vreme de un ceas, iar cînd îi chemă, nu-i primi în apartamentul personal, cum se aştepta Yashim, ci chiar în Sala Tronului, o încăpere în care Yashim mai fusese doar o singură dată, în urmă cu cincisprezece ani.

Nici pe sultan nu-l mai întîlnise de mulţi ani. Barba lui Mehmet, cîndva neagră ca pana corbului, era acum vopsită în roşu cu henna, iar ochii întunecaţi şi ageri deveniseră apoşi şi îngropaţi în straturi de grăsime. Gura sultanului avea colţurile lăsate într-o expresie de permanentă dezamăgire, ca şi cum, după ce se înfruptase din tot ce banii erau în stare să cumpere pe lume, i s-ar fi acrit de toate. Le făcu semn cu o mînă durdulie, încărcată de inele, dar nu schiţă nici un gest să se ridice de pe tron.

Sala însăşi era exact aşa cum şi-o amintea Yashim, o cutie de bijuterii de un albastru foarte rece, îmbrăcată de la podea şi pînă în vîrful domului într-un superb mozaic de Iznik, reprezentînd visul îngheţat al unei grădini cu

plante agăţătoare care îmbrăcau pereţii de jur împrejur.

Yashim şi seraschierul intrară aplecîndu-se de mijloc, iar după cîţiva paşi, îngenunchează cu fruntea la pămînt.

– Ridicaţi-vă, ridicaţi-vă, se răsti agasat sultanul. Era şi timpul să apari, adăugă el, arătînd brusc spre Yashim.

Seraschierul se încruntă.

– Înălţimea Voastră, începu el. În oraş s-a creat o situaţie care, credem noi – adică Yashim *efendi* şi cu mine – că ar putea avea urmări extrem de grave pentru bunăstarea şi siguranţa populaţiei.

– Ce tot spui acolo? Yashim?

Yashim făcu o plecăciune, şi apoi începu să explice. Vorbi despre edict şi despre uciderea cadeţilor. Descrise o profeţie rostită cu secole în urmă de întemeietorul ordinului de dervişi *karagozi* – şi văzu cum sultanul se încruntă în semn de avertisment.

– Ai grijă, *lala.* Ai grijă ce rosteşti. Sînt lucruri despre care nu se poate vorbi.

Yashim îl privi în ochi.

– Atunci cred că nu mai e nevoie să continui, Înălţimea Voastră. Se aşternu o tăcere adîncă.

– Nu, răspunse sultanul. Am înţeles tot ce mi-aţi spus. Şi acum, apropiaţi-vă amîndoi de tron. Doar nu vreţi să strigăm în gura mare.

Yashim şovăi o clipă, fulgerat de un gînd. Cuvintele sultanului îi aminteau de ultimul vers al poemului: „Cei cîţiva fii ai tăcerii devin una cu Esenţa. *Apropie-te.“* Ce-ar fi putut să însemne? Făcu un pas către sultan. Seraschierul stătea ţeapăn lîngă el.

– Ce părere ai, seraschier?

– Dacă datele noastre sînt corecte, s-ar putea să fie circa cincizeci de mii de oameni care se pregătesc să iasă în stradă.

– Şi Istanbulul ar putea arde din temelii, nu-i aşa? Înţeleg. Ei bine, trebuie să facem ceva. Ce propuneţi?

– Înălţimea Voastră, eu cred că ar trebui să porunciţi ca Noua Gardă să ocupe temporar oraşul, îl întrerupse Yashim. Seraschierul nu vrea să ia o astfel de măsură, dar eu nu văd o cale mai bună de a garanta siguranţa publică.

Sultanul se încruntă şi se trase de barbă.

– Seraschier, cunoşti temperamentul oamenilor dumitale. Sînt pregătiţi pentru o asemenea acţiune?

– Sînt foarte disciplinaţi, Înălţimea Voastră. Şi au cîţiva comandanţi cumpătaţi şi hotărîţi. Cu îngăduinţa Voastră, ar putea ocupa poziţii chiar în astă-seară. Simpla lor prezenţă i-ar putea descuraja pe conspiratori.

Yashim observă că seraschierul era mai sigur pe el.

– Cu toate acestea, remarcă sultanul, totul ar putea degenera într-o luptă de stradă.

– Există acest risc. În acest caz, va trebui pur şi simplu să facem tot ce ne stă în putinţă. Să identificăm capii rebeliunii, să limităm distrugerile. Şi, mai presus de orice, Înălţimea Voastră, să apărăm palatul.

– Hmm. De fapt, seraschier, nu aveam de gînd să rămîn în oraş. Seraschierul părea îngrijorat.

– Cu tot respectul, Înălţimea Voastră, cred că este absolut necesar ca, într-un moment atît de grav, să rămîneţi aici. Vă putem garanta siguranţa, iar prezenţa Voastră va calma poporul şi va da Noii Gărzi autoritate şi legitimitate.

Sultanul răspunse cu un oftat.

– Nu mă tem, seraschier. Îşi frecă obrazul cu palmele. Pregăteşte oamenii. Am să mă consult cu vizirii mei. În următoarele cîteva ore vei primi porunca mea.

Se întoarse spre Yashim.

– Cît despre tine, e timpul să faci progrese în ancheta noastră. Te rog să te înfăţişezi în apartamentele mele.

Le făcu semn să plece. Amîndoi se înclinară adînc şi se retraseră cu spatele spre uşă. În timp ce uşa se închidea, Yashim îl văzu pe sultan stînd pe tron, cu obrazul sprijinit în pumn, urmărindu-i cu privirea.

110

În faţa uşii, seraschierul se opri să-şi şteargă fruntea cu batista.

– Ancheta *noastră?* Ar fi trebuit să-mi spui că lucrai la un caz de la palat, murmură el, plin de reproş.

– Nu m-ai întrebat. Oricum, aşa cum ai auzit, am acordat întîietate cazului dumitale.

Seraschierul mormăi.

– Pot să te întreb despre ce e vorba?

Seraschierul era prea grăbit. Pe terenul de paradă poate că mergea – oştenii jurau supunere absolută. Dar Yashim nu era militar.

– Nu cred că te-ar interesa. Seraschierul strînse din buze.

– Poate că nu. Îl privi fix pe Yashim. Atunci, îţi sugerez să faci precum ţi-a poruncit sultanul. La fel voi proceda şi eu.

Îl urmări din ochi pe seraschier, care se îndrepta cu pas alert spre Ortakapi, poarta centrală care ducea în prima curte. Yashim nu şi-ar fi dorit să fie în locul lui. Pe de altă parte, dacă seraschierul rezolva situaţia cu bine, atît el, cît şi garda, aveau să se acopere de glorie. Era o bună ocazie de a reabilita reputaţia gărzii, cumva lezată de eşecurile ei pe cîmpul de luptă.

Era, în acelaşi timp, şi o datorie. Nu numai faţă de sultan, dar şi faţă de populaţia

Istanbulului. Fără Noua Gardă, întreg oraşul se afla sub ameninţarea rebelilor ieniceri.

În mintea lui Yashim nu exista nici o îndoială că a patra crimă încheia ciclul, pregătind cumva scena pentru ce avea să urmeze. Vechile altare fuseseră din nou sfinţite, cu sînge. Yashim era convins că nu mai era mult şi avea să înceapă cea de-a doua etapă.

„Trezeşte-i. Apropie-te.“

Oare care era adevăratul înţeles al acestor vorbe?

Intuia că în următoarele şaptezeci şi două de ore aveau să afle cu toţii.

Îl văzu pe seraschier dispărînd în umbra porţii Ortakapi. Se întoarse şi el şi porni către apartamentele haremului.

111

– Hei, străinule!

Fusese abia o şoaptă. Ibou, bibliotecarul, întinse braţul lui lung şi-şi mişcă degetele în semn de salut.

Yashim zîmbi şi ridică mîna.

– Ai de lucru? întrebă el cu glas coborît.

Printr-o tradiţie de mult consacrată, nimeni nu ridica vocea în cea de-a doua curte a palatului.

Ibou îşi înălţă capul.

– De fapt, tocmai am isprăvit. Aveam de gînd să merg să îmbuc ceva. Yashim sesiză invitaţia.

– Păi, aş vrea să te pot însoţi, spuse el. Apoi adăugă: Ai ieşit pe altă uşă.

Ibou îl ţintui cu o privire solemnă, apoi întoarse capul.

– Mie nu mi se pare nimic ciudat.

– Vreau să zic, arhiva. N-am... n-am ştiut că se poate ieşi şi pe aici. Yashim simţi cum se înroşeşte la faţă.

– N-are importanţă. Mulţumesc pentru ajutorul de mai deunăzi.

– Îmi pare rău că n-am putut face mai mult, *efendi,* răspunse Ibou. Dacă doreşti, mai poţi trece pe la mine. Lucrez de noapte toată săptămîna.

Făcu o plecăciune şi Yashim îi răspunse în acelaşi fel.

Yashim intră în harem prin Poarta Grădinii cu Păsări. Niciodată nu putea păşi pe această poartă fără a se gîndi la Kösem, Valide Sultan care, cu două secole în urmă, fusese tîrîtă de călcîie, dezbrăcată afară din harem şi sugrumată. Aceasta marcase sfîrşitul a cinci-zeci de ani de groază, în care imperiul fusese condus de o serie de nebuni, beţivi şi desfrînaţi – inclusiv propriul fiu al lui Kösem, Ibrahim, care poruncise ca pereţii şi pardoseala din apartamentele lui să fie aşternute cu blănuri

ruseşti şi care călărea fetele ca pe nişte iepe... pînă cînd fusese ucis prin strangulare.

Haremul era un teritoriu periculos.

Păşi în camera gărzilor. Erau de serviciu şase halebardieri, postaţi doi cîte doi de o parte şi de alta a uşilor care dădeau spre curtea lui Valide Sultan şi spre Calea de Aur, o alee îngustă şi deschisă care lega haremul de *selamlik*. Halebardierii erau neînarmaţi, cu excepţia pumnalelor scurte vîrîte în brîul şalvarilor; nu purtau halebarde decît atunci cînd alcătuiau escorta, cum se întîmpla în rarele ocazii în care le însoţeau pe femeile sultanului în afara palatului. În rest, aveau o singură trăsătură distinctivă: cozile împletite atîrnînd din creştetul turbanelor înalte, semn că fuseseră admişi în harem. Yashim îşi aminti că un francez rîsese cînd i se explicase semnificaţia cozilor împletite.

– Crezi că un smoc de păr îl va împiedica pe un bărbat să întîlnească femeile sultanului? În Franţa, declarase el, femeile sînt cele care poartă părul lung. Oare ca să nu arunce ocheade bărbaţilor bine făcuţi?

Yashim îi replicase, cu destulă răceală, că halebardierii nu intrau în zonele mai expuse ale haremului decît ca să aducă lemne de foc.

Îşi duse pumnul la piept şi se înclină uşor.

– Din ordinul sultanului, murmură el.

Halebardierii îl recunoscură şi se traseră deoparte, lăsîndu-l să treacă.

Ajunse sub colonadele care se înşiruiau pe latura dinspre apus a curţii lui Valide. Plouase şi dalele curţii străluceau printre bălţoace, în timp ce pereţii erau verzui de umezeală. Uşa spre apartamentele lui Valide Sultan era deschisă, dar Yashim rămase pe loc, cîntărind situaţia în minte.

Oare ce anume isca primejdie în harem? se întrebă el.

Se gîndi la halebardierii pe care tocmai îi întîlnise, cu părul lor lung care-i împiedica să vadă, la fel ca nişte ochelari de cal.

Se gîndi la camerele şi apartamentele de dincolo de uşi, la fel de vechi şi de înguste ca însuşi oraşul Istanbul, cu colţuri şi unghere ascunse, cu deschizături nebănuite, cu odăi minuscule ca nişte giuvaiere, alcătuite din firide şi paravane. La fel ca oraşul, aceste apartamente se întinseseră odată cu trecerea secolelor, unele încăperi fiind adăugate din raţiuni de utilitate, altele fiind eliminate dintr-un simplu capriciu; fuseseră deschise şi uşi noi, din pricina a ceea ce probabil fusese resimţit ca presiunea a mii de ochi şi milioane de suspine. Nimic care să fi urmat un plan. Şi acest spaţiu măsurînd abia două sute de metri pătraţi cuprindea băi şi dormitoare, camere de zi şi coridoare, spălătoare şi odăi comune, scări

întortocheate, balcoane abandonate; pînă şi Yashim, care le cunoştea, s-ar fi putut rătăci înăuntru sau s-ar fi putut trezi pe neaşteptate privind afară pe fereastră într-o curte pe care o credea a fi mult mai departe. Yashim ştia bine că înăuntru existau şi cămăruţe mici cît nişte celule.

Oare cîţi oameni colindau labirintul acesta în fiecare zi, petrecîndu-şi ore întregi din viaţă între ziduri, păşind pe căile bine cunoscute care-i duceau de la o treabă la alta: dormit, mîncat, îmbăiat, slujit? Desigur, sute, poate mii, amestecîndu-se cu spiritele altor mii care trăiseră aici înaintea lor: femei care minţiseră şi muriseră, eunuci care sporovăiau în jurul lor, bîrfa care se înălţa ca aburul din baia femeilor, privirile pline de gelozie, iubire şi disperare pe care el însuşi le văzuse.

Îşi roti privirea de jur împrejurul curţii. Deşi nu măsura mai mult de cincizeci de metri pătraţi, totuşi era cel mai mare loc deschis din harem, singurul în care o femeie îşi putea înălţa ochii către cer, putea simţi stropii de ploaie pe obraz, putea vedea norii plutind prin faţa soarelui. Şi existau – le numără – şapte uşi care dădeau în această curte; şapte uşi; cincisprezece ferestre.

Douăzeci şi două de posibilităţi de a nu fi singur. Douăzeci şi două de posibilităţi de a fi urmărit.

Stînd în picioare sub coloane şi privind cum plouă, auzi rîset de femei. Se gîndi imediat: pericolul este că în acest loc nimic din ce faci nu rămîne secret.

Totul poate fi urmărit sau auzit. Poate fi observat un furt.

Poate fi găsit un inel. Doar dacă...

Aruncă o privire spre uşa deschisă care dădea către apartamentele lui Valide.

Dar Valide Sultan nu şi-ar fi furat bijuteriile.

Auzi cum se deschide uşa din spatele lui şi se întoarse. În prag, gîfîind de efort şi ocupînd tot cadrul uşii cu trupul lui enorm, stătea Kislar Agha. Kislar îl privi pe Yashim cu ochii lui galbeni.

– Te-ai întors, zise el cu glas neobişnuit de subţire. Yashim se înclină.

– Sultanul este de părere că nu m-am străduit destul de mult.

– Sultanul, răspunse negrul, ca un ecou. Chipul lui era lipsit de orice expresie.

Păşi încet spre Yashim, lăsîndu-se de pe un picior pe altul, şi uşa dinspre sala gărzilor se închise în spatele lui. Rămase lîngă o coloană şi întinse mîna să simtă ploaia.

– Sultanul, repetă el încetişor. Îl cunosc de cînd era copil. Închipuie-ţi!

Îşi dezgoli brusc dinţii şi Yashim – care nu-l văzuse niciodată zîmbind – se întrebă dacă era un zîmbet sau o grimasă.

– L-am văzut pe Selim murind. Chiar aici, în curtea asta. Ştiai? Ploaia continua să răpăie în curte, prelingîndu-se printre dale şi pătînd zidul, iar Yashim îşi spuse: „Şi el simte apăsarea istoriei în acest loc“.

Clătină din cap.

Kislar Agha ridică două degete şi se trase de lobul urechii uriaşe. Apoi se întoarse să privească din nou ploaia.

– Mulţi i-au dorit moartea. Selim voia ca totul să se schimbe. Acum e tot aşa, adevărat?

Yashim nu-i răspunse. Kislar Agha continuă să privească ploaia, trăgîndu-se de lobul urechii. „Ca un copil“, se gîndi vag Yashim.

– Vor să ne modernizăm, spuse el pe un ton încărcat de dispreţ. Cum să mă modernizez? Nu sînt decît un blestemat de eunuc.

Yashim îşi plecă fruntea.

– Chiar şi eunucii pot învăţa să stea pe scaun. Să mănînce cu cuţitul şi cu furculiţa.

Eunucul cel negru îl fulgeră cu o privire mîndră.

– Eu nu pot. Oricum, se presupune că oamenii moderni cunosc multe. Doar citesc, nu? Înghit cu ochii furnicile negre de pe foaia de hîrtie şi apoi împroaşcă totul în obrazul celorlalţi, cînd le e lumea mai dragă. Cum se cheamă asta? Tanzimat – epoca reformei. Ei bine, ai dreptate. Tu ştii multe.

Kislar Agha înălţă capul şi-l privi cu asprime pe Yashim.

– Poate nu acum, poate nu anul acesta şi nici următorul, vorbi el încet, cu glasul lui subţirel, dar va veni vremea cînd ne vor arunca în stradă, lăsîndu-ne să pierim.

Gesticulă cu degetele de parcă i-ar fi făcut semn lui Yashim să plece. Apoi păşi greoi în curte şi porni prin ploaie în direcţia unei uşi aflate în capătul celălalt al curţii.

Yashim îl urmări cu privirea cîteva minute, după care se duse la intrarea apartamentului lui Valide Sultan şi bătu uşor în lemnul uşii.

Una dintre sclavele mamei sultanului, care şezuse pe o pernă brodată, în holul cel micuţ, tăindu-şi unghiile de la picioare cu o forfecuţă, ridică privirea şi zîmbi larg.

– Aş dori să stau de vorbă cu Valide, dacă se poate, spuse Yashim.

112

Cînd Yashim părăsi palatul în acea după-amiază de vineri, se făcuse aproape întuneric şi în piaţa de lîngă Kara Davut vînzătorii de la tarabe începeau să-şi strîngă marfa la lumina torţelor.

O clipă se întrebă dacă ar fi trebuit să meargă să ia masa cu Ibou, graţiosul arhivar, întrucît

nu mîncase nimic toată ziua şi se simţea ameţit de foame. Aproape mecanic, îşi alungă gîndul. Regretele şi revenirile asupra unei idei nu-l tulburau prea des: erau emoţii inutile, în faţa cărora se obişnuise să reziste, de teamă să nu le deschidă larg zăgazurile. Cunoscuse mult prea mulţi bărbaţi în situaţia lui, măcinaţi de amărăciune; prea mulţi bărbaţi – şi femei – paralizaţi de regrete, răsucind în minte întîmplări din viaţa lor pe care nu le stătea în putere să le schimbe.

Grecul Gheorghios ieşi în graba mare din spatele tejghelei, în timp ce Yashim alegea din ce mai rămăsese într-un coş de salată. Privelişte îl scoase din minţi pe grec.

– Ce fac de vin aşa tîrziu? Cumpăr porcăria asta? Ce, sînt o babă?

Ţin cumva acasă iepure? Eu strîns tot pe ziua de azi.

Îşi înfipse mîinile în şolduri.

– De fapt, ce vreau de la mine?

Yashim încercă să se gîndească. Dacă Palewski venea la cină, după cum promisese, atunci va dori să mănînce totuşi ceva mai săţios. Prin urmare, supă şi *manti* – femeia care vindea *manti* cu siguranţă mai avea vreo cîteva bucăţi. Ar fi putut pregăti un sos cu măsline şi ardei gras din borcan. Usturoi avea.

– Îl iau pe ăsta, decise el, arătînd spre un dovleac portocaliu. Cîteva bucăţi de praz, dacă ai. Dacă sînt mai mici, e şi mai bine.

– Am nişte praz mic, foarte bun. Gătesc *balkabagi?* Atunci trebuie la tine nişte ceapă. Bun. Pentru umplutură: un morcov, ceapă, pătrunjel, dafin. Asta fac cu totul douăşcinci de piaştri.

– Plus ce-ţi mai datoram de zilele trecute.

– Eu uitat de zilele trecute. Azi e azi.

Îi găsi lui Yashim şi o plasă în care să pună legumele. Vînzătoarea de *manti* nu plecase, după cum sperase şi Yashim.

Cumpără o livră de carne şi *manti* cu dovleac, jumătate de livră de smîntînă fermentată de la lăptăria de alături, precum şi două bucăţi de *borek,* abia scos din cuptor. Apoi, pentru prima oară după cîteva zile, se duse acasă.

Ajuns în odaia lui, aprinse lămpile, îşi scoase pantofii de stradă şi-şi atîrnă mantia într-un cuier. Potrivi fitilele lămpilor şi întredeschise fereastra atît cît să iasă mirosul stătut. Cu o cîrpă muiată în ulei şi o mînă de nuiele uscate aprinse focul în plită şi acoperi nuielele cu cîţiva cărbuni. Apoi se apucă să gătească.

Răsturnă legumele pentru umplutură într-o oală, adăugă apă din urcior şi le puse la fiert pe plită cît să dea în clocot. Turnă un fir de ulei de măsline într-o tigaie cu fundul gros şi tăie ceapa, cea mai mare parte din praz şi cîţiva

căţei de usturoi, pe care îi căli în ulei. Între timp, cu ajutorul unui cuţit ascuţit, tăie un capac la dovleac, îi scoase seminţele şi le puse deoparte. Cu grijă, ca să nu taie coaja, scobi miezul cu o lingură şi-l puse la călit împreună cu ceapa. Adăugă un praf de mirodenii amestecate şi de scorţişoară, precum şi o lingură de miere limpede. După vreo cîteva minute, puse deoparte tigaia şi trase oala cu legume pe cărbuni.

Puse un prosop şi un săpun într-un lighean gol şi coborî la cişmeaua din micuţa curte interioară, unde îşi desfăcu turbanul şi se dezbrăcă pînă la piele, tremurînd sub burniţa rece. Îşi vîrî capul sub jet, icnind. După ce se spălă, se şterse frecîndu-se cu putere şi încercînd să uite de pielea care-l ustura, apoi umplu cana cu apă. După ce ajunse sus, se uscă pe corp şi mai bine şi-şi puse o cămaşă curată.

Abia cînd termină cu toate, se ghemui pe divan cu picioarele sub el şi deschise romanul *Les Liaisons dangereuses,* împrumutat de la Valide. Auzea legumele bolborosind încet în oala de pe plită; la un moment dat capacul sări deoparte şi un jet de abur aromat umplu odaia, cu un şuierat uşor. După ce citi aceeaşi propoziţie de vreo zece ori, închise ochii.

Îi deschise din nou, fără să-şi dea seama dacă dormise sau nu; cineva bătea la uşă. Cu o

tresărire vinovată, sări în picioare şi deschise uşa de perete.

– Stanisßaw!

Dar nu era Stanisßaw.

Omul din prag era mai tînăr decît el. Îşi azvîrli pantofii şi Yashim văzu în mîna lui un fir de mătase, înfăşurat în jurul încheieturii.

113

Seraschierul traversă în pas vioi prima curte a palatului şi ieşi pe poarta imperială, Bab-i Hümayun, ajungînd în spaţiul deschis care despărţea palatul de marea biserică, acum moschee, Sfînta Sofia. După liniştea nefirească a palatului, rămase năucit de zgomotele marelui oraş: huruitul roţilor de căruţă cu obezi de fier pe caldarîm, cîinii mîrîindu-se întărîtaţi pentru tot felul de resturi, plesnete de bici şi strigătele catîrgiilor şi ale zarzavagiilor.

Doi dragoni călare îşi îndemnară caii înainte, aducînd şi calul lui cenuşiu. Seraschierul sări graţios în şa, îşi aşeză mantia şi întoarse calul în direcţia cazărmii. Dragonii porniră în urma lui.

Trecînd pe sub portalul moscheii, seraschierul privi în sus. Deasupra capului său se înălţa vîrful marelui dom construit de Iustinian, al doilea ca mărime după bazilica Sfîntul Petru

din Roma şi cel mai înalt punct din Istanbul, după cum ştia prea bine seraschierul. În timp ce înaintau călare, comandantul cercetă pentru a mia oară terenul, gîndindu-se unde să amplaseze artileria, unde să-şi instaleze trupele.

Cînd ajunseră la cazarmă, hotărîrea lui era deja luată. Socoti că ar fi fost inutil să-şi risipească forţele prin întreg oraşul; ar fi fost şi mai riscant pentru oamenii lui. Era de preferat să aleagă două sau trei poziţii, să le asigure pe acestea şi de aici să facă incursiunile necesare pentru a-şi atinge scopurile. Sfînta Sofia era unul dintre punctele de întîlnire; Moscheea Sultanului Ahmet, la sud-vest, era un altul. Ar fi vrut să-şi plaseze oamenii la grajdurile vechiului palat al marelui vizir, chiar lîngă zidurile seraiului, dar se îndoia că ar fi obţinut permisiunea. Ceva mai la apus exista o colină, care oferea o perspectivă clară spre palat.

În fond, palatul era cel la care trebuia să se gîndească.

De îndată ce ajunse în biroul lui, chemă vreo zece ofiţeri ca să-i pună la curent cu situaţia.

Îşi încheie relatarea cu un scurt cuvînt de încurajare. Totul, spuse el, depindea de cum se vor comporta ei şi oamenii lor în următoarele patruzeci şi opt de ore. Cuvîntul de ordine era supunerea. Era convins că împreună vor reuşi să facă faţă pericolului care se ivise.

Asta era tot.

114

Yashim încercă să se prindă de uşă. Omul din prag ţîşni înainte şi cîteva clipe se luptară încercînd să se domine unul pe celălalt, despărţiţi doar de uşa cea subţire. Dar Yashim fusese luat prin surprindere şi cedă primul; făcu un salt din dreptul uşii şi atacatorul se prăvăli în odaie, aproape poticnindu-se, dar se răsuci fulgerător şi se lăsă pe vine, faţă în faţă cu Yashim.

„Un luptător“, îşi spuse Yashim. Omul avea trupul ras complet. Gîtul era bine înfipt între umerii laţi, care ieşeau prin despicăturile unei veste de piele fără mîneci. Pielea lui neagră lucea de parcă ar fi fost unsă. Yashim observă că omul avea talia zveltă, picioare scurte şi-şi ţinea tălpile goale pe covor, depărtate la vreun metru şi genunchii îndoiţi. Nici urmă de altă armă, în afară de firul de mătase din mîna dreaptă.

„E în stare să mă facă praf dintr-o suflare“, îşi spuse Yashim. Se trase un pas înapoi, tîrşîindu-şi tălpile goale pe scîndurile lustruite.

Omul scoase un mormăit şi se repezi înainte, cu capul în piept ca un berbec, atacîndu-l pe Yashim cu o viteză neaşteptată. Yashim sări

înapoi, aruncîndu-şi braţul în spate, şi mîna lui atinse în treacăt tocătorul din bucătărie. Degetele lui pipăiră cuţitul, dar nu reuşiră decît să-l mişte din loc, probabil că se învîrtise în loc, fiindcă vrînd să-l apuce de mîner, mîna lui Yashim nu întîlni decît aerul. În clipa următoare, umărul masiv al luptătorului îl lovi în capul pieptului, izbindu-l violent de tocător, cu o forţă care-l făcu să vadă negru înaintea ochilor. Simţi că i se taie răsuflarea, iar atletul îşi repezi în sus braţele, încercînd să i le imobilizeze pe ale lui.

Yashim înţelese că, dacă uriaşul reuşea să-l înşface, era un om pierdut. Se aruncă spre dreapta, lăsîndu-şi partea de sus a corpului cu toată greutatea pe braţul ridicat al luptătorului şi, în acelaşi timp, întinzînd şi el braţele, ca să apuce toarta oalei cu legume de pe foc. Smuci oala şi o trase peste umărul atacatorului, dar capacul era înţepenit şi Yashim nu avu răgaz decît să salte în aer cratiţa şi s-o ducă spre spate, apoi atacatorul îi prinse braţul ca într-un cleşte.

Nu era decît o fîşie de piele, dar cusută de jur împrejurul răscroielii de la gît a vestei de piele a atacatorului. Probabil că în timp ce Yashim ridica oala, capacul se agăţase de fîşia de piele. Omul sări înapoi sub şuvoiul de apă clocotită revărsat pe gîtul lui şi-i dădu lui Yashim drumul din strînsoare.

Surpriza ucigaşului, care-şi repezise degetele încovoiate între picioarele lui Yashim, strîngîndu-l cu putere, era desăvîrşită. Cu siguranţă, mai palpabilă decît boaşele lui Yashim.

Asasinul îşi trase braţul înapoi ca muşcat de şarpe. Yashim îşi strecură cu toată forţa mîna dreaptă pe lîngă braţul stîng al ucigaşului şi, ducînd brusc braţul stîng în jos, îl răsuci pe al atacatorului în jurul mîinii lui, prinzîndu-l de încheietură. Se auzi un trosnet şi braţul se făcu moale ca o cîrpă. Ucigaşul şi-l prinse cu mîna dreaptă, dar în clipa următoare Yashim îl lovi peste încheietura dreaptă şi, cu un efort, îndoi trupul asasinului ca pe un arc şi-l răsuci de la mijloc, aducîndu-i braţul drept într-un dublu Nelson strîns. Ucigaşul nu urlase şi nu scosese nici o vorbă.

Trecură alte cinci minute şi omul tot nu sufla o vorbă. Abia dacă scosese un mormăit nedesluşit. Yashim nu ştia ce să creadă.

În clipa următoare, Yashim îşi dădu seama de ce nu vorbise ucigaşul. Nu avea limbă.

Yashim se întrebă dacă mutul ştia să scrie.

– Ştii să scrii? şuieră el în urechea ucigaşului. Acesta îl privi cu ochi lipsiţi de expresie. Un surdomut? Cu multă vreme în urmă, în timpul domniei lui Soliman Magnificul, fusese emis un decret prin care numai surdomuţii aveau voie să-l slujească pe sultan. Era un mod de a garanta că nimic nu risca să fie auzit; că nimic

din ce vedeau slujitorii nu putea ajunge la lumea din exterior. În schimb, surdomuţii îşi făceau semne unii altora: *ixarette,* limba secretă a curţii otomane, era un complicat limbaj al semnelor pe care toţi cei care slujeau la palat, surzi sau cu auzul bun, trebuiau să-l stăpînească foarte bine.

Slujitorii palatului. Un surdomut.

Yashim începu să gesticuleze cu disperare în limbajul semnelor.

115

În celălalt capăt al oraşului, Preen, dansatoarea *köçek,* stătea trîntită pe divan, cu ochii aţintiţi spre fereastra întunecată.

Într-un cuier se vedea o perucă neagră ca pana corbului, din păr adevărat, dublat de fire din coadă de cal. Borcănaşele ei de cosmetice, periile şi pensetele stăteau neatinse pe măsuţa de toaletă.

Preen încercă să-şi mişte umărul înţepenit. Bandajele aplicate de veterinar scîrţîiră. Cînd era vorba de tratarea fracturilor şi vînătăilor, fetele apelau întotdeauna la veterinar; acesta aduna mai multă experienţă într-o lună decît un măcelar de doctor într-o viaţă, cum spunea Mina, pentru că turcii îşi îngrijeau caii mai bine decît se îngrijeau pe ei înşişi. Veterinarul

palpase umărul scrîntit al lui Preen şi-i diagnosticase o entorsă.

– Nu-i nimic rupt, Allah fie lăudat, spusese el. Cînd pacienţii mei îşi rup ceva, îi împuşcăm.

Preen rîsese pentru prima oară de cînd fusese atacată. Dar rîsul nu era singurul leac folosit de veterinar; îi alinase umărul şi gîtul cu un preparat din castane dulci. Apoi îi aplicase bandajele şi-i badijonase umărul cu clei fierbinte.

– Are un gust oribil, observase el, dar împiedică fîşiile bandajului să se lărgească şi să se desfacă. O fi necesar din punct de vedere medical, n-o fi? Cine ştie? Eu sînt totuşi prea bătrîn ca să-mi mai schimb tratamentele.

Cleiul se întărise şi se uscase, şi acum scîrţîia de fiecare dată cînd Preen îşi mişca umărul. Cel puţin reuşea să-şi mişte degetele; cu două zile în urmă, fuseseră umflate şi imposibil de mişcat. Mina venise s-o ajute să mănînce, îi adusese într-un castron de lut supa ei de măruntaie preferată. În afară de veterinar şi de prietena ei, Mina, Preen nu mai primea alţi vizitatori. Hotărîse să nu-l primească nici pe Yashim, în caz că ar fi venit. Fără machiaj, era convinsă că arăta îngrozitor.

Desigur, arăta diferit. Părul ei natural era tăiat scurt, ca un fel de puf moale, iar pielea era foarte palidă; totuşi, Mina desluşea în forma capului şi în pometii înalţi destul de mult din

trăsăturile băiatului de altădată, în acelaşi timp nerăbdător şi fragil. Ochii mari şi căprui ai lui Preen o imploraseră pe Mina să rămînă peste noapte, iar Mina se ghemuise lîngă prietena ei, privind-o cum doarme.

În cea de-a treia dimineaţă, Preen fusese nevoită să-i spună proprietăresei că nu avea de gînd să plătească nimic în plus pentru aşa-zisa musafiră. Conversaţia fusese purtată prin uşă, fiindcă Preen refuzase s-o primească pe bătrînă înăuntru.

– Poate ar trebui să scad din chirie cînd lipsesc noaptea de acasă? strigase Preen. Oricum, e vina dumitale că sînt nevoită să am pe cineva să mă îngrijească. Am avut încredere că eşti cu ochii pe oricine intra şi ieşea de aici! Iar dumneata ai dat drumul la un asasin!

Urmă o tăcere ofensată şi Preen zîmbi. Nimic nu putea fi mai jignitor pentru bătrînă decît să fie acuzată de lipsă de vigilenţă în pînda ei din spatele paravanului. Ca şi cum i-ar fi fost pusă credinţa la îndoială.

Scena avusese loc mai devreme. Acum Mina tocmai intra cu pîinea şi cu supa pentru cina lor.

O ajută pe Preen să se ridice în capul oaselor şi-i întinse un castronel.

– Ratezi o mare distracţie, draga mea, îi spuse Mina, aşezîndu-se pe marginea divanului. O adevărată invazie de tineri arătoşi. Îşi arcui

sprîncenele. Bărbaţi în pantaloni strîmţi! Noua Gardă!

Preen făcu ochii mari.

– Şi ce anume fac?

– Asta i-am întrebat şi eu. Cică ocupă *poziţii*. Ei bine, nu m-am putut abţine, înţelegi? Le-am spus că le-aş fi putut arăta eu vreo cîteva poziţii care nici nu le-ar fi trecut prin minte.

Amîndouă chicotiră.

– Totuşi, ce înseamnă asta? insistă Preen.

– Se pare că e vorba de protecţie. Toate omorurile şi comploturile astea sînt pe cale să atingă punctul culminant. Oh, Preen, iartă-mă... Eşti galbenă la faţă precum ceara. N-am vrut... adică sînt sigură că n-are nimic de-a face cu ce s-a întîmplat mai deunăzi. Uite, de ce nu-l întrebi pe domnul acela, amicul tău?

– Pe care? Pe Yashim?

– Da, draga mea, pe Yashim. Hai, mănîncă-ţi supa şi aranjează-ţi chipul. Am să te ajut eu. Poţi să mergi, da? Vom face rost de o lectică şi vom pleca în căutarea lui chiar acum.

Desigur, adevărul era că Mina începea să se cam plictisească de îndatoririle ei. Tare ar fi vrut să iasă în oraş, mai ales acum, cînd afară avea loc ceva atît de captivant. Prin urmare, făcu apel la toată puterea ei de convingere şi, în cele din urmă, birui temerile lui Preen.

– Pur şi simplu, nu mă simt în siguranţă, recunoscu Preen.

– Prostii, draga mea. Voi fi alături de tine şi împreună îl vom găsi pe prietenul tău. O să fie plăcut, cine ştie? Nu rişti nimic ieşind în stradă. Eşti la fel de în siguranţă ca şi aici. Ba chiar mai mult.

Mai tîrziu, Preen avea să-şi amintească această remarcă.

116

Se întîmpla ca tocmai atunci Yashim să se ocupe de cel de-al doilea vizitator al serii.

Palewski urcă scările, adulmecînd aromele de pe palierul lui Yashim, numai că de data aceasta rămase dezamăgit. Simţea un vag iz de ceapă, îşi zise el, poate şi de morcov fiert, dar aceste indicii irelevante nu erau concludente, puteau corespunde oricărei reţete. Apoi observă sandalele, o pereche de sandale solide din piele.

„Are oaspeţi“, îşi imaginä Palewski. Bătu la uşă. Uşa se întredeschise cu oarecare întîrziere.

– Ah, bine că eşti tu! exclamă Yashim, deschizînd larg uşa şi trăgîndu-l pe Palewski înăuntru.

Palewski aproape scăpă din mînă valiza-surpriză. Yashim ţinea în mînă un cuţit mare de bucătărie, dar nu asta era important. Ceea ce-l

şocă era un trup uriaş de bărbat, trîntit cu faţa în jos pe covor şi înfăşurat strîns într-un cearşaf legat cu noduri.

– Trebuie să fac ceva cu nebunul ăsta, zise scurt Yashim. I-am legat încheieturile cu un colţ de cearşaf, dar nu-mi mai vine altă idee.

Palewski clipi. Se uită la Yashim, apoi din nou la trupul de pe podea. Văzu că omul răsufla greu.

– Poate că tot ce-ţi trebuie, zise el liniştit, căutînd la brîul omului legat, este asta.

În mînă ţinea un fir lung de mătase, răsucit cu fir de aur.

– Se potrivea la halatul meu. Rafinament sarmat, aş zice. Împreună legară strîns încheieturile omului la spate. Yashim desfăcu cearşaful şi i-l înfăşură în jurul picioarelor: omul era atît de docil, încît lui Palewski nu-i venea să creadă ce-i spunea Yashim.

– Luptător? Apoi îşi mişcă în tăcere buzele: „Ienicer?“

– Nu-ţi face griji, e surd, bietul de el. Nu, nu ienicer. Mai ciudat decît atît. Şi mai grav decît mi-am închipuit. Uite, trebuie să merg neîntîrziat la palat. Nu ştiu ce-aş fi făcut cu individul ăsta de n-ai fi venit tu. Vrei să rămîi să-l păzeşti? Dacă încearcă să se mişte, împunge-l.

Palewski îl ţintui cu o privire plină de oroare.

– Pentru numele lui Dumnezeu, Yash! Nu-l putem da pe mîna paznicului de noapte?

– N-avem timp. Dă-mi o oră. Ai pîine şi măsline. Pe urmă poţi să-l laşi aici. Dacă se dezleagă, treaba lui... Deşi, înainte să pleci, ai putea să-i arzi una în cap cu tigaia. De dragul meu.

– Bine, bine, rămîn, bombăni Palewski. Dar e un lucru străin de principiile mele, să ştii. În prima noapte, conversaţie amicală cu sultanul. În noaptea următoare, o seară liniştită cu prietenii. În a treia noapte, veghez în tăcere un surdomut criminal care cîntăreşte peste o sută patruzeci de kilograme şi mai e şi luptător. Cred că am să beau ceva, adăugă el, trăgînd valiza mai aproape.

Dar Yashim nu-l mai asculta.

– Îţi sînt de două ori dator, aruncă el peste umăr, coborînd primele trepte dintr-o singură săritură.

117

Vinerea noaptea, pe Kara Davut era întotdeauna aglomerat. Negustorii şi proprietarii de cafenele agăţau felinare deasupra uşilor şi, după ce ieşeau de la moschee, familiile se plimbau în sus şi în jos pe stradă, oprindu-se pentru un şerbet sau o

îngheţată, stînd la coadă pentru hrană fierbinte vîndută în stradă şi umplînd cafenelele. Copiii se fugăreau prin mulţime, rîzînd şi strigînd, din cînd în cînd dojeniţi de părinţii indulgenţi. Tinerii se adunau în jurul meselor rotunde din cafenele, cei care-şi permiteau se aşezau la o cafea, ceilalţi stînd alături la taclale sau trăgînd cu coada ochiului la fetele de prin partea locului, care, înfăşurate în *chador* şi *yashmak,* se plimbau împreună cu părinţii, însă făcînd tot timpul semne prin însuşi felul cum păşeau şi prin mişcările capului şi mîinilor.

Yashim era convins că nu era o simplă închipuire a lui – atmosfera din acea seară era cu adevărat schimbată. Strada era plină ca de obicei, ba chiar mai aglomerată; dar copiii păreau mai liniştiţi, de parcă s-ar fi jucat ţinuţi din scurt, în timp ce grupurile de tineri de prin cafenele păreau mai numeroase şi mai puţin exuberante ca în alte rînduri.

Impresia de aşteptare tăcută îl urmări pe Yashim şi în timp ce se grăbea către palat. Nu găsise o lectică şi-şi închipui că purtătorii de lectică aveau misiunea de-a contribui la învălmăşeala care urma să cotropească oraşul; chiar dacă nu erau foşti ieniceri, totuşi rămîneau o categorie de oameni aspri, genul care îngroşau rîndurile mulţimii sau se puneau în slujba gloatei dacă bănuiau că ar fi rost de răsplată.

În timp ce mergea aproape în pas alergător pe străzi şi ulicioare, Yashim rămase mirat că nu întîlnea în drumul lui soldaţi, nu vedea nici una dintre micile patrule prevăzute de seraschier la fiecare colţ de stradă. Cînd aveau de gînd să asigure paza oraşului?

Răspunsul îl află de îndată ce părăsi labirintul de străduţe din spatele Hagiei Sofia, ieşind în spaţiul deschis dintre moschee şi zidurile seraiului. Doi paznici în uniformă alergară către el, strigînd; în spatele lor, Yashim văzu că întreg spaţiul era ocupat de militari, unii călare, cîteva plutoane în ceea ce părea a fi formaţie de instrucţie, alţii pur şi simplu stînd liniştiţi pe jos, cu picioarele încrucişate, aşteptînd ordin. Dincolo de ei, lui Yashim i se păru că distinge siluete de tunuri şi mortiere pe afeturile lor.

„Ce văd eu aici prevesteşte un dezastru total“, îşi spuse el încrîncenat, opinie confirmată fără întîrziere de cei doi militari care alergară să-i blocheze accesul.

– Drumul e închis! Trebuie să faci cale întoarsă! Amîndoi îşi ţineau puştile la piept.

– Am treabă urgentă la palat, se răsti Yashim. Lăsaţi-mă să intru.

– Ne pare rău, amice. Aşa am primit ordin. Nu trece nimeni.

– Unde-i seraschierul?

Soldatul care se găsea mai aproape de Yashim păru încurcat.

– Nu ştiu. Oricum, probabil că e ocupat. Cel de-al doilea soldat se încruntă.

– Cine eşti?

Yashim înţelese că i se ivea o ocazie. Întinse degetul spre el.

– Nu. Cine eşti *tu?* Vreau să ştiu ce grad ai şi cum te cheamă. Era o frază pe care o mai auzise. Nu ştia mare lucru despre organizarea militară, dar spera că vorbea mai convingător decît se simţea. Seraschierul va fi foarte supărat dacă va afla ce faceţi. Mai întîi tu.

Soldaţii se uitară unul la altul.

– Păi, nu ştiu, se bîlbîi unul din ei.

– Ştiţi bine cine sînt, declară Yashim. Se îndoia de acest lucru, dar în glasul lui se ghicea o supărare deloc prefăcută. Yashim Togalu. Ofiţerul principal de informaţii al seraschierului. Am o misiune urgentă.

Oamenii se mutară de pe un picior pe altul.

– Dacă nu mă conduceţi la poarta imperială chiar în acest moment, mă voi plînge comandantului vostru.

Unul din soldaţi aruncă o privire în jur. Poarta imperială se profila, neagră şi masivă, în întuneric, la numai cîteva sute de metri mai departe. Comandantul corpului, ei bine, el putea fi oriunde.

– Bine, mergi, zise soldatul repede, făcîndu-i semn cu capul să se ducă. Yashim trecu pe lîngă el.

După ce dispăru, unul din soldaţi scoase un oftat de uşurare.

– Măcar nu i-am spus cum ne cheamă.

118

În timp ce-şi croia drum printre soldaţii care aşteptau răbdători, aşezaţi pe jos, Yashim simţi cum i se zbîrleşte părul pe ceafă. Se aştepta ca în orice moment să fie interpelat din nou, din nou ţinut pe loc. Ar fi fost de ajuns un strigăt.

Şi iată că strigătul veni. Mai întîi unul, apoi un altul. Văzu cum oamenii din jurul lui întorceau capetele.

Dar nu priveau spre el. Apoi un alt strigăt:

– Foc!

Yashim se răsuci brusc, în direcţia spre care priveau soldaţii. Pe deasupra capetelor lor, dincolo de silueta Marii Moschei, cerul se luminase ca la revărsarea zorilor. Dar zorii se iveau dinspre apus. În direcţia opusă celei din care bătea vîntul. În timp ce privea, văzu cum lumina se îngălbeneşte şi începe să pîlpîie.

Cîteva secunde rămase încremenit. În jurul lui, soldaţii se întindeau fără chef după arme, aşteptînd ordin să se ridice.

Yashim o luă la fugă.

119

Cînd Preen şi Mina ajunseră pe coridorul de la piciorul scării, ferestruica se deschise cu un pocnet, dar fetele trecură prin dreptul ei fără un cuvînt, cu privirea înainte. Ajunse în stradă, îşi dădură una alteia cîte un ghiont şi începură să chicotească.

Timp de vreo zece minute merseră spre răsărit, căutînd o lectică măcar pentru Preen. Preen părea să-şi fi recăpătat aplombul încă din clipa în care ieşise din casă; abia dacă se sprijinea de braţul Minei, privind nesăţios în jur, de parcă ar fi stat la pat o lună, nu doar cîteva zile. Cîţiva bărbaţi le aruncară priviri curioase şi, în cele din urmă, Preen nu mai rezistă.

– Unde sînt soldaţii cei arătoşi? întrebă ea. Mina pufni dispreţuitor.

– Şi eu, care credeam că voiai să ieşi din casă şi să te sfătuieşti cu prietenul tău! Zău aşa, Preen! Privi în jur şi ridică din umeri. Mai de-vreme erau cu zecile, vorbesc serios. N-aş putea spune că nu sînt şi eu puţin dezamăgită. Oh, unde au dispărut toţi purtătorii de lectici?

– Nu-i nimic, spuse Preen, zîmbind şi bătînd-o uşor pe braţ, acum mă simt bine.

Pe strada din spatele lor se iscă brusc zarvă şi agitaţie, „ca un gîngurit neaşteptat de porumbei“, se gîndi Preen. Întoarse capul şi văzu un bărbat care alerga pe ulicioară, cu pieptul scos înainte şi făcîndu-şi vînt cu coatele; purta barbă, iar pe cap avea un fes înalt şi roşu, cu panaş alb în vîrf. În fiecare mînă ţinea cîte o torţă aprinsă.

– Foc! Foc! începu el să răcnească. Se răsuci spre zid, răsună zgomot de sticlă spartă, apoi omul se aplecă, reveni la poziţia iniţială şi porni în fugă pe uliţă.

– Foc!

Acum avea în mînă o singură torţă, în schimb în mîna cealaltă ţinea o sticlă cu care stropea un prag.

– Foc!

– Ce faci aici? ţipă Preen, desprinzîndu-se de Mina, care încremenise cu o mînă la gură.

Fără să se gîndească, întinse mîinile şi simţi cum o săgetează o durere ascuţită în umăr.

Omul atinse uşa cu torţa. Focul izbucni într-o superbă vîlvătaie albăstruie chiar în clipa cînd Preen ajunse lîngă el şi omul se răsuci pe călcîie, rînjind ca un nebun.

– Foc! urlă el.

Preen îl plesni cu putere peste obraz cu mîna sănătoasă. Capul lui zvîcni pe spate. O clipă, omul îşi îngustă pleoapele, apoi se aplecă brusc şi trecu în fugă pe lîngă ea, luînd-o la

goană pe stradă, înainte ca Preen să-şi dea seama ce are de făcut.

Privi înspăimîntată către uşă, flăcările albastre începură brusc să arunce scîntei. O parte din vîlvătaie îşi schimbă culoarea în galben, înălţîndu-se tot mai mult şi muşcînd din lemnăria veche.

– Mina!

Mina nu se clintise din loc, dar îşi mutase privirea de la Preen la partea opusă a străzii, unde o fereastră făcută ţăndări apărea şi dispărea succesiv sub flăcările care izbucneau şi se domoleau înăuntru.

– Hai să ne întoarcem! o imploră Mina.

Preen acţionă din instinct. Oamenii alergau deja dintr-o parte în alta a străzii. Cîţiva se opriseră şi luptau să înăbuşe flăcările care cuprindeau pragul. Dar chiar în timp ce încercau să stingă focul cu mantiile, izbucniră flăcări din fereastra opusă.

– Nu! Să mergem! La Yashim! strigă ea. Aruncă o privire în urmă; o lumină zăbovi o clipă la colţul străzii, apoi de după colţ se ivi o mulţime compactă de bărbaţi cu turbane, toţi cu torţe aprinse în mîini, blocînd strada. Fugi!

Începu să urce în goană panta şi durerea din umăr păru să se mai domolească. După o clipă, întinse mîna şi o puse pe umărul Minei. Ambele dansatoare se opriră şi-şi azvîrliră pantofii, acele sandale de lemn cu tocuri de cinci

centimetri pe care le plăcea să meargă în compania bărbaţilor; cum fac toate femeile. Îşi luară încălţările în mîini şi începură să alerge în picioarele goale pe străduţele care duceau spre Kara Davut.

Nu reuşiră să ajungă pînă acolo. Chiar cînd coteau pe aleea care ducea spre spaţiul deschis din faţa Porţii Imperiale, dădură nas în nas cu un alt grup compact de bărbaţi, mergînd în rînduri strînse, cot la cot. Aproape în aceeaşi clipă le ajunseră din urmă alţi oameni, care alergau în spatele lor; Preen o prinse de braţ pe Mina şi o trase înapoi. Amîndouă luptară să ajungă la colţ, apoi cotiră spre dreapta.

– Vom ocoli prin spatele moscheii, şopti Preen la urechea Minei. Încetiniră pasul, pe de o parte ca să-i evite pe cei care alergau pe stradă în direcţia lor, pe de altă parte fiindcă, în mijlocul mulţimii, Preen se simţea umilită şi refuza să cedeze panicii care-i cuprindea deja pe cei din jurul lor.

Dar la următoarea răscruce se văzură nevoite să-şi facă drum cu greu prin mulţime; întorcînd capul spre stînga, către asfinţit, Preen văzu focurile fumegînd pe colina de deasupra.

Dincolo de marea de oameni, strada lăturalnică se umplea şi ea de bărbaţi şi de femei, unele dintre ele cu copii, pe care încercau să-i protejeze de permanentele

izbituri ale mulţimii care alerga încoace şi încolo. Toţi strigau, ţipau să se dea ceilalţi din drum, urlau să anunţe focurile.

Doi bărbaţi care se ciocniseră venind din direcţii opuse, încetară brusc să mai strige şi se luară la bătaie.

Un om, pe nume Ertogrul Aslan, care tocmai scosese capul pe uşă, se trezi lovit cu putere peste ureche cu o cutie de lemn dusă de cineva care fugea pe alee, pe lîngă zid.

Un tipograf care dăduse buzna în stradă se văzu dus de valul de oameni care se năpustea spre colţul următor.

Un băieţel în cămaşă de noapte, care într-o bună zi avea să ajungă deputat în Adunarea Naţională din timpul lui Kemal Atatürk şi să-şi petreacă o seară bînd *raki* în compania unui as al aerului, baronul von Richhofen, se trezi smuls din mîna mamei lui, apoi ridicat în aer şi trecut din mînă în mînă cîteva minute, pînă cînd ajunse din nou la pieptul mamei, o experienţă pe care ulterior avea să şi-o evoce perfect din amintirile altor persoane.

Alexandra Stanopolis, o grecoaică la vîrsta măritişului, fu ciupită de fund de şaisprezece ori, secret pe care avea să-l tăinuiască pînă la moartea ei în Trabzon, cincizeci de ani mai tîrziu, cînd, în cele din urmă, avea să-l destăinuie nurorii ei, moartă şi ea, dar în oraşul New York.

Un cerşetor de tristă faimă, cunoscut sub numele de Yilderim Tunetul, pierdu caseta de lemn pe care o ducea unui tîlhar vesel, care avea să descopere mai tîrziu că înăuntru nu se găsea decît o eşarfă albă, înnodată strîns: cerşetorul avea să moară ulterior, într-un spital de nebuni, iar hoţul, la Sevastopol, de dizenterie, încă purtînd la gît eşarfa albă.

Cîteva sute de drept-credincioşi de la Marea Moschee, odinioară biserica Sfînta Sofia, se treziră prinşi în clădire ca într-o cursă, trebuind să fie escortaţi grupuri-grupuri de trupe înarmate, care îi conduseră pe o străduţă mai jos de serai, spunîndu-le să se descurce singuri pînă acasă. Doi dintre ei, înfăşuraţi în pelerinele lor sărăcăcioase, cu chipurile înspăimîntate ascunse sub glugă, începură să se văicărească la apariţia soldaţilor şi, în învălmăşeala creată în jurul marii intrări, se duseră din greşeală pe urmele unui bine-cunoscut dezertor din armată, ajungînd într-o capelă laterală a catedralei, unde se ghemuiră în spatele unei coloane, comunicînd doar prin priviri îngrijorate. Numele lor, neobişnuite pentru nişte musulmani, erau Ben Fizerly şi Frank Compston.

În tot acest timp, la apus de oraş, focurile făceau ravagii şi se năpusteau unele spre altele, năvălind asupra obstacolelor dintre ele şi pîrjolindu-le, asemenea ostaşilor unui

regiment împrăştiat. Astfel se întîmplă că Stanisßaw Palewski, ambasadorul Poloniei pe lîngă Înalta Poartă, cu un cuţit de bucătărie într-o mînă şi cu ochii la fereastră, îşi recuperă cordonul cu fir de aur al halatului şi, fără să adreseze vreun cuvînt omului care se zbătea pe podea, se retrase în grabă spre Pera, peste drum de Cornul de Aur.

„La vremuri de restrişte, îşi spuse el, ambasadorii străini trebuie să se găsească la sediul ambasadei lor.“

120

Alergînd spre prima curte a seraiului, Yashim observă că aceasta era aproape pustie; cu Noua Gardă instalată în scuar şi nelăsînd pe nimeni să treacă, era cumva de aşteptat. Puţinii oameni rămaşi păreau să se fi adunat sub uriaşul platan. Copacul Ienicerilor. Yashim le aruncă o privire neliniştită şi porni grăbit pe aleea pavată cu dale de piatră, cu pelerina cafenie fluturînd în urma lui.

La poarta Ortokapi, cinci halebardieri ai *selamlik*-ului, lipsiţi de cîrlionţi, se adunară în grup compact, ca să-i blocheze trecerea. Doi dintre ei ţineau în mîini suliţe; ceilalţi erau înarmaţi doar cu pumnale, dar aveau mantiile prinse la spate şi se postaseră cu picioarele

depărtate şi cu mîna dreaptă pe mînerele pumnalelor înfipte la brîu.

– Bravo vouă, vitejilor! le strigă Yashim, făcînd un pas în lumină. Sînt Yashim Togalu, în slujba sultanului!

Se dădură la o parte, privindu-l suspicioşi, dar îl lăsară să treacă. Vîntul care-i făcuse pelerina să fluture, biciuindu-i picioarele, acum se potolise. Yashim se minună o clipă de uriaşul spaţiu deschis din faţa lui, apoi se avîntă pe o alee cu chiparoşi, şocat de siluetele lor negre şi încremenite, de întunericul care-l învăluia la numai un pas de centrul puterii otomane. Doar licărul palid al unei lămpi la capătul tunelului de ramuri îl împiedică să se lase copleşit de teamă în atmosfera amintind de o pădure cufundată în noapte.

Se grăbi să iasă de pe alee şi se îndreptă repede spre arcada ultimei porţi, cea mai misterioasă dintre toate cîte defineau puterea Înaltei Porţi: Porta della Felicità, Poarta Fericirii, care făcea trecerea din cea de-a doua curte, unde zilnic vizirii, scribii, arhivarii, ambasadorii îşi pocneau călcîiele sau dădeau porunci răstite prin care controlau vieţile oamenilor dintre Marea Roşie şi Dunăre. Dincolo de această poartă, se găsea incinta sacră a celei de-a treia curţi, unde o singură familie enormă ducea o existenţă devenită preţioasă prin prezenţa

sultanului, şahinşahului, reprezentantul lui Allah pe pămînt.

Cu toate acestea, uşile reprezentantului rămîneau închise.

Pumnul lui Yashim lovi fără ecou în porţile cu scoabe de fier; era ca şi cum ar fi bătut în piatră. Exasperat, făcu cîţiva paşi înapoi şi privi în sus. Streaşina uriaşă ieşea în afară vreo trei metri sau chiar mai bine, în stilul otoman clasic. Ochii lui alergară de-a lungul zidului. Zidurile exterioare închideau bucătăria imperială, fiind ornate cu o serie de domuri, ca nişte castroane aşezate pe un raft; pe acolo nu se putea trece. Coti spre stînga şi porni grăbit către arhive.

Puse mîna pe uşile sculptate şi le împinse, fără să-l oprească cineva. Uşa se deschise scîrţîind şi Yashim păşi în holul de la intrare. Uşa din faţa lui era uşor întredeschisă şi, după cîteva clipe, Yashim se găsea în sala întunecoasă a arhivelor, atît de cunoscută lui.

– Ibou? chemă el încetişor.

Nici un răspuns. Rosti numele din nou, ceva mai tare.

– Ibou? Eşti aici? Sînt eu, Yashim.

Mica lumînare din celălalt capăt al încăperii se stinse o clipă, apoi se aprinse din nou. Cineva se mişcase prin întuneric.

– Nu te teme. Am nevoie de ajutorul tău.

Auzi lipăit de sandale pe podeaua de piatră şi Ibou păşi în cercul de lumină. Avea ochii măriţi de frică.

– Ce poţi să faci? spuse el aproape în şoaptă.

– Trebuie să folosesc uşa din spate, Ibou. Îmi dai voie să trec?

– Am o cheie. Dar... nu vreau să merg acolo.

– Nu, tu rămîi. Ştii ce se petrece?

– Sînt nou aici. N-am fost invitat... dar e un fel de întrunire. Primejdioasă.

Vorbea ridicînd graţios din umerii delicaţi, cu sclipirea inteligentă a acelui Ibou pe care îl cunoscuse Yashim.

– Vino.

Uşiţa dădea spre coridorul pe care fusese tîrîtă şi ucisă Valide Kösem. Yashim îl prinse de mînă pe Ibou.

– Mult noroc, îi ură în şoaptă tînărul.

Uşa care dădea în sala gărzilor era închisă. Yashim o deschise apăsînd scurt clanţa şi păşi înăuntru.

– Am fost chemat.

„Apropie-te.“

Halebardierii stăteau încremeniţi la locurile lor.

Nu schiţară nici un gest ca să-l oprească pe Yashim să deschidă uşa, încremeniţi ca nişte figurine de soldaţi ai unui ceas pe care stăpînul uitase să-l întoarcă.

O fracţiune de secundă Yashim rămase şi el pe loc, privind spre curtea lui Valide Sultan.

Apoi făcu un pas înapoi şi închise uşa foarte încet.

121

Dormitoarele sclavelor haremului se găseau deasupra colonadelor, care se întindeau într-o parte a curţii mamei sultanului; încercînd fără zgomot uşa, Yashim ajunse într-o încăpere mică şi sărăcăcioasă, cu saltele şi carpete aşternute pe jos şi luminată slab de cîteva lumînări scurte, aşezate pe jos, pe nişte farfurii. În paturi nu era nimeni, însă umbrele întunecate din dreptul ferestrei zăbrelite îl făcură pe Yashim să-şi dea seama că sclavele haremului se îngrămădiseră acolo ca să vadă mai bine.

Una dintre tinerele sclave îşi înăbuşi un ţipăt cînd Yashim se ivi în spatele ei. El îşi duse un deget la buze şi privi în jos.

Yashim nu avea să uite toată viaţa privelişte a ce i se înfăţişa dinaintea ochilor. În stînga, Valide Sultan stătea în uşa apartamentelor ei, în fruntea unei mulţimi formate din femeile haremului: aşezate pe trei rînduri, pornind din prag şi înşiruindu-se de-a lungul zidului, o sută de femei, poate chiar mai multe, aprecie

Yashim, fiecare cu ce apucase să pună pe ea. Unele, fără îndoială trezite din somn, încă purtau pijamale.

În cealaltă parte a curţii se vedeau eunucii palatului, negri şi albi. Turbanele lor străluceau de pietre preţioase şi pene de egretă unduind la cea mai mică mişcare a capului. După socoteala lui Yashim, trebuie să fi fost vreo trei sute, toţi fremătînd şi şoptind ca porumbeii cocoţaţi într-un copac.

Ca la un semn, eunucii tăcură. Toţi îşi întoarseră feţele spre uşa de sub fereastra la care se afla Yashim, apoi începură să se dea încet la o parte, lăsînd loc de trecere. Acum Yashim îi putea vedea mai bine, chiar îi recunoscu pe cîţiva dintre ei, văzu blănuri de samur, caftane de caşmir şi o vistierie întreagă de broşe şi pietre preţioase. Eunucii semănau mai curînd a coţofene decît a porumbei, îşi spuse Yashim, atraşi de tot ce sclipea şi făcîndu-şi cuib din aur şi diamante.

Se ridică pe vîrfuri ca să vadă cine înainta prin mulţime, deşi ştia deja. Kislar Agha arăta magnific, îmbrăcat într-o mantie enormă, de culoare închisă, atît de încărcată de stropi de ploaie încît devenise sclipitoare. Păşea încet, dar neaşteptat de uşor. Mîna lui încleştată pe baston era încărcată de inele. Chipul i se pierdea sub turbanul uriaş, făcut din cea mai albă muselină şi înfăşurat în jurul fesului roşu

şi conic, reprezentînd însemnul slujbei lui. Yashim nu reuşi să-şi dea seama de expresia lui Kislar. Văzu însă cum ceilalţi eunuci îşi plecau privirile, de parcă n-ar fi îndrăznit să-l privească în ochi. Yashim cunoştea chipul lui Kislar, încreţit ca o faţă de maimuţă, cu ochii injectaţi, cu obrajii graşi şi umflaţi, un chip care purta semnele viciului şi care-şi arăta viciul cu nepăsare şi indiferenţă.

Acum eunucii formaseră un unghi, lăsîndu-l pe Kislar Agha singur între ei, cu faţa către Valide, aflată în celălalt capăt al curţii. Kislar nu-şi ridică mîinile, nici nu era nevoie. Nimeni nu se clintea.

– A sosit Ceasul.

Vorbea rar, cu glasul lui subţire şi răguşit.

– Noi, sclavii sultanului, proclamăm ceasul. Noi, sclavii sultanului, ne adunăm spre a-l proteja. Noi, care îngenunchem lîngă tron, susţinem puterea sacră. Vrem să vorbim cu fiul Vostru, domnul şi stăpînul nostru, şahinşahul!

Glasul mai-marelui eunucilor se ridică într-un strigăt:

– A sosit Ceasul!

Un strigăt tremurător se înălţă din rîndul eunucilor:

– Ceasul! Ceasul!

Valide Sultan nu schiţa nici o mişcare, doar bătea uşor cu piciorul delicat în treapta de piatră.

Mai-marele eunucilor ridică braţele, cu degetele încovoiate ca nişte gheare.

– Trebuie să desfăşurăm stindardul. Mînia lui Allah şi a poporului trebuie domolită. El trebuie să se întoarcă de pe marginea prăpastiei necredinţei, trebuie să mînuiască spada lui Osman în apărarea credinţei! Aceasta este Calea. Stă scris că aceia care ştiu se vor apropia şi vor fi una cu Esenţa. Calif şi sultan, stăpîn al necuprinsului, acesta e destinul său. Poporul s-a ridicat, altarele sînt pregătite. Allah e cel care ne-a trezit, în ceasul al unsprezecelea, Ceasul Renaşterii! Chemaţi-l! urlă el cu glas înfricoşător. Îşi strînse încet pumnii şi-şi lăsă braţele să cadă de-a lungul trupului. Vocea i se topi într-o şoaptă răguşită. Dezvăluiţi Esenţa.

Ca şi Yashim, Valide Sultan părea să considere spectacolul destul de ieftin. Mama sultanului întoarse capul, murmurînd ceva unei însoţitoare, şi Yashim desluşi profilul ei perfect, încă frumos şi clar, şi-i recunoscu expresia indiferentă cu care se întoarse spre mai-marele eunucilor, ţintuindu-l cu privirea. Indiferenţa însemna primejdie. Yashim se întrebă dacă Agha ştia acest lucru.

– Kislar, vorbi ea, pe un ton amuzat şi dispreţuitor. Unele dintre femeile noastre, aici de faţă, nu sînt îmbrăcate aşa cum se cuvine.

Dă-mi voie să-ţi atrag atenţia că e o noapte rece. Cît despre tine, eşti îmbrăcat nepotrivit.

Ridică uşor bărbia, ca şi cum l-ar fi măsurat din cap pînă în picioare. Eunucul îşi îngustă pleoapele de furie.

– Nu, Kislar, turbanul pare să fie în regulă. Dar am impresia că porţi podoabele *mele.*

„Bravo, îşi spuse Yashim, încleştîndu-şi pumnul. Cu siguranţă, Valide Sultan se pricepea să folosească informaţiile.“

Mai-marele eunucilor îşi lărgi nările, dar în clipa următoare coborî privirea. Yashim nu-şi dădea seama dacă gestul – după toate aparenţele, consecinţă a confruntării cu o femeie mult mai puternică decît el – îi domolise atacul sau remarca ei îl luase pur şi simplu prin surprindere. Oricum, Kislar deschise şi închise gura, de parcă ar fi vrut să vorbească, numai că nu reuşea.

Glasul lui Valide Sultan era mîngîietor ca mătasea.

– Şi chiar ai ucis pentru ele, nu-i aşa, Kislar?

Eunucul ridică arătătorul, îndreptîndu-l către Valide. Yashim îl văzu cum tremura.

– Pietrele sînt... pentru puterea mea! ţipă el.

Acum improviza, atras într-o dispută pe care n-o dorise şi pe care nu avea cum s-o cîştige. Puterea lui, cum o numise el, scădea cu fiece cuvînt rostit.

Yashim zări cu coada ochiului o formă albă mişcîndu-se lîngă zid. O siluetă feciorelnică ţîşni în faţă, ca o pisică, repezindu-se spre eunuc.

Kislar n-o observă din prima clipă, braţul întins înainte îi bloca vederea.

– Cheamă-l pe sultan sau vei avea de suferit! ţipă Kislar Agha. Apoi întoarse imperceptibil capul şi, în aceeaşi clipă, Yashim recunoscu fata.

Era aceea care furase inelul de la *gözde*.

Yashim închise ochii. Revăzu în minte chipul ei frumos şi încăpăţînat în clipa cînd se închisese în sine.

Abia acum recunoscu expresia ei. O mască a durerii.

O sclavă icni chiar lîngă el şi Yashim deschise ochii. Fata se aruncase asupra uriaşului eunuc, iar el o zvîrlise deoparte ca pe o muscă. În clipa următoare însă, fata sări în picioare şi atunci Yashim văzu că avea în mînă un pumnal lung şi încovoiat ca ghimpele de scorpion. Fata ţîşni din nou şi de data aceasta se îmbrăţişară amîndoi ca doi amanţi – silueta cea albă şi graţioasă şi negrul cel uriaş, clătinîndu-se sub povara fetei agăţate de el.

Dar fata nu-i putea ţine piept lui Kislar. Degetele lui îi prinseră gîtul ca într-un cleşte şi, cu o mişcare nimicitoare a braţelor, o desprinse de el. Urma degetelor lui lungi rămase

întipărită pe gîtul ei ca o pată. Fata dădea cu disperare din picioare, dar luneca mereu pe dalele ude. Îşi ridică mîinile agăţîndu-se de ale lui, dar Kislar era mult mai puternic. Cu un mormăit, o azvîrli cît colo. Ea se prăvăli pe dale şi rămase nemişcată.

Nimeni nu schiţa vreun gest. Pînă şi Valide Sultan încetase să mai bată din picior.

Deodată, o femeie ţipă şi-şi duse mîna la gură. Kislar Agha se răsuci brusc, mişcîndu-şi capul dintr-o parte în alta, de parcă s-ar fi aşteptat la un nou atac. Yashim văzu cum femeile se trag înapoi.

Kislar Agha deschise gura să vorbească. Tuşi.

Îşi duse mîinile la pîntece.

În spatele lui, eunucii începură să se agite. Mai-marele lor vru să se întoarcă spre ei şi, în aceeaşi clipă, Yashim văzu limpede de ce ţipase femeia.

Mînerul încrustat cu pietre preţioase al unui pumnal cerchez.

Kislar nu apucă să se răsucească spre eunuci că deodată începu să bolborosească şi să se lase în jos zvîcnind din tot corpul, aplecîndu-şi încet pieptul enorm şi răsucindu-se în aer. Picioarele nu-l mai ţinură şi căzu în genunchi, cu pumnalul încă înfipt în burtă, cu o expresie de groază şi uimire pe care avea s-o ducă în mormînt.

Chiar şi din locul unde se găsea, Yashim auzi bufnitura cu care Kislar Agha se prăvăli pe dale, cu capul în jos.

122

Urmă o clipă de tăcere, după care în curte se dezlănţui iadul. Eunucii se repeziră către uşi, într-o încercare disperată de a scăpa, de a fugi cît mai departe de conducătorul lor căzut. Bărbaţii se îngrămădeau şi se călcau în picioare, vrînd care mai de care să ajungă la uşi, unii năpustindu-se spre Calea de Aur, alţii dînd năvală pe sub coloane, unde Yashim nu-i mai putea vedea. Fără îndoială că figurinele de halebardieri rămăseseră imobile în toată acea învălmăşeală de oameni care se refugiau la adăpostul dormitoarelor. „Mîine nici unul nu va admite că a fost aici în astă-seară“, reflectă Yashim.

În schimb, se vor acuza unii pe alţii.

Totuşi, exista unul pentru care Yashim putea garanta personal. Era bucuros că Ibou alesese calea cea dreaptă, rămînînd în lumea lui de texte mucegăite şi documente zdrenţuite.

Eunucii dispăruseră din curte, lăsînd în urmă podoabe, papuci, chiar şi bastoane împrăştiate pe dale. Cîţiva încercaseră să stăvilească iureşul înainte să se instaleze panica, trăgînd

de confraţii lor, strigîndu-le cuvinte de încurajare: „Încă este Ceasul!“ Dar eunucii se făcuseră nevăzuţi ca orătăniile dintr-o ogradă, iar vorbele de încurajare se pierduseră în vînt. Toţi fugiseră.

Femeile însă nu se clintiseră din loc, aşteptînd semnul stăpînei lor. Mai-marele eunucilor şi sclava moartă rămăseseră lungiţi pe dalele sclipitoare, ca nişte piese luate la un joc de şah – pionul sacrificat pentru turnul negru. Era, totuşi, un sacrificiu de sine. Inelul fusese de la bun început al fetei. Poate un dar oferit de iubitul ei cu rugămintea de a-l purta, presupuse Yashim. Între aceste ziduri existau şi alte forme de iubire decît cea dintre o femeie şi un bărbat – dacă actul în sine putea fi socotit iubire. Ce le spusese cel însărcinat cu îmbrăcarea fetelor? Că inelul apărea cînd la o fată, cînd la alta, cu simbolul lui ezoteric, cu tîlcul lui ascuns. Acum era destul de clar. Un cerc fără început şi fără sfîrşit, şarpele înghiţind coada altui şarpe. Dezamăgire, dorinţă şi plăcere deopotrivă – şi fără urmări.

Valide Sultan coborîse în curte, iar femeile se adunaseră în jurul fetei moarte, luîndu-i trupul de acolo şi purtîndu-l pe sub colonade.

Chiar şi acum pe Yashim îl încercă un sentiment de milă pentru omul care o ucisese şi pentru iubitul ei. Cu numai cîteva ceasuri mai înainte stătuse de vorbă cu Kislar, chiar în

locul unde el zăcea acum fără suflare, şi Agha îi amintise lui Yashim de uciderea tatălui sultanului, Selim, în timp ce cînta la *ney* pentru plăcerea fetelor palatului. Bătrîn fără minte, însuşi predecesorul lui Kislar pusese la cale omorul. Să fi fost oare o tradiţie pe care Agha încercase s-o menţină: uciderea sultanilor de către un Kislar Agha?

Totuşi, de ce furase giuvaierele lui Valide? Poate că explicaţia, deşi nebunească, fusese cea dată de el însuşi. În mintea lui îngustă, vicleană şi superstiţioasă, ajunsese să asocieze giuvaierele cu puterea, aşa că le furase ca pe un talisman, ca pe un fetiş care să-l călăuzească prin cea mai mare cumpănă din viaţa lui.

Sclavele se strecuraseră deja afară din odaie. Yashim porni după ele, coborînd scările şi traversînd sala gărzilor spre coridor.

Se opri cu mîna pe clanţa uşii care dădea înspre arhivă. Ce-ar fi trebuit să-i spună tînărului arhivar?

Împinse uşa şi ea se deschise. Ibou stătea în picioare, la un pas de uşă, cu o lampă în mînă.

– Ce s-a întîmplat? Am auzit strigăte. Zgomot de încăierare. Ridică puţin lampa, ca să arunce lumină pe coridorul din spatele lui Yashim.

– Ce e? întrebă Yashim.

Ibou privi peste umărul lui, părînd că şovăie.

– Eşti singur? Oh, mi... mi s-a părut că aud paşi. Îşi duse mîna la obraz şi începu să-şi facă vînt. Uuuff! Ce zăpuşeală!

Yashim zîmbi.

– Va fi în curînd, zise el, dacă nu stingem focurile.

– Adevărat, încuviinţă Ibou, cu o umbră de surîs.

Yashim întinse mîna spre tocul uşii şi se sprijini de el, cu ochii în podea. Se gîndi la Ibou, care continua să muncească singur, în timp ce eunucii cereau să-l vadă pe sultanul lor în curtea lui Valide. Se gîndi la uşiţa dosnică prin care trecuse atît de uşor şi la grupul de bărbaţi pe care-i văzuse adunaţi sub Copacul Ienicerilor. O sincronizare perfectă, nu-i aşa? Răzmeriţa din oraş şi încercarea de a-l convinge pe sultan. Neîndoielnic, conspiratorii aveau nevoie de o cale de comunicare – pentru a duce rebelilor de afară vestea apoteozei mistice a sultanului.

Un mesager. Cineva care putea duce veşti din lumea închisă a haremului la cei de afară, care ameninţau oraşul.

Simţi un nod uriaş în gît.

– Care focuri, Ibou? întrebă el liniştit.

Yashim nu voia să vadă chipul lui Ibou. Nu voia să aibă confirmarea că avusese dreptate, că Ibou era cheia întregului complot. Dar înţelese din răspunsul bîlbîit pe care încercă să

i-l dea Ibou. Din simplul fapt că nici un arhivar închis între zidurile înalte ale sălii de documente nu ar fi putut vedea sau auzi de focurile pe care Yashim le văzuse aprinzîndu-se cu numai cîteva momente înainte de a intra în palatul pe jumătate pustiu.

Ibou ştiuse dinainte ce avea să urmeze.

Yashim făcu un efort să ridice ochii spre chipul tînărului arhivar.

– N-a mers, Ibou. Mai-marele eunucilor e mort. Nu are cine să mai vină. Privi dincolo de Ibou, de-a lungul vrafurilor de documente învăluite în umbre, către uşă. Lampa din faţa lui sclipea şi strălucea. Yashim strînse cu putere pleoapele, apoi deschise ochii din nou. Lumina ardea liniştită.

Ibou se întoarse şi puse lampa pe masă. Rămase cu degetele pe baza ei, de parcă ar fi fost o ofrandă, îşi spuse Yashim, ca şi cum s-ar fi rugat. Privirea tînărului era pironită pe inelul de foc şi ceva din tristeţea aşternută pe chipul său îi aminti lui Yashim de omul al cărui cadavru zăcea abandonat în curte, în ploaie. Cu ani în urmă, şi Kislar Agha trebuie să fi arătat ca Ibou. Blînd şi zvelt. Încîntător. Timpul şi experienţa făcuseră din el un om vulgar, dar odinioară şi el fusese o făptură agreabilă.

– Nu s-a sfîrşit încă, Ibou, spuse el încet. Trebuie să le spui. Să opreşti ce se întîmplă acum. Ceasul n-a sosit.

Ibou răsufla precipitat. Nările îi fremătau.

Foarte încet îşi desprinse degetele de lampă. Apoi ridică mîna şi se trase de lobul urechii.

Yashim făcu ochii mari.

– Darfur? întrebă el.

Tînărul îl privi fugar şi clătină din cap.

– Voi numiţi locul acela Darfur. Dar nu-i nimic acolo. Cocioabe. Crocodili în rîu. Purceluşi sălbatici în mijlocul drumului, cîini. M-au sfătuit să vin aici. Şi eu doream să vin.

Yashim îşi muşcă buza.

– Am patru fraţi şi şase surori, continuă Ibou. Ce altceva puteam să fac? Ne trimitea bani din cînd în cînd. Cînd a devenit mai-marele eunucilor a trimis după mine.

– Înţeleg.

– E unchiul mamei mele, explică Ibou. Yashim încuviinţă din cap. Fratele bunicului meu. Iar eu am vrut să vin. Chiar şi cînd a fost vorba de cuţit, am fost fericit. Nu mi-a fost teamă.

„Nu, comentă în gînd Yashim, ai supravieţuit. Fie că era vorba de mînie sau de disperare, oricare din aceste sentimente te-ar fi ajutat să supravieţuieşti.“ În cazul lui Yashim, fusese mînia. Dar Ibou? Un sătuc plin de noroi şi crocodili, un cuţit mînuit în inima deşertului, făgăduinţa unei vieţi mai bune.

– Ascultă-mă, Ibou. Ce s-a întîmplat s-a întîmplat. Acum nu mai ai un protector, în schimb ai un alibi. Eu voi garanta pentru tine.

Însă va trebui să vii cu mine chiar în clipa asta şi să le spui celor de afară că jocul s-a sfîrşit. Ceasul a trecut. Fă asta, Ibou, înainte să moară prea mulţi oameni.

Ibou se scutură de un fior şi-şi trecu palma peste obraz.

– Ai... ai să mă aperi tu?

– Dacă vii cu mine chiar acum. Tu trebuie să fii acela care să le spună. Unde aşteaptă, sub Copacul Ienicerilor?

– Da, sub Copacul Ienicerilor, aproape că şopti Ibou.

„Trebuie să plecăm în clipa asta, îşi spuse Yashim, înainte să i se facă frică. Înainte de a fi prea tîrziu.“

Îl apucă de braţ pe Ibou.

– Să mergem, îl îndemnă el.

123

Ajungînd la Poarta Ortakapi, Yashim încetini.

– Ibou, zise el cu glas coborît. Eu nu pot merge mai departe. Prezenţa mea nu va sluji la nimic. Trebuie să le spui că Kislar Agha e mort şi că la palat e linişte. Numai atît. Înţelegi?

Ibou îl prinse cu putere de braţ.

– Mă aştepţi aici? Yashim şovăi.

– Trebuie să-l găsesc pe seraschier, spuse el. Pentru tine nu-i nici un pericol, ei aşteaptă un mesager. Acum, du-te!

Îl bătu încetişor pe umăr şi-l văzu ieşind cu pas grăbit pe poartă şi îndreptîndu-se spre grupul de bărbaţi învăluiţi în umbra întunecată a platanilor. Văzu cum aceştia se mişcă şi întorc capetele, apoi, convins că Ibou se bucura de atenţia lor, intră din nou pe poartă şi porni pe după zidul cel mai îndepărtat al primei curţi, străduindu-se să rămînă ascuns în umbră.

124

Tunarul Genghis Yalmuk îşi vîrî un deget pe după cureaua de sub bărbie, trecîndu-l dintr-o parte în alta a gîtului, să mai slăbească strînsoarea. Era în Noua Gardă de zece ani, cu cinci ani în urmă devenise din soldat de rînd artilerist şi singura lui nemulţumire în tot acest timp fusese casca pe care erau nevoiţi s-o poarte militarii: *shako ferenghi,* cu o curea tare de piele. Acum comanda un batalion de zece tunuri şi echipele lor: în total, patruzeci de oameni.

Aruncă o privire peste Hipodrom şi scoase un mormăit. Mărşăluise prin nisipurile şi arşiţa Siriei. Fusese în Armenia, la vremea cînd

cazacii străpunseseră rîndurile infanteriei şi-i atacaseră reduta, cu săbiile lucind în soare, cu caii înspumaţi, cînd comandantul lui ameninţase că va împuşca pe oricine îşi va părăsi postul. Învăţase că bătălia însemna ceasuri şi zile lungi de aşteptare, cînd trebuia să nu gîndeşti, ciocniri scurte şi încrîncenate, în care nici nu aveai timp să gîndeşti. Gînditul, i se spusese în repetate rînduri, e treaba comandanţilor.

Ei bine, acum se număra şi el printre aceştia, dar, din cîte îşi dădea seama, interdicţia de a gîndi rămînea valabilă. Primise ordin direct de la seraschier, care umblase ca un nebun printre rîndurile de soldaţi, stabilind poziţia tunurilor, instruind trupele, fixînd zidurile de apărare şi îndemnîndu-i pe toţi la supunere. Genghis, desigur, nu avea nici o obiecţie; totuşi, era din Stambul, nu un recrut din Anatolia, şi i se părea bizar să se găsească în propriul oraş şi să stea cu braţele încrucişate în timp ce oraşul se mistuia în flăcări.

Ar fi vrut să fie trimis la Moscheea Sultanului Ahmet sau în oricare alt loc din inima oraşului, unde oamenii fără îndoială se luptau cu focurile, în loc să îndrepte armele în toate părţile şi să împiedice mulţimea să se apropie de palat. Însă seraschierul dăduse instrucţiuni foarte precise. Totodată, îşi potriviseră toţi ceasurile, pregătiţi să ridice barajul peste

aproape o oră. Barajul al cărui scop Genghis nu-l cunoştea şi nici nu încerca să-l desluşească, dar pe care îl pregătise însuşi seraschierul, mergînd de la un tun la altul, cu un teanc de coordonate, de parcă tunarul nu le-ar fi putut fixa el singur.

Şi, între timp, se gîndi el posomorît, iată că aşteptau din nou. Aşteptau, în timp ce oraşul era în flăcări.

Zări un om înfăşurat în mantie cafenie, vorbind cu două santinele în dreptul porţii seraiului, şi se încruntă. Ordinul fusese categoric, nici un civil nu avea ce căuta în zona apărată; omul acesta probabil se strecurase pe poartă, venind dinspre palat. Genghis Yalmuk îşi îndreptă umerii şi porni spre cei trei. Omul trebuia să se înapoieze pe unde venise, şi încă repede, în palat sau afară din palat, altfel avea să dea de belea.

Dar nu apucă să facă decît vreo cîţiva paşi, că omul cu mantie cafenie se întoarse şi studie terenul; una dintre santinele arătă spre Genghis şi omul porni în direcţia lui, cu o mînă ridicată.

– Uite ce e, începu Genghis, dar civilul îl întrerupse.

– Yashim Togalu, din serviciul imperial, se prezentă el. Trebuie să-l găsesc pe seraschier, şi încă foarte repede. E vorba de ceva urgent,

adăugă el. Am noi informaţii, de importanţă capitală.

Genghis Yalmuk clipi. În definitiv, reflexul supunerii era adînc înrădăcinat, iar urechea lui ştia să deosebească tonul de comandă.

Cît despre Yashim, el îşi ţinea degetele încrucişate. O clipă cei doi se priviră în ochi.

Apoi Genghis Yalmuk arătă cu mîna.

– Acolo sus, zise el scurt.

Yashim privi în direcţia indicată. Dincolo de ziduri şi de copacii din jurul Marii Moschei. Dincolo de minarete. Mai sus şi mai departe.

Genghis arăta înspre domul Sfintei Sofia.

– Atunci e prea tîrziu, răspunse Yashim la fel de laconic. Îmi pare rău, dar trebuie să-ţi cer să-mi arăţi ordinul.

125

Seraschierul se sprijini de învelişul de plumb al contrafortului, cu obrazul lipit de metalul neted. Pînă în acest moment nu-şi dăduse seama cît era de nerăbdător. Faţa îi ardea la fel ca oraşul din jurul lui, de la picioarele lui.

Aici, pe acoperişul de plumb, i se deschidea o privelişte perfectă. Sfînta Sofia părea că se ridică exploziv, cu masivul dom central sprijinit pe un cerc de contraforturi înălţat peste două jumătăţi de dom, cîte una de fiecare parte. Aşa

o imortalizaseră artişti din vremurile cele mai îndepărtate: cu umeri rotunzi, ca multe alte moschei; dar aici greşiseră. Construită în secolul al VI-lea, imensa biserică a împăratului bizantin Iustinian reprezenta combinaţia a două stiluri opuse. Marele cerc al domului, ridicat pe o galerie circulară de arcade, se înălţa spre cer dintr-un pătrat acoperit cu plumb. În cele patru colţuri, rămînea un spaţiu în care înclinaţia domului era foarte lină; de aici, de la o înălţime de şaizeci de metri, seraschierul putea vedea dincolo de cele Şapte Coline, dincolo de serai, pînă la apele întunecate, luminate ici-colo de cîte o torţă mişcătoare. Mult înspre apus îşi imagină cum apa oglindea flăcările care mai continuau să se înalţe spre cer într-o ploaie strălucitoare de scîntei, cuprinzînd acoperişurile unul cîte unul, mistuind gardurile de lemn ale vechilor căsuţe dinspre port, năvălind dincolo de uşi şi făcînd ravagii pe străzi. O vîlvătaie implacabilă şi purificatoare, alimentată de două mii de ani de înşelăciune şi trădare.

Flăcările aparţineau oraşului. Mocniseră în toate acele veacuri lungi, răbufnind din cînd în cînd, hrănindu-se din cheresteaua adunată prin colţurile şi umbrele Istanbulului, prin ungherele ascunse, pline de praf, de fărîmături şi de mizeria unui milion de suflete ignorante. Un oraş al focului şi al apei. Al mizeriei şi bolilor.

Un oraş aşezat pe malul apei, dar plin de miasme ca un cadavru intrat în putrefacţie, prea putrezit pentru a fi mutat din loc, strălucitor sub stratul uleios de putregai.

Se întoarse către miazăzi. Cît de întunecat era seraiul! Ferecat în spatele vechilor ziduri, cum visa, mohorît, la strălucirea de odinioară! Dar seraschierul îi cunoştea adevărata faţă: un cuib de vulturi, acoperit de murdăria şi mizeria mai multor generaţii, clădit pe oasele morţilor, răsunînd de ţipătul flămînd al puilor golaşi, încălziţi de propriile excremente şi hrăniţi cu mizerii smulse din gunoaiele oraşului în care fusese construit.

Seraschierul se duse pînă la jgheabul de scurgere şi privi în jos, spre piaţa în care oamenii lui aşteptau lîngă tunuri. „Ordine şi disciplină“, îşi spuse el; oameni destoinici, modelaţi în ultimii douăzeci de ani după cuvenita tradiţie a respectului şi a supunerii. Ştiau ce-i aştepta în caz de nesupunere. Armata însemna ordine şi disciplină, iar armata era un instrument în mîinile oricui ştia s-o folosească. Fără ordine nu aveai decît o adunătură mîrîind şi muşcînd ca un cîine turbat, fără să-şi cunoască scopul, deschisă la orice influenţă şi pradă capriciilor orişicui.

Ei bine, noaptea aceasta avea să arate poporului cine era mai puternic: gloata fără

căpătîi şi cuibul de vulturi ori puterea armelor şi a disciplinei.

Iar cînd fumul avea să se risipească, se va arăta un nou început. Un nou şi măreţ început.

Zîmbi şi ochii îi sticliră în lumina focului.

În clipa următoare încremeni. Se depărtă de zid şi-şi scoase pistolul de la brîu.

Trase piedica şi îndreptă ţeava înainte, spre arcadă. Cineva urca scările.

Umbra se alungi şi seraschierul îl văzu pe eunuc clipind şi răsucind capul într-o parte şi în alta.

– Bravo, Yashim, spuse seraschierul, zîmbind. Chiar mă întrebam dacă ai să vii.

126

Seraschierul bătu uşor cu talpa piciorului în acoperişul înclinat.

– Ştii ce-i asta? Vezi unde sîntem? Yashim îl privea ţintă, fără un cuvînt.

– Bineînţeles că ştii. Acoperişul Marii Moschei. Vezi domul, deasupra capului? Grecii o numeau Sfînta Sofia, biserica Sfintei Înţelepciuni. Cincizeci şi şase de metri înălţime. Volum, două sute cincizeci şi cinci de mii de metri cubi. Ştii ce vechime are?

– A fost construită înainte de a trăi Profetul, răspunse prudent Yashim.

– Incredibil, nu-i aşa? rîse încetişor seraschierul. Părea cît se poate de binedispus. Şi construcţia n-a durat decît cinci ani. Îţi imaginezi ce efort uriaş? Sau ce-am putea noi face astăzi cu atîta energie pusă în slujba a ceva care să merite cu adevărat? Rîse din nou şi bătu din picior. Cum reuşeşte ceva atît de vechi să dureze atîta vreme? Ei bine, am să-ţi spun. Pentru că nimeni, nici măcar Mehmet Cuceritorul, n-a avut isteţimea sau curajul s-o dărîme. Te miră ce-ţi spun?

Yashim se încruntă.

– Nu chiar, răspunse el liniştit. Seraschierul ridică privirea.

– Zeci de folii de plumb bătut cu ciocanul, spuse el. Acri întregi. Apoi pilonii. Sau domul. Ia închipuie-ţi, Yashim! Umbra ei ne apasă de o mie patru sute de ani. Nu putem vedea nici în jurul ei, nici dincolo de ea. Nu ne putem imagina o lume fără ea. Nu-i aşa? Ca o duhoare, înţelegi, după un timp nimeni n-o mai bagă în seamă. Nici măcar atunci cînd ne otrăveşte. Se aplecă în faţă.

Yashim observă că încă ţinea strîns pistolul în mînă.

– Şi, într-adevăr, ne otrăveşte. Tot ce reprezintă. Făcu un semn cu mîna. An după an, tradiţie clădită pe prejudecată, ignoranţă adunată peste lăcomie. Haide, Yashim, dar ştii aceste lucruri la fel de bine ca mine. Ne sufocă,

nu-i aşa? Tradiţie! Nu-i decît mizerie adunată. Păi cum, pe tine te-a lăsat şi fără boaşe!

Yashim nu mai putea distinge faţa seraschierului profilată pe lumina focurilor din spate, în schimb îl auzi ricanînd la propria glumă.

– Tocmai vin de la palat, începu Yashim. Sultanul se află în siguranţă. A avut loc o lovitură de teatru...

– O lovitură de teatru? Seraschierul îşi umezi buzele cu limba.

– Da. Eunucii palatului, conduşi de Kislar Agha. Voiau să întoarcă ceasul înapoi. Să reinstaureze supremaţia ienicerilor. Tot ce scria în versurile *karagozi*... Îţi aminteşti?

Seraschierul îşi goli obrajii de aer.

– Haide, haide, Yashim. E un lucru fără importanţă. Dar tu ştii asta, nu-i aşa? Eunucii. Sultanul. Sultanul e terminat. Edictul? Chiar crezi că edictul va însemna ceva? Nu l-ai văzut azi pe bătrînul beţivan? Ce te face să crezi că vreunul dintre ei e în stare să realizeze ceva? Ei reprezintă jumătate din problemă. Edictul nu-i decît o altă foaie de hîrtie lipsită de valoare. Egalitate şi alte vorbe mari. Sub acest cer nu există decît o singură egalitate, aceea de a fi în rînd, umăr la umăr cu cei de lîngă tine, supunîndu-te la ordin. Ne-am fi putut da seama de asta cu ani în urmă, dar ne-am nărăvit.

– Te referi la ieniceri? Seraschierul pufni amuzat.

– La ieniceri... şi la amicii lor ruşi. Cred că unii dintre ei trăiau pe pământ rusesc. Iar rebelii au cerut ajutorul Rusiei.

– Cine te-a prevenit? întrebă Yashim. Nu Derenţov? Seraschierul chicoti.

– Derenţov n-are nevoie de bani. Amicul tău cu trăsura. Cel cu cicatrice pe obraz.

Yashim se încruntă.

– Potemkin... el era informatorul dumitale?

– La început m-a informat Potemkin. Dar mă costa prea mult. Şi era prea riscant.

Yashim îl privi în tăcere.

– Prin urmare, ai găsit pe altcineva care să te ţină la curent cu complotul ienicerilor. Cineva sigur, care să nu iasă prea mult în evidenţă.

– Întocmai. Cineva ieftin şi neînsemnat. Seraschierul rîdea cu toată gura şi ochii îi sticleau de încîntare. Tu.

– Eu ţi-am dat de ştire cînd va avea loc rebeliunea.

– Oh, nu, mi-ai spus mai multe, mult mai multe. Tu ai ţinut trează povestea complotului. Tu ai contribuit la crearea atmosferei de care aveam nevoie. Aici, jos, e un oraş cuprins de panică. Deja învins. Ienicerii. Poporul. Iar acum, şi palatul.

Îşi trecu mîna peste piept, într-un gest de supremă încîntare.

– Mă tem că tu ai de ales între viaţă şi moarte. Sau, mai curînd, între supunere faţă de stat şi... cum să zic, ataşament romantic faţă de nişte tradiţii demodate. Făcu o pauză. Pentru imperiu? Ei bine, alegerea a fost făcută. Sau va fi făcută în... scoase din buzunar un disc sclipitor – vreo douăzeci de minute. Alegerea între toate acestea, între această povară, între istorie şi tradiţie, care ne copleşesc la fel ca domul catedralei lui Iustinian... şi un nou început.

– Dar oamenii... vru să-l întrerupă Yashim.

– Oh, oamenii. Seraschierul întoarse capul pe jumătate, de parcă ar fi vrut să scuipe. Lumea e plină de oameni. E un loc bun aici, nu-i aşa? continuă el. Ca să privim cum arde palatul. Şi, odată cu ivirea zorilor, o nouă epocă. Eficientă. Curată. E drept, casa Osman ne-a slujit bine la vremea ei. Reformă? Edict? Apă de ploaie. Sistemul e prea nebunesc şi prea şovăielnic ca să se poată reforma. Trebuie s-o luăm de la început. Să renunţăm la toate tîmpeniile astea, la aceşti pantaloni, la sultan, la eunuci, la şoapte în întuneric. Am suferit sub o autocraţie care nu are nici măcar puterea de a face ceea ce doreşte să facă. Imperiul acesta are nevoie de o mînă forte. Trebuie condus de oameni care ştiu cum să comande. Gîndeşte-te la Rusia.

– La Rusia?

– Rusia este inatacabilă. Fără ţar, ar putea cuceri întreaga lume. Fără prinţi, aristocraţi şi curţi. Imaginează-ţi o Rusie condusă de specialişti, ingineri, soldaţi. Ei bine, lucrul acesta este pe cale să se înfăptuiască... dar nu în Rusia. Aici. Avem nevoie de sistemul rusesc, de control asupra forţei de muncă. Control asupra informaţiilor. Ar fi un domeniu pentru tine, dacă vrei. Ţi-am spus că eşti bun. Statul modern are nevoie de ochi şi de urechi. Vom avea nevoie de ele chiar de mîine, cînd vor apărea primii zori ai Republicii Otomane.

Yashim îl privea ţintă, fără un cuvînt. Îi veni în minte imaginea seraschierului la prima lor întrevedere, lungit pe divan într-o poziţie neconfortabilă, îmbrăcat cu pantaloni şi tunică, nevrînd să se aşeze la o masă, cu spatele spre încăpere. Grozav îi mai stătea şi *lui* ca apusean! Asta să fi fost toată tărăşenia?

– Republică? repetă el cuvîntul necunoscut auzit de la seraschier. Se gîndi la sultan şi la Valide, la toate femeile de la curte, îşi aminti de sclipirea fanatică din ochii capilor eunucilor, de moartea neaşteptată a mai-marelui lor.

Seraschierul ştiuse că eunucii se vor aduna. Iar el, Yashim, îl convinsese pe sultan să accepte ca artileria să fie adusă în oraş.

– Chiar aşa, răspunse scurt seraschierul. I-am văzut pe nerozii aceia bătrîni şi fără vlagă pentru ultima oară. Trăncănind despre tradiţie!

Bătătorindu-şi propriul cuib, ca nişte găini neroade. Sfidînd istoria.

Îşi îndreptă spatele.

– Gîndeşte-te la ceea ce se întîmplă ca la o... operaţie. Bineînţeles că doare. Bisturiul e nemilos, dar extirpă carnea bolnavă.

Yashim simţi cum i se opreşte inima în piept. Dar, în acelaşi timp, cum i se limpezeşte mintea.

Seraschierul continua să vorbească.

– Pentru pacient, suferinţa înseamnă vindecare, spunea el. Putem fi moderni, Yashim. Trebuie să fim moderni. Dar tu chiar crezi că modernitatea e ceva ce se poate cumpăra? Modernitatea nu-i o marfă. E o condiţie a minţii.

Ceva zvîcni în memoria lui Yashim. Se agăţă de acel ceva de formă nedefinită, o înşiruire de cuvinte pe care o mai auzise. Omul din faţa lui continua să vorbească; Yashim simţi cum acea umbră de gînd lunecă şi dispare.

– E o schimbare de putere. Cea veche s-a încheiat. Trebuie să ne gîndim la cea nouă.

– Să ne gîndim?

– Noi, clasele conducătoare. Oamenii educaţi. Cei ca tine şi ca mine.

„Nimeni nu-i ca mine“, se gîndi Yashim.

– Poporul are nevoie să fie îndrumat. Asta nu se schimbă. Ceea ce se schimbă este modul în care urmează a fi conduşi.

„Nici unul dintre noi nu seamănă cu altul. Eu nu semăn cu nimeni.
Voi rămîne liber.“

127

– Acum am să cobor, anunţă liniştit seraschierul. Dar tu... mă tem că tu vei rămîne aici. Credeam că ai să vii cu mine, dar n-are importanţă.
Îi făcu semn cu pistolul şi Yashim ieşi de sub arcade, păşind pe acoperişul înclinat.
– Ce-ai zice să schimbăm încet locurile? îi propuse seraschierul. Timp de cîteva secunde se ocoliră unul pe celălalt, astfel încît seraschierul ajunse sub arcadă.
– Să ştii că n-am să te împuşc. Tot mai cred că poate ai să te răzgîndeşti. Cînd se vor retrage trupele. Cînd acest loc va începe să ardă.
Dar Yashim nu-l asculta. Seraschierul îl văzu cum îşi mută privirea de la el şi cum deschide larg ochii, aproape fără voia lui. Îşi stăpîni pornirea de a întoarce capul. Distragerea atenţiei era o tentativă pe care o luase în calcul.
Surpriza lui Yashim nu era cîtuşi de puţin prefăcută. În spatele seraschierului, în capul scărilor, îşi făcuseră apariţia în tăcere două arătări ieşite din comun. Un blond şi un brunet,

amîndoi îmbrăcaţi ca nişte drept-credincioşi, dar Yashim ar fi băgat mîna în foc că ultima oară cînd dăduse cu ochii de ei, ambii purtaseră redingote şi cravate la ambasada britanică.

– *Excusez-moi,* începu blondul. *Mais... parleei-vuu français?*

Seraschierul se răsuci fulgerător, de parcă ar fi fost împuşcat.

– Ce înseamnă asta? şuieră el, pironindu-l pe Yashim cu o privire bănuitoare.

Yashim zîmbi. Tînărul se uita pe după seraschier, cu mîna ridicată în semn de salut.

– *Je vous connais, m'sieur...* Vă cunosc, nu-i aşa? Sînt Compston, iar el e Fizerly. Sînteţi istoricul, nu?

În glasul lui se ghicea o umbră de disperare, care – se gîndi Yashim – nu era cîtuşi de puţin nelalocul ei.

– Sînt demnitari de la ambasada britanică, îi explică seraschierului. Mult mai moderni decît arată, aşa îmi închipui. Şi eficienţi, după cum spui dumneata.

– Îi omor, mîrîi seraschierul. Întinse pistolul către ei şi cei doi se traseră înapoi.

– Dacă aş fi în locul dumitale, eu n-aş face asta, îl sfătui Yashim. Zorii dumitale republicani s-ar putea preschimba curînd în amurg dacă aduci canonierele britanice la poarta noastră.

– N-are importanţă, declară seraschierul. Îşi recăpătase calmul. Spune-le să plece.

Yashim deschise gura să vorbească, dar primele lui cuvinte fură acoperite de o detunătură înfundată, ca un bubuit de tunet. Simţiră cum învelişul de plumb li se cutremură sub picioare.

În timp ce ecoul bubuiturii se pierdea în depărtare, seraschierul smulse ceasul din buzunar şi-şi muşcă buza.

„Prea devreme, se gîndi el. Nu contează, îşi zise imediat. Să înceapă barajul de foc.“

Aşteptă, cu ochii aţintiţi asupra ceasului.

Cincisprezece secunde. Douăzeci de secunde. Să bubuie tunurile. Fruntea i se acoperise de sudoare.

Răsună o nouă bubuitură, ceva mai slabă decît prima. Seraschierul ridică ochii şi aruncă o privire triumfătoare spre Yashim.

Dar Yashim îi întorsese spatele. Acum stătea pe acoperiş, privind peste oraş, cu braţele ridicate, cu pelerina fluturînd în vînt.

În spatele lui, seraschierul văzu explozia luminoasă. Lumina ricoşă pe pilaştrii domului şi silueta lui Yashim se profilă strălucitoare pe cer. Seraschierul auzi bubuitul altor tunuri care începeau să tragă. Izbucni o altă lumină, ca o explozie de obuz, răsună o nouă bubuitură. Seraschierul se încruntă. Ştia ce anume îl

nedumereşte. Bubuitul şi lumina veneau în altă ordine decît se aştepta.

Ar fi trebuit să audă întîi bubuitul tunurilor şi abia apoi să vadă fulgerul de lumină, în clipa în care obuzul îşi atingea ţinta.

Seraschierul sări de pe marginea arcadei şi o luă la fugă, fără zgomot, pe foliile groase de plumb.

Yashim se întinse să-l prindă, dar seraschierul se dovedi mai ager. Într-o fracţiune de secundă văzuse ceea ce nu se aşteptase să vadă şi, cu o strălucită intuiţie de militar, înţelesese exact ce semnificau toate acestea pentru el. Tunurile trăgeau la alt capăt al oraşului, iar obuzele explodau undeva, departe. Nu-şi încetini pasul. Se feri în momentul în care Yashim încercă să-l prindă şi, o clipă mai tîrziu, sărea peste jgheabul de scurgere şi cobora în goană acoperişul de plumb al unei jumătăţi de dom, alunecînd la fiecare cîţiva paşi.

Alerga cu o asemenea viteză încît ţi se făcea rău privindu-l. Yashim fugi spre marginea acoperişului şi se lăsă, la rîndul lui, în jos pe acoperişul conic, dar seraschierul deja nu se mai vedea nicăieri. Apoi apăru din nou, mult mai jos, alergînd cu paşi mari spre miazăzi, peste acoperiş.

O clipă, întreg oraşul i se întinse la picioare. Văzu din nou clădirea întunecată şi masivă a seraiului. Văzu luminile sclipind pe Bosfor.

Văzu un puhoi de bărbaţi şi femei în piaţa de sub el, în timp ce în depărtare flăcări căzătoare se desprindeau din găurile căscate de pe urma obuzelor trase de artilerie.

În ceea ce-l privea, nu putea apuca decît într-o singură direcţie. Ulterior, un antreprenor militar armean, căsătorit cu o văduvă bogată care-i născuse şase fii, avea să povestească ani la rînd cum se aflase la un pas de a fi strivit de un ofiţer prăbuşit din ceruri peste el.

– Şi nu un soldat de rînd, să ştiţi, îşi încheia el relatarea, zîmbind. Dumnezeu, în mila Lui, mi-a trimis un general şi, de-atunci, tot cu ei am avut de-a face.

128

– Am nevoie de o escortă, Palewski, îi explică Yashim. Înţelegi, cineva care să aibă acces la sultan. Aşa e regula. Or, voi doi sînteţi în relaţii apropiate, nu-i aşa?

Era sîmbătă dimineaţă. Ploaia care bătuse în ferestrele lui Yashim continua să cadă fără răgaz încă dinainte de lăsarea zorilor, spre marele avantaj al Noii Gărzi, care se lupta să stingă focurile. Cu breşele deschise de artilerie în noaptea precedentă, focul fusese limitat la zona portului şi, deşi se părea că pagubele erau considerabile, totuşi nu se comparau cu

cele din anii 1817 sau 1807, nici cu cele aproape zece incendii de proporţii izbucnite în aceeaşi parte a oraşului cu un secol înainte. Iar portul, la urma urmei, nu era chiar cel mai apreciat cartier al Istanbulului.

Palewski ridică două degete şi-şi atinse mustaţa, încercînd să-şi ascundă zîmbetul.

– Apropiaţi, chiar acesta e cuvîntul, Yash. Am de gînd să-i ofer sultanului ceva ce am primit azi-dimineaţă, salvat de providenţă din incendiul izbucnit în port.

– Ah, providenţa! îl îngînă Yashim.

– Da. Întîmplător am observat joia trecută că proviziile erau pe sfîrşite, aşa că am comandat imediat alte cîteva lăzi fără taxe vamale. Ce părere ai?

– Cred că sultanul îţi va aprecia gestul. Nu că s-ar atinge de alcool, bineînţeles. Sigur că nu. Şi, în primul rînd, nu-i şampanie.

Amîndoi zîmbiră.

– Îmi pare rău de ticălosul de aseară, spuse Palewski. Yashim căscă şi clătină din cap.

– Nu ştiu cu ce l-ai pocnit. Cînd m-am întors acasă, era blînd ca un mieluşel. N-o să-ţi vină să crezi, dar Preen şi amica ei stăteau la taclale cu el. Nu că el ar fi zis mare lucru, dar era limpede că-i făcea plăcere compania lor. Preen spunea că l-ar putea duce la un doctor. Presupun că se referea la veterinar, dar asta e.

Individul s-a arătat foarte recunoscător cînd i-am explicat despre ce era vorba.

– Prin gesturi?

– Prin limbajul semnelor. E un limbaj pe care l-am învăţat cînd eram la curte.

– Înţeleg. Palewski se încruntă. Dar să ştii că nu l-am pocnit.

– Ştiu. Şi-mi pare bine. Treci pe la mine la ora şase?

129

Yashim dormi adînc pînă la ora unu, apoi mai aţipi cam încă o oră, visînd frînturi de vise în care auzea numai glasuri care-i vorbeau cu timbru cunoscut, dar în limbi pe care nu le înţelegea. La un moment dat îl visă pe seraschier, vorbind perfect franţuzeşte, cu un uşor accent creol, şi visul îl trezi brusc. Oare să fi fost un vis că seraschierul i se adresase în limbajul viselor? O stare de spirit. Expresia îi tot revenea în minte; se ridică în capul oaselor, simţin cum i se limpezesc gîndurile.

Se dădu jos din pat, lăsînd mantia pe divan. În odaie era cald, focul era aprins: probabil că proprietăreasa intrase tiptil şi-i făcuse focul în timp ce el dormea. Luă ibricul şi-l aşeză pe cărbuni. Luă de trei ori cu vîrful degetelor frunze fărîmiţate de ceai negru şi le puse în

ibric. Lîngă plită găsi o tigaie cu *manti* în ea. Preen pregătise ceva pentru cină, apoi mîncase împreună cu prietena ei; probabil şi cu mutul. Dar îi păstraseră şi lui ceva.

Puse mîncarea pe plită şi urmări cum se topea untul, apoi amestecă *manti* cu o lingură de lemn. Se gîndi să prepare nişte sos de roşii dintr-un borcan cu pastă de tomate, apoi decise că *manti* erau oricum gata, iar lui îi era prea foame, astfel încît pur şi simplu răsturnă mîncarea într-o farfurie şi măcină deasupra puţin piper negru.

Nu erau chiar excelente, se văzu el nevoit să recunoască; de fapt, *manti* erau cam tari pe margini, dar nemaipomenit de buni. Îşi turnă ceai şi-l bău îndulcit, fumînd o ţigară, culcat pe divan, cu ochii la stropii de ploaie sclipind pe zăbrelele ferestrei. Ploaia se oprise şi lumina palidă de iarnă îşi făcuse pentru ultima oară apariţia înainte de lăsarea serii.

Se gîndi că Palewski aproape că avusese dreptate. O petrecere primejdioasă: întotdeauna oaspete, niciodată actor. Silit să stea mereu deoparte, derutat şi neajutorat, în timp ce marea bătălie făcea ravagii, o bătălie ce nu avea să fie niciodată cîştigată: între vechi şi nou, între renaştere şi reacţiune, între amintire şi speranţă. Ajunsese acasă prea tîrziu, cînd *manti* din seara precedentă începuseră să se răsucească pe margini. După

ce vorbise cu artileristul, care schimbase direcţia tunurilor la timp.

După o vreme, începu să se uite prin încăpere, fără să se mişte din loc, pur şi simplu plimbîndu-şi privirea de la un obiect la altul, pînă cînd găsi ce căuta. Întinse mîna şi luă în mînă obiectul, schiţînd un vag surîs – un mic pumnal *cloisonné,* fără măciulie, cu mînerul minunat smălţuit şi teaca formînd o singură semilună care se subţia treptat, terminîndu-se într-un vîrf ascuţit. Trase pumnalul pe jumătate afară din teacă şi admiră sclipirea oţelului perfect lucrat, apoi îl vîrî la loc, ascultînd clinchetul uşor al armei aşezate din nou în teaca ei.

Oţel de Damasc, lucrat la rece, produsul a o mie de ani de experienţă – şi cu cît era mai perfect lucrat, cu atît mai puţin se cunoştea efortul meşterului. Astfel de obiecte nu se mai făceau acum. Se întrebă dacă ea avea să sesizeze deosebirea, chiar dacă faptul nu avea nici o importanţă. Era un obiect frumos şi dătător de încredere. Periculos, dar şi protector. Poate că ea îl va privi din cînd în cînd şi atunci, în lumea ei nordică de gheaţă albă, poate îi va trezi vreo amintire care s-o facă să zîmbească.

Cîntări cîteva clipe pumnalul în palmă, gîndindu-se la el; apoi se încruntă şi-l puse

binişor alături, după care se ridică şi se spălă în lighean cît putu el de bine.

130

– Avem ordin să nu primim pe nimeni pînă cînd nu se potoleşte răzmeriţa, declară majordomul, blocînd cu trupul lui corpolent intrarea ambasadei.

– Nu-i nici o răzmeriţă, replică Yashim. Majordomul se mulţumi să-şi strîngă buzele.

Yashim oftă şi-i întinse un pacheţel.

– Vrei să-i înmînezi asta Excelenţei Sale, prinţesa? Majordomul privi scurt în jos şi pufni dispreţuitor.

– Şi din partea cui să-i spun că vine?

– Oh... spune-i doar atît: de la un turc.

– Yashim!

Eugenia cobora încet scara, cu o mînă pe obraz şi alta lunecînd alene pe balustradă.

– Intră!

Majordomul făcu un pas înapoi şi Eugenia luă mîinile lui Yashim într-ale ei şi-l conduse către canapea. Majordomul se aplecă spre ea.

– E în regulă, îl linişti Eugenia. Sîntem prieteni.

– Din partea domnului, Alteţă.

Majordomul îi înmînă pachetul de la Yashim şi se trase deoparte.

– Adu, te rog, ceai pentru oaspetele nostru, ceru Eugenia.

După ce majordomul plecă, ea lăsă pachetul în poală, apucă din nou mîinile lui Yashim şi-l privi stăruitor în ochi.

– Cred că... plecăm acasă. Zîmbi neaşteptat şi-i strînse mîinile într-ale ei. Derenţov... soţul meu... e furios. Şi speriat. Crede că a fost trădat.

Yashim dădu rar din cap în semn de încuviinţare.

– Ştii cine-i trădătorul, nu-i aşa? Eugenia îşi lăsă capul pe spate şi-l măsură pe Yashim, zîmbind galeş. Toţi cred că eşti un oarecare. Dar eşti foarte isteţ.

Văzu cum Yashim privea în altă parte.

– Vrei să ştii? o întrebă el liniştit. Ea clătină din cap.

– Ar strica tot. Am o datorie faţă de soţul meu şi există unele secrete pe care nu le pot păstra doar pentru mine. Azi-dimineaţă era furios la culme, spunea că este compromis. Nu are de ales, trebuie să-şi dea demisia. E hotărît să se înapoieze la Sankt Petersburg şi să se prezinte în faţa ţarului.

– Să se înapoieze la baluri, la dineuri şi la doamne cu evantaie. Ştiu.

– Va fi greu.

– Dar ai o datorie faţă de soţul tău. Amîndoi rîseră încetişor.

– Ce-i asta? întrebă ea, luînd pachetul în mînă.

– Deschide-l şi ai să vezi.

Ea desfăcu pachetul şi-l urmări din ochi pe Yashim arătîndu-i cum să scoată pumnalul din teacă.

– Îmi aminteşte de ceva, zise ea cu subînţeles. Şi de cineva. Ochii lor se întîlniră şi toată şiretenia din ochii ei se topi.

– Nu cred...

– Că ne vom mai întîlni vreodată? Nu. Dar... voi visa întotdeauna. La tine. Dacă le-aş spune doamnelor din Sankt Petersburg...

– Să nu sufli un cuvînt.

Eugenia clătină capul ei adorabil.

– N-am să suflu o vorbă, promise ea. Niciodată.

Se aplecă în faţă, lăsîndu-şi uşor capul într-o parte şi un cîrlionţ de păr negru se desprinse din pieptănătură.

– Sărută-mă, îl rugă ea. Se sărutară.

Rus sau nu, un majordom rămîne un majordom. Nimic nu-l impresionează. De o discreţie totală.

Cînd li se aduse ceaiul, Yashim deja plecase.

131

– Deci, se pare că seraschierul avea dreptate, spuse Mehmet al IV-lea. E bine că l-am avut în

oraş. Dar ce accident îngrozitor, tocmai cînd totul mergea atît de bine.

– Aşa e, Luminăţia Voastră.

– Se pare că s-a prăbuşit. Presupun că s-a căţărat acolo ca să aibă o privelişte mai bună. Focurile care se cereau stinse şi altele asemenea.

– Aşa e, Luminăţia Voastră.

– Îi vom face funeralii aşa cum se cuvine, să n-ai grijă de asta. Voi doi v-aţi avut bine, nu-i aşa?

Yashim înclină capul.

– Ceva modern, grozav i-ar fi plăcut aşa ceva. Afeturi de tun, poate, şi cîteva plutoane ale gărzii, care să tragă salve la mormîntul lui. Să se vadă că sultanul nu-şi uită prietenii. Ba chiar am putea da foişorului din piaţa Baiazid numele lui. Urîtă construcţie! Turnul se-raschierului! Hmm! Imperiul îşi cinsteşte eroii, ştiţi bine.

Sultanul începu să se scobească în nas.

– Niciodată nu mi-a fost prea simpatic. E singurul lucru rău pe care-l pot spune despre el. Cel puţin, îşi cunoştea îndatoririle.

Yashim nu-şi ridica ochii din pămînt. Sultanul îl privi cu pleoapele îngustate.

– Mama spune că ţi-ai dat multă silinţă s-o pregăteşti pentru încercarea de noaptea trecută. Mie mi se pare că n-ai făcut mare lucru.

Trase aer pe nări cu zgomot. Yashim ridică ochii şi-i prinse privirea. Sultanul clipi şi se uită în altă parte.

– Hmm! Presupun că, pînă la urmă, a fost destul. Şi, la drept vorbind, acum eunucii sînt liniştiţi. Îmi închipui că ajunge să prinzi un hoţ, că-i prinzi şi pe ceilalţi.

Îşi apucă între degete un smoc de păr din favoriţi şi începu să-l răsucească.

– Chestiunea este că am nevoie de cineva aici, din moment ce Kislar nu mai este. Cineva care să cunoască toate dedesubturile, numai că puţin mai tînăr.

Yashim încremeni. Era cea de-a doua slujbă care i se oferea în ultimele douăzeci şi patru de ore. Ochii şi urechile noii republici? Acum era vorba de putere şi de făgăduiala unor bogăţii. A doua slujbă pe care n-o dorea.

Începu să spună că nu mai era tînăr. Era alb. Mă rog, aproape alb, dar sultanul nu-l asculta.

– Există un arhivar, spuse el. Un nou slujbaş. Isteţ, prezentabil, asta-i va speria pe unii dintre cei bătrîni, nu-i aşa? Nu-i pot înlocui pe toţi. Aşa aş fi cu ochii şi pe el. Îmi aminteşte de Kislar, în tinereţea lui, înainte să-i intre în cap balivernele astea cu tradiţia şi să omoare fetele. În plus, flăcăul nici n-a fost implicat în toată tărăşenia. Asta-mi place la el. Să i se dea o redingotă şi un baston. Şi gata. E omul meu.

Pe Yashim îl copleşi un sentiment de uşurare. Nu se îndoia că Ibou avea să se dovedească un perfect Kislar Agha; poate cam tinerel, dar timpul avea să ofere inevitabila soluţie. Cel puţin Ibou va şti să evite toate teribilele compromisuri şi învrăjbiri care-l aduseseră pe predecesorul lui în pragul nebuniei în ascensiunea lui pe scara socială. Şi-şi va învăţa rapid îndatoririle. Poate chiar va fi recunoscător cu adevărat.

– Luminăţia Voastră a grăit cum nu se poate mai înţelept, spuse el. Era de preferat să nu spună mai mult.

– Bine, bine. Sultanul se ridică din jilţul lui. A fost o discuţie cît se poate de interesantă. Sincer să fiu, Yashim, uneori cred că ştii mai multe decît spui. Ceea ce, într-un fel, poate că-i mult mai înţelept. Numai Allah ştie tot, în timp ce noi trebuie să aflăm doar atît cît avem nevoie.

Bîjbîi pe masă cu ochii lui miopi şi luă o pungă de piele.

– Ia asta. Fără îndoială că seraschierul te-ar fi răsplătit, dar, date fiind împrejurările, îmi rămîne mie această îndatorire.

Yashim prinse punga din aer.

Făcu o plecăciune. Sultanul înclină scurt din cap.

– Înţeleg că Valide Sultan ar dori să stea la o mică bîrfă. A existat un edict, adăugă el, dar

pînă la urmă va trebui să mai aştepte. Înainte de asta vom avea grijă ca lucrurile să se aşeze la palat. Şi în oraş.

Făcu un semn cu mîna şi Yashim se înclină, apoi se retrase.

132

– A existat şi vreo răsturnare de situaţie? zîmbi Valide. Ador astfel de treburi.

– Da, răspunse Yashim. Se gîndi să-i relateze adevărul adevărat, însă ştia că povestea ar fi fost mai puţin palpitantă. Seraschierul era corupt pînă în măduva oaselor. El a pus totul la cale.

Valide Sultan bătu din palme.

– Ştiam eu! exclamă ea. Cum ai ghicit?

– Au fost mai multe lucruri, aparent fără însemnătate, răspunse Yashim. Îi povesti cît de stîngaci era seraschierul în straie occidentale, cum pretinsese că vorbea franţuzeşte, apoi negase acest lucru. Îi spuse cît de dornic se arătase seraschierul să răspîndească panică atunci cînd fuseseră comise crimele, la care Valide Sultan încuviinţă cu convingere, adăugînd că seraschierul se folosise de Yashim. Voia însă să ştie exact cum fuseseră ucişi cadeţii.

Yashim îi povesti.

Îi explică şi că prietenul lui, Palewski, îl auzise pe seraschier vorbind franţuzeşte – polonezul presupunea că era vorba de limba franceză – la o cafenea, într-o seară.

– Or, el negase că ar cunoaşte această limbă! Ha! Ha! Valide Sultan ameninţă în glumă cu degetul.

Apoi Yashim îi povesti despre rus, despre Potemkin.

– Ce ticălos! pufni ea dispreţuitor. Fără îndoială, cicatricea l-a nenorocit. În felul lui, trebuie să se fi comportat fermecător ca să-i atragă pe flăcăii aceia în trăsură. Totuşi, adăugă ea, lăsînd deoparte imaginea seducătorului lovit de soartă şi revenind la lucruri practice, ce au avut de cîştigat ruşii intrînd în toată istoria asta?

Yashim îi spuse şi acest lucru.

– Sînt pregătiţi să ocupe Istanbulul în orice moment, explică el. Încă din vremea bizantinilor au visat să stăpînească oraşul. Era a doua Romă – iar Moscova e cea de-a treia. Doreau ca în Istanbul să domnească anarhia. Nu-i interesa cum anume avea să se întîmple acest lucru – dacă ar fi fost o lovitură de stat a ienicerilor, dacă seraschierul ar fi luat-o razna şi s-ar fi proclamat conducător. Orice. În cazul în care s-ar fi stins dinastia Osman, imaginaţi-vă urmările! Ei sînt la doar o săptămînă sau două depărtare. Ar fi pretins că reinstaurează

ordinea sau că asigură protecţie ortodocşilor, sau că au fost atraşi în evenimente într-un fel sau altul, n-ar fi contat cum, atîta vreme cît reuşeau să ocupe oraşul şi să se înarmeze cu un pretext credibil mai tîrziu, cînd puterile europene ar fi făcut zarvă. Francezii, englezii sînt îngroziţi la gîndul că ruşii ar intra aici – dar odată intraţi, aici ar rămîne. Uitaţi-vă la Crimeea.

– Ce brute! exclamă Valide. Crimeea fusese ocupată de ruşi printr-o combinaţie de ameninţări, furt şi război sîngeros. Tot ei i-au susţinut şi pe greci!

– Toată lumea i-a susţinut pe greci, îi reaminti liniştit Yashim, dar cu siguranţă tot ruşii au aprins scînteia şi acolo.

Valide Sultan tăcea.

– Şi cînd te gîndeşti că toate aceste ameninţări pluteau deasupra noastră în timp ce eu mă ocupam de Kislar la palat, spuse ea după cîteva minute. Am crezut că aceea era adevărata dramă, dar nu era decît o diversiune.

– Nu chiar, o corectă Yashim. Dacă planurile seraschierului n-ar fi eşuat – şi de fapt, nu s-a întîmplat aşa – fără dumneavoastră, ar fi izbucnit o revoluţie. O contrarevoluţie, cum o numeau ei, cu scopul de a reveni la vechile tradiţii.

– E meritul fetei, sublinie Valide. Ştii, am văzut piese de teatru. În tinereţe le vedeam la Dominique. Chiar dacă eu am dat tonul, ea a jucat scena finală. Datorită ţie, Yashim.

Yashim înclină capul.

Valide Sultan întinse mîna după o pungă de lîngă divan şi-i dezlegă şnurul.

– Am exact ceea ce-ţi doreşti, spuse ea.

Căută înăuntru şi scoase o carte cu coperţi subţiri.

O ţinu sus cu amîndouă mîinile, lăsîndu-l pe Yashim să citească titlul gravat cu roşu.

– *Le Père Goriot,* citi el. De Honoré de Balzac.

– Poftim. Îi întinse cartea. Mi-e teamă că e cam dezgustătoare.

– Ce vă face să mi-o daţi mie?

– Se zice că are mare succes la Paris. Eu am citit-o, e despre corupţie, înşelăciune, lăcomie, minciuni.

Bătu uşurel cu palma în coperta cărţii, apoi i-o oferi lui Yashim.

– Ştii, uneori mă bucur nespus că n-am ajuns niciodată să văd Franţa.

Mulţumiri

Le sînt îndatorat tuturor istoricilor care ne-au îmbogăţit înţelegerea asupra Imperiului Otoman; de asemenea, m-am inspirat în mod

repetat din observaţiile cetăţenilor contemporani. Orice greşeală sau inexactitate din carte îmi aparţine.

Daisy Goodwin m-a încurajat să abordez dintr-o perspectivă de roman poliţist istoria Imperiului Otoman. Yashim a prins viaţă cînd am ajuns la o perioadă anume – Istanbulul la 1830. Christine Edzard, care a adaptat *Little Dorrit* pentru film, mi-a împărtăşit din pasiunea ei pentru costumele şi obiceiurile secolului al XIX-lea. Richard Goodwin a citit cartea în regimul foiletoanelor lui Dickens, pe măsură ce scriam; întrucît a ecranizat numeroase romane de Agatha Christie, a fost în măsură să mă sfătuiască în multe privinţe, începînd de la detaliile intrigii şi pînă la dialoguri. Jocasta Innes, o învederată cititoare de thrillere, m-a ajutat să evit posibilele imperfecţiuni în ceea ce priveşte curgerea acţiunii. Le sînt recunoscător tuturor, de asemenea lui Sarah Wain şi lui Clare Mitchell pentru lectura lor atentă şi pentru comentariile lor.

Sarah Chalfant, agenta mea de la Wylie Agency, m-a pus în legătură cu Sarah Crichton din New York şi apoi cu editori din toată lumea. Sarah Crichton a fost neîntrecută în încurajările ei – şi cine spune că în ziua de azi editorii nu mai editează? Julian Loose, de la Faber, mi-a dezvăluit toate misterele. Mii de mulţumiri.

Cît despre cei din Istanbul, aş vrea să le mulţumesc în mod deosebit profesorului Norman Stone de la Koc University şi lui John Scott, editor al frumoasei şi inspiratei reviste *Cornucopia,* dedicată lumii turce.

Băieţii mei cei mari s-au luptat cu mine pentru a deţine controlul asupra calculatorului cu o şiretenie fără scrupule, s-au dovedit a fi nişte spărgători de coduri de nivelul unui Turing, însă absolut niciodată n-au şters baza de date şi pentru asta le sînt recunoscător. Cei doi băieţii mai mici s-au arătat mai puţin interesaţi de frontul de lucru, dar mi-au menţinut buna dispoziţie vizitîndu-mă ca să pălăvrăgim şi să-mi ceară hîrtie. Toate cărţile mele au fost pentru ei.

Totuşi, această carte n-ar fi fost scrisă fără încurajarea şi entuziasmul lui Kate. Au trecut cîţiva ani de cînd am hoinărit împreună din Polonia şi pînă în Turcia, am văzut berzele zburînd spre miazănoapte deasupra Mării Marmara şi, în final, ne-am îndreptat paşii spre domurile Istanbulului şi spre măreţul Bosfor, în oraşul care ne-a hrănit imaginaţia timp de şase luni. N-am fost dezamăgiţi.

Această carte îi este dedicată ei.